ΠΑΝΑΡΚΑΔΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΩΝ ΑΡΚΑΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄
ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ 1959

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ

“ΧΡΟΝΙΚΑ
ΤΩΝ
ΑΡΚΑΔΩΝ„

Τομος Α΄

Ἀρκὰς ποιμὴν

Τοῦ Stackelberg

ΠΑΝΑΡΚΑΔΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΩΝ ΑΡΚΑΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄
ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ 1959

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ

ΠΑΝΑΡΚΑΔΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΥΠΟΥ
Σατωβριάνδου 39, τηλ. 524-011, Ἀθῆναι

Ἐπιμελητὴς Ἐκδόσεως: **Θᾶνος Κ. Βαγενᾶς**

ΟΙ ΑΡΚΑΔΕΣ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ

«Κύπρο, κι' ὁ νοῦς μας κι' ἡ ψυχή
»μερόνυχτα κοντά σου,
»σὰν λέμε τ' ὄνομά σου
»μᾶς πνίγει ὁ στεναγμός...».

Ἡ ἔκδοσις τοῦ πρώτου τῶν τόμων τῶν «Χρονικῶν τῶν Ἀρκάδων» εἶχεν ἀποφασισθεῖ ἀπὸ πολλοῦ καὶ εἶχε θεωρηθεῖ ἐπιβεβλημένον, ὅπως ὁ ἐναρκτήριος τόμος εἶναι ἀφιερωμένος ὁλόκληρος εἰς τὰς σχέσεις τῆς προσφιλοῦς μας Ἀρκαδίας πρὸς τὴν παμφιλτάτην ἀδελφὴν νῆσον Κύπρον. Ἂν σήμερον τοῦτο δὲν καθίσταται δυνατόν, ἐκ τεχνικῶν καὶ οἰκονομικῶν κυρίως λόγων, ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ ὑποχρέωσις παραμένουν καὶ αἱ περὶ Κύπρου καὶ Ἀρκάδων μελέται εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἴδουν τὸ φῶς εἰς μεταγενεστέρας ἐκδόσεις.

Οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες τῶν ἡρωϊκῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου συγκινοῦν ἰδιαιτέρως ἡμᾶς τοὺς Ἀρκάδας, περισσότερον, ἴσως, ὅλων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῆς ἐλευθέρας Πατρίδος. Διότι ἡμεῖς οἱ Ἀρκάδες ἔχομεν συναίσθησιν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς ἱστορικῆς συγγενείας τῶν προγόνων μας μὲ τοὺς προγόνους τῶν σημερινῶν Κυπρίων.

Μία ἀναδρομὴ εἰς τὸ παρελθὸν εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ σχηματισθῇ σαφὴς ἡ εἰκὼν τῶν ἐπαφῶν καὶ νὰ προβληθοῦν οἱ ἱστορικοί μας δεσμοί, οἱ ὁποῖοι κάμνουν ἡμᾶς τοὺς Ἀρκάδας νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι διὰ τοῦτο:

Α΄. Ἡ Κύπρος, καὶ κυρίως μία πρὸς Δυσμὰς περιοχή της, εἶναι ἀποικία Ἀρκάδων ἀπὸ τῶν προομηρικῶν ἤδη χρόνων.

Β.΄ Ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ Κύπρου καὶ Ἀρκαδίας—Τεγέας ἐμφανίζεται καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα αἰῶνας.

Γ.΄ Ἡ συγγένεια τῆς ἀρχαίας ἀρκαδικῆς διαλέκτου μὲ τὴν ἀρχαίαν κυπριακὴν διάλεκτον ἀποδεικνύεται γλωσσολογικῶς.

Δ.΄ Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ ἐκ Στεμνίτσης Ἀπόστολος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας Ἀντώνιος Πελοπίδας ἐμύησεν εἰς αὐτὴν τὸν κατὰ τὴν 9ην Ἰουλίου 1821 κατατομηθέντα Ἐθνομάρτυρα Κυπριανόν, τὸν «Ἀρχιεπίσκοπον Πάσης Κύπρου καὶ Νέας Ἰουστινιανῆς».

Ε.΄ Ὁ Κύπριος κληρικὸς Φιλόθεος Χατζῆς διετέλεσεν Ἐπίσκοπος Δημητσάνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Εἰκοσιένα καὶ συλληφθεὶς ὡς ὅμηρος ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπεβίωσεν εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Τριπολιτσᾶς κατὰ τὴν 10ην Σεπτεμβρίου 1821.

ΣΤ.΄ Ὁ Κύπριος ἀρχιμανδρίτης Θεόφιλος Θησεὺς καὶ ὁ ἀδελφός του

Ὁ Ἐθνομάρτυς Κυπριανὸς

Νικόλαος Θησεὺς εὑρέθησαν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ ἐπολέμησαν ἐν Ἀρκαδίᾳ. Καὶ

Ζ.΄ Ὁ Ἀρκὰς φιλόλογος Ἀθανάσιος Α. Σακελλάριος, διατελέσας καθηγητὴς ἐν Κύπρῳ, συνεκέντρωσεν ἄφθονον ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν ὑλικὸν καὶ ἐξέδωσεν εἶτα τὰ μνημειώδη «Κυπριακά» του, ὥστε θεωρεῖται ὁ πρῶτος ἀνακινήσας τὸ θέμα τῆς ἑλληνικότητος τῆς Κύπρου ἀπὸ ἐθνικῆς πλευρᾶς.

Τὸν τελευταῖον καιρόν, ἀφ᾽ ἧς ὁ ἡρωϊκὸς ἀδελφὸς Κυπριακὸς λαὸς ἐδράξατο τὰ ὅπλα, ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πατρίδι δὲν πρέπει νὰ μένωμεν ἀδιάφοροι καὶ ἀμέτοχοι τοῦ ἀγῶνος. Δυνάμεθα μὲ παντοίους τρόπους νὰ ἐνισχύσωμεν τὸν Κυπριακὸν Ἀγῶνα διὰ τὴν Ἐλευθερίαν καὶ προπαντὸς οἱ πνευματικοὶ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ ἐντείνουν τὴν προσπάθειαν διαφωτίσεως καὶ ἱστορικῆς τοποθετήσεως καὶ ἀποδείξεως τοῦ ἀδιαφιλονικήτου τῆς κοινῆς καταγωγῆς καὶ τῶν κοινῶν πόθων μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν λαῶν.

Ἰδιαιτέρως ἡμεῖς οἱ Ἀρκάδες, οἱ ὁποῖοι ἔχομεν τοὺς πλειοτέρους ἱστορικοὺς λόγους περὶ κοινῆς καταγωγῆς μὲ τοὺς Κυπρίους, ἔχομεν καὶ τὰ περισσότερα καθήκοντα ἀπέναντι τούτων καὶ ἔναντι τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας.

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ τονίσωμεν μίαν ἱκανοποιητικὴν διαπίστωσιν, ποὺ ἀπεκομίσαμεν ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα Ἀρκάδων λογίων ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ Θέματος. Καὶ θέλομεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν πατριωτικήν μας ἱκανοποίησιν, διότι οἱ Ἀρκάδες πνευματικοὶ μαχηταὶ τοῦ Κυπριακοῦ Ἀγῶνος, ὄχι μόνον δὲν ὑστεροῦν, ἀλλὰ καὶ πρωτοποροῦν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας.

Ἔχομεν προχείρως ὑπ᾽ ὄψιν μας δημοσιεύματα καὶ λογοτεχνήματα Ἀρκάδων λογίων, ὡς τοῦ ὑποναυάρχου Ἰω. Λαζαροπούλου, τοῦ τέως γυμνασιάρχου Κων. Ρουνίου, τοῦ δημοσιογράφου Θάνου Βαγενᾶ, τοῦ Γεωργ. Φουρτούνη, τοῦ Πελοπίδα Παπούλια κλπ. καὶ ποιήματα τῶν Ἀρκάδων ποιητῶν Γ. Σταμπολῆ, Μήτσου Κατσίνη, Ν. Δασκαλοπούλου καὶ Δ. Ψιμούλη, καθὼς καὶ τὸ βιβλίον «Χρονικὰ τῆς Κύπρου» τοῦ ἐκ τῶν Συμβούλων τῆς Π.Ο.Ε. Θάνου Βαγενᾶ, τὸ ὁποῖον ἐξέδωσε τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ ἐκυκλοφόρησεν εἰς χιλιάδας ἀντιτύπων, διὰ τὸν Ἔξω Ἑλληνισμὸν κυρίως.

Ὁ Ἐθνάρχης Μακάριος

Εὐχαρίστως, ἐπίσης, σημειοῦμεν ὅτι ἡ δημοσιευθεῖσα ἤδη γλωσσολογικὴ μελέτη τοῦ Λάκωνος φιλολόγου Δικαίου Βαγιακάκου «Ἡ κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα γλωσσικὴ συγγένεια Ἀρκαδίας καὶ Κύπρου» ἐγράφη κατόπιν προτροπῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Πνευματικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Π.Ο.Ε. καὶ ἐπρόκειτο νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸν παρόντα τόμον.

Ἐκ τῶν περὶ Κύπρου ἐκδηλώσεων τῶν Ἀρκαδικῶν Σωματείων μας καὶ αὐτῆς τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας Ἑλλάδος, ὑπενθυμίζομεν τὰ ψηφίσματα ἐνίων Σωματείων ὑπὲρ τῆς Κυπριακῆς Ἐλευθερίας καὶ ἐναντίον τῆς ἀποικιακῆς βαναυσότητος, τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀδελφότητος Κυνουριέων ὅπως ἐκδώσῃ τεῦχος ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀρκάδα Ἀθανάσιον Α. Σακελλάριον, τὸν «Πνευματικὸν Ἀγωνιστὴν τῆς Κύπρου», καθὼς καὶ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Πρώτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Π.Ο.Ε., ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν Παναρκαδικὴν Ὁμοσπονδίαν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἔχοντα ὡς ἀκολούθως:

«*Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τῆς Π.Ο.Ε. ἀποστέλλει ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Ἀρκάδας, εὐχόμενον ὅπως τὸ 25ον Συνέδριόν σας θέσῃ τὰς βάσεις στενωτέρας ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας τῶν ἁπανταχοῦ Ἀρκάδων πρὸς πραγματοποίησιν τῶν κοινῶν ἐπιδιώξεων διὰ τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος. Κάμνει ἔκκλησιν πρὸς ὑμᾶς ὅπως ὑψώσητε ἔντονον φωνὴν διαμαρτυρίας πρὸς τὸν φιλάνθρωπον Ἀμερικανικὸν Λαὸν καὶ ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον κατὰ τῆς στυγνῆς καὶ ἀγρίας τυραννίας τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ. Χιτλερικὰ ἐγκλήματα ὠχριοῦν πρὸ τῶν μεθόδων καὶ τῶν βασανιστηρίων τῶν ἐφαρμοζομένων ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κατὰ τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν μας*».

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν θέλομεν ὡς Ἕλληνες, ὡς Ἀρκάδες καὶ ὡς πνευματικοὶ ἄνθρωποι νὰ εὐχαριστήσωμεν ὅλους τοὺς Ἀρκάδες τοῦ Ἐξωτερικοῦ καὶ προπαντὸς τοὺς ἐγκατεστημένους ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ὅσους ἐθεώρησαν πατριωτικὸν καὶ ἀδελφικὸν καθῆκον νὰ ἐνισχύσουν τὸν ἡρωϊκὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων Ἑλλήνων, διαφωτίζοντες τοὺς Ἀμερικανοὺς ἐπὶ τῆς δικαιοτάτης αὐτῆς ὑποθέσεως. Καὶ ἀναμιμνησκόμεθα τῆς ὡραιοτάτης ἀποστροφῆς παλαιοτέρου χαιρετισμοῦ τοῦ διαπρεποῦς ἱεράρχου καὶ Ἐθνάρχου τῆς Κύπρου κυροῦ Μακαρίου, ἀπευθυνομένου πρὸς τὸ Ἀρκαδικὸν στοιχεῖον τῆς Ἀμερικῆς:

«*Ἀπευθύνομεν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ τῆς Ἀμε-*

ρικῆς Ἀρκάδας, ἐκ μέρους ἡμῶν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ ἐπιδαψιλεύομεν ἐπὶ πάντας εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἀπὸ κέντρου καρδίας.

» Οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου συγγενεύουσιν ἐξ αἵματος μετὰ τῶν Ἀρκάδων, διότι πρὸ δεκατεσσάρων καὶ πλέον αἰώνων πρὸ Χριστοῦ μεταξὺ τῶν πρώτων Ἑλλήνων ἀποίκων τῆς Κύπρου ἦσαν Ἕλληνες Ἀρκάδες. Οἱ Κύπριοι εἴμεθα ὑπερήφανοι διὰ τοὺς τοιούτους προγόνους μας.

» Οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι οἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἀρκάδες, τόσον στενοὺς ἔχοντες δεσμοὺς μὲ τοὺς Κυπρίους, θὰ πράξουν πᾶν τὸ δυνατόν, ὥστε καὶ οἱ ἀλύτρωτοι ἀδελφοί των Κύπριοι ν' ἀνακτήσουν τὸ πολύτιμον ἀγαθὸν τῆς Ἐλευθερίας».

Προσυπογράφοντες καὶ ἡμεῖς τὸ χαιρετιστήριον τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐθνάρχου τῶν Κυπρίων, καλοῦμεν εἰς Πνευματικὸν Συναγερμὸν τοὺς ἁπανταχοῦ Ἀρκάδας, πρὸς ἐπιβοήθησιν τῶν ἀγωνιζομένων ἀδελφῶν μας, ποὺ δικαιοῦνται νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς Μητρός Ἑλλάδος.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΗΣ Π.Ο.Ε.

ΑΡΚΑΔΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Η ΑΠΟΚΕΦΑΛΙΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΝΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΑΣ

(15 Ἀπριλίου 1760)

Ἐκεῖ πέρα κι' ἀντίπερα
κι' ἀπόξω ἀπὸ τὴ χώρα,
Ἐκεῖ καθόταν μιὰ ξανθή,
ξανθὴ καὶ μαυρομάτα,
Γύρους γυρίζει τὰ φλωριά,
γύρους μαργαριτάρια.
—Γιὰ βγάλτα, Βγενικούλα μου,
τὰ ἔρμα, τὰ τρισέρμα,
τί ἐκόψαν τὸν κυρ—Ἀνανιά,
καὶ τὸν Μητροπολίτη!...

[Ὁ ἐκ Δημητσάνης Μητροπολίτης Λακεδαιμονίας Ἀνανίας, (Θεοφίλης ἢ Λαμπάρδης τὸ ἐπώνυμον), ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὴν 15ην Ἀπριλίου 1760, εἰς τὴν πύλην τῆς Μητροπόλεως εἰς Μιστρᾶν. Στὰ 200 χρόνια ἀπὸ τοῦ θανάτου του (ποὺ κλείνουν μετὰ ἕνα χρόνο), πρέπει νὰ γίνουν ἐκδηλώσεις τιμῆς εἰς τὸν ἡρωϊκὸν Ἐθνομάρτυρα].

Συλλογὴ Β. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Η ΠΑΝΑΡΚΑΔΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τοῦ κ. ΤΗΛ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Παναρκ. Ὁμοσπονδίας Ἑλλάδος

Μιὰ πραγματικὴ ἔλλειψις εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν εὐδοκίμως ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δρώντων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος πολυαρίθμων κοινωφελῶν Ἀρκαδικῶν Σωματείων, συνεπληρώθη μὲ τὴν ἵδρυσιν τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας Ἑλλάδος, ποὺ ἐπραγματοποιήθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1955 μὲ τὴν συμμετοχὴν εἰς αὐτὴν ὑπερπεντήκοντα Σωματείων τῆς Πρωτευούσης καὶ τοῦ Πειραιῶς καὶ μὲ συνεργασίαν τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἀμερικῆς.

Παλαιὰ ἡ ἰδέα καὶ πρακτικὴ ἡ σκέψις ἐκείνων ποὺ ἀνέλαβαν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἔθεσαν τοὺς σκοποὺς τῆς γενικῆς αὐτῆς κινήσεως.

Οἱ σκοποὶ αὐτοὶ εἶναι: Ἡ μελέτη καὶ προβολὴ τῶν γενικωτέρων προβλημάτων τῆς Ἀρκαδίας. Ἡ συμβολὴ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ οἰκονομική, κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρίδος. Ἡ ἀνάπτυξις στενῶν δεσμῶν καὶ γονίμου συνεργασίας μὲ ὅλους τοὺς Ἀρκάδας καὶ τὰς Ὀργανώσεις των, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκωνται, ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πληρέστερος κατὰ τὸ δυνατὸν συντονισμὸς καὶ ὁ καθορισμὸς γενικῶν κατευθύνσεων εἰς τὰς προσπαθείας καὶ τὴν δρᾶσιν ὅλων, πρὸς ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν ζωτικῶν προβλημάτων τῆς Ἀρκαδίας. Μεγάλοι οἱ σκοποὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἐκλήθησαν οἱ ἐπωμισθέντες τὸ βαρὺ αὐτὸ ἔργον καὶ μεγίστη ἡ προσπάθεια ποὺ ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο.

Κανεὶς δὲν νομίζει ὅτι ἡ Ὁμοσπονδία θὰ λύσῃ αὐτὴ μόνη ἀμέσως ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα. Γνωρίζομεν ὅλοι ὅτι ἡ συμβολή της θὰ εἶναι κυρίως ἠθική. Νὰ ὑψώνῃ τὴν φωνήν της ἑκάστοτε, ὑπὲρ τῆς Ἀρκαδίας. Ἡ ζῶσα φωνὴ αὐτῆς ν' ἀποβῇ, πλησίον τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Νομοῦ, τῶν Ἀρχῶν, τῶν Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν, καὶ τῶν Ὀργανισμῶν. Μὲ τὴν στενὴν πάντοτε συνεργασίαν καὶ συμπαράστασιν τῶν Ὀργανώσεων, τῶν Κοινοτικῶν Ἀρχῶν, τῶν ὁποίων φιλοδοξεῖ νὰ γίνῃ πολύτιμος σύμβουλος. Νὰ κατατοπίζῃ, νὰ εἰσηγῆται, νὰ συμπληρώνῃ. Νὰ παρέχῃ πληροφορίας, νὰ ἀναπτύσσῃ ἀπόψεις. Νὰ βοηθήσῃ νὰ μπῇ μιὰ τάξις, μιὰ πειθαρχία, μιὰ ὀρθὴ γραμμὴ εἰς τὰς πολλὰς προσπαθείας ὅλων, Ὀργανώσεων καὶ ἀτόμων.

Τὰ ἐπὶ μέρους προβλήματα τῆς Ἀρκαδίας εἶναι πολλά. Μερικὰ ἐμφανίζονται τώρα ὑπὸ ὅλως ὀξεῖαν μορφήν. Λεπτομερὴς ἀνάλυσις καὶ ἀνάπτυξις αὐτῶν δὲν εἶναι δυνατὴ εἰς τὸν στενὸν χῶρον ποὺ διαθέτει τὸ πρῶτον

τεῦχος τῶν «Χρονικῶν τῶν Ἀρκάδων», τοῦ ὁποίου τὴν ἔκδοσιν πολὺ σωστὰ ἀπεφάσισεν τὸ πρῶτον Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ὁμοσπονδίας, ὁρμώμενον ἀπὸ τὴν σκέψιν ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἕνα ὄργανον εὐρείας ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν μελῶν, ἕνα ὄργανον θετικῆς ἀναπτύξεως καὶ προπαγάνδας τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ὁμοσπονδίας, ἕνα ὄργανον κηρύγματος ἀγάπης καὶ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν Ἀρκαδίαν.

Μερικὰ τῶν προβλημάτων αὐτῶν δύνανται ἐνδεικτικῶς νὰ ἐπισημανθοῦν ἐν συνόψει κατωτέρω:

α) Τὸ ζήτημα τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἰς ὅλην τὴν Ἀρκαδίαν εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον ἐπίκαιρα.

β) Τὸ ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων.

γ) Ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἡ ἐφαρμογὴ προσφορωτέρων μεθόδων διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν μέσων καὶ τῶν εἰδῶν καλλιεργείας, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὸν συντονισμὸν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῶν κατοίκων.

δ) Ἡ ἐκτέλεσις ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων ἐν γένει καὶ ἔργων ἀρδεύσεως.

ε) Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπογείου πλούτου.

στ) Ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκιακῆς βιοτεχνίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας, ὅπου αἱ συνθῆκαι συμβάλλουν εἰς τοῦτο.

ζ) Ἡ ἀναδάσωσις καὶ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλούτου καὶ ἀνάπτυξις τῆς δενδροκαλλιεργείας διὰ τῆς ἐφαρμογῆς συγχρονισμένων μεθόδων.

η) Ἡ εὐρυτέρα συμμετοχὴ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀρκαδίας εἰς τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῆς συμπληρώσεως τοῦ δικτύου τῶν δημοσίων καὶ κοινοτικῶν ὁδῶν.

θ) Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἐπέκτασις τῆς κοινωνικῆς προνοίας διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ λαμπροῦ ἔργου τοῦ Παναρκαδικοῦ Νοσοκομείου καὶ τῆς ἱδρύσεως περισσοτέρων κοινοτικῶν ἰατρείων καὶ παιδικῶν σταθμῶν, διὰ τὴν

Βρύση στὸ Ἴσαρι τῆς Μεγαλοπόλεως

Ὁ Νομὸς Ἀρκαδίας

ἰατρικὴν περίθαλψιν τῶν ἀπόρων καὶ τὴν προστασίαν τῆς μητρότητος καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

ι) Ἡ ἀνάπτυξις τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἰδίᾳ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν γεωργικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις καὶ συμπλήρωσις τῆς μοναδικῆς Βιοτεχνικῆς Σχολῆς τῆς Τριπόλεως, τῆς ὁποίας τὴν λειτουργίαν πρέπει νὰ ἀναλάβῃ τὸ Κράτος.

ια) Ἡ συγκέντρωσις καὶ μελέτη τοῦ ἀρχαιολογικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ, ἡ διαφύλαξις καὶ συντήρησις τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικῶν μνημείων τοῦ τόπου καὶ τῶν Μουσείων.

ιβ) Ἡ ἀνάπτυξις τῆς τουριστικῆς κινήσεως, παράλληλα μὲ τὴν ἵδρυσιν τουριστικῶν ξενώνων καὶ Ξενοδοχείων, ὅπου προσφέρεται πρὸς τοῦτο ἡ ὡραία φύσις καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικῶν μνημείων.

Ὅλα τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ πλῆθος ἄλλων μερικωτέρας σημασίας ἀποτελοῦν ζωτικὰ θέματα διὰ τὴν Ἀρκαδίαν. Ἡ λύσις αὐτῶν πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ μὲ τὴν συμβολὴν κυρίως τοῦ Κράτους ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν γενικωτέρων ἐπιδιώξεων αὐτοῦ, συστηματικὰ καὶ μὲ συντονισμένην προσπάθειαν ὅλων τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος Ἀρκάδων.

Τὸ πρῶτον Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ὁμοσπονδίας, ἔχον ἐπίγνωσιν τῆς σοβαρότητος τοῦ ἔργου ποὺ ἐπωμίσθη καὶ τῶν δυσχερειῶν ποὺ εἶχε ν' ἀντιμετωπίση, ἀπεδύθη κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς θητείας του εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ὀργανώσεως κυρίως τοῦ ὅλου ἔργου καὶ τῆς θεμελιώσεως αὐτοῦ ἐπὶ σταθερῶν βάσεων.

Ἐπεδίωξεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν πληρεστέραν ὀργάνωσιν τῆς Ὁμοσπονδίας διὰ τῆς ἀποκτήσεως Γραφείων καὶ τῆς εἰς αὐτὴν ἐνσωματώσεως ὅλων τῶν Ἀρκαδικῶν Σωματείων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀπαραιτήτων πληροφοριῶν καὶ στοιχείων πρὸς καταρτισμὸν ἑνὸς προγράμματος διὰ τὴν θετικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐπὶ μέρους προβλημάτων.

Ἡ πρόθυμος συμμετοχὴ εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν 66 Ἀρκαδικῶν Σωματείων τῆς Πρωτευούσης καὶ τοῦ Πειραιῶς, ἀποτελεῖ σημαντικὴν ἐπιτυχίαν. Δεικνύει ὅτι ἐγένετο συνείδησις τῶν περισσοτέρων ἡ ἀνάγκη τῆς συνενώσεως τῶν δυνάμεων ὅλων τῶν τέκνων τῆς Ἀρκαδίας εἰς μίαν κοινὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ζωτικῶν προβλημάτων τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρίδος, ἡ λύσις τῶν ὁποίων θὰ συντελέση εἰς τὸ σταμάτημα τῆς ἐρημώσεως τῶν χωριῶν μας.

Τὸ νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ὁμοσπονδίας ἔχει ν' ἀσχοληθῆ κατὰ τὴν νέαν περίοδον μὲ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ὀργανώσεως, διὰ τῆς ἐπαφῆς καὶ στενῆς συνεργασίας μὲ τὰς Ἀρκαδικὰς Ὀργανώσεις τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἰδιαιτέρως δὲ μὲ τὴν Παναρκαδικὴν Ὁμοσπονδίαν τῆς Ἀμερικῆς, τῆς ὁποίας ἡ συμπαράστασις θὰ εἶναι πολύτιμος, ὡς καὶ μὲ τὴν συμπλήρωσιν καὶ κατάταξιν τοῦ συγκεντρωθέντος ὑλικοῦ πληροφοριῶν καὶ στοιχείων, τὴν παρὰ τῶν εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν μελέτην αὐτῶν καὶ τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀπαραιτήτων πορισμάτων.

Μὲ συστηματικὴν προβολὴν καὶ προπαγάνδαν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, μὲ συντονισμένην τὴν προσπάθειαν ὅλων τῶν τέκνων τῆς Ἀρκαδίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιδιωχθῆ ἡ λύσις τῶν προβλημάτων της.

ΤΗΛ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΚΑΔΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ο ΣΤΑΪΚΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΟ ΠΑΛΑΜΗΔΙ

Στὶς Τριάντα Νοεμβρίου
τοῦ Ἀνδρέου τοῦ Ἁγίου,
Χριστιανοί, τί καρτερεῖτε
στὸ Ἀνάπλι νὰ ἐμπῆτε;
Στάϊκος μὲ παλληκάρια
μπήκανε ὡσὰν λιοντάρια.
Σήμερα τὸ Παλαμήδι
στοὺς Ρωμιοὺς εἶναι παιγνίδι
Παλαμήδι καὶ τὸ Κάστρο
ἔγιναν ρωμαιϊκάτο.

Συλλογὴ ΑΘ. ΜΑΛΕΒΙΤΗ

ΑΡΚΑΔΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εἰς τὸν τόμον αὐτὸν θεωροῦμεν ἀπαραίτητον, ὅπως ἐμφανίσωμεν τοὺς Ἀρκαδικοὺς Συλλόγους τῆς Ἑλλάδος, ἐκείνους ποὺ εἶναι ἤδη μέλη τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅσους ἀκόμη δὲν ἐγένοντο μέλη.

Τὰ Σωματεῖα—Μέλη τῆς δυνάμεως τῆς Π.Ο.Ε. (λήγοντος τοῦ 1958) εἶναι τὰ ἑπόμενα :

1. *Σύλλογος Ἁγιοβασιλειωτῶν Κυνουρίας.*
2. *Σύλλογος «Ἅγιος Πέτρος» Ἁγιοπετριτῶν Ἀττικῆς.*
3. *Σύλλογος Ἀλληλοβοηθείας Ἀρκάδων «Γρηγόριος ὁ Ε΄» (Περιστερίου).*
4. *Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀσεατῶν.*
5. *Ἀδελφότης Ἀτσιχολιτῶν «Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος».*
6. *Σύλλογος Βαλτεσινιωτῶν «Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου».*
7. *Πατριωτικὸς Σύνδεσμος Βαλτετσιωτῶν.*
8. *Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Βασταίων «Ἡ Πρόοδος».*
9. *Ἕνωσις τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Ἁπανταχοῦ Βαχλαίων «Ἡ Ἁγία Παρασκευή».*
10. *Ἀδελφότης τῶν Ἁπανταχοῦ Βελημαχιτῶν.*
11. *Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Βουρβουραίων.*
12. *Σύλλογος Βουτσαραίων «Ἡ Ἁγία Τριάς».*
13. *Ἀδελφότης τῶν Ἁπανταχοῦ Βυδιακιτῶν.*
14. *Ἕνωσις Βυζικιωτῶν «Ὁ Ἅγιος Νικόλαος».*
15. *Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Βυτιναίων καὶ τῶν φίλων τῆς Βυτίνης.*
16. *Σύλλογος Δαραίων Μαντινείας «Ὁ Ἅγιος Δημήτριος».*
17. *Ἕνωσις Δημητριωτῶν «Ὁ Ἅγιος Νικόλαος».*
18. *Ἀδελφότης Δημητσανιτῶν Ἀθηνῶν «Γρηγόριος ὁ Ε΄».*
19. *Κεντρικὸς Πατριωτικὸς Σύλλογος «Δολιανά» Κυνουρίας.*
20. *Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις Δοριζαίων.*
21. *Ἀδελφότης Δυρραχιτῶν.*
22. *Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Ζατουνιτῶν.*
23. *Σύνδεσμος τῶν Ἁπανταχοῦ Ζερζοβιτῶν — Παναγιωτῶν «Ὁ Ἅγιος Νικόλαος».*
24. *Ἀδελφότης Ζυγοβιστινῶν «Ἡ Μεταμόρφωσις».*
25. *Προοδευτικὸς Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Ζωναταίων «Ὁ Ἅγιος Νικόλαος».*
26. *Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Θυρεατῶν «Ἡ Θυρέα».*
27. *Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Ἰσαραίων «Ὁ Ἅγιος Νικόλαος».*

28. Ἕνωσις Ἰσωματαίων Καρυῶν «Ὁ Ἅγιος Δημήτριος».
29. Σύλλογος τῶν Ἀθήναις Καμενιτσιωτῶν «Ὁ Ἅγιος Γεώργιος».
30. Σύνδεσμος Κανδυλιωτῶν «Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου».
31. Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Καρατουλαίων.
32. Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Καρυτινῶν «Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης».
33. Σύλλογος Ἄνω Καρυωτῶν «Ὁ Ναὸς τοῦ Πανός».
34. Σύλλογος Κερπινιωτῶν Γορτυνίας.
35. Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις Κοσμιτῶν.
36. Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Κουρουναίων «Ἡ Ψηλὴ Παναγιά».
37. Ἕνωσις Κραμποβιτῶν «Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου».
38. Ἀδελφότης Κυνουριέων Ἀττικῆς.
39. Σύνδεσμος Λαγκαδινῶν Ἀττικῆς.
40. Ἀδελφότης τῶν ἐν Ἀθήναις Λεβιδιωτῶν.
41. Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Λεονταριτῶν.
42. Σύλλογος Λεωνιδέων «Τὸ Λεωνίδιον».
43. Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Λυσσαρεωτῶν.
44. Πανελλήνιος Σύλλογος Μαγουλιανιτῶν.
45. Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις Μαλλωταίων.
46. Σύνδεσμος τῶν ἐν Πειραιεῖ Μαντινέων.
47. Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Μεγαλοπολιτῶν «Ὁ Πολύβιος».
48. Σύλλογος Νυμφασίων.
49. Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Παλαιοχωριτῶν Κυνουρίας.
50. Ἀδελφότης Παλουμπαίων.
51. Ἕνωσις Παρθενιωτῶν Ἀττικῆς «Ὁ Πάν».
52. Σύλλογος Παυλαίων Γορτυνίας.
53. Σύλλογος Πυραίων «Ὁ Ἅγιος Γεώργιος».
54. Φιλανθρωπικὸς καὶ Ἀλληλοβοηθητικὸς Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Σαρακινιωτῶν.
55. Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Ἁπανταχοῦ Σερβαίων.
56. Ἕνωσις τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Σκορτσιναίων.
57. Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Σουλαριωτῶν.
58. Παναρκαδικὴ Ἕνωσις Σπουδαστῶν.
59. Ἀδελφότης Στεμνιτσιωτῶν.
60. Τεγεατικὸς Σύνδεσμος.
61. Πατριωτικὸς Σύνδεσμος Τρικολώνων.
62. Ἕνωσις Τριπολιτῶν Ἀττικῆς.
63. Σύλλογος Τροπαιατῶν.
64. Ἀδελφότης Τουρκολεκαίων «Ὁ Νικηταρᾶς».
65. Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Χραναίων «Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου».
66. Σύλλογος τῶν Ἁπανταχοῦ Χρουσαίων «Ἡ Ἁγία Τριάς».

Σημειοῦμεν, προσέτι, καὶ τοὺς ὑπάρχοντας καὶ δρῶντας ἤδη ἄλλους Ἀρκαδικοὺς Συλλόγους τῆς Ἀττικῆς, κατὰ ἐπαρχίας, (ὥστε νὰ κινηθοῦν καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἐγγραφήν των εἰς τὴν Παναρκαδικὴν Ὁμοσπονδίαν Ἑλλάδος):

Γορτυνίας: Ἀραχωβιτῶν, ἐξ Ἑλληνικοῦ, Κοντοβαζαινιτῶν, Κρυονεριτῶν, Κυπαρισσιωτῶν, Λευκοχωριτῶν, Λυκουρεσιωτῶν, Μοναστηρακιωτῶν, Παλαιοκαστριτῶν, Ραφταίων, Σπαθαραίων, Στρουζαίων καὶ Χωραϊτῶν.

Κυνουρίας: Βερβενιωτῶν, Ἐλαιοχωριτῶν, Καστανιτσιωτῶν, Καστριτῶν, Μαριωτῶν, Σιταινιωτῶν καὶ Τσιταλιωτῶν.

Μαντινείας: Ἀθηναιατῶν, Βλαχερναίων, Δημοβαλτετσιωτῶν, Κακουραίων, Κερασιωτῶν, Κολλινιατῶν, Κουτρουμπουχαίων, Μαναριωτῶν, Νεστανιτῶν καὶ Ροϊνιωτῶν.

Μεγαλοπόλεως: Ἀκοβιτῶν, Ἀναβρυτιωτῶν, Γεφυρακιωτῶν, ἐκ Γεφύρας, Γραικαίων, ἐξ Ἐκκλησούλας, Ἑλληνιτσιωτῶν, Καμαριωτῶν, Λεπτινιωτῶν, Ποταμιτῶν, Ραψωματαίων καὶ Χειραδαίων.

Γενικοί: Ὑπάρχει ὁ Σύλλογος Ἀρκάδων Δάφνης καὶ ὁ «Σύνδεσμος Ἀρκάδων Τραπεζιτικῶν».

Ὑπὸ ἵδρυσιν εἶναι οἱ Σύλλογοι τῶν Μυγδαλιωτῶν, τῶν Ψαροπαλαμαραίων καὶ ἴσως καὶ ἄλλοι.

Θεωροῦμεν, ἀκόμη, ὑποχρέωσιν ν' ἀναφέρωμεν ὅτι καὶ εἰς τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα ὑπάρχουν Ἀρκαδικοὶ Σύλλογοι, ὅπως εἰς Πάτρας «Σύλλογος Γορτυνίων» (καὶ παλαιότερον τῶν Ἁγιοπετριτῶν), εἰς Ναύπλιον «Σύλλογος Ἀρκάδων Ἀργολίδος ὁ Κολοκοτρώνης», εἰς Τρίπολιν «Σύλλογος Μεγαλοπολιτῶν» (καὶ παλαιότερον εὐδοκιμώτατα δρῶν ὁ «Μαντινειακὸς Σύνδεσμος»).

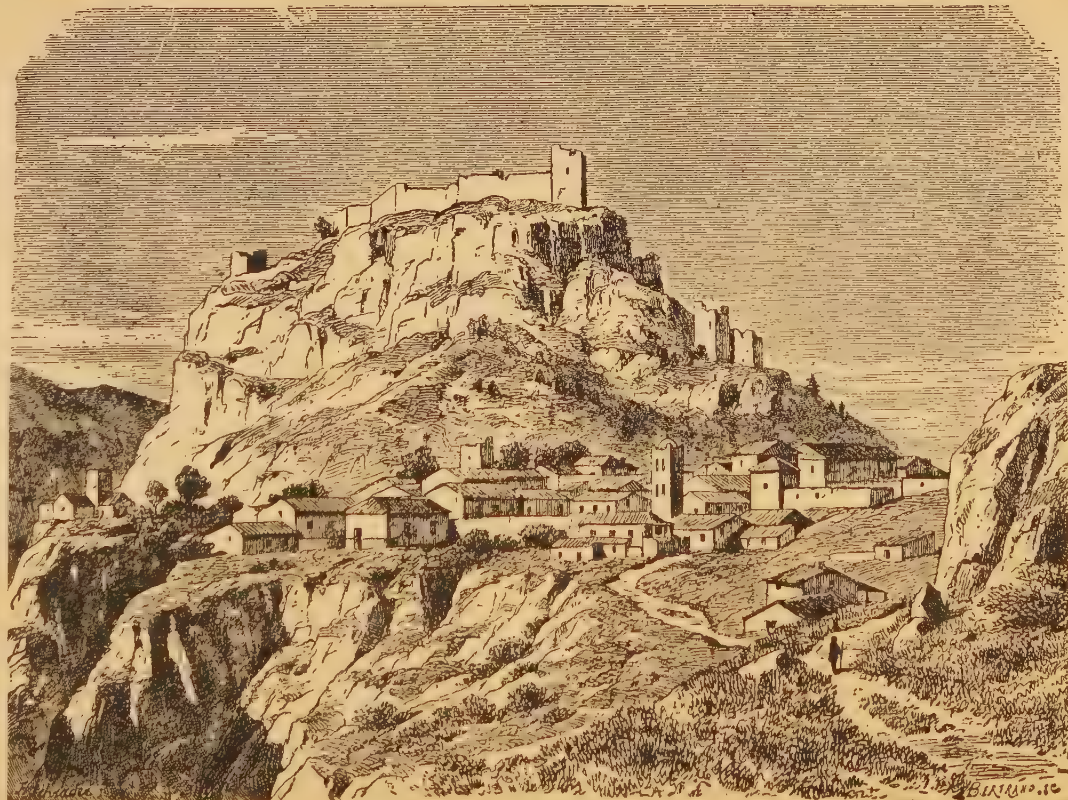
Μεταξὺ τῶν εἰδικῶς διὰ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἀρκαδίας ἀσχολουμένων Συλλόγων, ἀναφέρομεν τὸ «Ἀρχεῖον Τσακωνιᾶς» (μὲ ἕδραν τὸ Λεωνίδιον τῆς Κυνουρίας), ποὺ ἐξέδωσε καὶ τὸν Α' τόμον τῶν «Χρονικῶν τῶν Τσακώνων», ἤδη δὲ ἐκτυπώνει τὸν Β'.

Ἐπίσης τοὺς «Πυρσὸν» τῆς Μεγαλοπόλεως, Προοδευτικὸν Σύλλογον τῆς Τριπόλεως. Μορφωτικὸν Σύλλογον «Αἱ Βρασιαὶ» τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Κυνουρίας, Παναραχαμητιακὸν Ἀθλητικὸν Σύλλογον τῶν Ἀραχαμητῶν Βαλτετσίου, τῶν Ἀκαδημαϊκῶν Νέων τοῦ Βαλτεσινίκου, τὸν Προοδευτικὸν Σύλλογον Νεστάνης κλπ.

Ἐκ τῶν ἀθλητικῶν συλλόγων ἀναφέρομεν τὸν «Παναρκαδικὸν Ἀθλητικὸν Ὅμιλον» Τριπόλεως, τὸν «Ἄρην» Τριπόλεως, τὸν «Ἀστέρα» Τριπόλεως, τὸν «Ἀτρόμητον» Τριπόλεως, τὴν Α.Ε.Κ. Τριπόλεως, τὸν «Λεωνίδα» τοῦ Λεωνιδίου, τὸν «Ἀχιλλέα» τοῦ Παραλίου Ἄστρους.

Ἀκόμη, σύλλογοι φιλοδένδρων, μορφωτικοί, θρησκευτικοί, νέων κλπ. ὑπάρχουν εἰς Τρίπολιν, εἰς Δημητσάναν, εἰς Παρθένιον, εἰς Κακούριον, εἰς Ἀνεμοδούρι, εἰς Τουρκολέκα, εἰς Λαγκάδια κλπ. κλπ.

Ο ΕΦΟΡΟΣ

Τὸ Κάστρο τῆς Καρύταινας (κατὰ παλαιὸν σχεδίασμα)

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΑΡΚΑΔΙΑΣ
ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Τοῦ κ. Ν. Ι. ΦΛΟΥΔΑ, Γυμνασιάρχου

Α.' ΑΡΧΑΙΑ ΑΡΚΑΔΙΑ

Τὸ ὄνομα Ἀρκαδία φέρει ἡ ὀρεινὴ χώρα, ἥτις κεῖται εἰς τὸ μέσον τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ 1833 ἀποτελεῖ τὸν νομὸν Ἀρκαδίας[1].

Ἡ Ἀρκαδία εἶναι γνωστή, μὲ τὸ ὄνομα αὐτό, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἂν καὶ ἐκαλεῖτο παλαιότερον Δρυμώδης καὶ μετὰ ταῦτα Πελασγία, ἀπὸ τὸν Πελασγὸν τὸν υἱὸν τοῦ Διός, τὸν πρῶτον ἄνθρωπον καὶ βασιλέα τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος ἐδίδαξε τοὺς κατοίκους νὰ κατασκευάζουν καλύβας, νὰ ἐνδύωνται μὲ δερματίνους χιτῶνας νὰ τρώγουν βαλανίδια καὶ ὄχι φύλλα καὶ ρίζας, κλπ.

Πάλαι ποτὲ ἡ Ἀρκαδία ἐλέγετο ἐπίσης Παρρασία, Λυκαονία (ἀπὸ τὸν Λυκάονα τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Πελασγοῦ), Γιγαντία, Ἀζανία καὶ Πανία (ἀπὸ τὸν τοπικὸν θεὸν Πᾶνα).

Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὴν Φραγκοκρατίαν ἡ σημερινὴ Ἀρκαδία ἐλέγετο Μεσαρέα, δηλ. χώρα μεσόγειος.

---

1. Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Η' καὶ Θ' αἰῶνα, Ἀρκαδία ἐκαλεῖτο ἡ πόλις Κυπαρισσία, ἐνῷ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἐπαρχία Ἀρκαδίας ἐλέγετο ἡ περὶ τὴν αὐτὴν πόλιν περιοχή. Ἡ ἐπαρχία αὐτὴ τὸ 1833, ὅτε τὸ νεαρὸν Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος διηρέθη εἰς νομοὺς καὶ ἐπαρχίας, ὠνομάσθη ἐπαρχία Τριφυλίας καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν Ἀρκαδίαν ἢ καὶ Ἀρκαδιὰν καλουμένην πόλιν «Κυπαρισσία», τὴν ὁποίαν εἶχεν πρωτεύουσαν καὶ ὁ νομὸς Μεσσηνίας. Αἱ Καλάμαι ὡρίσθησαν πρωτεύουσα τοῦ αὐτοῦ νομοῦ τὸ 1845. Καὶ ὁ Κυπαρισσιακὸς κόλπος πρότερον ὠνομάζετο κόλπος Ἀρκαδιᾶς.

Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, Ἀρκαδία ἐλέγετο ἐπίσης καὶ μία μεσόγειος πόλις τῆς κεντρικῆς Κρήτης, ὅπου σήμερον κεῖται τὸ χωρίον Ἀρδάκτια ἢ τὸ τοιοῦτον Ἅγιος Θωμᾶς, τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου, παρὰ τὸν Ἀναποδάρην ποταμόν. Πρότερον, ἡ πόλις αὐτη ἐλέγετο Ἀρκάδες.

Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ἱδρύθη ἐν Κρήτῃ καὶ Ἐπισκοπὴ Ἀρκαδίας, ἥτις κατεῖχε τὴν δευτέραν θέσιν μετὰ τὴν τοιαύτην τῆς Κνωσσοῦ. Αὕτη καταργηθεῖσα βραδύτερον (1604) συνεστάθη καὶ πάλιν καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερον μὲ ἕδραν τὰς Μοίρας. Ἄλλη Ἐπισκοπὴ Ἀρκαδίας ὑπῆρχεν εἰς Κύπρον καὶ ἤδη εἰς Λίβανον. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, Ἀρκαδία ἐλέγετο καὶ ἓν φρούριον τῆς Ζακύνθου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τὸ 1866 ἐδόθη τὸ ὄνομα «Ἀρκαδίων», εἰς τὸν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος συσταθέντα δῆμον τοῦ νομοῦ Ζακύνθου. Ὁ δῆμος Ἀρκαδίων εἶχε πρωτεύουσαν τὸ Ἄνω Γερακάριον. Καὶ ἡ Μέση Αἴγυπτος, καθὼς ἐπίσης καὶ μία πόλις αὐτῆς, ἔφερον πάλαι ποτὲ τὸ ὄνομα Ἀρκαδία.

Οἱ ποιηταὶ ὠνόμασαν Ἀρκαδίαν μίαν φανταστικὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπικρατεῖ ἤρεμος ζωὴ καὶ εὐτυχία καὶ εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ποιμένες διατηροῦσι τὴν ἀγνότητά των. Εἰς τὴν Ρώμην τὸ 1690 ἱδρύθη ἡ «Ἀκαδημία τῶν Ἀρκάδων» μὲ σκοπὸν τὴν ποιητικὴν τέχνην, ἥτις ὑφισταμένη μέχρι σήμερον ἐκδίδει ὁμώνυμον περιοδικόν.

Τὸ ὄνομα Ἀρκαδία παράγεται κατ' ἄλλους μὲν ἀπὸ τὰς λατινικὰς λέξεις arca, arcanum, αἵτινες σημαίνουν κιβωτόν, κιβώτιον, θήκην, κρυπτόν, μυστικόν, κατ' ἄλλους εἶναι λέξις Πελασγική, προελθοῦσα ἀπὸ τοὺς κατοίκους της τοὺς Πελασγούς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Λέλεγες ἐθεωροῦντο ὡς οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὸν κατακλυσμόν. Ἄλλοι, ἔχουσι τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ὄνομα Ἀρκαδία προέκυψε ἀπὸ τὸν Ἀρκάδα, τὸν υἱὸν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Καλλιστοῦς, ὅστις Ἀρκὰς διεδέχθη τὸν Νύκτιμον εἰς τὴν βασιλείαν καὶ ἐδίδαξε τοὺς ὑπηκόους του τὴν καλλιέργειαν τῶν ἡμέρων καρπῶν, τὴν κατασκευὴν τοῦ ἄρτου, τὴν ὑφαντικὴν κ.λ.π. Ἀπὸ τὸν ἕνα δὲ υἱὸν τοῦ Ἀρκάδος, ἐκ τῶν τριῶν ποὺ εἶχεν ἀπὸ τὴν μοῦσαν Ἐρατώ, τὸν Ἀζᾶνα, ὅστις ἔλαβε κλῆρον τὴν Β. καὶ ΒΔ. Ἀρκαδίαν, ἡ Ἀρκαδία ὠνομάσθη Ἀζανία. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀζᾶνος, Ἔλατος, ἔλαβε τὸν Ὀρχομενόν, Μαντινείαν καὶ τὴν Κυνουρικὴν (Θυρέαν, Ἀνθήνην, Εὔαν, Νηρίδα), ἐνῷ ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφῶν Ἀφείδας, τὴν Τεγέαν καὶ τὰ περὶ τὴν Μαιναλίαν μέρη.

Ἡ ἀρχαία Ἀρκαδία δὲν ἐβρέχετο ἀπὸ θάλασσαν, ὅπως βρέχεται σήμερον ἀπὸ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον, παρὰ μόνον κατὰ μίαν περίοδον καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ἰονίου Πελάγους, τοῦ ποτὲ Σικελικοῦ, ὅτε προσηρτήθη εἰς αὐτὴν μέρος τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας. Εἶχε δὲ σχῆμα τετραγώνου, τοῦ ὁποίου κορυφαὶ ἦσαν τὰ ὄρη Ἐρύμανθος, Ἐλάϊον, Χελιδόρα καὶ Πάρνων.

Ἡ ἀρχαία Ἀρκαδία εἶχε διαιρεθῆ εἰς τὰ κάτωθι μικρὰ τμήματα, ὡς ἐκ τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀνεξάρτητα ἀλλήλων κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους [2].

Ἐπὶ Παυσανίου (170 μ. χ.) αἱ περιοχαὶ τῆς Ἀρκαδίας ἦσαν 13. Πρὸς Β.: Φενεᾶτις, Καφυᾶτις, Κλειτορία, Στυμφαλία, Κυναιθία, Ἀζανία, πρὸς Α.: Τεγεᾶτις, Μαντινική, πρὸς Ν.: Παρρασία, Αἰγῦτις, Κρωμῖτις, Μαλαιᾶτις, Φιγαλική, Ἡραιᾶτις, Θελπουσία, Μαιναλία, πρὸς ΝΑ.: Μεγαλοπολῖτις. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας ὑπῆρχον τὰ τμήματα, Τριπόλεως, Ὀρχομενίας, Θεισοαίας, Μεθυδριάδος (τοῦτο κατεῖχε τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου), Εὐτρησίας καὶ μέρος τῆς Μαιναλίας. Κατὰ συνέπειαν δὲν ἐβρέχετο ἡ Ἀρκαδία ὑπὸ θαλάσσης. Ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν αὐτὴν Ἀρκαδίαν

2. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους οἱ Ἀρκάδες ἦσαν συνδεδεμένοι μεταξύ των διὰ χαλαρᾶς ὁμοσπονδίας, ἥτις ἐκαλεῖτο Κοινὸν τῶν Ἀρκάδων.

πολλὰ μέρη σήμερον ὑπάγονται διοικητικῶς εἰς γειτονικὰς ταύτης ἐπαρχίας. Οὕτως, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων ὑπάγονται αἱ περιοχαὶ τῶν πόλεων Νωνάκριδος, Κλείτορος, Λουσῶν, Κυναίθης, Πάου καὶ Ψωφίδος. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κορινθίας αἱ περιοχαὶ Στυμφαλίας καὶ Φενεοῦ. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀλυμπίας, αἱ περιοχαὶ Φιγαλείας καὶ Ἀλιφείρας. Προσηρτήθη ὅμως ἡ περιοχὴ τῆς Θυρεάτιδος καθὼς καὶ ἄλλο μέρος τῆς Κυνουρίας ἀπὸ Ἁγίου Ἀνδρέου μέχρι καὶ Λεωνιδίου καὶ οὕτω βρέχεται σήμερον ἡ Ἀρκαδία, κατὰ τὰ μέρη ταῦτα τῆς Κυνουρίας, ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους παρήκμασεν ἡ Ἀρκαδία καὶ ἀπὸ τὰς Σλαυϊκὰς ἐπιδρομὰς περιῆλθεν εἰς πλήρη ἀφάνειαν.

Κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους κυριώτεραι πόλεις ἦσαν: Τεγέα, Μαντίνεια, Φιγάλεια, Ὀρχομενός, Φενεὸς κ.λ.π. Κατὰ Στράβωνα ἦσαν ἔρημοι: Στύμφαλος, Ἡραία, Καφύαι, Ὀρχομενός, Φενεός, Μαίναλος, Μεθύδριον, Κλείτωρ. Ἡ Μεγάλη πόλις (Μεγαλόπολις) ὠνομάζετο εἰρωνικῶς Μεγάλη ἐρημία. Ἐπὶ Παυσανίου (170 μ. χ.) εἶχεν ἐρημωθῆ ἡ Ν. Ἀρκαδία, ἡ δὲ Τεγέα ἤκμαζεν.

Κατὰ τὴν Φραγκοκρατίαν, ἥτις διήρκεσεν 225 ἔτη, οὐσιαστικῶς (1207 - 1432) παρουσιάζονται νέα ὀνόματα εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ἥτις ἐλέγετο Μεσαρέα. Ἡ Τεγέα ἐλέγετο Νίκλι, ἡ Γόρτυς: Καρύταινα, ἡ Κύναιθα: Καλάβρυτα, ἡ Γορτυνία: Σκορτά, ἡ περιφέρεια τοῦ τέως Δήμου Τροπαίων καὶ ἡ περὶ αὐτὴν τοιαύτη ἐλέγετο Ἄκοβα, ἡ Μαντίνεια: Μουχλὶ (παρὰ τὸ Παρθένιον ἢ Βερζοβᾶν), ἡ Αἴγυτις (παρὰ τὸ Λεοντάριον) Βελιγοστή, κ.λ.π. Τότε, ἐκ τῶν 12 βαρωνιῶν, εἰς τὰς ὁποίας διῃρέθη ἡ Πελοπόννησος, αἱ ἑξῆς πέντε ἦσαν τῆς Ἀρκαδίας: Καλαβρύτων μὲ 12 ἱπποτικὰ φέουδα, Ἄκοβας μὲ 24, Καρυταίνης μὲ 22, Νικλίου μὲ 6, Βελιγοστῆς μὲ 4 ἱπποτικὰ φέουδα.

Κατὰ τὴν α΄ Τουρκοκρατίαν (1460 - 1685) ἡ Πελοπόννησος ἀπετέλεσεν ἓν διαμέρισμα (Θέμα - πασαλίκι - διοίκησιν), ἀπὸ τὰ τέσσαρα, εἰς τὰ ὁποῖα διῃρέθη ἡ Ἑλλάς[3]. Ἡ Ἀρκαδία διῃρέθη εἰς τέσσαρα βιλαέτια, τά: Λεονταρίου, Καρυταίνης, Τριπολιτσᾶς καὶ Ἁγίου Πέτρου.

Κατὰ τὴν Ἑνετοκρατίαν (1685 - 1715), τὰ βιλαέτια Λεονταρίου καὶ Καρυταίνης, καθὼς καὶ ἡ Ἀρκαδιὰ (Κυπαρισσία), περιελήφθησαν εἰς τὸν νομὸν (Θέμα) τῆς Κορώνης (Μεσσήνης), ὅστις εἶχε πρωτεύουσαν τὸ Ναβαρῖνον. Τὰ ὑπόλοιπα βιλαέτια τῆς Ἀρκαδίας: α) Ἁγίου Πέτρου, τὸ ὁποῖον

3. Τὸ Θέμα, τοῦ ὁποίου προΐστατο πασᾶς, διῃρεῖτο εἰς ἐπαρχίας, αἵτινες ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως ἐλέγοντο Βιλαέτια, ἀπὸ δικαστικῆς Καζάδες καὶ ἀπὸ στρατιωτικῆς Σατζάκια. Τῆς ἐπαρχίας προΐστατο εἷς Τοῦρκος (Βοεβόνδας), ὁ Τοῦρκος δικαστὴς (Καδῆς ἢ Κατῆς λεγόμενος), ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς καὶ ἀποσπασματάρχης καὶ δύο προεστῶτες (ἄρχοντες Ἕλληνες οἵτινες ἐλέγοντο Κοτσαμπάσηδες) καὶ τέλος εἷς ταμίας.

περιελάμβανε καὶ τὴν βραδύτερον σχηματισθεῖσαν ἐπαρχίαν Πραστοῦ καὶ β) Τριπολιτσᾶς, περιελήφθησαν εἰς τὸν νομὸν Ρωμανίας, ὅστις εἶχε πρωτεύουσαν τὸ Ναύπλιον [4].

Κατὰ τὴν β′ Τουρκοκρατίαν (1715 - 1821) ἡ Πελοπόννησος διῃρέθη εἰς 23 ἐπαρχίας (βιλαέτια), ἐξ ὧν τέσσαρες τῆς Ἀρκαδίας ἤτοι τῆς Καρυταίνης, τοῦ Λεονταρίου, τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Βραδύτερον, ἱδρύθη τὸ βιλαέτι τοῦ Νησίου καὶ τὸ 1819 τὸ τοιοῦτον τοῦ Πραστοῦ, τοιουτοτρόπως τὰ βιλαέτια ηὐξήθησαν εἰς 25 τῆς Πελοποννήσου καὶ εἰς 5 τῆς Ἀρκαδίας. Τὸ βιλαέτι τοῦ Πραστοῦ προέκυψεν ἐκ τῆς διχοτομήσεως τοῦ τοιούτου τοῦ Ἁγίου Πέτρου, διὰ γραμμῆς ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμάς. Τὸ βόρειον τμῆμα διετήρησε τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὅπερ ἔφερεν ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία μέχρι τότε, καθὼς καὶ τὴν πρωτεύουσάν του. Τὸ νότιον, ὠνομάσθη βιλαέτι Πραστοῦ καὶ ὡρίσθη ἕδρα του ὁ Πραστός. Τοῦτο ἦτο μικρὸν εἰς ἔκτασιν καὶ περιελαμβάνετο μεταξὺ τῶν βιλαετίων Μυστρᾶ, καὶ Κουνουποχωρίων καὶ Ἁγίου Πέτρου. Ἐξετείνετο δὲ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου μέχρι καὶ τοῦ Λεωνιδίου καὶ ἠρίθμει περὶ τὰ 13 χωρίδια.

Τὸ νέον βιλαέτι τοῦ Ἁγίου Πέτρου κείμενον μεταξὺ τῶν βιλαετίων Πραστοῦ, Ἄργους καὶ Τριπολιτσᾶς περιελάμβανε περὶ τὰ 16 χωρία, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀριθμοῦνται ὁ Ἀχλαδόκαμπος καὶ ἡ Ἀνδρίτσα, ἅτινα ἤδη ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἄργους, τὸ Στενό, Ζευγολατιό, Νιοχώρι καὶ Σάλμπεη, ἅτινα σήμερον ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μαντινείας καὶ τὰ χωρία τῆς βορείου Κυνουρίας Ἅγ. Πέτρος, Ἁγιάννης, Πλάτανος κ.λ.π.

Εἰς τὰς ὡς ἄνω ἐπαρχίας, αἵτινες ἤδη ἀποτελοῦν τὴν ἐπαρχίαν Κυνουρίας, δὲν περιελήφθησαν ἡ Καστάνιτσα, Σίταινα καὶ Κουνουποχώρια, διότι ὑπήγοντο κατὰ περιόδους εἰς τὰς ἐπαρχίας Μυστρᾶ καὶ Μονεμβασίας.

Βραδύτερον, ὁ Κοσμᾶς, Παλιοχώρι, Πλατανάκι, Ἁγιοβασίλης μαζὶ μὲ τὸ Γεράκι, ὑπήχθησαν διὰ μίαν περίοδον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἄργους καὶ ἐκαλοῦντο «Λυμποχώρια» ἢ καὶ «Πέντε κάτω χωριὰ τοῦ Ἄργους». Τὰ πέντε αὐτὰ χωρία, ἅτινα ἐξηρτῶντο ἀπὸ τὸ Ἄργος, ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀστυνόμου Πραστοῦ κατὰ τὸ 1827.

Ἡ ἐπαρχία Ἁγίου Πέτρου δηλ. περιελάμβανεν ἀπὸ τὴν σημερινὴν Κυνουρίαν, τὴν περιφέρειαν τῶν τέως Δήμων Θυρέας, Δολιανῶν, Πάρνωνος, Τανίας καὶ Βερβαίνων καί τινα χωρία Μαντινείας καὶ Ἄργους. Ἡ τοῦ Πραστοῦ, τελικῶς, τὰς περιφερείας τῶν τέως δήμων Βρασιῶν, Λιμναίου, Σελινοῦντος καὶ Γλυπίας, ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα γειτονικὰ τῆς Λακωνίας. Μὲ τὴν κήρυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, κατὰ τὸ 1821, κατελύθη-

4. Τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα τῆς Πελοποννήσου περιελήφθη εἰς δύο ἄλλους νομοὺς (Ἀχαΐας καὶ Λακωνίας). Τὰ Καλάβρυτα ἀπετέλεσαν μέρος τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος τὸ 1687.

σαν αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ καὶ τὰ πέντε βιλαέτια τῆς Ἀρκαδίας ἀπετέλεσαν τὰς πέντε ὁμωνύμους ἐπαρχίας αὐτῆς [5].

Τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1823 τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ἰσχυρὸν τῆς ἐπαρχίας Πραστοῦ φίλον του Καραμάνον καὶ διὰ νὰ μειώσῃ τὸ κῦρος τῶν ἀντιπαθούντων αὐτῷ Ζαφειροπούλων τοῦ Ἄστρους, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀφ' ἑνὸς τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Βουλευτικοῦ, ἤτοι τοῦ ἑτέρου σκέλους τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως (Κυβερνήσεως) καὶ ἀφ' ἑτέρου χωρὶς νὰ ζητήσωσιν οἱ κάτοικοι ἀμφοτέρων τῶν ἐπαρχιῶν, παρὰ μόνον οἱ τοιοῦτοι τοῦ Πραστοῦ, διὰ προβουλεύματός του ὑπ' ἀριθ. 3124 ἥνωσε τὰς δύο ἐπαρχίας Ἁγίου Πέτρου καὶ Πραστοῦ εἰς μίαν, ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐπαρχία Ἁγίου Πέτρου καὶ Πραστοῦ.

Μετὰ ἕνα μῆνα, ἤτοι τὴν 10ην Νοεμβρίου ἰδίου ἔτους, τὸ Βουλευτικὸν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 456 προβουλεύματός του, στηριζόμενον καὶ εἰς ἀναφορὰς τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Πέτρου, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιθυμοῦσαν τὴν ἕνωσιν τῶν ἐπαρχιῶν, διεφώνησε μὲ τὸ Ἐκτελεστικὸν καὶ ἐζήτησεν παρ' αὐτοῦ τὴν ἀκύρωσιν.

Τὸ προβούλευμα αὐτὸ τοῦ Βουλευτικοῦ ἐγένετο δεκτόν, μαζὶ μὲ 12 ἄλλας ἐπανορθώσεις παρανομιῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, διὰ τὰς ὁποίας κατηγορήθη τὴν 6ην Ἰανουαρίου 1824. Ἔτσι δὲν ἐπραγματοποιήθη ἡ ἕνωσις καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἐπαρχίαι παρέμειναν ὡς εἶχον μᾶλλον μέχρι τοῦ 1833, ὅτε ἑνωθεῖσαι ἀπετέλεσαν τὴν ἐπαρχίαν Κυνουρίας.

Τὸ 1828, ἐπὶ Κυβερνήτου Ι. Καποδιστρίου ἡ Πελοπόννησος διῃρέθη εἰς 7 τμήματα (νομοὺς) καὶ ταῦτα εἰς ἐπαρχίας. Τὸ τμῆμα ἢ ἐπιτροπεία Ἀρκαδίας περιέλαβε τὰς ὑποδιαιρέσεις (ἐπαρχίας) Τριπολιτσᾶς, Ἁγίου Πέτρου καὶ Πραστοῦ, Καρυταίνης καὶ Φαναρίου (νῦν ἐπαρχία Ὀλυμπίας). Ἡ ὑποδιαίρεσις Λεονταρίου περιελήφθη εἰς τὸ τμῆμα τῆς Κάτω Μεσσηνίας μετὰ τῶν τότε ἐπαρχιῶν Μάνης (Μικρομάνης καὶ δυτικῆς Μάνης), Ἀνδρούσης, Ἐμπλακίων, Νησίου καὶ Καλαμάτας. Τὸ Καποδιστριακὸν σύστημα διετηρήθη μέχρι τοῦ 1833.

---

5. Τὴν 30ην Αὐγούστου 1822 τὸ Βουλευτικὸν ἐθεσπίσατο καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν ἐπεκύρωσε τὴν εἰσαγωγὴν τῆς διοικήσεως εἰς τὴν Ἐπικράτειαν διὰ νόμου περὶ «ὀργανισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν». Ἀμφότερα τὰ σώματα ταῦτα ἐστηρίχθησαν πρὸς τοῦτο εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. ΛΗ' ἀπόφασιν τῆς Α' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως (Ἐπιδαύρου). Διὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ, ὅστις τὸ 1823 «ἀνεθεωρήθη καὶ ἐπιδιωρθώθη» ὑπὸ τῆς Β' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως (Ἄστρους), ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια διῃρέθη εἰς ἐπαρχίας καὶ αὐταὶ εἰς κωμοπόλεις καὶ χωρία. Ἑκάστη ἐπαρχία εἶχεν Ἔπαρχον, Γενικὸν Γραμματέα, ἐπιστάτην τῶν προσόδων καὶ ἐπιστάτην τῶν ἐξόδων. Ἕκαστον δὲ χωρίον εἶχε δημογέροντας ἀναλόγους μὲ τὴν «ποσότητα τῶν οἰκογενειῶν» οἵτινες ἐξετέλουν καὶ χρέη «Εἰρηνοποιῶν Κριτῶν», ἀστυνόμου, καὶ συμβολαιογράφου ἀκόμη, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχεν ὁ εἰδικὸς «νοτάριος». Διῃρέθη δηλ. ἡ Ἐπικράτεια εἰς ἀναλόγους πρὸς τὰς ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὑπαρχούσας ἐπαρχίας, αἵτινες διετήρησαν τὰ αὐτὰ ὀνόματα, ὅρια καὶ ὑποδιαιρέσεις εἰς Κοινότητας.

Β.' ΟΝΟΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΤΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ καθορίσῃ κανεὶς τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων πόλεων καὶ μάλιστα, ὅταν δὲν ὑπάρχουν ἴχνη αὐτῶν. Οἱ ἀρχαιολόγοι πολλάκις διαφωνοῦν καὶ τοποθετοῦν τὴν αὐτὴν πόλιν εἰς διαφόρους θέσεις. Ὁ παρὼν πίναξ παρέχει μίαν πιθανὴν εἰκόνα τῆς θέσεως τῶν ἀρχαίων πόλεων, διὰ νὰ ἐνημερώσῃ τὸν ἀναγνώστην τῆς παρούσης μελέτης. Ἡ ἐν παρενθέσει λέξις δηλοῖ τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἢ παρὰ τὴν ὁποίαν, κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους ἢ παλαιοὺς περιηγητάς, ἔκειτο ἑκάστη τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Ἀρκαδίας[6].

Ἀθήναιον (Ἀλύκα ἢ Λύκα Μαντινείας ἢ Ἀσέα). Αἴγυς (Πετρίνα Μεγαλοπόλεως), αὕτη ἀνῆκεν εἰς τὴν Αἰγῦτιν χώραν ἥτις ἔκειτο πρὸς Ν. τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ ἀπετέλει τὴν ἐξάπολιν τῆς Λακωνίας. Αἱμονίαι τῆς Μαιναλίας πλησίον Λαδογγέων καὶ Ὀρεσθασίου (Ρουσβάναγα Μεγαλ.). Ἀκακήσιον τοῦ τμήματος Παρρασίας· ἀπεῖχε τῆς Δασέας 21 λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἀκόντιον Παρρασίας, συνέβαλεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως. Ἀλέα τῆς Μαιναλίας (Μπουγιάτι Ἀργολίδος). Ἀλίφηρα, Ἀλιφήρα ἢ Ἀλιφείρα τῆς Ἡραιάτιδος (Παλιόκαστρο Νεροβίτσας Τριφυλίας). Ἀλοῦς ἢ Ὄρυξ (παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Σπάθαρι Γορτυνίας), Ἀργεᾶθαι, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Κλείτορα. Ἀσέα τῆς Μαιναλίας (Καντρέβα Μαντ.). Ἀνθήνη Θυρέας (παρὰ τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν Κυνουρίας;). Ἀνεμῶσα τῆς Εὐτρησίας (Λιμποβίσι Μαντ. ἢ Ζυγοβίστι Γορτ.). Ἀντιγόνεια ἢ Ἀντιγονία· αὕτη εἶναι ἡ Μαντίνεια μὲ νεώτερον ὄνομα (διὸ βλέπε τὴν λέξιν).

Βρένθη τοῦ τμήματος τῆς Κυνουρίας (Ν. Καρυταίνης Γορτ.). Βασιλὶς Παρρασίας πρὸς Β. Θωκνίας (Κυπαρίσσια ἢ Ἰσώματα ἢ Μαυριὰ Γορτ. ἢ Τραπεζοῦντα). Βελεμίνα Αἰγύτιδος (Πετρίνα Μεγ.). Βουφάγιον Ἡραιάτιδος (Σαρακίνι Ἡραίας ἢ Παπαδᾶ ἢ Παλούμπα Γορτ.). Βρασιαὶ (παρὰ τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν Κυν.). Πρότερον ἐλέγοντο Ὀρειᾶται.

Γαθέα ἢ Γαθέαι τῆς Κρωμίτιδος (Χειράδες Μεγ.). Γόρτυς τοῦ τμήματος Κυνουρίας (Ἀτσίχολος Γορτ.).

Δασέα ἢ Δασέας Παρρασίας (Δελῆ Χασάνι, Ἀπιδίτσα - Χωρέμι Μεγαλοπόλεως). Δίπαια, Διπαία (Δαβιὰ ἢ Πιάνα Μαντ.). Δίποινα τοῦ τμήματος Τριπόλεως. Αὕτη μετὰ τῆς Νωνάκριδος καὶ Καλλίας ἢ Καλιαῶν ἀπετέλει τὴν ἀρχαίαν Τρίπολιν. Δίπατα Μαιναλίας (ἄγνωστος).

Ἑλισσὼν Μαιναλίας (Ἁλωνίσταινα ἢ καὶ Πιάνα Μαντ.). Ἐλυμία (μεταξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ Μαντινείας). Εὔα Θυρεάτιδος (Λουκοῦ

---

6. Ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων αὐτῶν ἢ καὶ ἄλλων ἀρχαίων πηγῶν κλπ. ἔλαβον τὰ ὀνόματά των οἱ δῆμοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ πρὸ πάντων οἱ πρῶτοι.

Ἄστρους Κυν.). Ε ὐ τ α ί α ἢ Εὔταια τῆς Μαιναλίας (Λιανὸ Βαλτετσίου ἢ Ἀσέα ἢ Βαρβίτσα Μαντ.).

Ζ ο ί τ ι ο ν ἢ Ζοιτία Αἰγύτιδος, Κρωμίτιδος καὶ Μαλαιάτιδος (Παλαιομοίρι ἢ Ζουνάτι).

Ἡ ρ α ί α Ἡραιάτιδος (Ἁγιάννης Γορτ.).

Θ α λ ι ά δ ε ς ἢ Θαλιάδαι δεξιὰ Λάδωνος (Βάχλια Γορτ.). Θ έ λ π ο υ σ α Θελπουσίας ἢ καὶ Ἀζανίδος περιοχῆς (Βάναινα Βυζικίου Γορτ.). Θ ε ι σ ό α ἡ Λ υ κ α ι ᾶ τ ι ς (Ἀνδρίτσαινα Ὀλυμπίας ἢ Παλαιόκαστρο τοῦ Λάβδα). Θ ε ι σ ό α ἡ Ὀ ρ χ ο μ ε ν ί α (Καρκαλοῦ Δημητσάνης ἢ Δημητσάνα Γορτ.). Θ ύ ρ α ι ο ν Εὐτρησίας (Σύρνα ἢ Παλαμάρι ἢ Ψάρι Γορτ.). Θ υ ρ έ α Θυρεάτιδος (Ἁγία Ἀναστασία - Καστράκι Μελιγοῦς Κυν.). Θ ω κ ν ί α Παρρασίας (Θωκνία ἢ Βρωμοσέλα Μεγ.).

Ἰ ά σ α ι α ἢ Ἴ α σ ο ς Μαιναλίας (παρὰ τὴν Ἀνάληψιν Βουρβούρων).

Κ α λ λ ί α τοῦ τμήματος Τριπόλεως (μία ἐκ τῶν τριῶν πόλεων τῆς Τριπόλεως ἄγνωστον ποῦ ἔκειτο). Κ α ο ὺ ς Θελπουσίας (ἔκειτο ΒΔ. Θελπούσης μεταξὺ Βελημαχίου καὶ Βούτσι). Κ α ρ υ ὰ (Ν. Φενεοῦ Κορινθίας). Κ α φ ύ α ι Καφυάτιδος (Χωτοῦσα Μαντ.). Κ λ ε ί τ ω ρ Κλειτορίας (Καρνέσι Γορτ. ἢ Μαζέϊκα Καλαβρύτων). Κ ν α ῦ σ ο ν Εὐτρησίας, συνετέλεσεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς Μεγαλοπόλεως. Κ ρ ῶ μ ο ς ἢ Κρῶμνος ἢ Κρώμων ἢ Κρῶμοι τῆς Κρωμίτιδος (Νιοχώρι ἢ Παραδείσια ἢ Σαμαρᾶ ἢ Μπιλάλι ἢ Δεδέμπεη Μεγ.). Κ ύ ν α ι θ α Ἀζανίας - Κλειτορίας (Καλάβρυτα ἢ Βυσοκὰ ἢ Κέρτεζη ἢ Κερπινή).

Λ α δ ο γ γ έ α Μεγαλοπολίτιδος (προάστειον ΒΑ τῆς Μεγάλης πόλεως), Λ α σ ι ὼ ν Θελπουσίας (Κούμανι Ἠλείας). Λ ά ο ς ἔκειτο εἰς τὴν Κλειτορίαν παρὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν Κλείτορα. Λ ε ῦ κ τ ρ ο ν Αἰγύτιδος παρὰ τὸ Λεοντάριον Μεγ.). Λ ε υ κ ά σ ι ο ν παρὰ τὴν Κλείτορα, Λ ύ κ α ι α ἢ Λυκόα Μαιναλίας ἢ Λυκαιάτιδος (Ζαράκοβα - Καρτερόλι Μαντ.). Λ υ κ ό α (Λάβδα). Λ υ κ ό σ ο υ ρ α Παρρασίας (Ἀστάλα (Λυκοσούρα) Μεγ.). Λ ύ κ α ι α Κυνουρίας πόλισμα βορείως Μεγάλης πόλεως. Λ υ κ ο ῦ ν τ ε ς Κλειτορίας. Λ υ κ ο ύ ρ ι α Ἀζανίδος (Τσαρούχλι, Μαμαλοῦκα). Λ ο υ σ ο ὶ Κλειτορίας (παρὰ τὰ Σουδενὰ Καλαβρύτων).

Μ α ί ν α λ ο ς Μαιναλίας (Παλαιόκαστρον Ἄνω Δαβιᾶς ἢ καὶ εἰς Ζαράκοβαν Μαντ.). Μ α ι ρ ά ἢ Μαῖρα Μαντινικῆς (Κακούρι Μαντ.). Μ α κ α ρ ί α ἢ Μακαρέαι τῆς Παρρασίας (Δελῆ Χασάνι - Ἀπιδίτσα Μεγαλοπόλεως). Μ α λ έ α Αἰγύτιδος (παρὰ τὸν Θειοῦντα (Κουτουφαρίνα) ποταμὸν τῆς Μεγαλοπόλεως). Μ α ν τ ί ν ε ι α (Τσιπιανὰ Μαντ.). Μ ε γ ά λ η π ό λ ι ς, παρὰ τὴν σημερινὴν Μεγαλόπολιν. Μ ε θ ύ δ ρ ι ο ν τῆς Ὀρχομενίας (εἰς θέσιν Ἑλληνικὰ μεταξὺ Μεθυδρίου (Νεμνίτσης) Πυργακίου Γορτ.). Μ ε σ ό β ο α, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Κλείτορα.

Ν ά σ ο ι Καφυάτιδος (μεταξὺ Παναγίτσας (Γκιούσι) Γορτ. καὶ Δάρα Μαντ. εἰς Νταρέϊκο κάμπο). Ν ε σ τ ά ν η Μαντινικῆς (Νεστάνη πάλαι Τσι-

πιανὰ Μαντ.). Νηρὶς τῆς Θυρεάτιδος εἰς Ἑλληνικὸ ἢ Τειχιὸ Ἄστρους ἢ μεταξὺ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ Ἁγίου Πέτρου Κυν.). Νώνακρις Τριπόλεως, Ἀζανίδος (μία ἐκ τῶν τριῶν πόλεων, αἵτινες ἀπετέλουν τὴν ἀρχαίαν Τρίπολιν) ἄγνωστον ποῦ ἔκειτο, ἴσως παρὰ τὰ Ἀροάνεια - Νεράϊδοχώρι.

Ὄγκειον Θελπουσίας (Τουμπίτσι Γορτ), Ὀρεσθάσιον καὶ Ὀρέστιον μετέπειτα Μαιναλίας (Μαρμαριὰ ὄρους Τσεμπεροῦ Μεγ. ἢ καὶ Πάπαρι - Βαλτέτσι ἢ Ἀσέα ἢ Ραψωμάτι). Ὀρχομενὸς τῆς Ὀρχομενίας (Καλπάκι Μαντ.). Ὄρυξ, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Κλείτορα.

Παλλάντιον Μαιναλίας (Μπεσίρι καὶ Μπολέτα (Μάκρη) Μαντ.). Πάος Κλειτορίας, κώμη (παρὰ τὰς ἀρχαίας Σείρας ἢ τὸ σημερινὸν Δεχούνι). Παραιθεῖς καὶ Περαιθεῖς Μαιναλίας (παρὰ τὸ ἀρχαῖον Παλίσκιον καὶ Ἔλαφον ποταμόν). Παρρασία τῆς Παρρασίας (μεταξὺ Λυκοσούρας καὶ Ἀλιφήρας). Παρώρεια καὶ Παρωρία Εὐτρησίας (Παλαμάρι ἢ Ψάρι Γορτ.). Πτολέδερμα Εὐτρησίας (ἄγνωστον ποῦ ἔκειτο, ἔλαβεν ὅμως μέρος εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως).

Ρισπίη (πόλις Ὁμηρικὴ εἰς τὰ ὅρια Θελπούσης καὶ Κλείτορος).

Σεῖραι Κλειτορίας (Δεχούνι Καλαβρύτων). Σκιρτώνιον τοῦ τμήματος Αἰγύτιδος, Κρωμίτιδος καὶ Μαλαιάτιδος (ἄγνωστον ποῦ ἔκειτο. Ἦτο μία ἐκ τῶν πόλεων ἐκ τῶν ὁποίων συνῳκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις). Σκοτάνη Κλειτορίας (Κόκοβα Γορτ.). Σκιάδες (Μερζέ; Μεγ.). Σουματία ἢ Σουμάτιον Μαιναλίας (Συλίμνα Μαντ.). Στράτος Θελπουσίας (μεταξὺ Ραχῶν καὶ Σταυρὶ Γορτ.). Εἰς ταύτην τοποθετεῖται ἀορίστως καὶ ἡ Ὁμηρικὴ πόλις Στρατίη. Στύμφαλος τῆς Φενεάτιδος (παρὰ τὴν λίμνην τῆς Στυμφαλίας). Σχοινοῦς (παρὰ τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους Πυργακίου Γορτ. ἢ Περδικόβρυσιν).

Τεγέα Τεγεάτιδος (παρὰ τὴν Παλαιὰν Ἐπισκοπὴν Τεγέας Μαντ.). Τεῦθις καὶ Τευθὶς Ὀρχομενίας (Σβόρνα Λαγκαδίων ἢ Δημητσάνα ἢ θέσις Παπαδᾶ Βυζικίου Γορτ.). Τραπεζοῦς Παρρασίας (Κυπαρίσσια ἢ Μαυριὰ Γορτ. παρὰ τὸν Ἀλφειόν). Τρικόλωνοι Εὐτρησίων (Καράτουλα ἢ Ζουνάτι Μεγ. ἢ Παλιομήρι ἢ Παλαμάρι).

Ὑψοῦς Εὐτρησίας (Ὑψοῦς πάλαι Στεμνίτσα Γορτ.).

Φαλαισία ἢ Φαλαισίαι τῆς Αἰγύτιδος, Κρωμίτιδος, Μαλαιάτιδος (Μπούρα ἢ Γαρδίκι Μεγ. ἢ παρὰ τὸ Λεοντάρι). Φάλανθος Ὀρχομενίας (πρὸς Ν. Ἁλωνισταίνης Μαντ.). Φενεὸς Φενεάτιδος (Καρυαὶ ἢ Σιβίστα Κορινθίας). Φιγάλεια ἢ καὶ Φιγαλία τῆς Φιγαλικῆς (Παύλιτσα Ἀνδριτσαίνης Ὀλυμπίας).

Χαρισία καὶ Χαρισίαι Εὐτρησίας (Ἰμβραὴμ (Τρίλοφον) Μεγ.).

Ψωφὶς τῆς Ἀζανίας (Τριπόταμα Καλαβρύτων) ἄλλοτε ποτὲ Φηγία καὶ Ἐρύμανθος.

Γ.' ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

α.' Ἐπαρχίαι Νομοῦ Ἀρκαδίας

Τὸ 1833 τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος διὰ τοῦ Διατάγματος 3)15 Ἀπριλίου ἰδίου ἔτους διηρέθη εἰς 10 νομοὺς καὶ 42 ἐπαρχίας. Ὁ τέταρτος ἐκ τῶν πρώτων αὐτῶν νομῶν ἦτο ὁ τῆς Ἀρκαδίας, ὅστις περιέλαβε τὰς ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐπαρχίας τῆς Ἀρκαδίας μὲ ἄλλα ὀνόματα, (τὰ ὁποῖα διὰ πρώτην φορὰν εἰσήγοντο εἰς τὴν Διοικητικὴν ὀνοματολογίαν), καὶ μὲ συγχώνευσιν εἰς μίαν τῶν ἐπαρχιῶν Ἁγίου Πέτρου καὶ Πραστοῦ, ἤτοι περιέλαβε τὰς ἑξῆς τέσσαρας ἐπαρχίας:

α.' Μ ε γ α λ ο π ό λ ε ω ς. Ἡ ἐπαρχία αὕτη λαβοῦσα τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὴν Μεγάλην Πόλιν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου κτισθεῖσαν, περιέλαβε τὴν μέχρι τότε ἐπαρχίαν Λεονταρίου. Ταύτης πρωτεύουσα ὡρίσθη τὸ Λεοντάριον, διότι Μεγαλόπολις δὲν ὑπῆρχεν, τὴν θέσιν της κατεῖχεν ἕνας μικρὸς καὶ ἀσήμαντος συνοικισμὸς ὀνομαζόμενος Σινάνον. Εἰς τὸ Σινάνον μετετέθη ἡ πρωτεύουσα διὰ τοῦ Δ)τος τῆς 9)21 Ὀκτωβρίου 1836.

β.' Μ α ν τ ι ν ε ί α ς. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἐδόθη τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας πόλεως Μαντινείας, ἥτις ἔκειτο παρὰ τὴν Νεστάνην τὴν σημερινὴν (ἤτοι εἰς τὰ Τσιπιανά). Τὴν πόλιν ἵδρυσεν ὁ υἱὸς τοῦ Λυκάονος Μαντινεύς, ἐνῷ κατὰ τὴν παράδοσιν ἡ Ἀντινόη, ἡ κόρη τοῦ Κηφέως (Ἀλέου). Κατὰ τὸ μεγάλον ὅμως Ἐτυμολογικόν, ἡ λέξις παρετυμολογεῖται ἐκ τῆς τοιαύτης «μάντις». Ἡ νέα αὕτη ἐπαρχία Μαντινείας περιέλαβε τὴν μέχρι τότε ἐπαρχίαν Τριπολιτσᾶς καὶ εἶχε πρωτ. τὴν Τριπολιτσάν, ἥτις ὡρίσθη καὶ πρωτ. τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας.

γ.' Γ ο ρ τ ύ ν η ς. Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν πόλιν «Γόρτυνα», ἥτις ἔκειτο παρὰ τὸν σημερινὸν Ἀτσίχολον τῆς Γορτυνίας καὶ ἥτις εἶχε κτισθῆ ἀπὸ τὸν Γόρτυνα, υἱὸν τοῦ Στυμφήλου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἀρκάδος. Περιέλαβε δὲ τὴν ἐπαρχίαν Καρυταίνης καὶ εἶχε πρωτ. τὴν Καρύταιναν. Εἰς Δημητσάναν μετετέθη ἡ πρωτ. τὴν 27 Ὀκτωβρίου - 8 Νοεμβρίου 1833. Εἰς τὸ Διάταγμα τῆς 9)21 Νοεμβρίου 1834 «περὶ σχηματισμοῦ τῶν δήμων τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας» ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἡ ἐπαρχία Γορτυνίας ὡς τοιαύτη Γόρτυνος, ὄνομα τὸ ὁποῖον φέρει μέχρι σήμερον ἡ ἱερὰ Μητρόπολις «Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως». Τὸ ὄνομα Γορτυνία, τὸ ὁποῖον φέρει σήμερον ἡ ἐπαρχία αὕτη, τὸ ἔλαβε τὸ 1838 τὸ πρῶτον, κατὰ τὴν μεταρρύθμισιν τῶν Διοικήσεων, ἂν καὶ βραδύτερον ἐλέγετο καὶ πάλιν Γόρτυνος. Τέλος, τὸ αὐτὸ ὄνομα Γορτυνίας ἐδόθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τὸ 1899 διὰ τοῦ νόμου ΒΧΔ' καὶ βραδύτερον διὰ τοῦ ΓΥΛΔ' τοῦ 1909.

δ.' Κ υ ν ο υ ρ ί α ς. Τὸ ὄνομά της ἡ ἐπαρχία τὸ ὀφείλει εἰς τὴν ἀρχαίαν Κυνουρίαν, ἥτις ὤφειλε τὸ ἰδικόν της εἰς τὸν Κύνουρον, τὸν υἱὸν τοῦ Περσέως. Ἡ ἀρχαία αὕτη Κυνουρία ἐλέγετο καὶ Κυνοσουρία καὶ Θυρεᾶτις. Ἡ

Θυρεᾶτις τῆς Κυνουρίας ὑπήγετο ἄλλοτε εἰς τὴν Λακωνίαν καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν Ἀργείαν. Ἡ νέα ἐπαρχία τῆς Κυνουρίας τοῦ 1833, περιέλαβε τὰς μέχρι τότε ὑφισταμένας ἐπαρχίας Ἁγίου Πέτρου καὶ Πραστοῦ καὶ εἶχε πρωτ. κατ᾽ ἀρχὰς τὸν Πραστὸν (Πρασιὰς) καὶ τὸ Ἄστρος μετέπειτα, τῆς θέσεως τοῦ Πραστοῦ κριθείσης ἀκαταλλήλου. Ἡ ἐπαρχία Κυνουρίας δὲν περιέλαβε τὴν σημερινὴν ἔκτασιν αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε τὸ 1836 μὲ τὴν σύστασιν τῆς Διοικήσεως Κυνουρίας διὰ τῆς συναρμολογήσεως διαφόρων τμημάτων τῆς Ἀρκαδίας, Ἀργείας καὶ Λακωνίας. Ἡ συναρμολόγησις αὕτη, τὸ ἀνώμαλον τοῦ ἐδάφους καὶ αἱ μακρυναὶ ἀποστάσεις συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μὴ κατορθωθῇ οὐδεμία ἐξοικείωσις καὶ συσχέτισις μεταξὺ τῶν κατοίκων αὐτῆς, οἵτινες ἐσκέπτοντο μόνον περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν συμφερόντων.

Ὁ νομὸς Ἀρκαδίας κατέχει τὸ γεωγραφικὸν κέντρον τῆς Πελοποννήσου καὶ περιλαμβάνει τὴν ἔκτασιν τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας, πλὴν ὡρισμένων περιοχῶν, αἵτινες ὡς προελέχθη ὑπήχθησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας Καλαβρύτων, Κορινθίας καὶ Ὀλυμπίας. Περιέλαβεν ὅμως μέγα μέρος τῆς Κυνουρίας (Θυρέαν) κατ᾽ ἀρχὰς καὶ βραδύτερον ὁλόκληρον τὴν Κυνουρίαν (1836). Ὡς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν συγκρινόμενος ὁ νομὸς Ἀρκαδίας πρὸς τοὺς ἄλλους ἕξ νομοὺς τῆς Πελοποννήσου, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν, ἐνῷ τὴν β′ ὁ νομὸς Λακωνίας. Τὸ 1870 εἶχεν ἔκτασιν 4346 τ. χ. Κατὰ τὰς ἀπογραφὰς τοῦ 1920 καὶ 1928 ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νομοῦ ἦτο 4368 τ. χ., τὸ 1937 : 4327 καὶ κατὰ τὰς ἀπογραφὰς τοῦ 1940 καὶ 1951 ἦτο 4353 τ. χ. ἢ 4.353.000 στρέμματα.

Τὰ ὅρια τοῦ νεοσυσταθέντος νομοῦ Ἀρκαδίας καθορισθέντα διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 9(21) Νοεμβρίου 1834 ἔχουν ὡς ἑξῆς : «Ἀρχίζουν κατὰ μὲν τὸ ἀνατολικὸν ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σκιάθεως (Σεϊτὰν) καὶ προχωροῦν ἕως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζαβίτσας, ἀπὸ τοῦτο δὲ τὸ μέρος ἐξακολουθοῦν τὴν ἤδη γενομένην ὁροθεσίαν τοῦ νομοῦ τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, κατὰ τὸ ἀπὸ 28 Ἀπριλίου (10 Μαΐου) Διάταγμα. Ἀπὸ δὲ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζαβίτσας τὰ ὅρια προχωροῦν πρὸς τὸ Ἄστρος κατὰ τὴν θάλασσαν, ἐκτείνονται κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμίσκου Μούστου· ἐξακολουθοῦντα ἔπειτα τὸν ροῦν αὐτοῦ, παραλείπουσι τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν, τὸ Καρακοβούνι καὶ τὸν Πραστὸν εἰς τὸν νομὸν Λακωνίας, ἐνῷ συμπεριλαμβάνουν τὰ χωρία Σιταίναν, Καστανίτσας καὶ Κολίνας, καὶ προχωροῦν πρὸς τὸ ὄρος τὸ Χέλμον· ἐντεῦθεν καταβαίνουσιν εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Κυπαρίσσι, καὶ παραλείποντα αὐτὸ εἰς τὸν νομὸν τῆς Λακωνίας προχωροῦν μέχρι τοῦ ὄρους Ξηροβουνίου. Ἐκεῖθεν ἀναβαίνουσιν τὰ ὅρια τοῦ ἄρκτου μέχρι Κοκάλων, καὶ προχωροῦν ἕως τὸ Ἴσαρι, συμπεριλαμβάνοντα τὰ χωρία Κυράδες, Σοῦλο καὶ Χράμον, ἐκεῖθεν δὲ πρὸς τὸ Τετράζι, καὶ μετὰ ταῦτα προχωροῦν πρὸς τὸ Διαφόρτι, καὶ συμπεριλαμβάνουν ἐν ἑαυτοῖς τὸ χωρίον Καρυαῖς, παραλείποντα εἰς τὸν

νομὸν τῆς Μεσσηνίας τὰ χωρία Βαρέκλα καὶ Ἀμπελῶνα· ἀπὸ δὲ τὸ Διαφόρτι ἀκολουθοῦν τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ διαβαίνοντα διὰ τοῦ Βλαχοράφτη ἐκτείνονται μέχρι τῆς παρὰ τὸ χωρίον Πυρί, συμπιπτούσης συρροῆς τοῦ Λάδωνος καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Πυρὶ ἀκολουθοῦν τὴν ροὴν τοῦ Λάδωνος (Ρουφιᾶ) ποταμοῦ ἕως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σκιάθεως, ὅπου συμπεριλαμβάνουν τὸ χωρίον Δάρα, καὶ παραλείπουν καὶ τὸ χωρίον Παγκράτι εἰς τὸν νομὸν τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος».

Τὰ σχετικὰ ὅρια μὲ τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας διὰ τοῦ Διατάγματος 8 Ἀπριλίου (10 Μαΐου) 1834 εἶναι τὰ ἑξῆς «... καὶ ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης (δηλ. τῆς Πιτυούσης - Πλατειᾶς) διέρχονται διὰ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ ὄρους Ζαβίτσης. Ἀπὸ τῶν ποδῶν τοῦ ὄρους Ζαβίτσης ἀναβαίνουσιν εἰς τὴν ἄκραν τῆς αὐτόθι πρὸς δυσμὰς τεινούσης ράχεως, τὴν ἀκολουθοῦσι μέχρι τῶν Καλυβίων τοῦ Καστρίου, καί, εἰς μικρὰν ἀπὸ τούτων ἀπόστασιν, κλίνουσι κατ᾽ ἄρκτον πρὸς τὸ ὄρος Μαίναλον (Ροϊνὸν) καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἀρκτῴας κλίσεως ἀναβαίνοντα πρὸς τὴν ράχιν εἰς τὸ ὄρος Παρθένιον, ἀποδίδουσι τὸ χωρίον Ὑσιαὶ (Ἀχλαδόκαμπον) εἰς τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Ἀπὸ τοῦ ὄρους Παρθενίου διευθυνόμενα πάντοτε κατ᾽ ἄρκτον πρὸς τὴν ράχιν, τείνουσι πρὸς τὸ δυτικῶς κείμενον ὄρος τοῦ Ἐπανωβελεσίου καὶ διαβαίνοντα ἐκεῖθεν τὴν Φροσύνην, τὸ Βουγιάτι καὶ τὸ μοναστήριον τῆς Κανδήλας, τὰ ὁποῖα καὶ συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸν Νομὸν τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας πρὸς τὸ ὄρος Γκιόζα, φθάνοντα εἰς τὸ Διάσελον τῆς Καστανίας, ἀπονέμοντα ὅλα τὰ ὕδατα τῆς Στυμφαλίδος λίμνης καὶ τὴν κοιλάδα τῆς Λαύκης εἰς τὸν ρηθέντα νομόν: διαβαίνουσιν ἔπειτα τὰ ὄρη Μέγλ, Πυρνοβούνι καὶ Σαϊτάνι, ἐμπεριέχουν ὅλην τὴν περιοχὴν τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης Φονιᾶ (Φενεοῦ) καὶ τείνουσι διὰ τῶν βουνῶν τῆς Ζαρούκλης καὶ τοῦ Διασέλου πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον...».

Κατὰ τὰ περιγραφέντα ὅρια τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, βλέπομεν, ὅτι περιελήφθη εἰς Ἠλείαν ἡ πέραν τοῦ Λάδωνος περιοχή. Ἐπίσης, ἡ πέραν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Κυνουρίας περιοχὴ δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὸν νομὸν Ἀρκαδίας, ἀλλὰ εἰς τὸν νομὸν Λακωνίας. Καὶ πρὸ τοῦ 1833 αἱ περιφέρειαι τῶν τέως Δήμων Γλυπίας καὶ Σελινοῦντος ἔκειντο ἐκτὸς τῆς Κυνουρίας. Τὰ Λυμποχώρια π. χ. (Κοσμᾶς, Ἅγ. Βασίλειος, Παλαιοχώρι, Πλατανάκι) ὑπήγοντο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μονεμβασίας ἢ Μιστρᾶ. Βραδύτερον ὑπήχθησαν εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ Ἄργους. Ἡ Σίταινα καὶ ἡ Καστάνιτσα ὑπήγοντο ἐπίσης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μιστρᾶ. Τὰ Κουνουποχώρια (Κουνουπιά, Μαρί, Νιοχώρι), ὑπήγοντο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μιστρᾶ καὶ ἀπὸ τοῦ 1780 ἀπ᾽ εὐθείας εἰς Κων)λιν ὡς τσιφλίκια ἀνθρώπων τοῦ στενοῦ περιβάλλοντος τοῦ Σουλτάνου, διὰ νὰ ἐπανέλθουν ἀργότερον εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν κ.λ.π. Ἀκόμη καὶ τὸ Λεωνίδιον, ἡ σημερινὴ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας, ὑπήγετο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λακεδαίμονος, κατὰ τὴν σύστασιν τῶν

πρώτων νομῶν τοῦ Κράτους. Ἐπειδὴ λοιπὸν μὲ τὸν σχηματισμὸν τῶν πρώτων νομῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἡ ἔκτασις ἀπὸ Ἁγίου Ἀνδρέου μέχρι τοῦ Λεωνιδίου περιελήφθη εἰς τὸν νομὸν Λακωνίας, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος τῆς προσωρινῆς Ἐπισκοπῆς Κυνουρίας Διονύσιος (μέχρι τότε μητροπολίτης τῆς αὐτῆς περιφερείας ἥτις ἐκκλησιαστικῶς ἐλέγετο Ρέοντος καὶ Πραστοῦ) ἐζήτησε ἀπὸ τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν (Ὑπουργ. Παιδ.) κατὰ Δεκέμβριον 1833 νὰ λάβῃ τὸ εἰσόδημα τῶν μονυδρίων Μουρᾶ, Μαυρὶ καὶ Χάρακος, ἅτινα ὑπαγόμενα μέχρι τότε εἰς τὴν Ἐπισκοπήν του μετετέθησαν ἤδη εἰς ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ Λακωνίας.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1834 ἡ Τοπόριστα (νῦν Θεόκτιστον) καὶ ἡ Γρανίτσα (νῦν Νυμφασία) ὑπήχθησαν διοικητικῶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυναίθης (Καλαβρύτων). Ἐπειδὴ δὲ ἔπρεπε καὶ θρησκευτικῶς νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, ἐνῷ ἔκπαλαι ὑπήγοντο εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Δημητσάνης, διεξεδίκει τὰ χωρία ταῦτα ὁ ἐπίσκοπος Κυναίθης.

Τὸ 1835 συνεστάθη ἡ ἐπαρχία Πρασιῶν (Πραστοῦ), ἥτις ὑπήχθη εἰς τὸν νομὸν Λακωνίας καὶ περιέλαβε τοὺς δήμους Γλυπίας (Ἁγίου Βασιλείου), Σελινοῦντος (Κοσμᾶ), Μαριοῦ (Κουνουπιὰ - Πούληθρα), Λιμναίου (Λεωνιδίου) καὶ Βρασιῶν (Ἁγ. Ἀνδρέου), περιωρισθείσης τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας εἰς τοὺς δήμους Θυρέας (Ἄστρους), Τανίας (Ἁγίου Νικολάου - Καστριοῦ), Δολιανῶν (Δολιανῶν), Πάρνωνος (Ἁγ. Πέτρου), Σιτάνης (Σίταινας) καὶ Πλατανοῦντος (Πλατάνου). Οἱ πέντε δῆμοι τῆς ἐπαρχίας Πρασιῶν περιελάμβανον 13 ἐν ὅλῳ χωρίδια ἔχοντα 2109 οἰκογενείας ἤτοι 9115 ἄτομα.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1835 συνεστάθη καὶ ἡ ἐπαρχία Λιποταμιᾶς τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος, ἥτις περιέλαβε τοὺς δήμους Ψωφίδος (Δίβρης), Λαμπείας, Φολοῦ, Κλαδείας, Πίσσης, Λυκουρίας, Κλειτορίας, Καλλιφωνίας, Κοντοβαζαίνης, Θελπούσης, Κορακονήσου κ.λ.π. Ἡ ἐπαρχία δηλ. αὐτὴ περιέλαβε τὸ πέραν τοῦ Λάδωνος τμῆμα τῆς τέως ἐπαρχίας Καρυταίνης ἤδη Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας.

Τὸ 1836 τὸ νομαρχιακὸν σύστημα κατηργήθη διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 20 Ἰουνίου/2 Ἰουλίου, τὸ ὁποῖον ἴσχυσεν ὡς προσωρινὸς νόμος ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1836 δυνάμει τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Διατάγματος τῆς 23 Ἀπριλίου (5 Μαΐου) ἰδίου ἔτους, εἰσήχθη δὲ τὸ σύστημα τῶν Διοικήσεων καὶ ὑποδιοικήσεων «διὰ νὰ κατασταθοῦν αἱ ὑποθέσεις ἁπλούστεραι, διὰ νὰ κινεῖται ἡ διοικητικὴ μηχανὴ μὲ πλειοτέραν ταχύτητα, καὶ διὰ νὰ ἐλαττωθοῦν τὰ δημόσια ἔξοδα». Οἱ διοικηταί, οἵτινες διωρίσθησαν, ἐξήσκουν τὴν ἐξουσίαν τῶν νομαρχῶν καὶ οἱ ὑποδιοικηταὶ τὴν τοιαύτην τῶν ἐπάρχων.

Τρεῖς ἐκ τῶν 30 ἱδρυθεισῶν διοικήσεων ἦσαν τῆς Ἀρκαδίας, αἱ Μαντινείας, Γορτύνης καὶ Κυνουρίας. Ἡ πρώτη τούτων περιέλαβε τὰς ἐπαρχίας Μαντινείας καὶ Μεγαλοπόλεως καὶ εἶχεν ἕδραν τὴν Τρίπολιν. Ἡ ἐπαρχία «Μεγαλουπόλεως» ἀπετέλεσε, μόνη αὐτὴ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀρκα-

δίας, τὴν ὁμώνυμον Ὑποδιοίκησιν, ἥτις ὑπήγετο ὑπὸ τὴν διοίκησιν Μαντινείας. Ἡ δευτέρα διοίκησις, τῆς Γορτύνης, περιέλαβε τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας «μὲ τὸ πρωτητερινὸν μέρος τῆς Διποταμίας» καὶ εἶχεν ἕδραν τὴν Θεισόαν (Δημητσάναν). Τὸ ἄλλο μέρος τῆς Διποταμίας περιελήφθη εἰς τὴν διοίκησιν Κυλληνίας, ἥτις περιέλαβε τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων ποὺ ἕδρα της ἦτο ἡ Κυναίθη. Ἄλλο μέρος τῆς Διποταμίας περιελήφθη εἰς τὴν διοίκησιν Ἠλείας, ἥτις περιέλαβε καὶ τὴν ἐπαρχίαν Γαστούνης καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὸν Πύργον.

Ἡ τρίτη διοίκησις, τῆς Κυνουρίας, περιέλαβε τὰς ἐπαρχίας Κυνουρίας καὶ Πρασιῶν καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὸν Ἅγιον Πέτρον. Ὀλίγον ὅμως βραδύτερον, διὰ τοῦ Δ]τος τῆς 13]25 Ἰουλίου 1836, ὡρίσθη πρωτεύουσα τὸ Ἄστρος, τὸ ὁποῖον ὡρίσθη κατὰ τὸ 1836 ἕδρα τοῦ Ταμείου Κυνουρίας καὶ ὅπερ εἶχε περιφερείας τὰς ἐπαρχίας Κυνουρίας καὶ Πρασιῶν. Ἐπίσης εἶχεν ὁρισθῆ ἕδρα τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς (Οἰκον. Ἐφορίας), τῆς Δασονομικῆς Ὑπηρεσίας Κυνουρίας κ. λ. π. τὸ αὐτὸ Ἄστρος. Μέχρις ὅτου ὅμως τὸ Ἄστρος καθίστατο ὑγιεινόν, διὰ τῆς ἀποξηράνσεως τῶν ἐκεῖ ἑλῶν, ὁ Διοικητὴς ἠδύνατο νὰ ἑδρεύῃ ἐν καιρῷ θέρους εἰς Ἅγιον Ἰωάννην ἢ Ἅγιον Πέτρον. Εἰς κατάλογον Ἰχθυοτροφείων τοῦ ἔτους 1839, ἐπισυναπτόμενον εἰς διακήρυξιν τῆς Γραμματείας Οἰκονομικῶν περιλαμβάνονται καὶ αἱ ἐπαρχίαι Κυνουρίας καὶ Ἄστρους. Εἰς τὴν α΄ περιελαμβάνοντο τὰ ἰχθυοτροφεῖα: Κυπαρίσσι, Φωκιανός, Σαμπατική, Ρεποντίνα, Παλιὰ καὶ Βάλτος. Εἰς τὴν β΄, τοῦ Ἄστρους, περιελαμβάνοντο «διάφορα μικρὰ ἰχθυοτροφεῖα».

Τὸ 1838 ἡ διοίκησις Κυνουρίας καταργηθεῖσα συνεχωνεύθη μετὰ τῆς τοιαύτης τῆς Μαντινείας, τῆς ὁποίας καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβε. Τότε (1838) ἡ Ὑποδιοίκησις Μεγαλοπόλεως ἀποσπασθεῖσα τῆς διοικήσεως Μαντινείας προσηρτήθη εἰς τὴν τοιαύτην Γορτύνης, ἥτις μετωνομάσθη εἰς Γορτυνίας, ὅπως καὶ ἡ Κυλληνίας εἰς Κυναίθης διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου τοῦ 1838, περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν διοικήσεων, αἵτινες περιωρίσθησαν εἰς 24, ἐνῷ αἱ ὑποδιοικήσεις εἰς ἑπτά, ἀπὸ 18 ποὺ ἦσαν, διὰ νὰ καταργηθῶσιν αὗται (Ὑποδ.) ὁριστικῶς τὸ 1843 διὰ τοῦ νόμου τῆς 29ης Ἰουλίου ἰδίου ἔτους. Τῆς νέας διοικήσεως Γορτυνίας (τοῦ 1838), ἥτις περιέλαβε τὰς ἐπαρχίας Γορτυνίας καὶ Μεγαλοπόλεως, ἕδρα ὡρίσθη ἡ Καρύταινα. Τὸ 1845, διὰ τοῦ νόμου ΚΕ΄ τῆς 5ης Δεκεμβρίου, κατηργήθη τὸ σύστημα τῶν Διοικήσεων καὶ τὸ Κράτος διηρέθη εἰς 10 νομοὺς καὶ 49 ἐπαρχίας, ἐπανελθόντος οὕτω τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τοῦ ἔτους 1833. Ὁ νέος νομὸς Ἀρκαδίας τελικῶς ἔλαβε τὴν σημερινήν του μορφὴν καὶ ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Ἀχαΐας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζεται διὰ τῶν ὀρέων Λαμπείας καὶ Ἐρυμάνθου (Ὠλονοῦ), πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζεται διὰ τῶν ὀρέων Παρθενίου καὶ Ἀρτεμισίου, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ἠλείας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζεται διὰ τοῦ Ἐρυμάνθου ποταμοῦ (Ντοάνας). Περιέλαβε δὲ ὁ νομὸς τὰς αὐτὰς ἐπαρχίας τοῦ 1833, μὲ

τὴν διαφοράν, ὅτι ἡ ἐπαρχία Γορτύνης ἐμνημονεύετο ὡς Γόρτυνος καὶ οὐχὶ ὡς Γορτύνης κατὰ τὸ 1833 ἢ Γορτυνίας κατὰ τὸ 1838.

Τοῦ νομάρχου Ἀρκαδίας ἕδρα ὡρίσθη ἡ Τρίπολις, διὰ τοῦ Β. Δ. τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω ἡμερομηνίας (5-12-1845), τοῦ ἐπάρχου Κυνουρίας τὸ Λεωνίδιον καὶ τοῦ ἐπάρχου Γόρτυνος - Μεγαλοπόλεως ἡ Καρύταινα.

Ὁ ἔπαρχος Κυνουρίας δυνάμει τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ αὐτοῦ Β. Δ. τῆς 5ης Δεκεμβρίου 1845 «περὶ προσδιορισμοῦ τῶν ἑδρῶν τῶν Νομαρχῶν καὶ ἐπάρχων», ἠδύνατο νὰ ἑδρεύῃ εἰς τὸ χωρίον Ἅγιος Ἰωάννης ἀπὸ τὴν 1ην Ἀπριλίου μέχρι τὴν 1ην Ὀκτωβρίου ἑκάστου ἔτους. Εἰς τὴν ἐαροθερινὴν ταύτην ἕδραν μετέβαινεν ὁ ἔπαρχος μέχρι τοῦ 1854.

Ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη ἦτο ἀσύμφορος διὰ τοὺς ἓξ ὀρεινοὺς δήμους τῆς Κυνουρίας (Βερβαίνων, Δολιανῶν, Πάρνωνος, Τανίας, Θυρέα καὶ Βρασιῶν), οἵτινες ἀπετέλουν τὸν μεγαλύτερον πληθυσμὸν καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἰσεπράττοντο περισσότεροι δημόσιοι φόροι, καὶ λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως ἐκ Λεωνιδίου, ἀλλὰ καὶ ἐλλείψει συγκοινωνίας καὶ ὁδῶν καλῶν.

Συνέβη ὅμως καὶ τὸ ἑξῆς ἄτοπον· νὰ ὁρισθῇ τὸ Ἄστρος ἕδρα τοῦ ἐπαρχιακοῦ ταμείου Κυνουρίας, τὸ ὁποῖον εἶχε συσταθῆ κατ' Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καταργηθέντων διὰ νόμου τῶν Διοικητικῶν καὶ Ἐπιτροπικῶν Ταμείων. Ἐπίσης τὸ Ἄστρος εἶχεν ὁρισθῆ ἕδρα τῆς Οἰκονομικῆς Ἐφορείας Κυνουρίας ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1845, λόγῳ καταργήσεως τῶν ἀπὸ τοῦ 1836 καταργηθεισῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιτροπῶν.

Ἀνωμαλία ἐπίσης παρετηρεῖτο εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν (Κυνουρίας) καὶ εἰς τὴν δικαστικὴν διαίρεσιν, διότι κατὰ τὸν νόμον τῆς 1ης Αὐγούστου 1842 οἱ τρεῖς δῆμοι οἱ πλησίον τοῦ Λεωνιδίου κείμενοι (Λιμναίου, Σελινοῦντος καὶ Γλυπίας) ὑπήγοντο εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ δικαστηρίου Σπάρτης, οἱ δὲ λοιποὶ ἓξ εἰς τὸ δικαστήριον Τριπόλεως.

Αἱ ἀνωμαλίαι αὗται ἔβλαπτον οὐχὶ μόνον τοὺς περισσοτέρους κατοίκους τῆς ἐπαρχίας, ἀλλὰ καὶ τὸ Δημόσιον. Ἕνεκα τούτου κατεβλήθησαν προσπάθειαι πολλαί, συγκεντρώσεως ἁπασῶν τῶν ἀρχῶν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος. Ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν ἦτο νὰ ἐκδοθῇ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1848 Β.Δ., ὅπερ ἐδημοσιεύθη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, διὰ τοῦ ὁποίου ὡρίζετο, ὅπως ὁ Οἰκονομικὸς Ἔφορος ἑδρεύῃ κατὰ τὴν θερινὴν καὶ χειμερινὴν περίοδον, ὅπου καὶ ὁ ἔπαρχος.

Τοῦτο ὅμως δὲν ἱκανοποίησε τοὺς κατοίκους, οὐδὲ ἐθεράπευε τὸ κακὸν καὶ ἐχώρισε τοὺς κατοίκους εἰς παρατάξεις. Ἡ μία, τῶν ὀρεινῶν δήμων, ἐνδιεφέρετο νὰ συγκεντρωθοῦν αἱ ἀρχαὶ κυρίως εἰς Παράλιον Ἄστρος, ἡ ἄλλη ἐνδιεφέρετο διὰ τὸ Λεωνίδιον. Ἐχωρίσθησαν ἐπίσης καὶ αἱ Δημόσιαι Ὑπηρεσίαι, αἱ ὁποῖαι ὑπεδείκνυον τὰ αὐτὰ κυρίως μέρη, μηδὲ τοῦ Νομάρχου καὶ Ἐπάρχου ἐξαιρουμένων καὶ τῶν Ὑπουργείων Ἐσωτερικῶν καὶ Οἰκονομικῶν. Τὸ πρῶτον τούτων εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τοῦ Λεωνιδίου, τὸ δεύτερον ὑπὲρ τοῦ Ἄστρους. Τινὲς μάλιστα τῶν Δημοσίων ἀρχῶν ἔφθασαν

εἰς τὸ σημεῖον νὰ προτείνουν τὴν διαίρεσιν εἰς δύο τῆς Ἐπαρχίας Κυνουρίας, μὲ ὀνόματα μάλιστα Κυνουρίας καὶ Πρασιῶν ἢ Βρασιῶν.

Ὡς ἦτο φυσικὸν ἐπῆλθε σύγχυσις καὶ ἡ διαμάχη παρετάθη μέχρι τοῦ 1862, ἐνετάθη δὲ αὕτη ἀπὸ τοῦ 1855, ὅτε συστηματικώτερον ἠρευνήθη τὸ ζήτημα, μέχρι τοῦ 1892. Ἀπὸ τοῦ 1854 ὁ ἔπαρχος ἔπαυσε νὰ μεταβαίνῃ εἰς Ἁγιάννην καὶ διέμενε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους εἰς Λεωνίδιον, στηριζόμενος εἰς τὴν δυνητικὴν ἔννοιαν τοῦ Δ]τος τοῦ 1845, τὸ ὁποῖον ἔλεγεν, ὅτι ἠδύνατο νὰ μεταβαίνῃ εἰς Ἁγιάννην, ἀποφεύγων οὕτω τὰς ἐνοχλήσεις καὶ ταλαιπωρίας τῆς μετακομίσεως. Τὸ 1858 μετεφέρθησαν καὶ αἱ Οἰκονομικαὶ Ὑπηρεσίαι (Ταμεῖον καὶ Ἐφορεία) εἰς Λεωνίδιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπέστρεψαν καὶ πάλιν εἰς Ἄστρος τὸ 1860. Τὸ 1862 διὰ θεσπίσματος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως ὡρίσθη ἕδρα τοῦ ἐπάρχου Κυνουρίας διὰ μὲν τοὺς ἓξ μῆνας, ἤτοι ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου μέχρι 30ῆς Σεπτεμβρίου, ὁ Ἅγιος Πέτρος διὰ δὲ τοὺς ἄλλους ἓξ μῆνας τὸ Ἄστρος ἐπικρατησάσης οὕτω τῆς γνώμης τοῦ Ἁγιοπετρίτου Α. Κονδάκη, ὅστις τὸ 1852 εἶχε προτείνει τοῦτο εἰς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα. Βραδύτερον ὡρίσθη μόνιμος ἕδρα τὸ Λεωνίδιον, ἥτις εἰς αὐτὸ διατηρεῖται μέχρι σήμερον.

Ὡς προελέχθη, τὸ 1845 ἕδρα τοῦ ἐπάρχου Γόρτυνος—Μεγαλοπόλεως ὡρίσθη ἡ Καρύταινα, ἀπὸ Καρύταιναν μετετέθη ἡ ἕδρα εἰς Δημητσάναν διὰ τοῦ Β. Δ. τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1854. Τὸ 1852 ὅμως συνεστάθη ἴδιον ἐπαρχεῖον Μεγαλοπόλεως, τοῦ ὁποίου ὡρίσθη οὐχὶ ρητῶς ἕδρα ἡ Μεγαλόπολις. Τὸ ἐπαρχεῖον αὐτὸ τῆς Μεγαλοπόλεως διετηρήθη μέχρι τοῦ 1856, ὅτε καταργηθὲν συνεστάθη βραδύτερον μὲ ἕδραν τὴν αὐτὴν ἣν καὶ πρότερον. Καταργηθὲν δὲ καὶ πάλιν τὸ 1868 ὑπήχθη εἰς τὸ ἐπαρχεῖον Γόρτυνος, εἰς τὸ ὁποῖον παρέμεινεν ἐπ' ὀλίγον, ἤτοι μέχρι τοῦ 1869, ὅτε ἐπανασυνεστήθη καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1887, ἔτους καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐπάρχων διὰ τοῦ νόμου ΑΦΞΑ'. Ὁ θεσμὸς οὗτος ἐπανῆλθε τὸ 1891 διὰ τοῦ νόμου ΑϠΟΓ' τῆς 1ης Μαΐου, διὰ νὰ καταργηθῇ ὁριστικῶς τὸ 1892 διὰ τοῦ νόμου ΒΚΖ' τῆς 14ης Ἰουλίου. Τὰς διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν ἀνέλαβον ἔκτοτε οἱ νομάρχαι, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ τὰ ἐπαρχιακὰ συμβούλια κατηργήθησαν τὸ 1909.

Καὶ οἱ νόμοι ΒΧΔ' τοῦ 1899 (τῆς 6ης Ἰουλίου) περὶ αὐξήσεως τῶν νομῶν (ἀπὸ 16 εἰς 26) ἤτοι περὶ διοικητικῆς διαιρέσεως τοῦ Κράτους, καὶ ΓΥΛΔ' τῆς 16ης Νοεμβρίου 1909, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπανῆλθεν ἡ διοικητικὴ διαίρεσις ἡ πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου ΒΧΔ', ὥριζαν ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας τὰς αὐτὰς ἤτοι Μαντινείας, Κυνουρίας, Μεγαλοπόλεως καὶ Γορτυνίας (πρώην Γόρτυνος) καὶ ἕδραν τοῦ Νομάρχου τὴν Τρίπολιν.

Αὐτὰ τὰ ὀνόματα φέρουσι μέχρι σήμερον αἱ ἐπαρχίαι αὐταὶ καὶ ἔχουσι πρωτευούσας κατὰ σειράν: Τρίπολιν, Λεωνίδιον, Μεγαλόπολιν καὶ Δημητσάναν. Διοικοῦνται δὲ ἅπασαι ὑπὸ τοῦ Νομάρχου Ἀρκαδίας. Δηλαδὴ ἡ ἐπαρχία δὲν ἀποτελεῖ σήμερον διοικητικὴν μονάδα, ἀλλὰ διοικητικὴν περι-

φέρειαν καὶ εἶναι κέντρον ἐνίοτε βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Ἡ ἐπαρχία Μεγαλοπόλεως ἀποτελεῖ κέντρον καὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν (Δημοσίου Ταμείου καὶ Οἰκονομικῆς Ἐφορείας) καὶ τῆς Β. Χωροφυλακῆς. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας, διότι εἰς Τρίπολιν ἑδρεύουσιν ἅπασαι αἱ ἀρχαὶ τοῦ Νομοῦ καὶ εἰς Λεβίδι Οἰκονομικαὶ Ὑπηρεσίαι, ὅπως καὶ εἰς Δημητσάναν, Λαγκάδια, Τρόπαια, Λεωνίδιον καὶ Ἄστρος μαζὶ μὲ ὑποδιοικήσεις Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς. Εἰς Τρίπολιν ἑδρεύουσι καὶ ἄλλαι ἀρχαὶ νομοῦ ἢ καὶ Πελοποννήσου, ὅπως καὶ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταὶ Μέσης καὶ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως. Ἐνῷ ἐπιθεωρηταὶ στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως ἑδρεύουσι, ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας εἰς Τρίπολιν, ὁ Γόρτυνος εἰς Δημητσάναν καὶ ὁ Μεγαλοπόλεως εἰς Μεγαλόπολιν. Ἕδραι δὲ μητροπόλεων εἶναι ἡ Τρίπολις διὰ τὴν Μητρόπολιν Μαντινείας καὶ Κυνουρίας, ἡ Δημητσάνα θερινὴ καὶ ἡ Μεγαλόπολις χειμερινὴ τῆς μητροπόλεως Γόρτυνος — Μεγαλοπόλεως.

Ἡ Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ἔχει 140 ἐνοριακοὺς ναοὺς καὶ 127 ἐφημερίους, ἡ Γόρτυνος — Μεγαλοπόλεως 138 ἐνοριακοὺς ναοὺς καὶ 136 ἐφημερίους. Ἡ α΄ Μητρόπολις ἔχει 13 μονὰς μὲ 86 μοναχοὺς καὶ ἡ β΄, 4 μονὰς μὲ 30 μοναχούς. Ἐπίσης, ἡ α΄ ἔχει 183 Κατηχητικὰ σχολεῖα καὶ ἡ β΄ 197.

Διὰ τὰ ὅρια τοῦ νομοῦ ἰσχύουσι τὰ προαναφερθέντα Β. Δ. τῶν ἐτῶν 1834 (9(21) Νοεμβρίου καὶ 8 Ἀπριλίου]10 Μαΐου), καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς συστάσεως τῶν ἐπαρχιῶν Πρασιῶν καὶ Διοικήσεως Κυνουρίας κατὰ τὰ ἔτη 1835 καὶ 1836. Ἐπίσης ἰσχύει καὶ τὸ Β. Δ. τῆς 31)15 Ἀπριλίου 1833 διὰ τὰ ὅρια τοῦ νομοῦ καὶ τῶν ἐπαρχιῶν. Ἡ ἕδρα τοῦ νομοῦ ἔχει ὁρισθῆ ἡ Τρίπολις διὰ τοῦ Β. Δ. τῆς 5 Δεκεμβρίου 1845, καὶ τῶν νόμων ΒΧΔ΄ τοῦ ΓΥΛΔ΄ τοῦ 1909. Αἱ πρωτεύουσαι τῶν ἐπαρχιῶν ὡρίσθησαν κατὰ καιροὺς διὰ διαφόρων Β. Δ., περὶ τῶν ὁποίων ἤδη ἐγένετο λόγος.

Τέλος, τὸ 1943 ἱδρύθη ἐπαρχεῖον Γόρτυνος μὲ ἕδραν τὴν Δημητσάναν, τὸ ὁποῖον λόγῳ τῆς δημιουργηθείσης ἀνωμάλου καταστάσεως (ἐν Γορτυνίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ) κατηργήθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς ἱδρύσεώς του.

Ἐκ τοῦ κατωτέρω Α΄ πίνακος καταφαίνεται, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας ηὐξήθη ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους κατὰ 86.000 περίπου καὶ κατὰ τὴν ἑκατονταετίαν 1851 - 1951 κατὰ 34.818 κατοίκους.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν (1951) ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον εἶναι 35,46, ἐνῷ κατὰ τὸ 1940 ἦτο 39,80, τὸ 1928 ἦτο 38,04 καὶ κατὰ τὸ 1920 ἦτο 34,72, κατὰ δὲ τὸ 1870 30,31.

Κατὰ τὰς τέσσαρας τελευταίας ἐπισήμους ἀπογραφὰς ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νομοῦ ἦτο κατὰ μὲν τὸ 1940 καὶ 1951 ἐν ὅλῳ 4.353 τετρ. χιλιόμετρα ἤτοι 4.353.000 στρέμματα, κατὰ δὲ τὸ 1928 καὶ 1920 ἐν ὅλῳ 4.368 τ. χ. ἢ

4.368.000 στρέμματα. Κατὰ ταῦτα εἰς ἕκαστον κάτοικον τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς (1951) ἀναλογοῦν 28 στρέμματα καὶ 200 τ. μ.

Α'. Πληθυσμὸς κατ' ἐπαρχίας

ΕΤΟΣ	Γορτυνίας	Κυνουρίας	Μαντινείας	Μεγαλοπόλεως	Σύνολον
1829	34012	9947	14381	10271	68611
1834	32282	;	26486	8277	;
1839	37480	21980	30757	10387	100604
1840	37722	22745	31529	10411	102407
1841	38868	21900	32061	10546	103375
1842	39079	21983	29147	10234	100443
1843	38949	22770	34104	10678	103501
1844	39790	23359	34204	11428	108781
1845	40215	24063	35203	11906	111387
1848	40680	25401	37265	12759	116105
1851	41685	26077	38772	13006	119540
1853	44244	26753	40267	12835	124099
1856	45747	27768	39585	13450	126550
1861	39155	22739	37282	14543	113719
1870	41408	26733	46174	17425	131740
1877	44060	29580	50369	19686	143695
1879	45830	31474	51247	20049	148600
1889	46373	28535	53332	20045	148285
1896	51960	33339	58469	23264	167092
1907	50759	31055	58239	22271	162324
1920	48734	26639	54625	21660	151658
1921	—	—	—	—	152598
1922	—	—	—	—	153956
1923	—	—	—	—	154946
1924	—	—	—	—	160100
1925	—	—	—	—	158690
1926	—	—	—	—	161718
1927	—	—	—	—	164130
1928	48664	30992	62610	23875	166141
1937	—	—	—	—	185244
1940	48664	31936	66817	23645	171062
1951	42354	29611	62361	20035	154361

Β'. Κίνησις πληθυσμοῦ

ΕΤΟΣ	Γάμοι	Γεννήσεις	Ἀποβιώσεις	Ὑπέρβασις Γεννήσεων
1860	661	3463	1985	1478
1864	753	3772	2263	1509
1865	830	4539	2245	2294
1866	903	4303	2319	1984
1867	923	4972	2463	2509
1868	1017	4654	2965	1689
1869	1057	4859	3505	1354
1870	884	4213	3265	948
1871	914	4236	3038	1198
1872	879	4167	2846	1321
1873	897	4692	4269	423
1874	1086	5005	3052	1953
1875	1143	5151	3420	1731
1876	1888	5682	3442	2240
1877	1104	5791	3650	2141
1878	965	5480	3103	2377
1879	934	4827	3032	1795
1880	794	4119	2446	1673
1881	758	4389	2716	1673
1882	1189	4598	2734	1864
1883	1185	4727	4667	60
1921	621	2690	1790	;
1922	829	3028	1796	;
1923	1391	2850	1860	;
1924	1459	3892	1871	2021
1925	1534	4309	1988	2109
1926	1432	5137	2109	2419
1937	886	4724	2390	;

Οἱ μικροὶ ἀριθμοὶ γάμων κλπ. ἐνίων ἐτῶν, ἐκ τῶν τελευταίων, ἀφοροῦν γάμους κ.λ.π. ἑξαμήνων.

Β.' ΔΗΜΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

1. Σύστασις δήμων

Οἱ πρῶτοι δῆμοι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος συνεστάθησαν διὰ τοῦ Νόμου τῆς 27ης Δεκεμβρίου 1938/ 8ης Ἰανουαρίου 1834 «περὶ συστάσεως

τῶν δήμων», ὅστις ἔλεγεν, ὅτι ὅλον τὸ βασίλειον θέλει διαιρεθῆ εἰς δήμους, καίτοι τὸ Διάταγμα τῆς 3)15 Ἀπριλίου «περὶ διαιρέσεως τοῦ Βασιλείου εἰς νομοὺς» περιελάμβανεν, ὅτι εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν καθίστανται ἄνευ ἀναβολῆς κοινότητες, ἤτοι δῆμοι. Ἔτσι κατηργήθη τὸ παλαιὸν δημογεροντικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπικρατήσει ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς Τουρκοκρατίας.

Βάσει τοῦ νόμου αὐτοῦ ἐξεδόθησαν διάφορα Β. Διατάγματα περὶ συστάσεως τῶν δήμων. Οἱ δῆμοι τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας ἐσχηματίσθησαν ὡς ἑξῆς κατ' ἐπαρχίας διὰ τοῦ Δ)τος τῆς 9(21) Νοεμβρίου 1834]12 Μαΐου 1835. Εἰς τούτους προστίθεται ἡ τάξις των, διότι ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων διῃροῦντο εἰς τρεῖς τάξεις [1] καὶ ἡ ἕδρα ἑκάστου, ληφθεῖσα ἀπὸ τὸν ἐπακολουθήσαντα εἰδικὸν πίνακα.

Α.' Ἐπαρχία Μαντινείας (17). Τριπόλεως (Β' Τρίπολις), Μαντινείας (Γ' Τσιπιανά), Ὀρχομενοῦ (Β' Λεβίδι), Καφυῶν (Γ' Κανδύλας) Νάσσωνος (Γ' Δάρα), Ἑλισσοῦντος (Γ' Ἁλωνίσταινα), Φαλάνθου (Γ' Ἀρκουδόρεμα), Μαινάλου (Γ' Δαβιά), Βαλτετσίου (Γ' Βαλτέτσι), Ὀρεσθασίου (Γ' Πάπαρι), Καλτεζῶν (Γ' Κολλίνες) Μανθυρέας (Γ' Βλαχοκερασιά), Ἀσέας (Γ' Καντρέβα), Παλλαντίου (Γ' Θάνα), Τεγέας (Γ' Πιαλί), Γαρέας (Γ' Μπερτζοβᾶ) καὶ Κορυθίου (Γ' Στενόν).

Εἰς τὸν ἐπακολουθήσαντα πίνακα, ὅστις περιλαμβάνει καὶ τὴν σύνθεσιν ἑκάστου δήμου περιελήφθη ἐπὶ πλέον καὶ ὁ δῆμος Κακουρίου, ὅστις ἦτο Γ' τάξεως καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὸ Κακούρι. Εἰς τοὺς δήμους τῆς Διοικήσεως Μαντινείας τοῦ 1836, τὴν θέσιν τοῦ δήμου Ἑλισσοῦντος κατεῖχεν ὁ δῆμος Ἐλευσῖνος καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν αὐτήν, ἤτοι τὴν Ἁλωνίσταιναν.

Β.' Ἐπαρχία Μεγαλοπόλεως (7). Φαλαισίας (Γ' Λεοντάρι), Θεισουντίας (Γ' Γαρδίκι), Μεγαλοπόλεως (Γ' Σινάνον), Λυκοσούρας (Γ' Ἴσαρι), Δασέας (Γ' Καρυαῖς), Δυρραχίου (Γ' Δυρράχι) καὶ Γαθέων (Γ' Χειράδες). Οἱ εἰς τοὺς δήμους τῆς ὑποδιοικήσεως Μεγαλοπόλεως τοῦ 1836 περιλαμβανόμενοι δῆμοι ἦσαν οἱ αὐτοί.

Γ.' Ἐπαρχία Γόρτυνος (14). Θεισόας (Γ' Δημητσάνα), Ζατούνης (Γ' Ζάτουνα), Μεθυδρίου (Γ' Νεμνίτσα), Ἀργυροῦ (Γ' Μαγούλιανα), Καρνεσίου (Γ' Καρνέσι), Θελπούσης (Γ' Βερβίτσα), Τευθίδος (Γ' Βυζίτσι), Λυκουρίας (Γ' Παλούμπα), Ἡραίας (Γ' Ἅγιος Ἰωάννης), Τρικολώνων (Γ' Βλαχόρραφτη). Ὑψοῦντος (Γ' Στεμνίτσα), Γόρτυνος (Γ' Καρύταινα), Βερένθης (Γ' Ζωνάτι) καὶ Τουθόας (Γ' Λαγκάδια).

Εἰς τὸν ἐπακολουθήσαντα πίνακα περιελήφθησαν ἐπὶ πλέον καὶ οἱ ἑξῆς 9 δῆμοι. 1) Νυμφασίας (Γ' Βυτίνα), εἰς τὸν δῆμον αὐτὸν συνεχωνεύθη τὸ 1834 ὁ δῆμος Μεθυδρίου. 2) Λάστας (Γ' Λάστα), 3) Μολωτοῦ (Γ' Βαλτε-

---

7. Πρώτης τάξεως ἐθεωροῦντο οἱ ἔχοντες τοὐλάχιστον δέκα χιλιάδας κατοίκους, β', οἱ ἔχοντες τοὐλάχιστον 2 χιλ. καὶ γ' οἱ δῆμοι οἵτινες εἶχον κατοίκους ὀλιτέρους τῶν δύο χιλιάδων.

σινῖκος), 4) Ζυγοβιστίου (Γ' Ζυγοβίστι), 5) Θελπούσης (Γ' Χώρα), καίτοι ὑπῆρχεν ὁμώνυμος τοιοῦτος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Βερβίτσαν (νῦν Τρόπαια), 6) Βελιμαχίας (Γ' Βελιμάχι), 7) Κοντοβαζαίνης (Γ' Κοντοβάζαινα), 8) Θαλλιάδων (Γ' Βάχλια) καὶ 9) Σκοτάνης (Γ' Στρέζοβα)· ὁ τελευταῖος οὗτος δῆμος, ὑπαγόμενος εἰς τὸν νομὸν Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος, προφανῶς περιελήφθη ἐκ παραδρομῆς. Εἰς τοὺς δήμους τῆς Διοικήσεως Γόρτυνος, τοῦ 1836 παρελείφθη ὁ δῆμος Σκοτάνης, ἐνῷ ἄλλοι ἤλλαξαν ὄνομα. Οὗτος, ὁ δῆμος Λάστας φέρει τὸ ὄνομα Λάδωνος, ὁ Ἀργυροῦ τὸ ὄνομα Μυλάοντος, ὁ Καρνεσίου: Κλείτορος. Ὁ Θελπούσης, ὅστις εἶχε πρωτ. τὴν Βερβίτσαν ὠνομάσθη δῆμος Τροπαίων, ἐνῷ ὁ Τευθίδος ποὺ εἶχε πρωτ. τὸ Βυζίτσι ὠνομάσθη Ὀγγίου, καὶ ὁ Τουθόας ἔλαβε τὸ ὄνομα Τευθῖδος. Ἐπίσης, τὸ ὄνομα Τρικολώνων ἔλαβεν ὁ δῆμος Ὑψοῦντος ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τὸν δῆμον, ὅστις εἶχε πρωτ. τὸ Βλαχοραύτη. Εἰς αὐτὸν ἐδόθη τὸ ὄνομα Μαραθαίας. Ὁ Ζατούνης ἤδη φέρει τὸ ὄνομα Βουφαγίου, ὁ Ζυγοβιστίου τὸ Καλιστοῦς καὶ ὁ Βελιμαχίας τὸ Πανιῶν.

Δ.' Κυνουρίας (7). Θυρέας (Γ' Ἄστρους), Τανίας (Β' Καστρί), Δολιανῶν (Γ' Δολιανά), Βερβαίνων (Γ' Βέρβαινα), Πάρνωνος (Β' Ἅγιος Πέτρος), Σιτάνης (Γ' Καστάνιτσα) καὶ Πλατανοῦντος (Γ' Πλάτανος). Οἱ 7 δῆμοι τῆς Κυνουρίας κατὰ τὸ 1836, κατὰ τὸ ὁποῖον διεμορφώθησαν ὁριστικῶς οἱ δῆμοι, ηὐξήθησαν διὰ τὴν διοίκησιν Κυνουρίας εἰς 12 διὰ τῆς προσθήκης τῶν ἑξῆς πέντε δήμων: 1) Βρασιῶν (Γ' Ἁγ. Ἀνδρέας), Γλυπίας (Γ' Ἅγιος Βασίλειος), Λιμναίου (Β' Λεωνίδιον), Μαριοῦ (Γ' Κουνουπιὰ) καὶ Σελινοῦντος (Γ' Κοσμᾶς).

2. Συγχώνευσις δήμων

Οἱ ἄνω 59 δῆμοι διετηρήθησαν μέχρι τοῦ 1840, ὅτε συνεχωνεύθησαν εἰς 32 διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 27ης Νοεμβρίου]9 Δεκεμβρίου 1840 ὡς κάτωθι κατ' ἐπαρχίας. Τὸ αὐτὸ ἔγινεν εἰς ὅλους τοὺς δήμους τοῦ Κράτους, διότι ἦσαν πολλοὶ (700 περίπου) καὶ περιωρίσθησαν εἰς 270[1].

Α.' Μαντινείας. Οἱ 18 εἰς τοὺς ἑξῆς 9: Τριπόλεως (πρωτ. Τρίπολις), Τεγέας (Πιαλί), Κορυθίου (Στενόν), Μαντινείας (Πικέρνι), Νάσσωνος (Δάρα), Ὀρχομενοῦ (Λεβίδι), Φαλάνθου (Πιάνα), Βαλτετσίου (Καντρέβα) καὶ Καλτεζιῶν (Βλαχοκερασιά). Ὁ τελευταῖος τῶν δήμων αὐτῶν διηρέθη τὸ 1867 (1869) εἰς δύο, εἰς τὸν Καλτεζῶν, τοῦ ὁποίου ἡ ἕδρα μετεφέρθη εἰς Κολλῖνες ἀπὸ Καλτεζὰς τὸ 1881 καὶ εἰς τὸν δῆμον Μανθυρέας, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα παρέμεινεν ἡ αὐτὴ ἤτοι ἡ Βλαχοκερασιά, τὴν ὁποίαν εἶχε πρότερον ὁ δῆμος Καλτεζῶν. Ὁμοίως ἀπὸ τὸν δῆμον Μαντινείας ἀπεσπάσθη τὸ 1885, ὁ δῆμος Συπιανῶν, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ὡρίσθησαν τὰ Συπιανά, ἐνῷ

8. Κατ' ἀρχὰς (1833-35) ὁ ἀριθμὸς τῶν δήμων οἵτινες ἀνεγνωρίσθησαν ἦσαν 457 ἐπὶ συνόλου κατοίκων Ἑλλάδος 800.000.

Γ' ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΕΩΣ ΔΗΜΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ 1836 ΠΟΥ ΤΕΛΙΚΩΣ ΔΙΕΜΟΡΦΩΘΗΣΑΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1914 ΠΟΥ ΤΕΛΙΚΩΣ ΚΑΤΗΡΓΗΘΗΣΑΝ

ΟΝΟΜΑ ΔΗΜΟΥ	Ὄνομα πρωτευούσης Δήμου	Ἐπαρχία	Χρόνος διατηρήσεως	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΕΤΗ							
				1834	1840	1851	1861	1879	1889	1896	1907
Ἀργυροῦ	Μαγούλιανα	Γόρτ.	1834	2255	—	—	—	—	—	—	—
Ἀσέας	Καντρέβα	Μαντ.	1836—1841	778	—	—	—	—	—	—	—
ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ	Βαλτέτσι, Καντρέβα, Μά-[ναρι	Μαντ.	1836—1914	691	3151	2894	2708	4702	3880	5110	4481
Βελιμαχίας	Βελιμάχι	Γόρτ.	1834	1320	—	—	—	—	—	—	—
Βερένθης	Ζωνάτι	Γόρτ.	1836—1841	872	—	—	—	—	—	—	—
Βερβαίνων	Βέρβαινα	Κυν.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
ΒΕΡΒΑΙΝΩΝ	Βέρβαινα θερ.,Δολιανίτικα	Κυν.	1844—1914	—	—	2069	645	1743	1218	2085	1886
Βουφαγίου	Ζάτουνα	Γόρτ.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
ΒΟΥΦΑΓΙΩΝ	Ζάτουνα	Γόρτ.	1904—1914	—	—	—	—	—	—	—	2104
ΒΡΑΣΙΩΝ	Ἅγ. Ἀνδρέας, Πραστός	Κυν.	1836—1914	—	1915	2917	2511	3099	2407	2609	2526
Γαθεῶν	Χειράδες	Μεγ.	1836	1006	—	—	—	—	—	—	—
Γαρέας	Μπερζοβᾶ	Μαντ.	1836—1841	1656	—	—	—	—	—	—	—
ΓΛΥΠΙΑΣ	Ἅγ. Βασίλ.,Παλαιοχώρι	Κυν.	1836—1914	—	2421	1984	861	2431	2058	2492	1944
ΓΟΡΤΥΝΟΣ	Καρύταινα	Γόρτ.	1836—1914	1439	3756	3913	4143	5453	4757	4799	4888
Δασεῶν	Καρυαῖς	Μεγ.	1836—1841	913	—	—	—	—	—	—	—
ΔΗΜΗΤΣΑΝΗΣ	Δημητσάνα	Γόρτ.	1904—1914	—	—	5422	4944	6527	5517	5833	3039
Δυρραχίου	Δυρράχι	Μεγ.	1836—1841	1159	—	—	—	—	—	—	—
ΔΟΛΙΑΝΩΝ	Δολιανά, Δολιανίτικα	Κυν.	1836—1914	—	2845	1373	1336	1846	1577	1649	1627
ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ	Κοντοβάζαινα	Γόρτ.	1836—1914	—	3795	3760	5097	5918	6135	6570	6627
Ἐλευσῖνος	Ἁλωνίσταινα	Μαντ.	1834	1043	—	—	—	—	—	—	—
Ζατούνης	Ζάτουνα	Γόρτ.	1834	1941	—	—	—	—	—	—	—
Ζυγοβιστίου	Ζυγοβίστι	Γόρτ.	1834	999	—	—	—	—	—	—	—
ΗΡΑΙΑΣ	Ἅγιος Ἰωάν.,Παλούμπα	Γόρτ.	1836—1914	1530	1619	4322	4391	5045	5162	5183	6210
Θαλλιάδων	Βάχλια	Γόρτ.	1836—1841	514	—	—	—	—	—	—	—
Θελπούσης	Βερβίτζα (Τρόπαια)	Γόρτ.	1834	1395	—	—	—	—	—	—	—
ΘΕΛΠΟΥΣΗΣ	Χώρα, Μπέλεσι, Χώρα	Γόρτ.	1836—1914	438	1426	1573	1744	2008	2182	2376	2692
Θειοῦντος	Γαρδίκι	Μεγ.	1836—1841	1168	—	—	—	—	—	—	—
Θεισόας	Δημητζάνα	Γόρτ.	1836—1864	2012	5134	5421	4944	5649	—	—	—
ΘΥΡΕΑΣ	Ἄστρος, Ἅγ. Ἰωάννης	Κυν.	1836—1914	—	2059	2353	2214	2938	3251	2984	3339
Κακουρίου	Κακούρι	Μαντ.	1836—1941	1033	—	—	—	—	—	—	—
Καλιστοῦς	Ζυγοβίστι	Γόρτ.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
ΚΑΛΤΕΖΩΝ	Κολλίνες, Βλαχοκερασιὰ	Μαντ.	1836—1914	1336	3002	3901	4158	2412	2425	2431	2611
Καρνεσίου	Καρνέσι	Γόρτ.	1834	1058	1840	1851	1861	1879	1839	1896	907
Καφυῶν	Κανδήλα	Μαντ.	1836—1841	732	—	—	—	—	—	—	—
ΚΛΕΙΤΟΡΟΣ	Καρνέσι,Τοπόριστα,Βαλτε-[σινίκο	Γόρτ.	1836—1914	1835	2957	3467	3950	4477	3769	5195	4958
Κοντοβαζαίνης	Κοντοβάζαινα	Γόρτ.	1834	1019	—	—	—	—	—	—	—
Κορακονήσου	Τρανὴ Λάκκα	Γόρτ.	1841	—	—	—	—	—	—	—	—

ΚΟΡΥΘΙΟΥ	Στενόν, Ἁγιωργήτικα	Μαντ.	1836—1914	1250	2576	3568	3582	4832	4689	4829	4724
ΛΑΓΚΑΔΙΩΝ	Λαγκάδια	Γόρτ.	1865—1914	—	3163	4224	4036	5882	6235	7494	5426
Λάδωνος	Λάστα	Γόρτ.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
Λάστας	Λάστα	Γόρτ.	1834	829	—	—	—	—	—	—	—
ΛΙΜΝΑΙΟΥ	Λεωνίδιον	Κυν.	1836—1914	—	4624	5250	4857	7173	4911	5644	5137
Λυκουρίας	Παλούμπα	Γόρτ.	1834	2022	—	—	—	—	—	—	-
ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ	Ἴσαρι, Χωρέμι	Μεγ.	1836—1914	1295	4190	5801	5275	7838	7486	7520	8082
Μαινάλου	Δαβιὰ	Μαντ.	1836—1841	641	—	—	—	—	—	—	—
ΜΑΝΘΥΡΑΙΑΣ	Βλαχοκερασιὰ	Μαντ.	1869—1914	—	—	—	—	2920	2859	3109	3131
Μανθυραίας	Βλαχοκερασιὰ	Μαντ.	1836—1841	1145	—	—	—	—	—	—	—
ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ	Τσιπιανά, Πικέρνι	Μαντ.	1836—1914	1512	3040	4029	4390	6403	6395	7127	6895
Μαραθαίας	Βλαχόρραυτη	Γόρτ.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
Μαριοῦ	Κονουπιὰ	Κυν.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
ΜΑΡΙΟΥ	Πούληθρα	Κυν.	1890—1914	—	—	—	—	—	—	2603	2562
ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ	Σινάνον	Μεγ.	1836—1914	1703	2432	2923	3505	5198	4771	5406	5334
Μεθυδρίου	Νεμνίτζα	Γόρτ.	1836	1449	—	—	—	—	—	—	—
Μολοτοῦ	Βαλτεσινίκου	Γόρτ.	1836—1841	1410	—	—	—	—	—	—	—
ΜΥΛΑΟΝΤΟΣ	Μαγούλιανα	Γόρτ.	1836—1914	—	3204	3735	1136	3139	1352	1787	1653
ΝΑΣΣΩΝΟΣ	Δάρα	Μαντ.	1836—1914	1029	1240	1191	1446	1801	1903	2130	2312
ΝΥΜΦΑΣΙΑΣ	Βυτίνα	Γόρτ.	1836—1914	2270	4035	4683	1609	3076	1736	2790	2275
Ὀγγίου	Βυζίτσι	Γόρτ.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
Ὀρεσθασίου	Πάπαρι	Μαντ.	1836—1841	724	—	—	—	—	—	—	—
ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ	Λεβίδι	Μαντ.	1836—1914	2110	2582	3038	3618	4878	4878	4888	5470
Παλλαντίου	Θάνα	Μαντ.	1836—1841	991	—	—	—	—	—	—	—
Πανιῶν	Βελιμάχι	Γόρτ	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
ΠΑΡΝΩΝΟΣ	Ἅγιος Πέτρος	Κυν.	1836—1914	—	2582	3123	3526	4745	4067	4557	3306
Πλατανοῦντος	Πλάτανος	Κυν.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΟΣ	Κοσμᾶς, Πούληθρα	Κυν.	1836—1914	—	2478	—	2718	4644	3514	2673	2790
Σηπιανῶν	Συπιανὰ	Μαντ.	1884—1887	—	—	—	—	—	—	—	—
Σιταίνης	Καστάνιτσα	Κυν.	1836—1841	—	—	—	—	—	—	—	—
ΤΑΝΙΑΣ	Καστρὶ (Ἅγ. Νικόλαος)	Κυν.	1836—1914	—	2845	3866	4071	5504	5532	6103	5838
ΤΕΓΕΑΣ	Πιαλί, Ἀχούρια	Μαντ.	1836—1914	1468	3784	5284	5428	7304	7331	7423	7499
Τευθίδος	Βυζίτζι	Γόρτ.	1834	1260	—	—	—	—	—	—	—
Τευθίδος	Λαγκάδια	Γόρτ.	1836—1865	—	3163	4224	4036	—	—	—	—
Τουθόας	Λαγκάδια	Γόρτ.	1834	2772	—	—	—	—	—	—	—
ΤΡΙΚΟΛΩΝΩΝ	Στεμνίτσα	Γόρτ.	1836—1914	—	2857	3253	4278	5054	4791	4502	4294
Τρικολώνων	Βλαχόρραυτη	Γόρτ.	1834	1642	—	—	—	—	—	—	—
ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ	Τρίπολις	Μαντ	1836—1914	5696	7354	9225	10151	14719	15521	15901	16182
ΤΡΟΠΑΙΩΝ	Βερβίτσα, Βυζίτσι	Γόρτ.	1836—1914	—	2997	3333	3817	4958	4737	5331	6593
Ὑψοῦντος	Στεμνίτζα	Γέρτ.	1834	2236	—	—	—	—	—	—	—
ΦΑΛΑΙΣΙΑΣ	Λεοντάρι	Μεγ.	1836—1914	1033	3745	4282	5463	7530	7788	10338	8855
ΦΑΛΑΝΘΟΥ	Ἀρκουδόρεμα, Πιάνα	Μαντ.	1836—1914	1871	4194	5642	1642	4455	3441	4926	4934

τοῦ Μαντινείας παρέμεινεν ἡ αὐτή, ἤτοι τὸ Πικέρνι. Ὁ δῆμος αὐτὸς τῶν Συπιανῶν διετηρήθη μέχρι τοῦ 1887.

Β.′ Μεγαλοπόλεως. Οἱ 7 συνεχωνεύθησαν εἰς 3, τούς: 1) Μεγαλοπόλεως (πρωτ. τὸ Σινάνον), 2) Λυκοσούρας (Χωρέμι χειμερινὴ ἕδρα καὶ Ἴσαρι ἐαρο-θερινὴ) καὶ 3) Φαλαισίας (Λεοντάριον).

Γ.′ Γορτυνίας. Οἱ 22, εἰς 12 ἤτοι εἰς τούς: Ἐλευσῖνος (πρωτ. Κοντοβάζαινα), Θελπούσης (Χώρα), Τροπαίων (Βερβίτσα. Ἀπὸ τοῦ 1859-62 πρωτ. τὸ Βυζίτσι), Τευθῖδος (Λαγκάδια), Θεισόας (Δημητσάνα), Γόρτυνος (Καρύταινα), Τρικολώνων (Στεμνίτσα), Νυμφασίας (Βυτίνα), Μυλάοντος (Μαγούλιανα), Κλείτορος (Τοπόριστα), Λυκουρίση (Παλούμπα), Ἡραίας (Ἅγιος Ἰωάννης). Τὸ 1865, τὴν θέσιν τοῦ Τευθῖδος κατέλαβεν ὁ τοιοῦτος τῶν Λαγκαδίων, τὸ δὲ 1904 ὁ Θεισόας μετωνομάσθη εἰς δῆμον Δημητσάνης καὶ διηρέθη εἰς τὸν τῆς Δημητσάνης μὲ πρωτ. τὴν Δημητσάναν καὶ τὸν δῆμον Βουφαγίων οὗτινος ἕδρα ὡρίσθη ἡ Ζάτουνα.

Δ.′ Κυνουρίας. Οἱ 12 συνεχωνεύθησαν εἰς 8, οἵτινες εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) Δολιανῶν (ἕδρα: Δολιανά). Ὁ δῆμος οὗτος τὸ 1844 διεχωρίσθη εἰς Δολιανῶν καὶ Βερβαίνων, ὁ Δολιανῶν εἶχε θερινὴν ἕδραν τὰ Δολιανὰ καὶ ὁ Βερβαίνων, τὰ Βέρβαινα. Ἀμφότεροι οἱ δῆμοι αὐτοὶ εἶχον χειμερινὴν ἕδραν τὰ Δολιανίτικα Καλύβια (Κάτω Δολιανά). 2) Τανίας (Καστρί), 3) Πάρνωνος (Ἅγ Πέτρος), 4) Θυρέας (χειμερινὴ πρωτ. Ἄστρος, θερινὴ Ἅγ. Ἰωάννης), 5) Βρασιῶν (χειμ. ἕδρα Ἅγ. Ἀνδρέας, θερινὴ Πραστός), 6) Γλυπείας (Ἅγ. Βασίλειος. Εἰς Παλαιοχώρι μετετέθη ἡ πρωτ. τέλος 1854), 7) Σελινοῦντος (Κοσμᾶς) καὶ 8) Λιμναίου (Λεωνίδιον).

Τὸ 1890 συνεστάθη ὁ δῆμος Μαριοῦ, ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τὸν τοιοῦτον τοῦ Σελινοῦντος, μὲ πρωτεύουσαν τὰ Πούληθρα, τοῦ Κοσμᾶ παραμείναντος ἕδρα τοῦ Σελινοῦντος. Τὴν 14ην Δεκεμβρίου 1853 εἴκοσι δύο ἐκ τῶν ἑκατὸν κατοίκων τοῦ (Παραλίου) Ἄστρους, ἐζήτησαν τὸν σχηματισμὸν ἰδίου δήμου. Δὲν ἐσχηματίσθη ὅμως καθ' ὅσον τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον ἐγνωμοδότησεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀρκετὸς πληθυσμός, ἀλλὰ καὶ διότι ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς θέσεώς του δὲν ἠδύνατο νὰ διαχωρισθῇ ἀπὸ τὸν δῆμον Θυρέας.

Γ.′ ΔΗΜΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. Ἀναγνώρισις

Ἐκ τῶν προαναφερθέντων δήμων τοῦ Νομοῦ Ἀρκαδίας διετηρήθησαν 35 μέχρι τοῦ 1912, ὅτε διὰ τοῦ Νόμου ΔΝΖ′ (=4057) τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατηργήθη τὸ παλαιὸν δημοτικὸν σύστημα τοῦ 1833 καὶ ἐφηρμόσθη τὸ καὶ ἤδη ἰσχῦον τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων.

Οὕτως εἰς τὸν νομὸν Ἀρκαδίας ἀνεγνωρίσθη τὸ 1912 μόνον ὁ δῆμος Τριπόλεως καὶ 186 κοινότητες διὰ δύο Βασιλικῶν Διαταγμάτων τῆς 18ης Αὐγούστου 1912, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν τὴν 24ην ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους

εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 252 φύλλον τῆς 'Εφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (τ. Α'). Αἱ ἐκ τῶν ὡς ἄνω 186 κοινοτήτων, αἱ 156 εἶχον περισσοτέρους τῶν 300 κατοίκους καὶ σχολεῖον στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἐνῷ αἱ 30 εἶχον μὲν ὀλιγωτέρους τῶν 300, εἶχον ὅμως δημοτικὸν σχολεῖον.

Αἱ 156 κοινότητες κατανέμονται ὡς ἑξῆς κατ' ἐπαρχίας. Μαντινείας 54, Γορτυνίας 47 [1], Μεγαλοπόλεως 25 καὶ Κυνουρίας 30. 'Ενῷ αἱ ὑπόλοιποι 30 οὕτω: Μαντινεία 2, Μεγαλόπολις 4, Γορτυνία 18 καὶ Κυνουρία 6.

Κατὰ τὸ 1913, ἐπίσης διὰ δύο Β. Δ. ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 200 καὶ 260 φύλλα 'Εφημ. Κυβερνήσεως τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνεγνωρίσθησαν 14 κοινότητες, ἐξ ὧν 3 εἰς Γορτυνίαν, 9 εἰς Μεγαλόπολιν καὶ ἀνὰ μία εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας Μαντινείας καὶ Κυνουρίας.

Μετέπειτα ἀνεγνωρίσθησαν 49 ἐν ὅλῳ κοινότητες ὥστε ὁ συνολικὸς τούτων ἀριθμὸς νὰ φθάσῃ τὰς 249. 'Επειδὴ ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεγνωρίσθησαν 4 δῆμοι ἐκ τῶν κοινοτήτων, ὁ ἀριθμὸς τελικῶς ἐμειώθη εἰς 245 ὑφισταμένας τοιαύτας, τὰς ὁποίας βλέπε κατωτέρω εἰς πίνακα.

Αἱ 245 αὐταὶ κοινότητες κατανέμονται ὡς ἑξῆς κατ' ἐπαρχίας ἀριθμητικῶς: 'Επαρχία Γορτυνίας 78, Κυνουρίας 44, Μαντινείας 74 καὶ Μεγαλοπόλεως 49. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1951 ὑφίσταντο 244 Κοινότητες καὶ συνοικισμοὶ 365. Τὸ 1955 αἱ Κοινότητες ηὐξήθησαν εἰς 245 καὶ οἱ συνοικισμοὶ εἰς 379.

'Εκτὸς ὅπως ἀπὸ τὰς 245 κοινότητας ἀνεγνωρίσθησαν κατὰ καιροὺς εἰς τὸν νομὸν 'Αρκαδίας καὶ οἱ δῆμοι Τριπόλεως τὸ 1912, ὁ Λαγκαδίων τὸ 1948 καὶ οἱ δῆμοι Λεβιδίου, Λεωνιδίου καὶ Μεγαλοπόλεως τὸ 1947. Καὶ

Δ' ΠΙΝΑΞ ΔΗΜΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Ὄνομα ὑφισταμένου δήμου	Ὑψόμετρον	Πληθυσμὸς κατὰ ἔτη					
		1851	1907	1920	1928	1940	1951
Λαγκαδίων	750 - 1040	3991	4524	4337	3268	3333	2655
Λεβιδίου	850	1276	2660	2612	—	3452	3356
Λεωνιδίου	50	4139	3296	3186	3207	3452	3356
Μεγαλοπόλεως	410	470	2947	1776	2788	3091	2882
Τριπόλεως	660	6160	11804	12067	—	14961	17585

περὶ τῶν δήμων τούτων, οἵτινες ὑφίστανται μέχρι σήμερον βλέπε ἀνωτέρω πίνακα. Δηλ. εἰς τὸν νομὸν 'Αρκαδίας ὑφίστανται 245 Κοινότητες, 5 Δῆμοι καὶ 379 συνοικισμοὶ (πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία).

---

9. Αἱ Κοινότητες Βάγκου, Καράτουλα καὶ 'Ιμπραὴμ (ἤδη Τριλόφου) ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας καὶ προσηρτήθησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μεγαλοπόλεως, διὰ Νομ. Διατάγματος τῆς 24 Νοεμβρίου 1923, εἰς τὴν ὁποίαν μέχρι σήμερον ὑπάγονται.

Ε. ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ 78 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

ΟΝΟΜΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ	Παλαιὸν ὄνομα Ἕδρας Κοινότητος	Ὄνομα τέως δήμου	Ἡμερομηνία ἀναγνωρίσ. Κοινότητος	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΕΤΗ									Ὑψόμετρον
				1815	1851	1861	1896	1907	1920	1923	1940	1951	
Ἁγίου Ἰωάννου	Ἁγιάννης	Ἡρ.	18-8-1912	125	208	250	176	390	542	183	185	197	140
Ἀγριδίου	Ἀγρίδι,	Κλείτ	»	75	369	—	397	404	396	320	387	289	750
Ἀετοράχης	Ζουλάτικα	Ἡρ.	»	75	204	240	262	624	606	531	608	601	300
Ἀμυγδαλιᾶς	Γλανιτσά,	Κλείτ	»	593	269	329	593	536	656	913	855	845	1200
Ἀραχόβης	Κισσός, Λύκαινα	Βουφ	10-4-1930	75	98	103	200	—	229	285	258	236	740
Ἀτσιχόλου	Ἀτσίχολος	Γόρτ.	18-8-1912	75	262	254	329	373	363	321	292	236	600
Βαλτεσινίκου	Βαλτεσινῖκος	Κλείτ	»	750	1183	1370	1790	1622	1619	1544	1387	1149	1050
Βάχλιας	Βάχλια	Ἐλευ	»	75	515	602	876	884	969	1024	960	871	700
Βελημαχίου	Βελημάχι	Ἐλευ	»	300	479	652	876	892	944	967	936	849	820
Βιδιακίου	Βιδιάκι	Θελπ.	»	50	370	376	539	602	521	501	458	458	720
Βλαχορράπτη	Βλαχόραφτη	Γόρτ.	»	—	445	412	392	433	367	311	253	198	650
Βούτση	Βούτσι	Ἐλευ	»	75	77	104	195	247	238	310	315	335	600
Βυζικίου	Βυζίτζι	Τροπ	»	250	570	737	880	1386	1510	2027	1006	964	750
Βυτίνης	Βυτίνα	Νυμφ	»	2000	2128	795	1804	1446	1333	1500	1392	1059	1030
Δήμητρας	Δίβριτσα	Ἐλευ	»	100	657	767	1052	949	812	857	830	708	620
Δημητσάνης	Δημητσάνα	Δημ.	»	1500	1933	2094	2400	2258	2174	2168	2086	1710	790
Διρρέματος	Γαρζενῖκος	Νυμφ	26-4-1919	200	534	111	145	102	166	172	161	134	1200
Δόξης	Βρετεμπούγα	Τροπ	18-8-1912	100	297	—	499	530	679	625	771	757	350
Δρακοβουνίου	Γλόγοβα	Κλείτ	»	75	307	336	438	385	382	351	414	307	640
Ἑλληνικοῦ	Μουλάτσι	Τρικ.	»	100	384	495	742	807	798	815	840	631	600
Ζατούνης	Ζάτουνα	Βουφ	»	500	988	1130	1010	1318	1302	1084	870	602	850
Ζυγοβιστίου	Ζυγοβίστα	Γόρτ.	»	750	1035	439	625	781	569	507	492	291	1095
Ζώνης	Ζουνάτι	Γόρτ.	»	200	244	246	325	395	372	375	338	250	450
Θεοκτίστου	Τοπόριστα	Κλείτ	»	712	405	508	712	711	595	630	689	611	550
Κακουραιΐκων	Κακουραῖοι	Ἡρ.	»	100	180	232	244	327	395	456	486	446	180
Καλλιανίου	Καλλιάνοι	Τροπ	»	—	386	489	585	648	628	639	687	687	380
Καμενίτσης	Καμενίτσα	Μυλά	»	—	206	208	338	368	459	521	644	646	750
Καρδαριτσίου	Καρδαρίτσι	Ἐλευ	»	50	191	344	499	489	468	455	410	354	720
Καρυταίνης	Καρύταινα	Γόρτ.	»	3000	978	—	1194	1194	881	1083	892	725	610
Καστρακίου	Ρένεσι	Τροπ	»	75	168	305	200	319	394	386	379	400	300
Κατσίμπαλη	Κατσίμπαλι	Γόρτ.	»	125	70	74	152	237	306	259	294	237	460
Κατσουλιᾶς	Κατσουλιὰ	Τροπ	»	75	201	242	352	684	657	641	851	765	—

Κοκκορᾶ	Κοκορὰ	Ἡρ.	18-8-1912	234	228	—	228	336	311	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Κοντοβαζαίνης	Κοντοβάζαινα	Ἐλευ	18-8-1912	300	906	—	1224	1191	1142	1080	1120	976	800
Κουρουνιοῦ	Κουρουνιοῦ	Γόρτ.	18-8-1912	100	267	279	339	336	397	385	330	241	690
Κυπαρισσίων	Κυπαρίσσια	Γόρτ.	18-8-1912	250	301	315	318	282	304	322	252	210	580
Κωτυλίου	Δραγουμάνου	Ἀνδρ	31-8-1912	—	644	699	600	718	840	—	756	673	780
Λαγκαδίων (δῆμος)	Λαγκάδια	Λαγκ.	9-8-1948	1500	3399	3357	6815	4524	4337	3268	3333	2655	1040
Λάστης	Λάστα	Μυλ.	18-12-1913	1255	685	311	358	381	303	291	264	201	1200
Λευκοχωρίου	Ρεκούνι	Λαγκ.	18-12-1913	150	417	494	520	702	646	639	694	638	620
Λιβαδακίου	Τσιάρεσι	Θελπ.	26- 4-1919	135	—	122	135	166	196	180	202	184	230
Λιοδώρας	Τσούκα	Ἡρ.	30- 8-1919	125	210	214	212	256	234	324	245	226	180
Λουτρῶν Ἡραίας	Καλύβια	Ἡρ.	18-12-1913	—	186	—	239	—	913	719	877	903	250
Λυκούρεση	Λυκούρεσι	Ἡρ.	23- 9-1930	135	—	87	135	181	202	255	280	249	350
Λυσσαρέας	Μπουγιάτι	Ἡρ.	18- 8-1912	150	179	214	296	659	666	389	516	420	650
Μαγουλιάνων	Μαγούλιανα	Μυλ.	18- 8-1912	1250	2342	554	902	904	635	796	844	604	1250
Μαυριῶν	Μαυριὰ	Γόρτ.	26- 4-1919	100	162	159	245	249	—	248	277	182	420
Μελισσόπετρας	Τρεστενὰ	Βουφ	18-12-1913	200	242	296	337	337	451	255	261	206	950
Μοναστηρακίου	Μοναστηράκι	Ἐλευ	18- 8-1912	100	382	415	664	779	717	647	712	655	640
Νεοχωρίου	Νιοχώρι	Θελπ.	»	190	89	106	190	234	257	452	524	576	230
Νυμφασίας	Γρανίτσα	Νυμφ	»	528	667	521	528	524	556	370	394	315	650
Ξηροκαρυταίνης	Ξηροκαρύταινα	Ἐλευ	»	50	85	110	137	287	318	222	272	280	920
Παλαμαρίου	Παλαμάρι	Τριχ.	»	125	141	95	392	436	378	365	272	218	750
Παλούμπας	Παλούμπα	Ἡρ.	»	50	380	430	378	881	858	598	672	619	520
Παναγίας	Ζέρζοβα	Βουφ	»	50	—	306	323	270	350	294	320	278	500
Παναγίτσας	Γκιούση	Νυμφ	9- 2-1932	—	—	—	—	—	180	202	244	192	690
Παραλογγῶν	Παραλογγοὶ	Ἐλευ	18- 8-1912	50	237	485	603	634	514	504	431	439	740
Παύλιας	Παύλια	Τριχ.	»	75	109	181	283	490	—	445	480	351	660
Πουρναριᾶς	Ποδογορὰ	Ἐλευ	26- 4-1919	150	189	196	247	235	224	392	457	433	740
Πρασίνου	Καρνέσι	Κλείτ	18- 8-1912	200	294	344	566	655	675	711	799	735	900
Πυργακίου	Πύργος	Νυμφ	18- 8-1912	150	678	182	188	203	183	295	283	236	650
Πυρρῆ	Πυρὶ	Ἡρ.	10-10-1924	100	—	130	156	200	307	317	313	369	160
Ράδου	Ράδου	Δημ.	12- 3-1930	206	—	—	—	216	70	189	376	121	800
Ράπτη	Τουρκόραυτη	Ἡρ.	18- 8-1912	200	354	331	402	—	516	529	611	524	380
Ραχῶν	Ράχαις	Θελπ.	18- 8-1912	75	163	230	427	592	597	577	614	595	500
Ριζοσπηλιᾶς	Στρούζα	Βουφ	17- 2-1928	50	191	148	144	126	154	169	175	218	250
Σαρακινίου(Παλαιοκ.)	Σαρακίνι	Γόρτ.	18- 8-1912	—	146	132	128	520	482	478	495	437	800
Σαρακινίου Ἡραίας	Σαρακίνι	Ἡρ.	2- 3-1934	—	240	190	206	233	235	204	228	228	760
Σέρβου	Σέρβου	Ἡρ.	18- 8-1912	150	286	332	570	994	882	837	880	812	600
Σπάθαρη	Σπάθαρι	Τροπ.	»	125	302	324	516	595	570	617	702	723	650

ΟΝΟΜΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ	Παλαιὸν ὄνομα Ἕδρας Κοινότητος	Ονομα τέως δήμου	Ἡμερομηνία ἀναγνωρίσ. Κοινότητος	ΠΛΗΘΥΣΜΟΝ ΚΑΣΑ ΕΤΗ 1815	1851	1861	1896	1907	1920	1928	1940	1951	Ὑψόμετρον
Σταυροδρομίου	Ἀλβάνιτσα	Τροπ.	18- 8-1912	75	97	139	221	249	306	304	387	391	720
Σύρνας	Σύρνα	Τρικ.	»	326	111	189	326	536	584	434	432	430	600
Τριποταμιᾶς	Μπέλεσι	Θελπ.	»	150	379	528	544	498	348	624	669	718	250
Τροπαίων	Βερβίτσα	Τροπ.	»	250	852	1087	1801	2182	2013	2303	1887	1454	750
Ὑψοῦντος	Στεμνίτσα	Τρικ.	»	1250	2223	2933	2443	2114	1486	1346	1268	813	1050
Χρυσοχωρίου	Βλάχοι	Ἡρ.	»	240	194	206	240	289	296	340	319	316	250
Χώρας	Χώρα	Θελπ.	»	150	191	215	387	600	638	481	511	547	500
Ψαρίου	Ψάρι	Ἡρ.	14- 4-1925	60	136	119	196	222	235	260	303	283	480

ΣΤ΄. ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ 44 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

ΟΝΟΜΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ	Παλαιὸν ὄνομα Ἕδρας Κοινότητος	Ονομα τέως δήμου	Ἡμερομηνία ἀναγνωρίσ. Κοινότητος	1815	1851	1861	1896	1907	1920	1928	1940	1951	Ὑψόμετρον
Ἁγ. Σοφίας	Ἁγιὰ Σοφιὰ	Τανίας	18-12-1913		—	—	195	225	274	255	273	228	580
Ἁγ. Ἀνδρέου	Ἅγιος Ἀνδρέας	Βρασ.	18- 8-1912		528	451	426	476	1256	762	649	1057	70
Ἁγ. Βασιλείου	Ἁγιοβασίλης	Γλυπ.	»		625	273	856	649	248	750	835	482	810
Ἁγ. Γεωργίου	Ἁγιώργης	Τανία	4-11-1927		—	—	111	—	47	273	270	335	480
Ἁγ. Νικολάου	Καστρὶ	»	18- 8-1912		3644	1586	2335	1811	752	1600	1868	1396	1000
Ἁγ. Πέτρου	Ἅγ. Πέτρος	Πάρν.	»		2697	3067	3085	2601	1322	2217	1919	1422	940
Ἄστρους	Ἁγιαννήτικα	Θυρ.	»		1181	1163	1424	1838	3052	2078	1953	2614	50
Βερβαίνων	Βέρβαινα	Βερβ.	»		1746	407	1602	1678	299	1601	1302	351	1160
Βλησιδιᾶς	Νεοχώρι	Σελιν.	»		149	185	253	322	167	242	213	161	680
Βουρβούρων	Βούρβουρα	Πάρν.	»		351	459	752	705	373	692	814	630	980
Δολιανῶν	Δολιανὰ	Δολ.	»		1305	1336	1649	1627	1849	1672	1680	1650	1040
Ἐλαιοχωρίου	Μάσκλινα	Τανία	»		—	—	278	756	1026	938	836	977	580
Ἐλάτου	Δραγαλεβὸς	»	23- 9-1930		335	—	434	325	151	224	269	262	960
Καράτουλα	Καράτουλα	»	19-11-1928		448	—	529	431	301	357	306	278	760
Καστανίτσης	Καστάνιτσα	Βρασ.	18- 8-1912		756	—	572	237	620	858	795	656	860
Κορακοβουνίου	Καρακοβούνι	»	»		561	452	546	581	1113	616	645	1106	580
Κοσμᾶ	Κοσμᾶς	Σελιν.	»		1543	982	2187	2468	738	2039	1492	1147	1150
Κουνουπιᾶς	Κουνουπιὰ	Μαρ.	»		812	237	608	623	309	336	400	275	830
Κουτρούφων	Κούτρουφα	Βερβ.	19- 3-1948		81	62	142	177	188	180	204	12	—
Μαριοῦ	Μαρὶ	Μαρ.	8- 7-1931		115	120	262	—	111	243	255	227	620
Μελιγοῦς	Μελιγοῦ	Θυρ.	18- 8-1912		414	417	412	447	846	437	422	652	540
Μεσορράχης	Μεσορράχη	Τανία	»		664	—	—	588	231	476	537	383	880
Νέας Χώρας	Ρούβαλι	»	»		441	—	528	291	154	231	243	189	140

Ξηροπηγάδου	Ξηροπήγαδο	Θυρ.	3-11-1950	—	—	—	158	397	227	229	363	220
Παλαιοχωρίου	Παλαιοχώρι	Γλυπ.	18- 8-1912	1019	488	1301	1027	412	732	689	466	840
Παραλίου Ἄστρους	Σκάλα Ἄστρους	Θυρ.	»	195	237	391	499	718	658	659	751	10
Πελετῶν	Πελετὰ	Μαρ.	»	555	—	547	597	583	600	945	518	670
Πέρα Μελάνων	Μέλανα	Λιμν.	»	422	476	383	382	422	425	486	473	300
Περδικόβρυσης	Τσορβάσι	Τανία	»	228	—	329	478	531	380	428	404	620
Πηγαδακίων	Πηγαδάκι	Βερβ.	»	198	176	341	308	464	317	426	298	500
Πηγαδίου	Πηγάδι	Μαρ.	»	—	—	281	462	179	497	575	558	580
Πλατανακίου	Πλατανάκι	Γλυπ.	»	295	100	335	233	26	202	273	61	950
Πλατάνας	Πλατάνα	Ταν.	25-11-1927	—	—	—	85	116	86	99	155	440
Πλατάνου	Πλάτανος	Θυρ.	18- 8-1912	564	397	425	555	411	391	475	454	580
Πουλήθρων	Πούληθρα	Μαρ.	»	334	—	186	458	665	524	128	600	140
Πραγματευτῆς	Πραγματευτὴ	Λιμν.	»	—	—	500	381	388	408	458	480	240
Πραστοῦ	Πραστὸς	Βρασ.	»	463	526	645	638	809	704	926	659	790
Σαπουνακεΐκων	Σαπουνακέϊκα	Λιμν.	»	—	—	341	411	442	491	621	672	140
Σιταίνης	Σίταινα	Βρασ	»	455	306	407	247	194	243	243	272	780
Στόλου	Στόλος	Ταν.	»	—	—	256	434	690	322	414	469	420
Τσιταλίων	Τσιτάλια	Μαρ.	»	238	236	384	422	454	465	508	477	550
Τυροῦ	Τυρὸς	Λιμν.	»	648	638	712	667	709	815	956	923	180
Χαράδρου	Τρεστενὰ	Θυρ.	12- 4-1930	—	—	123	162	127	205	251	350	650
Ὡριᾶς	Μπερνορὴ	Ταν.	18- 8-1912	356	—	551	509	723	423	515	362	880

Ζ′. ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ 74 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

Ἁγίου Βασιλείου	Ἅγιος Βασίλης	Τριπ.	18- 8-1912	229	318	506	192	486	425	460	414	840
Ἁγίου Κων)ντίνου	Ματζαγρᾶ	Τριπ.	»	190	205	404	459	778	427	437	417	720
Ἀγριακόνας	Ἁγριάκωνα	Καλτ.	19- 6-1947	127	159	153	152	192	—	196	170	640
Ἁγιωργιτίκων	Ἁγιωργίτικα	Κορ.	18- 8-1912	487	526	656	638	668	675	727	645	690
Ἀθηναίου	Ἀλύκα	Βαλτ.	»	196	254	383	440	418	481	530	478	720
Ἀλέας	Πιαλί, Τεγέα	Τεγέα	»	481	—	557	481	641	634	470	399	650
Ἀλεποχωρίου	Ἀλουποχώρι	Καλτ.	»	139	178	328	338	220	377	358	292	880
Ἁλωνισταίνης	Ἁλωνίσταινα	Φαλ.	»	2140	297	407	668	338	409	374	237	1050
Ἀμπελακίου	Μπαρμπίτσα	Βαλτ.	14- 7-1936	89	108	175	165	156	158	423	377	660
Ἀραχαμιτῶν	Ἀραχαμήταις	Βαλτ.	7- 2-1927	45	336	248	266	—	308	321	288	740
Ἀσέας	Καντρέβα	Βαλτ.	18- 8-1912	332	382	671	665	502	805	619	474	880
Βαλτετσίου	Βαλτέτσι	Βαλτ.	»	849	—	1041	675	314	678	839	124	1040
Βλαχέρνης	Μπεζενῖκος	Ὀρχ.	»	242	310	591	703	864	1006	1022	968	1150

ΟΝΟΜΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ	Παλαιὸν Ὄνομα Ἕδρας Κοινότητος	Ονομα τέως Δήμου	Ἡμερομηνία ἀναγνωρίσ. Κοινότητος	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΕΤΗ 1851	1861	1896	1907	1920	1928	1940	1951	Ὑψόμετρον
Βλαχοκερασέας	Βλαχοκερασιὰ	Μανθυρέας	18- 8-1912	965	984	1509	1633	1482	1576	1576	1254	950
Βουνοῦ	Βουνὸν	Τεγέας	»	436	449	600	523	509	500	543	489	675
Γαρέας	Μεϊμέταγα	Τεγέας	»	413	433	342	338	340	353	335	304	680
Γιοκαραιίκων	Μαγούλα, Γιοκα-	Τεγέας	»	299	335	107	480	447	469	443	433	650
Δάρα	Δάρα [ρέϊκα	Νάσσων	»	593	745	1057	1207	1185	1273	1400	1190	550
Δόριζας	Ντόριζα	Βαλτετσίου	»	179	219	378	396	310	426	436	422	780
Ἐπισκοπῆς	Ἰμβραὴμ ἐφένδη	Τεγέας	19- 1-1948	122	154	200	199	208	206	212	176	650
Εὐάνδρου	Μπερμπάτι, Χῶμ	Τριπόλεως	12- 1-1931	119	117	173	160	146	151	175	145	750
Ζευγολατείου	Ζευγολατιὸ	Κορυθίου	18- 8-1912	487	501	636	709	608	602	700	587	760
Θάνα	Θάνα	Τριπόλεως	»	424	545	859	1103	1024	983	1052	958	750
Κακουρίου	Κακούρι	Μαντινείας	»	476	618	1129	1112	1003	1110	1143	1027	780
Καλπακίου	Καλπάκι	Ὀρχομενοῦ	5- 1-1934	58	64	74	77	75	153	190	192	780
Καλτεζῶν	Καλτεζαὶ	Καλτεζῶν	18- 8-1912	317	257	316	622	641	679	437	439	660
Καμαρίου	Καμάρι	Τεγέας	»	298	325	502	482	453	458	479	404	680
Κανδάλου	Ζέλι	Μανθυρέας	»	290	315	371	351	249	324	450	277	840
Κανδήλας	Κανδήλα	Ὀρχομενοῦ	»	848	1140	1454	1537	1608	1824	2150	2143	680
Καρδαρᾶ	Καρδαρᾶ	Φαλάνθου	17- 8-1931	—	—	196	282	19	137	180	35	780
Κάτω Κολλινῶν	Κάτω Κολλῖναι	Καλτεζῶν	18- 3-1930	—	—	325	356	336	356	343	304	680
Κάψα	Κάψια	Μαντινείας	18- 8-1912	405	444	866	793	889	1070	1170	1097	760
Κερασέας	Ἀρβανιτοκερασιὰ	Μανθυρέας	»	605	677	901	809	608	730	731	543	950
Κερασίτσης	Κεραστάρι	Τεγέας	»	321	329	512	589	551	545	558	489	680
Κεραστάρη	Κεραστάρι	Βαλτετσίου	26- 4-1919	131	163	222	247	275	282	347	280	770
Κολλινῶν	Κολλῖναι	Καλτεζῶν	18- 8-1912	1341	1504	1537	1989	1923	1638	1674	1462	800
Κουτρουμπουχίου	Κουτρουμπούχι	Βαλτετσίου	26- 4-1919	202	169	253	221	261	488	500	439	660
Κώμης	Κώμη	Νάσσων	18- 8-1812	239	283	353	358	402	416	504	431	1000
Λιθοβουνίων	Λιθοβούνια	Κορυθίου	26- 4-1919	95	123	204	201	187	220	216	200	680
Λίμνης	Κάτω Ἄγαλι	Νάσσων	18- 8-1912	211	258	347	453	556	580	672	696	780
Λουκᾶ	Λουκᾶ	Μαντινείας	»	496	616	956	994	977	1306	1355	1391	720
Λυκοχίων	Λυκόχια	Φαλάνθου	26- 4-1919	—	—	244	253	278	398	409	301	800
Μαινάλου	Ζαράκοβα	Φαλάνθου	18- 8-1912	140	43	286	265	107	228	340	193	1100
Μάκρης	Μπολέτα	Τριπόλεως	14- 8-1924	120	136	319	295	307	328	358	789	760
Μάναρη	Μάναρη	Βαλτετσίου	18- 8-1912	384	374	614	1021	1349	871	598	439	720
Μανθυρέας	Καπαρέλι	Τεγέας	»	365	337	494	535	542	523	602	551	780
Μαυρικίου	Μαυρίκι	Τεγέας	»	315	326	442	443	305	450	492	345	940

Μερκοβουνίου	Μερκοβοῦνι	Τριπόλεως	18- 8-1912	205	285	454	494	490	495	578	542	740
Νεοχωρίου	Νεοχῶρι	Κορυθίου	»	588	585	768	793	734	716	788	676	760
Νεστάνης	Τσιπιανὰ	Μαντινείας	»	1203	1417	2143	2155	2115	2285	2487	2528	665
Παλαιοπύργου	Μποντιὰ	Ὀρχομενοῦ	»	372	467	753	570	637	650	652	651	680
Παλαιοχούνης	Παληόχουνη	Βαλτετσίου	5- 1-1934	—	—	71	218	70	106	128	113	680
Παλλαντίου	Μπεσίρι	Τριπόλεως	18- 8-1912	168	246	395	842	834	408	466	407	680
Πάπαρη	Πάπαρι	Βαλτετσίου	»	298	297	548	595	534	604	676	700	740
Παρθενίου	Βερζοβᾶ	Κορυθίου	»	1136	1253	1730	1691	1446	1449	1439	1169	670
Πελάγους	Μπόσουνα	Τριπόλεως	13- 6-1924	166	216	342	323	319	396	255	251	655
Περθωρίου	Περθῶρι	Τριπόλεως	26- 4-1919	384	33	537	290	276	433	490	258	840
Πιάνας	Πιάνα	Φαλάνθου	18- 8-1912	404	361	709	761	544	709	716	528	940
Πικέρνη	Πικέρνι	Μαντινείας	»	371	442	777	745	780	793	824	810	850
Ριζῶν	Ρίζαις	Τεγέας	»	597	653	939	1022	944	1004	1106	1008	680
Ροεινοῦ	Ροϊνὸ	Φαλάνθου	»	534	133	981	995	231	702	849	416	1040
Σάγκα	Σάγκα	Μαντινείας	»	393	586	821	654	536	569	638	576	1080
Σιλίμνης	Συλίμνα	Φαλάνθου	»	427	—	856	875	579	712	712	508	780
Σιμιάδων	Σιμιάδες	Μαντινείας	»	258	255	435	442	453	490	447	405	780
Σκοπῆς	Μπεντένι	Τριπόλεως	»	54	49	383	375	381	410	505	464	680
Σταδίου	Ἀχούρια	Τεγέας	»	480	520	701	1239	1064	1159	1242	1067	670
Στενοῦ	Στενὸν	Κορυθίου	»	477	515	656	692	704	676	701	633	680
Στρίγκου	Στρίγκου	Τεγέας	»	187	207	234	418	414	428	480	429	680
Τζίβα	Τζίβα	Τεγέας	»	256	252	400	376	330	335	349	324	680
Τσελεπάκου	Τσελεπάκου	Φαλάνθου	»	110	86	233	739	635	743	937	750	1000
Χρυσοβιτσίου	Χρυσοβίτσι	Φαλάνθου	»	911	202	535	378	260	428	686	314	1050
Χωτούσης	Χωτοῦσα	Νάσνων	26- 4-1919	129	160	233	291	349	370	478	473	720
Ψηλῆς Βρύσης	Μάνεσι, Ψηλ.Ράχ	Τεγέας	18- 8-1912	—	209	330	324	251	300	361	264	780

Η΄. ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ 49 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ

ΟΝΟΜΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ	Παλαιὸν Ὄνομα Ἕδρας Κοινότητος	Ὄνομα τέως Δήμου	Ἡμερομηνία ἀναγνωρίσ. Κοινότητος	ΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΕΤΗ 1851	1907	1920	1928	1940	1951	Ὑψόμετρον
Ἀκόβου	Ἄκοβος	Φαλαισίας	18- 8-1912	504	1012	810	987	797	624	620
Ἀναβρυτοῦ	Γαρδίκι	»	»	205	441	469	445	490	340	720
Ἀνεμοδουρίου	Ἀνεμοδούρι	»	»	165	401	417	427	448	412	500
Ἀνθοχωρίου	Καρούμπαλι	Μεγαλοπόλεως	18-12-1913	195	280	273	285	319	252	420
Ἄνω Καρυῶν	Καρυά Ἄνω	Λυκοσούρας	»	—	244	242	231	203	168	1050
Βάγκου	Βάγκου	Γόρτυνος	18- 8-1912	214	262	250	231	414	222	830
Βάστας	Βάστα - Μπάστα	Λυκοσούρας	»	406	669	663	652	618	516	—
Βελιγοστῆς	Σαμαρᾶ	Φαλαισίας	18-12-1913	186	298	316	380	374	320	500
Βουτσαρᾶ	Ζαΐμη	»	»	146	287	265	293	297	246	400
Γεφύρας	Κιοσὲ	Μεγαλοπόλεως	26- 4-1919	69	141	162	181	194	148	400
Γιανναίων	Γιανναῖοι	»	5- 2-1930	—	271	309	338	302	291	575
Γραικοῦ	Γραικοῦ	Φαλαισίας	8- 3-1929	—	169	208	221	221	152	580
Δυρραχίου	Δυρράχι	»	18- 8-1912	539	862	858	823	796	684	650
Ἐκκλησούλας	Μερζὲς	Μεγαλοπόλεως	»	233	351	298	320	337	285	550
Ἑλληνίτσης	Μεμῆ	»	»	80	247	284	258	235	196	500
Θωκνίας	Βρωμοσέλα	»	»	251	500	427	401	383	358	420
Ἴσαρι	Ἴσαρι	Λυκοσούρας	»	1084	1613	1391	1445	1215	940	780
Ἰσώματος Καρυῶν	Ἴσωμα Καρυῶν	»	»	—	359	315	428	322	258	600
Καλυβίων »	Καλύβια »	»	»	—	235	232	265	230	231	400
Καμάρας	Καμάρα	Φαλαισίας	»	1579	735	866	602	703	722	500
Καράτουλα	Καράτουλα	Γόρτυνος	»	155	220	209	338	302	291	650
Καστανοχωρίου	Κραμποβὸς	Λυκοσούρας	»	364	546	543	482	412	322	620
Λεονταρίου	Λεοντάρι	Φαλαισίας	»	300	704	639	1214	1189	933	550
Λεφτινίου	Λεφτίνι	»	»	—	315	320	290	275	156	600
Λυκαίου	Δερμποῦνι	Λυκοσούρας	»	297	468	406	410	380	346	700
Λυκοσούρας	Ἀστάλα	»	26- 4-1919	279	286	247	256	242	208	620
Μακρυσίου	Σιάλεσι	Μεγαλοπόλεως	18- 8-1912	143	295	305	343	337	309	700
Μαλλωτῶν	Τσαπόγα	»	23- 9-1930	124	185	188	217	239	213	550
Μαραθούσης	Κασίμι	»	20- 9-1913	257	396	251	468	419	315	400
Μεγ)λεως (δῆμος)	Σινάνου	»	15- 3-1947	470	2942	1776	2788	3091	2882	410
Νεοχωρίου Λυκ.	Χροῦσα	Λυκοσούρας	18-12-1913	118	103	97	167	149	140	500
Νεοχωρίου Φαλ.	Νεοχῶρι	Φαλαισίας	12- 4-1930	91	—	114	180	205	91	600

Παραδεισίων	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Περιβολίων	Ρουσβάναγα	Μεγαλοπόλεως	»	224	506	380	529	513	430	400
Πετρίνας	Πετρίνα	Φαλκισίας	18-12-1913	130	420	222	529	513	430	650
Πλάκας	Κερκέζι	Μεγαλοπόλεως	26- 4-1919	135	156	141	173	165	143	—
Ποταμιᾶς	Ποταμιὰ	Φαλαισίας	18-12-1913	—	279	275	322	326	268	380
Ραψωματίου	Ραψωμάτι	Μεγαλοπόλεως	18- 8-1912	218	431	373	355	344	347	660
Ρουτσίου	Ροῦτσι	Φαλαισίας	10- 4-1930	149	163	180	186	167	136	520
Σκορτσινοῦ	Σκορτσινοῦ	»	18- 8-1912	228	576	613	632	646	573	540
Σουλαρίου	Σουλάρι	»	12- 8-1925	—	238	274	289	254	218	450
Σουλίου - Δερβενίου	Σούλι - Δερβένι	Λυκοσούρας	18- 8-1912	166	386	141	237	259	245	480
Σούλου	Σούλου	Μεγαλοπόλεως	18-12-1913	153	161	154	159	144	117	450
Τουρκολέκα	Τουρκολέκα	Φαλαισίας	18- 8-1912	270	544	439	513	597	543	600
Τριλόφου	Μπραήμη (Χαρισιαὶ)	Γόρτυνος	»	164	278	269	272	201	143	540
Τριποτάμου	Δεδέμπεη	Λυκοσούρας	»	306	495	485	475	431	340	400
Φαλαισίας	Μπούρα	Φαλαισίας	»	195	354	375	347	339	295	750
Χειράδων	Χειράδες	Λυκοσούρας	»	168	399	444	464	490	398	780
Χράνων	Χράνοι	»	»	386	673	717	798	784	708	520
Χωρεμίου Λυκ.	Χωρέμι	»	»	346	578	301	533	527	459	560

Θ.′ ΥΨΟΜΕΤΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ

Κατὰ τὴν ὑψομετρικὴν κατανομὴν τῆς Ἑλλάδος (τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας), τὸ ὑψηλότερον κατωκημένον μέρος τῆς Ἀρκαδίας εἶναι τὰ Μαγούλιανα τῆς Γορτυνίας μὲ ὑπερθαλάσσιον ὕψος 1250 μ. Τῆς Ἐπαρχίας Κυνουρίας, τὰ Βέρβαινα μὲ ὑψόμετρον 1160 μ., τῆς Ἐπαρχίας Μαντινείας τὸ Μαίναλον (Ζαράκοβα) μὲ ὕψος 1100 μ. καὶ τῆς Ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως ἡ Ἄνω Καρυὰ μὲ ὑψόμετρον 1050.

Τῆς Πελοποννήσου, ὑψηλότερον κατωκημένον μέρος εἶναι ἡ Ἄνω συνοικία Τρικάλων μὲ ὑψόμ. 1350 μ., τῆς δὲ Ἑλλάδος τὸ Καντζικὸν Κονίτσης μὲ ὑψόμετρον 1600 μ.

Ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἡ Κοζάνη ἔχει τὸ μεγαλύτερον ὕψος 720 μ., κατόπιν ἔρχεται ἡ Φλώρινα μὲ 700 καὶ τρίτη ἡ Τρίπολις μὲ 660 μ.

2. Ἐγκατάστασις Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν ἀρχῶν

Αἱ πρῶται δημοτικαὶ καὶ κοινοτικαὶ ἀρχαὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς τὸ πρῶτον ἀναγνωρισθείσας κοινότητας τοῦ Νόμου ΔΝΖ΄ τοῦ 1912 καὶ δῆμον Τριπόλεως τὴν 24ην Μαρτίου 1914, διότι λόγῳ τῆς τότε ἐμπολέμου καταστάσεως (Βαλκανικοῦ πολέμου) αἱ πρῶται κοινοτικαὶ καὶ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ προσδιορισθεῖσαι διὰ τοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1913, διενηργήθησαν τὴν 9ην Φεβρουαρίου 1914, ἀντὶ νὰ διενεργηθῶσι τὴν 4ην Νοεμβρίου 1912, ὡς ἀρχικῶς ὡρίσθησαν διὰ Β. Δ. τῆς 3ης Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Τοῦτο δὲ ἐγένετο διότι ἀνεβλήθησαν αἱ ἐκλογαὶ διὰ τοῦ Νόμου ΔΡΙΖ΄ τῆς 16ης Ὀκτωβρίου—1ης Νοεμβρίου 1912. Αἱ δεύτεραι δημοτικαὶ καὶ κοινοτικαὶ ἐκλογαὶ διενηργήθησαν τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1925, ἀντὶ τῆς πρώτης Κυριακῆς τοῦ Ἰουλίου 1918 ποὺ ἔπρεπε νὰ διενεργηθῶσι καὶ δὲν διενηργήθησαν λόγῳ τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως. Ἀνεβλήθησαν τότε διὰ Β. Δ. τῆς 22ας Μαΐου 1918. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ἀνεβλήθησαν δὶς (1924). Τὸ τρίτον ἐνηργήθησαν τὸ 1929. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς αὐτὰς ἐψήφισαν διὰ πρώτην φορὰν καὶ αἱ ἐγγράμματοι γυναῖκες. Διὰ τετάρτην φορὰν ἔπρεπε νὰ διενεργηθῶσι τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ Ἰουλίου 1933, ἀνεβλήθησαν ὅμως δὶς καὶ τελικῶς ἐνηργήθησαν τὴν 11ην Φεβρουαρίου 1934, διὰ νὰ ἔληγεν ἡ θητεία τῶν Κοινοτικῶν Ἀρχῶν τὸ 1937, (κατὰ τὸ ἔτος ὅμως αὐτὸ ἐξεδόθη ὁ Α. Ν. 472, ὅστις ἐτροποποίησεν ἐν μέρει τὸν Κώδικα τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων καὶ εἰσήγαγε τὰς Διοικούσας ἐπιτροπάς), διὰ πέμπτην τὴν 15ην Ἀπριλίου 1951 καὶ δι' ἕκτην τὸ 1954 (21 Νοεμβρίου).

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1934 - 1943 διωρίζοντο εἰς πολλὰς κοινότητας Διοικοῦσαι ἐπιτροπαὶ ἀπὸ τὸν Νομάρχην Ἀρκαδίας, κατὰ δὲ τὴν μετέπειτα ἀνώμαλον περίοδον μέχρι τὸ 1949 εἰς πολλὰς κοινότητας κατελύθησαν αἱ κοινοτικαὶ ἀρχαὶ καὶ διωρίσθησαν διὰ βοῆς, παρὰ τῶν κατοίκων, λαϊκαὶ ἐπιτροπαί, διὰ νὰ διορισθοῦν καὶ πάλιν διοικοῦσαι τοιαῦται ἀπὸ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω Νομάρχην τὸ 1949.

3. Σύνδεσμοι Κοινοτήτων

Δυνάμει τοῦ Κώδικος τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, δύνανται γειτονικαὶ Κοινότητες νὰ σχηματίσωσι Συνδέσμους Κοινοτήτων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν κοινωφελῶν ἔργων καὶ νὰ διαλύωνται οὗτοι μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ των.

Εἰς τὸν νομὸν Ἀρκαδίας συνεστήθησαν κατὰ καιροὺς οἱ κάτωθι Σύνδεσμοι Κοινοτήτων:

1) Ὁ Σύνδεσμος Κοινοτήτων Φαλαισίας. Οὗτος συνεστήθη διὰ Διατάγματος τῆς 3ης Μαρτίου 1930, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων ὁδοποιΐας μὲ ἕδραν τὸ Λεοντάριον. Περιέλαβε δὲ τὰς κοινότητας Λεονταρίου, Καμάρας, Ἑλληνίτσας, Βελιγοστῆς, Ποταμιᾶς, Τουρκολέκα, Δυρραχίου καὶ Ἀκόβου,

Ὁ σύνδεσμος αὐτὸς δὲν ἐλειτούργησε λόγῳ ἀδυναμίας ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ του καὶ δὲν ἀπέκτησε περιουσίαν. Ἕνεκα τούτου δὲ διελύθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 20881 ἀποφάσεως τοῦ Νομάρχου Ἀρκαδίας τὴν 27ην Ἀπριλίου 1957, ἥτις ἀπόφασις ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 212 φύλλον τῆς Ἐφημ. Κυβερνήσεως (τ. Β'), τὴν 31ην Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

2) Ὁ Σύνδεσμος Κοινοτήτων Ἀνατολικῆς Κυνουρίας, ὅστις περιέλαβε τὰς κοινότητας Ἁγίου Ἀνδρέου, Ἄστρους, Βερβαίνων, Καρακοβουνίου, Μελιγοῦς, Χαράδρου καὶ Πραστοῦ, «ἰδίᾳ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου—Καρακοβουνίου—Ἄστρους—Κυβερίου». Δ)μα τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1947. Διελύθη τὸ 1958 (Φ. Ε. Κ. 130 Β) χωρὶς νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπόν του. Ὁ δρόμος ὅμως κατεσκευάσθη τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς κοινότητος Ἄστρους καὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν κατοίκων Ξηροπηγάδου κ.λ.π.. Ὁ δρόμος αὐτὸς ἐτέθη εἰς χρῆσιν τὸ 1955.

3) Ὁ Σύνδεσμος Κοινοτήτων Τεγέας, ὅστις ἀπετελέσθη ἀπὸ τὰς Κοινότητας: Σταδίου, Ριζῶν, Βουνοῦ, Τζίβας, Μανθυρέας, Μαγούλας, Γαρέας, Ψηλῆς Βρύσεως καὶ Μαυρικίου. Σκοπὸς ἐτέθη «γενικῶς ἡ ἐκτέλεσις κοινωφελῶν ἔργων ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Τεγέας». Ὁ Σύνδεσμος ἀνεγνωρίσθη διὰ Δ)τος τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1947. Διελύθη τὸ 1958 (Φ.Ε.Κ. 169 Β) χωρὶς νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπόν του. Ἕδραν εἶχε τὴν Παλ. Ἐπισκοπήν.

4) Ὁ Σύνδεσμος Κοινοτήτων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυνουρίας. Οὗτος ἀπηρτίσθη ἀπὸ τὰς κοινότητας Πελετῶν, Μαρίου, Πηγαδίου, Βλυσιδιᾶς, Κουνουπιᾶς καὶ Πουλήθρων. Ἕδρα ὡρίσθησαν τὰ Πελετά. Σκοπὸς ἐτέθη ἡ κατασκευὴ ἁμαξιτῆς ὁδοῦ ἀπὸ Πουλήθρων μέχρις Ἁγίου Δημητρίου Λακωνίας. Ἀνεγνωρίσθη διὰ τοῦ Δ)τος τῆς 24ης Νοεμβρίου 1950 καὶ διελύθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 10252 ἀποφάσεως τοῦ Νομάρχου Ἀρκαδίας «ὡς οὐδέποτε λειτουργήσας ἀπὸ τῆς συστάσεώς του λόγῳ ἀδυναμίας ἐκπληρώσεώς τοῦ δι' ὃν συνεστήθη σκοποῦ» (Φ.Ε.Κ. 149 Β τοῦ 1957).

5) Ὁ Σύνδεσμος Δήμων καὶ Κοινοτήτων ὑδατικῶν ἔργων Μεθυδρίου. Ἀνεγνωρίσθη δι' ἀποφάσεως τοῦ Νομάρχου Ἀρκαδίας ὑπ' ἀριθ. 34507 τὴν 11ην Νοεμβρίου 1955 μὲ σκοπὸν τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων ὑδρεύσεως εἰς τὰς κοινότητας τὰς ὁποίας συμπεριέλαβε, τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ὑδραγωγείου Τριπόλεως, καθὼς καὶ τὴν συντήρησιν αὐτῶν τῶν ἔργων.

Ὁ Σύνδεσμος αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος, ποὺ ὑφίσταται εἰς τὸν νομὸν καὶ περιλαμβάνει τὸν δῆμον Τριπόλεως καὶ τὰς ἑξῆς 26 κοινότητας: Καμαρίου, Λίμνης, Νεοχωρίου Μαντινείας, Τζίβα, Στρίγκου, Μαγούλας, Βλαχέρνας, Εὐάνδρου, Ζευγολατιοῦ, Σταδίου, Ἁγιωργιτίκων, Κάψια, Μερκοβουνίου, Στενοῦ, Σκοπῆς, Λουκᾶ, Παλαιοπύργου, Πελάγους, Θάνα, Σημειάδων, Παρθενίου, Ἐπισκοπῆς, Ἁγίου Κων)νου, Κακουρίου, Ἀλέας καὶ Ἁγίου Βασιλείου Μαντινείας. Ἕδρα τοῦ Συνδέσμου ὡρίσθη ἡ Τρίπολις καὶ πόροι αὐτοῦ ἐτήσιοι εἰσφοραὶ τοῦ Δήμου Τριπόλεως, ἐκ 5ο)ο ἐπὶ τῶν πραγματοποιουμένων τακτικῶν ἐσόδων ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955, καὶ τοιαῦται τῶν συμμετεχουσῶν εἰς τὸν Σύνδεσμον Κοινοτήτων, ἐκ 10ο)ο ἐπὶ τῶν πραγματοποιουμένων ἐν γένει ἐσόδων ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1955.

Ν. Ι. ΦΛΟΥΔΑΣ

ΤΟ ΔΥΡΡΑΧΙΟΝ (ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ)

Τοῦ κ. ΘΕΟΔ. ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ, τ. Γυμνασιάρχου

Εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ Ἀρκαδικοῦ τμήματος τοῦ Ταϋγέτου εἰς τὸ κοινὸν σημεῖον τῶν νομῶν Ἀρκαδίας, Μεσσηνίας Λακεδαίμονος, εἰς ὑψόμετρον 840 μ. Τὸ σημερινὸν χωρίον καὶ μέρος τῆς περιφερείας του ἀνήκει φυσικογαιογραφικῶς εἰς τὴν Μεσσηνίαν, τὰ νερά του χύνονται εἰς τὴν πεδιάδα Μεσσηνίας, εἰς τὸν Βάλτον. Τὸ παλαιὸν Δυρράχιον καὶ ἡ ὑπόλοιπος μεγαλυτέρα κτηματική του περιφέρεια ἀνήκει φυσικογαιογραφικῶς εἰς τὴν Μεγαλοπολίτιδα, χύνονται τὰ νερά της διὰ τοῦ Καρνίωνος εἰς τὸν Ἀλφειόν.

Εἰς τὴν Ἀρχαιότητα κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου, εἰς τὴν ἄνω θέσιν τοῦ παλαιοῦ Δυρραχίου, εὑρίσκετο ἡ Αἶγις ἢ Αἶγος, πόλις καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ὡς ὕποπτος διὰ φιλομεσσηνιακὰ αἰσθήματα.

Ὑπεστηρίχθη ὅτι ἐκεῖ εὑρίσκετο ἡ ἀρχαία Ἄμφεια, ἥτις ἐπίσης κατεστράφη αἰφνιδιαστικῶς ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας. Αὕτη ὅμως τοποθετεῖται μὲ ἀρχαιολογικὰ τεκμήρια εἰς τὸ Γαρδίκι ἢ Κόκκαλα εἰς τὴν ἄνω Μεσσηνίαν.

Ἀναφέρεται ρητῶς καὶ ἑπομένως πιστοποιεῖται ἡ ὕπαρξίς του ἀπὸ Χρυσόβουλλον τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ γέροντος, πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μονεμβασίας—μὲ τὸν τίτλον —Δυρράχιον, πόλις μεγάλη, οὕτω καλουμένη,—κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα καὶ κατὰ τὸν 15ον ἀπὸ τὸν Γεώργιον Φρατζὴν ἢ Σφρατζήν. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ μεγαλείου δὲν σώζονται σήμερον εἰς τὴν θέσιν, παρὰ πενιχρότατα ἐρείπια πολλῶν ἐκκλησιῶν καὶ σημαντικὰ ὀνόματα τοποθεσιῶν, Χτίσμα, Παλάτια, κεραμικὰ θραύσματα.

Πότε καὶ διατὶ κατεστράφη καὶ ἐγκατελείφθη τὸ παλαιὸν καὶ ἐδημιουργήθη τὸ σημερινὸν εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν, εἶναι ἄγνωστον.

Τὸ 1712 ἱστορικὸν τεκμήριον εἶναι ἡ κτιτορικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Μονῆς Ρεκίτζας ὅτι ἀνεκαινίσθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἕτερα ἱστορικὰ τεκμήρια εἶναι γράμμα τῆς Μητροπόλεως Μονεμβασίας, ὅπερ ὁμιλεῖ περὶ ἐπισκόπου Δυρραχίου 1718, 1742, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν τοῦ Δυρραχίου καὶ δικαιολογοῦν τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Χρυσοβούλλου. Δὲν διακρίνομεν ὅμως ἂν ἡ ἐπισκοπὴ ἥδρευεν εἰς τὴν παλαιὰν θέσιν (Παλάτια) ἢ εἰς τὴν νέαν, ὅπου οὐδαμοῦ ἀναφέρεται κτίριον ἢ θέσις ἐπισκοπῆς.

Τὸ 1776 γίνεται ἕδρα τοῦ δημιουργουμένου τότε μεγαλοφυοῦς γενναίου καὶ ὀργανωτικοῦ Ζαχαριᾶ τοῦ Μπαρμπιτσιώτη, ὅστις ξεκίνησε μὲ τὴν μάχην καὶ νίκην τῆς Ρεκίτζας καὶ ἔμενε πενταετίαν εἰς Δυρράχι-Ξεροβούναν καὶ ἔπειτα μετέφερε τὴν ἕδραν του εἰς Μπαρμπίτσαν Πάρνωνος.

Μὲ τὸ ὑπόλοιπον Σαμπάζικο, Νιχώρι, Λεφτίνι, Ἄκοβο, Πολιανή, Τουρκολέϊκα, Γιαννέϊκα, γίνεται κέντρον κλεφτουριᾶς καὶ πολεμικῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Γένους. Εἰδικὰ ἡ Ρεκίτζα εἶναι καὶ πνευματικὸν κέντρον. Ἐκεῖ ἀναδεικνύονται καὶ δροῦν Θεόδωρος Κολοκοτρώ-

νης (Ἄκοβον), Παπαφλέσας (Πολιανή), Νικηταρᾶς (Τουρκολέϊκα), Κεφάλας (Δυρράχι) καὶ ἄλλοι.

Κατὰ τὸ 1818 γίνεται ἕδρα μυήσεως τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ συστηματικωτέρας πολεμικῆς προπαρασκευῆς. Διὰ τὸ Δυρράχι ἰθύνουσα προσωπικότης εἶναι ὁ νεαρὸς Παναγιώτης Κεφάλας, οἱ ἀδελφοί του καὶ ὁ Παπατούρτας. Τὴν 20ὴν Μαρτίου 1821 κηρύσσεται ἡ Ἐπανάστασις καὶ τὴν 23ην συμμετέχουν μὲ τοὺς λοιποὺς Σαμπαζιώτας εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Καλαμάτας.

Ἔκτοτε διαρκῶς καὶ ἀδιαλείπτως συμμετέχουν εἰς τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα μὲ ὅλας τὰς συνεπείας, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐκτελοῦν κάτι τὸ φυσιολογικόν, νὰ κρατοῦν τὰ ἅρματα καὶ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν ἐλευθερίαν.

Ὁ Κεφάλας ζωγραφίζεται ὡς σύμβολον τοῦ πρώτου κατορθώματος, σπουδαίου καὶ σημαντικοῦ, τῆς ἁλώσεως τῆς Τριπόλεως, 23 Σεπτεμβρίου 1821. Βαλτέτσι, πρὸ αὐτῆς, Δράμαλη, τὸ ἑπόμενον ἔτος, Μανιάκι εἰς τὴν κορυφήν, βάφονται μὲ τὸ αἷμα τῶν Δυρραχιτῶν καὶ εἰς τὸ τελευταῖον θυσιάζεται καὶ ὁ ἀρχηγός. Ἡ μάχη τῆς Δραμπάλας, ὁ Μπραήμης, ἀφήνουν τὰ ἴχνη διὰ τῆς καταστροφῆς. Κατὰ τὸν κλεφτοπόλεμον τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη κατὰ τοῦ Ἰμπραὴμ χρησιμοποιεῖται πολλάκις ὡς ὁρμητήριον καὶ καταφύγιον τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸν Κολοκοτρώνη.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν γίνεται χωριστὸς Δῆμος Δυρραχίου, ὡς κάποια ἀναγνώρισις τῆς ἀρχαίας καὶ νέας φήμης καὶ σπουδαιότητός του.

Ἀρχίζει καὶ συνεχίζεται ἡ εἰρηνικὴ ἐργασία, δημιουργία περιουσιῶν, κτηνοτροφίας καὶ σημειώνεται αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ σημαντικὴ κατὰ ποσὸν καὶ ποιόν, μὲ ὑγείαν σωματικὴν καὶ ψυχικήν, φήμην καὶ ἐκτίμησιν ἀπὸ τοὺς περιοίκους καὶ ἐνίοτε κάποιο δέος πρὸς τὴν τόλμην καὶ τὴν πραγματικὴν παληκαριάν.

Τὸ 1870 ἡ παλαιὰ ἀγάπη στὰ γράμματα ἀνέρχεται εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἐξέρχεται ὁ πρῶτος ἐπιστήμων τοῦ Δυρραχίου Γεώργιος Π. Βεργῆς, νομικός, καὶ ἀκολουθοῦν πολλοί, ἰατροὶ περισσότεροι, νομικοί, ἐκπαιδευτικοί, κληρικοί, ἀξιωματικοί, αὐξάνοντες τὴν φήμην τοῦ Δυρραχίου.

Τὸ εἰδικὸν ἐπάγγελμα τῶν Δυρραχιτῶν «τοῦ μυλωνᾶ» ὀφειλόμενον εἰς τοὺς μύλους τοῦ Δυρραχίου ἀκμάζει καὶ οἱ Δυρραχῖτες κυριαρχοῦν τῶν μύλων Μεγαλοπόλεως, Μεσσηνίας, Λακεδαίμονος καὶ παρουσιάζουν μεγάλην οἰκονομικὴν ἀκμὴν ἀπὸ τοῦ 1850 - 1920.

Παραλλήλως αὐξάνει ἡ κτηνοτροφία, γεωργία, ἀμπελουργία, σηροτροφία καὶ ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται τὸ 1900 εἰς 300 οἰκογενείας, 1500 κατοίκους.

Τὸ 1895 ἀρχίζει ἡ μετανάστευσις εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας, Καλάμας, Ἀθήνας, ἥτις ἐπιφέρει ὠφέλιμον ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν. Ἡ δυσχερὴς κατάστασις τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀκμὴ τοῦ Δυρραχίου καὶ ἡ νοσταλγία τοῦ Δυρραχίτου ἐπανέφερε πολλοὺς ἐγκαίρως εἰς τὸ Δυρράχιον ἢ Καλαμάταν καὶ ἔμειναν ὀλίγοι καὶ ἐφάνησαν

ὠφέλιμοι εἰς τὸν ἑαυτόν τους, τὰς πατρικὰς οἰκογενείας των καὶ γενικώτερον εἰς τὸ χωριὸ μὲ κοινωφελῆ ἔργα.

Τὸ 1906, σημαντικὸν γεγονὸς εἶναι ἡ ἵδρυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου Δυρραχίου, μερίμνη τοῦ ἀειμνήστου Ἀθανασίου Π. Ζέρβα, στρατηγοῦ. Συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ χωριοῦ καὶ ὠφελήθημεν πολλοὶ Δυρραχῖται καὶ ἀτομικῶς. Κατηργήθη τὸ 1929. Τὸ 1925 ἐκτίσθη τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον δαπάναις τῆς Ἀδελφότητος Δυρραχιτῶν ἐν Ἀμερικῇ καὶ μερίμνη τῆς Ἀδελφότητος Δυρραχιτῶν ἐν Δυρραχίῳ.

Τὸ Δυρράχι μετέσχε μὲ πολλοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας καὶ εἶχε θύματα εἰς τοὺς πολέμους 1897, 1912, 1918, 1940. Κατὰ τὴν κατοχὴν ὑπῆρξε κέντρον Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως καὶ ὑπέστη πολλὰς θυσίας ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς καὶ τὰς συνεπείας τοῦ συμμοριτοπολέμου κατὰ τὸ 1947.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἤρχισεν τὴν ἀνασυγκρότησιν, ἀλλὰ μὲ ἠλαττωμένον πληθυσμὸν ἐκ τῆς μεταναστεύσεως πρὸς Καλάμας, Ἀθήνας καὶ ὀλίγων πρὸς Ἀμερικὴν καὶ Αὐστραλίαν. Σήμερον ὁ πληθυσμὸς περιωρίσθη εἰς τοὺς 700, μὲ τάσιν μεταναστεύσεως γενικῆς πρὸ παντὸς τῶν νεωτέρων.

Τὸ 1951 ἀρχίζει μιὰ ἐποχὴ δραστηριότητος καὶ ἐνεργειῶν τῶν ἁπανταχοῦ Δυρραχιτῶν ὑπὲρ τοῦ χωρίου διὰ τῆς ἱδρύσεως Ἀδελφότητος Δυρραχιτῶν μὲ ἕδραν τὰς Ἀθήνας. Διηνοίχθη ἁμαξιτὸς δρόμος μέχρι Δυρραχίου. Κατεσκευάσθη μεγάλη γέφυρα ἐντὸς τοῦ Δυρραχίου, δαπάναις τῶν ἐν Ἀμερικῇ Δυρραχιτῶν. Ἰατρεῖον δαπάναις τῶν ἀδελφῶν Τζιάβα καὶ ἑτοιμάζονται ἤδη τὰ μεγάλα ἔργα ἀρδεύσεως - ὑδρεύσεως δαπάναις τῶν ἐν Ἀμερικῇ Δυρραχιτῶν, οἵτινες ἀνεσύστησαν τὴν Ἀδελφότητα ἐν Hardford *τὴν 9 Ἰουνίου 1957. Ἐλπίζομεν μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῶν, μὲ τὴν κρατικὴν συμπαράστασιν, μὲ τὰς μικρὰς δυνάμεις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀδελφότητος καὶ τῶν κατοίκων Δυρραχίου καὶ τὴν γενικὴν μέριμναν τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας ἐν Ἑλλάδι, νὰ δημιουργηθῇ ἓν πρότυπον ὀρεινὸν χωρίον, διότι κατέχει ὅλα τὰ φυσικὰ στοιχεῖα.*

Δάσος ἐλάτης περιβάλλει αὐτὸ μήκους πορείας τεσσάρων ὡρῶν καὶ σὲ βάθος μιᾶς ὥρας, ὡραῖον, ὠφέλιμον καὶ διὰ τοὺς κατοίκους, γενικώτερον διὰ τὴν περιφέρειαν, τὸ κράτος. Ὕδατα ἀρκετὰ ἀρδεύσεως καὶ ἐξαιρετικὰ ὑδρεύσεως, διὰ τὴν παραγωγὴν ἐξαιρετικῶν προϊόντων καὶ διὰ τὴν ὑγείαν κατοίκων καὶ παραθεριστῶν. Φυσικαὶ καλλοναί, ἰδιαιτέρως, ἐξαιρετικῆς ἐμφανίσεως. Περιθώρια παντοειδοῦς χρησιμοποιήσεως διὰ βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου. Ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ ἐνδιαφέροντα, τὰ ὁποῖα δύνανται καὶ πρέπει νὰ ἀξιοποιηθοῦν.

Εἰς τὰ τοιαῦτα σημεῖα τῆς Ἑλλάδος ἐλέγχεται ἡ ἀτομική μας καὶ κοινωνική, κρατική, ἱκανότης. Ἐφ᾽ ὅσον μένουν ἔτσι τὰ χωριὰ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, δὲν δύναται νὰ σημειωθῇ καμία πρόοδος. Ἐὰν ὅμως ἀρχίσωμεν ἀπὸ ἐκεῖ, θὰ δικαιωθοῦν οἱ ἀνθρώπινοι σκοποὶ καὶ θὰ ἐπέλθη τὸ πραγματικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ ὑλικοῦ καὶ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ

Ο ΚΟΣΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ

Τοῦ κ. ΝΙΚ. Π. ΣΠΥΡΟΥ, Δικηγόρου

Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ψηλότερα ἀντερείσματα τοῦ Πάρνωνος σὲ ὑψόμετρον 1250 μέτρα εἶναι κτισμένο τὸ μεγάλο χωριὸ Κοσμᾶς τῆς Κυνουρίας. Εἶναι τὸ δεύτερο ψηλότερο χωριὸ τῆς Πελοποννήσου, μέσα στὰ ἔλατα, τὶς καστανιές, τὶς καρυδιὲς καὶ τὰ πλατάνια. Ἡ φύσις πλουσιοπάροχα τὸ προίκισε μὲ ἄφθονα νερὰ καὶ σπάνιες φυσικὲς καλλονὲς καὶ τοπία. Ἀπ' ἐκεῖ ἡ θέα εἶναι μαγευτική, ἀνατολικὰ ἁπλώνεται ὁ Ἀργολικὸς κόλπος μὲ τὰ νησιά, ἀπ' ὅπου ὁ ἥλιος ἀνατέλλει σὰν κατακόκκινο πυρακτωμένο πυθάρι καὶ στὰ νοτιοδυτικὰ ὑψώνεται περήφανος ὁ Ταΰγετος.

Ἡ μεγάλη Κοινοτικὴ Πλατεῖα μὲ τοὺς ἑπτὰ πελώριους καὶ βαθύσκιους πλατάνους, ἡ κεντρικὴ μαρμάρινη βρύση, μπροστὰ στὴ μεγάλη ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, τὸ μεγαλόπρεπο σχολεῖο στὴ βορεινὴ ἄκρη τοῦ χωριοῦ καὶ τὸ ἐξαίρετο νέο Κοινοτικὸ κτίριο, ἔργα τῶν προοδευτικῶν ξενητεμένων Κοσμιτῶν προσδίδουν ἕναν ἰδιαίτερο τόνο καὶ δείχνουν τὴν ἀγάπην τῶν Κοσμιτῶν στὸ χωριό τους.

Τὸν Ἰανουάριον 1944 ὁ Γερμανικὸς Στρατὸς ἐπυρπόλησε τὸν Κοσμᾶ. Ἀπὸ τὰ 500 περίπου σπίτια του ἔκαψε τὰ 480, κι' ἀπ' αὐτὰ τὸ Κράτος ἀνοικοδόμησε μερικῶς μόνον 93, οἱ δὲ ἐργατικοὶ κάτοικοι μόνοι καὶ ἀβοήθητοι ἐπεσκεύασαν τὶς στέγες ἄλλων 200 περίπου σπιτιῶν.

Τὰ προπολεμικὰ χρόνια οἱ κάτοικοι τοῦ Κοσμᾶ ἦσαν περισσότεροι ἀπὸ 2.000 καὶ ζοῦσαν ἀπὸ τὴν κτηνοτροφία, κτενοποιΐα καὶ γεωργία, γιατὶ ἐπειδὴ οἱ μισοὶ περίπου εἶναι διπλοκάτοικοι καὶ παραχειμάζουν στὸ Βρονταμᾶ τῆς Λακεδαίμονος, 20 χιλιόμετρα μακράν, ἔχουν καὶ ἐκεῖ κτήματα τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦν. Παλαιότερα ἡ κτενοποιΐα ἀπετέλει βασικὴν πηγὴν εἰσοδήματος, διότι ἕνα μεγάλο μέρος τῶν κατοίκων ἤσκουν μονοπωλιακῶς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κτενοποιοῦ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ ἀρκετοὶ κατεσκεύαζαν καὶ πωλοῦσαν κτένια καὶ στὴ Ρωσσία. Εἶχαν μάλιστα καὶ ἰδιαίτερη δική τους διάλεκτο τὴν «Γεωργαντζέϊκη» διὰ νὰ συνεννοοῦνται μεταξύ τους καὶ νὰ ἀποκρύπτουν τὰ μυστικὰ

Ὁ ἐρειπωμένος Κοσμᾶς

τῆς τέχνης τους. Στὴ σημερινὴ ἐποχὴ ἡ κτενοποιΐα ἔχει παρακμάσει γιατὶ τὰ χειροποίητα κτένια τῶν ἀργαλειῶν ἀντικατεστάθησαν μὲ μηχανοποίητα μετάλλινα. Παρὰ ταῦτα καὶ τώρα ἀκόμη μικροομάδες ἐπισκέπτονται καὶ ἐφοδιάζουν μὲ κτένια διάφορες περιοχὲς τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ κτηνοτροφία χειμάζεται ἀφάνταστα. Μετὰ τὰ ἀλλεπάλληλα πλήγματα τοῦ πολέμου, τῆς κατοχῆς καὶ τοῦ συμμοριτοπολέμου, οἱ περιορισμοὶ τῆς αἰγοβοσκῆς εἰς τὰ δάση περιώρισαν κατὰ πολὺ τὴν ἀπόδοσί της.

Τὸ ἄγονο ἔδαφος καὶ τὸ ὀρεινὸ κλῖμα ἠνάγκαζε τοὺς Κοσμίτας ἀνέκαθεν νὰ μεταναστεύουν στὴν Ἀμερική, ἐκεῖ δὲ σκληρὰ ἐργαζόμενοι ἐδημιούργησαν σοβαρὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἀξιολόγους περιουσίας. Ἰδίᾳ εἰς τὸ Σικᾶγο ἡ παροικία τῶν Κοσμιτῶν εἶνα μιὰ ἀπὸ τὶς καλλίτερες καὶ μεγαλύτερες τῶν Ἑλλήνων. Οἱ δύο παλαιοὶ καὶ λαμπροὶ Σύλλογοι στὸ Σικᾶγο, ὁ ἕνας τῶν ἀνδρῶν «Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι» καὶ ὁ ἄλλος τῶν γυναικῶν «Αἱ Θυγατέρες τοῦ Κοσμᾶ», ἔχουν ἐκτελέσει σπουδαῖα κοινωφελῆ ἔργα στὴ γενέτειρα. Τὰ νεώτερα χρόνια καὶ μετὰ τὸν τελευταῖο πόλεμο καὶ τὴν καταστροφὴ τοῦ Κοσμᾶ πολλοὶ μετηνάστευσαν καὶ εἰς τὴν Αὐστραλία, Ἀργεντινή, Καναδᾶ κ.λ.π. καὶ ἀρκετοὶ ἐπίσης ἐγκατεστάθησαν στὴν Ἀθήνα.

Κατὰ βασίμους ὑπολογισμοὺς ὁ διπλάσιος περίπου πληθυσμὸς τοῦ Κοσμᾶ εἶναι διεσπαρμένος εἰς διαφόρους τόπους. Ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς τοῦ χωριοῦ ἀνέρχεται εἰς 1200 - 1500 κατοίκους.

Τριακόσια χρόνια ὁ Κοσμᾶς ἔμενεν ἀπομονωμένος χωρὶς συγκοινωνία. Τὸν χώριζε ἀπόστασις 32 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν θάλασσα, ὅπου εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, τὸ Λεωνίδιον, καὶ πλέον τῶν 50 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴ Σπάρτη. Ὄνειρα πολλῶν γενεῶν τῶν Κοσμιτῶν, νὰ συνδεθῇ ὁ Κοσμᾶς μὲ τὸ Λεωνίδιον καὶ τὴ Σπάρτη μὲ ἁμαξιτὸ δρόμο, ἔμεναν ἀπραγματοποίητα, κυρίως γιατὶ τὸ ἔδαφος ἦταν βραχῶδες καὶ δύσκολο. Χάρις ὅμως εἰς τὰς γενναίας εἰσφορὰς πρὸς τὸ Κράτος ἑκατὸ χιλιάδων δολλαρίων τῶν ἀποδήμων Κοσμιτῶν διὰ τοῦ ἐν Σικάγῳ τῆς Ἀμερικῆς λαμπροῦ Συλλόγου των «Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι», καὶ 120.000 χρυσῶν δραχμῶν συγκεντρωθεισῶν δι' ἐράνου τῶν κατοίκων τοῦ Κοσμᾶ, τὸ Κράτος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1920 ἀνέλαβε διὰ νόμου τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κατασκευάσῃ καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς δρόμους καὶ συμπεριέλαβεν εἰς τὰς ὑπὸ ἐκτέλεσιν Ἐθνικὰς ὁδοὺς καὶ τὴν ὁδὸν Λεωνιδίου - Κοσμᾶ - Σπάρτης ὡς ἀρτηρίαν, καὶ κατεσκεύασε μέχρι τοῦ ἔτους 1930 τμῆμα τῆς Ἐθνικῆς ταύτης ὁδοῦ μήκους 15 χιλιομέτρων ἀπὸ Λεωνιδίου μέχρι Μονῆς Ἑλώνης. Παραλλήλως καὶ ἀπὸ τὴ Σπάρτη, μέχρι τοῦ Πολέμου, εἶχεν κατασκευασθῇ τὸ τμῆμα ἀπὸ Σπάρτης μέχρι Γερακίου, κι' ἔτσι μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι βρέθηκε ὁ Κοσμᾶς κατεστραμμένος καὶ πάλιν ἀπομονωμένος. Τὸν χώριζαν τώρα 17 χιλιόμετρα γιὰ νὰ συνδεθῇ μὲ τὸν δρόμον πρὸς τὴν Σπάρτην καὶ ἄλλα τόσα περίπου γιὰ νὰ συνδεθῇ μὲ τὸν δρόμον

Οἱ Κοσμῖτες σὲ πλήρη ἐξόρμηση πρὸς τὸν πολιτισμόν...

πρὸς τὸ Λεωνίδιον, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἰσομήκη αὐτὰ κομμάτια τοῦ δρόμου ἦσαν τὰ δυσχερέστερα καὶ τὰ περισσότερον δύσβατα καὶ βραχώδη.

Ὁ «Δρόμος τῶν Ἑκατὸ Ἡμερῶν»

Κατὰ τὸ ἔτος 1950 τρεῖς Κοσμῖται μόνιμοι κάτοικοι Ἀθηνῶν οἱ κ. κ. Κυριᾶκος Τσερώνης, δημοσιογράφος, Γεώργιος Ἁπαλοδῆμος, δικηγόρος καὶ ὁ ὑποφαινόμενος, ἵδρυσαν τὴν Ε.Σ.Ο.Κ. (Ἐπιτροπὴν Συντονισμοῦ Ὀργανώσεων Κοσμᾶ) καὶ μὲ πραγματικὴν πίστιν καὶ ζῆλον ἐπεδόθησαν καὶ ἡγήθησαν τῆς ἀνασυντάξεως τοῦ ἐρειπωμένου χωριοῦ των.

Συνεδέθησαν μὲ τοὺς ἀποδήμους συμπατριώτας των, ἐνεθάρρυναν καὶ ἐτόνωσαν τοὺς πονεμένους καὶ πυροπαθεῖς κατοίκους τοῦ χωριοῦ των καὶ μετὰ πολύμηνον προπαρασκευήν, ἀφοῦ συνεκέντρωσαν τὰ πρῶτα ἐφόδια καὶ χρήματα ξεσήκωσαν ὅλο τὸ χωριὸ εἰς τὴν δι' ἐθελοντικῆς προσωπικῆς ἐργασίας κατασκευὴν τοῦ τμήματος τοῦ δρόμου πρὸς Σπάρτην. Ἔκαμαν τὴν χάραξιν τῶν πρώτων χιλιομέτρων δι' ἰδιώτου μηχανικοῦ, ὠργάνωσαν ἐπιτοπίως, τρεῖς ὥρας μακρὰν τοῦ χωριοῦ, καταυλισμὸν καὶ συσσίτιον τῶν ἐργαζομένων, συνεργεῖα ἐπισκευῆς ἐργαλείων καὶ διαφόρους ἐπιτροπὰς διαχειρίσεως, ἠγόρασαν τὰ ἀπαιτούμενα ἐργαλεῖα, ἐκρηκτικὰ καὶ τρόφιμα διὰ τὸ συσσίτιον τῶν ἐργαζομένων, καὶ τὸν Μάρτιον 1951 ἐξώρμησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἄνδρες, γυναῖκες, γέροι καὶ παιδιὰ ἀπὸ ἕνα χάνι πλησίον τοῦ 17ου χιλιομέτρου καὶ ρίχθηκαν μὲ φανατισμὸ καὶ ἐνθουσιασμὸ στὴ δουλειά. Ἐπὶ 40 ἡμέρες δούλευαν σκληρὰ μόνοι καὶ ἀβοήθητοι χωρὶς τὴν

παρουσία καὶ τὴν συνδρομὴ τοῦ Κράτους· τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἕνα κομπρεσσὲρ ἀπὸ τὴ Νομομηχανικὴ Ὑπηρεσία καὶ 80.000 δραχμαὶ ἀπὸ τὸ σχέδιον «Πρόνοια-Ἐργασία» τῆς Ἀμερικανικῆς βοηθείας ἦλθαν ὡς κρατικὴ συνδρομὴ εἰς τὸ ἔργον τους. Ἐπηκολούθησαν αἱ πρῶται εἰσφοραὶ τῶν ἀποδήμων Κοσμιτῶν.

Τὸ χωριὸ εἶχε ἐρημώσει, γιατὶ ὅλοι δούλευαν ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ὡς τὸ βράδυ ποὺ νύχτωνε, μὲ μικρὲς ἀνάπαυλες, τὸ πρωῒ γιὰ τὸ κολατσιὸ καὶ τὸ μεσημέρι γιὰ φαγητό. Ξεχωριστὰ συνεργεῖα ἐργαζομένων γυναικῶν, γέρων καὶ παιδιῶν, εἶχαν ἁπλωθῇ κατὰ μῆκος τοῦ κατασκευαζομένου δρόμου γιὰ τὶς ἐλαφρότερες ἐργασίες. Εἶχαν ὁρκισθῇ ὅλοι τους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔργου, νὰ τελειώσουν τὸν δρόμον τὴν 1 Ἰουλίου, τοπικὴν ἑορτὴν τῶν πολιούχων τοῦ χωριοῦ Ἁγίων Ἀναργύρων καὶ νὰ περιφέρουν τὴν ἁγίαν εἰκόνα των ἐπ' αὐτοκινήτου.

Μετὰ ἐντατικὴν καὶ σκληρὰν ἐργασίαν ἑκατὸν ἐργασίμων ἡμερῶν καὶ ἀφοῦ ξεπέρασαν πάμπολλα καὶ ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια, ἀργὰ τὸ βράδυ τῆς ἱστορικῆς διὰ τὸ χωριὸ ἡμέρας, παραμονῆς τῆς τοπικῆς ἑορτῆς, πνιγμένοι εἰς τὴν σκόνιν, περίβρεκτοι ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα ἀλλ' ἀδάμαστοι, ἔφθασαν τὸν δρόμον των εἰς τὴν βαθύσκιον Πλατεῖαν. Ὁ ὅρκος τοῦ χωριοῦ ἐξεπληρώθη καὶ ἐπωνόμασαν τὸν δρόμον των: «Ὁ Δρόμος τῶν Ἑκατὸν Ἡμερῶν».

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν κατὰ τὴν τοπικὴν πανήγυριν, ποὺ ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια τῆς λειτουργίας τοῦ δρόμου, παρουσίᾳ πολλῶν χιλιάδων ἐπισκεπτῶν, ἑκατὸ καὶ πλέον αὐτοκίνητα παντὸς τύπου κατέκλυσαν τὴν Πλατεῖαν καὶ τοὺς γύρω δρόμους. Σκηναὶ παραληρήματος ἀπὸ χαρὰν καὶ συγκίνησιν διεδραματίσθηκαν, ὅταν τὸ πρῶτο αὐτοκίνητο ἔφθασε στὴν Πλατεῖα, ἁπλοϊκὲς γερόντισσες ποὺ δὲν εἶχαν ἰδῆ ἄλλοτε αὐτοκίνητο ἔτρεχαν δακρυσμένες καὶ χάϊδευαν τὶς ρόδες του.

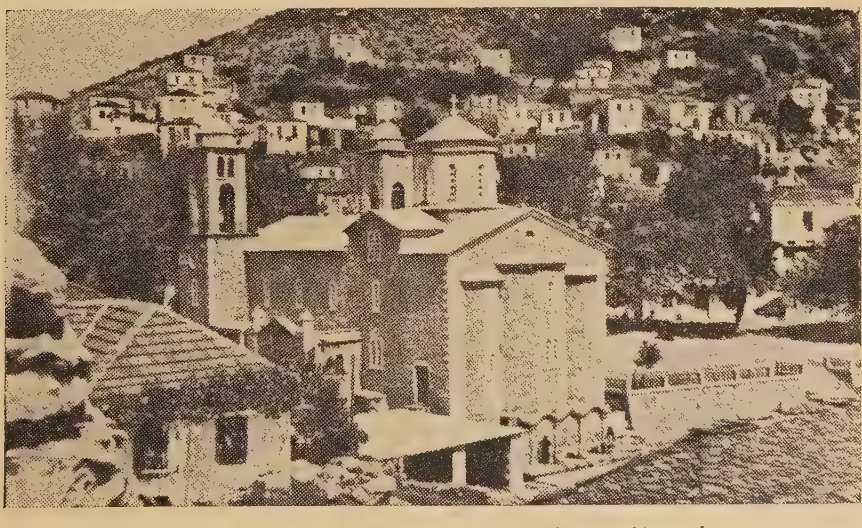
Τὸ λαμπρὸν αὐτὸ κατόρθωμα ὑμνήθη ἐπὶ τόσα τώρα χρόνια ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν καὶ Διεθνῆ τύπον καὶ ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ τὴν «Φωνὴ τῆς Ἀμερικῆς». Πολλαὶ ὁμάδες Ἀμερικανῶν τῆς Ἀποστολῆς καὶ τῆς Πρεσβείας ἔφθασαν μέχρι τοῦ Κοσμᾶ διὰ νὰ ἰδοῦν, διὰ νὰ περάσουν ἀπὸ τὸν «Δρόμων τῶν Ἑκατὸν Ἡμερῶν» καὶ νὰ πιστέψουν εἰς τὸ θαῦμα. Καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων τρόπων ἐξάρσεως τοῦ ἔργου καὶ πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν κατοίκων τῶν ἄλλων χωριῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀπαθανάτισαν τὸν μόχθον τῶν Κοσμιτῶν καὶ ἔκαμαν ταινίαν κινηματογραφικήν, ὁμιλοῦσαν καὶ μὲ μουσικήν, διαρκείας ἡμισείας ὥρας μὲ τὸν ἴδιο τίτλο: «Ὁ Δρόμος τῶν Ἑκατὸν Ἡμερῶν». Εἰδικὸν συνεργεῖον καλλιτεχνῶν τοῦ Πανεπιστημίου Συρακουσῶν Ν. Ὑόρκης ἐστάλη ἐπὶ τούτου εἰς τὸν Κοσμᾶ τὸ Πάσχα τοῦ 1952, δαπάναις τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ὅταν οἱ κινηματογραφισταὶ ἔφθασαν εἰς τὸν Κοσμᾶν μαζὶ μὲ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Δρόμος τῶν Ἑκατὸ Ἡμερῶν εἶχε δοθῇ πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῶν αὐτοκινήτων.

Ὁ «Δρόμος τῆς Παναγίας»

Ἡ Ε.Σ.Ο.Κ. ὅμως, ἐν τῷ μεταξύ, μαζὶ μὲ τὴν Κοινότητα εἶχε μελετήσει καὶ εἶχε προπαρασκευάσει τὸ δεύτερον ἔργον τοῦ Κοσμᾶ, τὸν δρόμο πρὸς τὸ Λεωνίδιον, τὸν ἀποκληθέντα «Δρόμον τῆς Παναγίας», ἐπειδὴ θὰ ἥνωνε τὸν Κοσμᾶ μὲ τὸ ξακουσμένο Μοναστῆρι τῆς Παναγίας Ἑλώνης ὑπαγόμενον εἰς τὴν Κοινότητα Κοσμᾶ.

Ἱκανοποιημένοι οἱ ἐργατικοὶ Κοσμῖται ἀπὸ τὸ πρῶτο τους κατόρθωμα, ρίχθηκαν μὲ καινούργια ὄρεξι καὶ ἐνθουσιασμὸ πάλι στὴ δουλειὰ μὲ τὴν ἴδια ὀργάνωσι καὶ ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν τῶν τριῶν συμπατριωτῶν ὁδηγῶν των. Ἔτσι ἐνῷ αὐτοὶ εἰργάζοντο εἰς τὸν δεύτερον δρόμον, οἱ Ἀμερικανοὶ ἐλάμβανον σκηνὰς καὶ εἰκόνας ἐκ τοῦ φυσικοῦ διὰ τὴν ταινίαν «Τοῦ δρόμου τῶν Ἑκατὸ Ἡμερῶν». Καὶ ὅταν ἡ ταινία ἐτελείωσεν οἱ Κοσμῖται εἶχαν ἤδη ἀφίσει πολὺ πίσω τὸ χωριό τους καὶ χωμένοι μέσα στὸ πυκνὸ ἐλατόδασος ἄνοιγαν μιὰ καινούργια ὁδικὴ ἀρτηρία.

Ἀφοῦ ἑτοιμάσθηκε ἡ ταινία, οἱ Ἀμερικανοὶ φίλοι τοῦ Κοσμᾶ πῆραν μιὰ ὡραία ἀπόφασι, ἐπρόβαλαν μὲ πανηγυρικὴ μεγαλοπρέπεια γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ταινία αὐτὴ στὴ Πλατεῖα τοῦ Κοσμᾶ τὴν δευτέρα ἐπέτειο τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ δυσκόλου αὐτοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασαν μὲ προθυμία καὶ πνεῦμα συναδελφώσεως καὶ μὲ προσωπικὴ ἐθελοντικὴ ἐργασία οἱ πυροπαθεῖς κάτοικοι, ἐνώπιον τῶν ἐπὶ τούτου ἀφιχθέντων ἐπισήμων Ἀμερικανῶν τῆς Πρεσβείας καὶ Ἀποστολῆς, τῶν Νομαρχῶν Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας, τῶν βουλευτῶν, τῶν δημοσιογράφων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Τύπου καὶ χιλιάδων ἄλλων ἀνθρώπων ποὺ μαζεύθηκαν εἰς τὸν Κοσμᾶν. Τὴν ταινίαν αὐτὴν τὴν ἐπρόβαλον ὕστερα οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ Ἀρχαὶ εἰς

Μία ἄποψις τοῦ Κοσμᾶ μὲ τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων

πλείστας πόλεις καὶ χωριὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Διεθνῶν Ἐκθέσεων Θεσσαλονίκης καὶ ἤδη ἐξακολουθοῦν νὰ τὴν προβάλουν εἰς διαφόρους πόλεις καὶ χωριὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀκόμη ἡ ταινία αὐτὴ προεβλήθη εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν Κογκρέσον καὶ εἰς πολλὰς ξένας χώρας, ἀντίτυπον δὲ τῆς ταινίας αὐτῆς μετὰ κινηματογραφικοῦ μηχανήματος προβολῆς παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν φίλων τοῦ Κοσμᾶ εἰς τὴν Κοινότητα Κοσμᾶ. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ἐπίσημον Κράτος δὲν ὑστέρησεν εἰς τὴν ἐπιβράβευσιν τοῦ ἀνωτέρω ἔργου, ἀλλὰ κατόπιν προτάσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱδρύματος ὁ Βασιλεὺς ἀπένειμε τὸ ἔτος 1955 Δίπλωμα καὶ τὴν εὐαρέσκειάν Του εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Συντονισμοῦ Ὀργανώσεων Κοσμᾶ καὶ τὴν Κοινότητα, καὶ ἔκαμε εὔφημον μνείαν τοῦ ἔργου εἰς λόγον του ἐκφωνηθέντα εἰς Σπάρτην.

Ἔκτοτε συνεχίζουν οἱ Κοσμῖται τὸ δεύτερο μεγάλο ἔργο τους, τὸν «Δρόμο τῆς Παναγίας» πρὸς Λεωνίδιον καὶ εἶναι αἰσιόδοξοι πὼς πολὺ σύντομα θὰ τὸ φέρουν εἰς πέρας, γιατὶ μόλις ἕνα μικρὸ τμῆμα 2 χιλιομέτρων ὑπολείπεται, αὐτὴν ὅμως τὴν φορὰν τὸ Κράτος συνεκινήθη καὶ δὲν τοὺς ἀφῆκε μόνους, τοὺς ἐβοήθησε καὶ ὑπεσχέθη νὰ τοὺς βοηθήση γιὰ νὰ τελειώσουν καὶ νὰ φθάσουν στὸ Μοναστῆρι τῆς Παναγίας, εἰς τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας ἀφιέρωσαν τὸ δεύτερο αὐτὸ μεγάλο ἔργο τους. Καὶ ἔτσι παράλληλα μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἀξιοποίηση τοῦ χωριοῦ των, χάρις εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς δρόμους, οἱ Κοσμῖται πιστεύουν πὼς ἀπεκάλυψαν καὶ χάρισαν εἰς τὸν Τουρισμὸ καὶ εἰς τοὺς φυσιολάτρας ἕνα λαμπρὸ στολίδι φυσικῆς ὀμορφιᾶς ποὺ τόσα χρόνια ζηλότυπα τὸ ἔκρυβαν οἱ ἀπρόσιτες βουνοκορφὲς τοῦ Πάρνωνος.

Ἀκόμη χάρις στοὺς δύο αὐτοὺς δρόμους ἐπολλαπλασιάσθησαν οἱ ἐπισκέπται καὶ προσκυνηταὶ τοῦ κρεμασμένου στὸ βράχο περίφημου Μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας Ἐλώνης. Κατὰ ἑκατοντάδες φθάνουν τὰ αὐτοκίνητα τὰ μέσα Αὐγούστου κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Παναγίας καὶ κατὰ χιλιάδες συρρέουν οἱ προσκυνηταὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Λακωνίας διὰ τοῦ διανοιγέντος δρόμου.

Ὁ δασικὸς δρόμος Κοσμᾶ Ἁγίου Πέτρου

Ἕνας ἄλλος τρίτος ἁμαξιτὸς δρόμος, δασικὸς καὶ τουριστικὸς διανοίγεται καὶ τελειώνει μέχρι τοῦ προσεχοῦς θέρους. Εἶναι ὁ δρόμος Κοσμᾶ—Ἁγίου Πέτρου μήκους 50 χιλιομέτρων μέσῳ Παλαιοχωρίου—Πλατανακίου—Ἁγίου Βασιλείου—Καστανίτσης κατὰ μῆκος τοῦ Πάρνωνος. Ὁ δρόμος αὐτὸς εἶναι ἔργον τῆς Κρατικῆς Ἐκμεταλλεύσεως τοῦ Πάρνωνος, δημοσίας ὑπηρεσίας ὑπαγομένης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας. Πρόκειται περὶ δημοσίας ὑπηρεσίας ἡ ὁποία τιμᾶ τὴ χώρα μας. Ὁ προϊστάμενος τῆς Ὑπηρεσίας αὐτῆς δασάρχης Λουκᾶς Πανέτσος, ἱκανώτατος ὑπάλληλος, ἐπετέλεσε ἆθλον· σὲ διάστημα ὀλιγώτερο τῶν 2 ἐτῶν ἔκαμε τὴν χάραξι καὶ τὴν μελέτη τοῦ δρόμου καὶ κατεσκεύασε τὰ 4)5 τοῦ ἔργου, εἰς ἀπιστεύτως χαμηλὸν κόστος δαπάνης.

Πλὴν τῆς ἀξιοποιήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν τοῦ Πάρνωνος,

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΑ

Τοῦ κ. ΣΤΑΘΗ Δ. ΣΤΑΘΑΚΗ, συντ. δημοδιδασκάλου

Ἔμπνευση τοῦ ἀειμνήστου καὶ μεγάλου μας πατριώτη Δημητροῦ Τσερώνη, ἦταν ἡ κατασκευὴ τοῦ ἁμαξιτοῦ δρόμου Σπάρτης - Κοσμᾶ - Λεωνιδίου.

Βρισκόμαστε σ' ἐποχὴ—1920—ποὺ σ' ὅλο τὸ Πανελλήνιο συγκοινωνιακὴ συνείδηση δὲν ὑπάρχει κι' ὅλη ἡ Κυνουρία καὶ κυρίως ἡ νότια, χειμάζεται σὲ ἀσφυκτικὴ ἀπομόνωση. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὁ ἐνθουσιώδης ἐκεῖνος πατριώτης, ὡς Πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Συνδέσμου τῶν Κοσμιτῶν «Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι», ὑποβάλλει στὴ Γενική του Συνέλευση τὴν ἰδέα τῆς κατασκευῆς τοῦ δρόμου ἀπὸ τὸ Κράτος, μὲ προκαταβολὴ ἀπὸ τὸ Σύνδεσμο στὸ Δημόσιο Ταμεῖο, ἑκατὸ χιλιάδων δολλαρίων καὶ παίρνοντας ὁμόφωνη τὴν ἔγκρισή της μᾶς ἀναγγέλλει τὸ γεγονὸς καλώντας γιὰ τὰ περαιτέρω.

Ἡ Κοινότητα Κοσμᾶ, ὑποβάλλοντας ἐπίσημα τὴν ἐν λόγῳ πρόταση στὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων βρίσκει πρόθυμο τὸν Ὑπουργό του Ἀλέξανδρο Παπαναστασίου κι' ἔτσι ψηφίστηκε ὁ 2365)1920 νόμος σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον «... ἅμα τῇ καταβολῇ ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων κοινοτήτων τοῦ ποσοῦ τῶν 500.000 δραχμῶν, τὸ Κράτος ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς κατασκευῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Σπάρτης—Κοσμᾶ—Λεωνιδίου ἐγγράφον εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην».

Ἡ γνωστὴ τότε ἀνώμαλη ἐξέλιξη τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων κι' ἡ αναταραχὴ τῶν συνεπειῶν τους ποὺ ἐπακολούθησε παραμέρισε ὅπως ἦταν φυσικὸ τὸ ζήτημα τοῦ δρόμου. Τὸ παραμέρισε, μὰ δὲν τὸ ἔσβησε! Γιατὶ ὁ δρόμος δὲν ἦταν ἁπλῆ κι' ἐπιπόλαιη ἔξαψη! Δὲν ἦταν ὄνειρο θερινῆς νύχτας... Ἦταν συνείδηση. Ἦταν πόνος καὶ πίστη τοῦ Κοσμᾶ ποὺ μποροῦσε νὰ γίνη. Κι' ἂς χαρακτηριζόμασταν τότε ἀπὸ τοὺς γείτονες ὡς οὐτοπιστές. Ἂς λεγόμασταν ἀπροσγείωτοι. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ παρακολουθούσαμε ἄγρυπνα.

Ἔτσι φτάσαμε στὰ 1925 ποὺ ἡ ἐσωτερικὴ ὁμαλότητα κι' ἡ καταφατικὴ ἀπάντηση τοῦ Κράτους στὴν ἰσχὺ καὶ ἐκτέλεση τοῦ νόμου, μόλις καταβληθῇ τὸ ποσὸν τῶν 500.000 δραχ. μᾶς φέρνει στὴν μεγάλη ὥρα, στὴν ὥρα ποὺ οἱ ἁπανταχοῦ Κοσμῖτες καλοῦνται νὰ πραγματοποιήσουν τὴν εἴσπραξη τοῦ ποσοῦ.

26 Ὀκτωβρίου 1925, ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σημαίνει ὁ μεγά-

---

ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Κράτους καὶ τῆς συγκοινωνιακῆς συνδέσεως τῶν ἐνδιαμέσων χωριῶν, ὁ δρόμος αὐτὸς προορίζεται νὰ καταλάβῃ εἰς τὸ μέλλον ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τοὺς Τουριστικοὺς δρόμους τῆς χώρας, λόγῳ τῆς περιφήμου καὶ θεαματικῆς διαδρομῆς καὶ τῶν ἐκπληκτικῶς ἐναλλασσόμενων καὶ ἀξιολόγων φυσικῶν καλλονῶν καὶ τοπίων. Ἂν ὁ δρόμος αὐτὸς τελειοποιηθῇ ὁριστικῶς εἰς τὸ μέλλον, ἡ συγκοινωνιακὴ ἐξυπηρέτησις μὲ τὴν πρωτεύουσαν, ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς καὶ τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν Ἐπαρχιῶν Λακεδαίμονος καὶ Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, θὰ εἶναι μεγάλη, διότι ἡ ἀπόστασις μέχρις Ἀθηνῶν ἐλαττώνεται κατὰ 60 - 80 χιλιόμετρα.

ΝΙΚ. Π. ΣΠΥΡΟΥ

λος συναγερμὸς τοῦ δρόμου... Κι' ἐκεῖ μὲν στὴν 'Αμερικὴ εἰσπράττονται 100.000 δολλάρια, ἐδῶ δὲ στὸν Κοσμᾶ 120.000 δραχμές.

Ἔτσι κατατέθηκαν στὸ Δημόσιο Ταμεῖο οἱ 500.000, ἐπληρώθηκαν ἰδιωτικοὶ μηχανικοὶ γιὰ τὴ σύνταξη τῆς μελέτης τοῦ δρόμου καὶ στὶς 6 'Ιουλίου 1926 ἔγιναν στὸ Λενίδι ἐπίσημα τὰ ἐγκαίνια τῆς κατασκευῆς...

'Εκεῖ, ὁ ὑποφαινόμενος ὡς γραμματέας τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συνδέσμου τῆς 'Αμερικῆς - Κοσμᾶ, μιλώντας γιὰ τὴν ἀξία τῆς συγκοινωνίας καὶ ἐξαίροντας τὸν ἔμπρακτο πατριωτισμὸ τῶν ἁπανταχοῦ Κοσμιτῶν καὶ ἰδίᾳ ἐκείνων τῆς 'Αμερικῆς, ἀπάγγειλα καὶ τὸ παρακάτω ποίημα, ποὺ ὁ ἀντίλαλος τῆς δοξαριᾶς του ἀκούοταν ταὐτόχρονα καὶ στὴν 'Αμερικὴ ἀπὸ τὸ λυράρη τοῦ δρόμου:

ΣΤΟΝ ΠΟΝΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΑ

Στέκει ὁ Κοσμᾶς πανόμορφος στὸ Μαλεβὸ καὶ κλαίει
κι' ὁ γιός του ποὖρθ' ἀπ' τὰ μακρυά, τὸν συμπονεῖ καὶ λέει:
—Πές μου, πατρίδα μου γλυκειά, Μάνα δροσολουσμενη,
γιατὶ πονεῖς; τί ἔπαθες; Γιατ' εἶσαι δακρυσμένη;
Σὰν τ' εἶναι ποὺ μοῦ ζήτησες στὴν ξενητειὰ ποὺ μένω,
κι' ἐγὼ σοῦ δείχτηκ' ἄπονο, σοῦ φέρθηκα σὰν ξένο;
Ἄξια δὲν ἔχεις ἐκκλησιά, περίφημο σχολεῖο
βρύση, στολίδι ξακουστὸ καὶ φόντο μεγαλεῖο;
Δὲν ψέλνουνε τ' ἀηδόνια σου τραγούδια στὰ κλαριά σου
καὶ δὲν ὑμνοῦν οἱ πέρδικες, τὴν ἄφταστ' ὀμορφιά σου;
Τ' ἄνθη σου δὲ μοσχοβολοῦν, βρύσες δὲ σὲ δροσίζουν
κι' οἱ κόρες σου οἱ λυγερές, χάρες δὲν σοῦ χαρίζουν;
Πές μου λοιπόν, πεντάμορφη, Μάνα δροσολουσμένη,
γιατὶ πονεῖς; Τί ἔπαθες; Γιατ' εἶσαι δακρυσμένη;
—Ἡ ἐκκλησιά μου, τὸ σχολειὸ κι' ἡ βρύσ' ἡ κρουσταλλένια,
πανώρια εἶναι ὅλα τους, ἄξια καὶ πονεμένα.
Κι' ἡ πλάση μὲ ξεχώρισε σὰ στόλιζε τὴ χώρα,
μοῦ χάρισ' ἀπ' τὰ πλούτια της τὰ πιὸ βαρειά της δῶρα.
Κόσμους γεμάτους ὀμορφιές, δάση, βουνά, λουλούδια,
δροσιὲς καὶ γάργαρα νερά, κοπέλλες ἀγγελούδια,
πουλιὰ μὲ τὰ τραγούδια τους τὶς ὀμορφιές μου ψέλνουν
καὶ στὸ μεγάλο πλαστουργὸ εὐχαριστίες στέλνουν.
Ὅλα παιδί μου τὰ καλά, γεμίζουν μου τὸ σπίτι,
τὸ πιὸ τραν' ὅμως ἀπ' αὐτὰ κι' ἀτίμητο μοῦ λείπει!
Τὸ λένε ΔΡΟΜΟ ΑΜΑΞΙΤΟ, αὐτὸ εἶν' ἡ ζωή μου,
αὐτὸ ἡ περηφάνεια μου, αὐτὸ κι' οἱ θησαυροί μου.
Αὐτὸ μὲ κάνει νὰ πονῶ, γι' αὐτὸ κλαίει ἡ καρδιά μου,
κι' αὐτὸ εἶναι τὸ γιατρικό, στὰ μαῦρα δάκρυά μου!
Νοιώθει τ' ἀγόρι μας βαθειὰ τῆς Μάνας του τὸν πόνο
καὶ τρέχει πάλε στὰ μακρυὰ γιὰ τὸν πλατύ της δρόμο.
Σκίζει βουνὰ καὶ θάλασσες, φτάνει στἄλλα παιδιά του
καὶ τὰ καλεῖ νὰ γειάνουνε τὸν πόνο, τὴν καρδιά του.
Χύνουνε τώρα ὅλα τους βάλσαμο στὴν πληγή της
κι' ἐκείνη τὰ εὐγνωμονεῖ, τοὺς στέλνει τὴν εὐχή της.

ΣΤΑΘΗΣ Δ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΠΑΝΑΡΚΑΔΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.' ΙΔΡΥΣΙΣ - ΤΙΤΛΟΣ - ΕΔΡΑ - ΣΚΟΠΟΣ

Ἄρθρον 1ον. Ἱδρύεται Ἕνωσις τῶν ἐν Ἑλλάδι Κοινωφελῶν Ἀρκαδικῶν Σωματείων ὑπὸ τὸν τίτλον «Παναρκαδικὴ Ὁμοσπονδία Ἑλλάδος», μὲ ἕδραν τὰς Ἀθήνας.

Ἄρθρον 2ον. Σκοποὶ τῆς Ὁμοσπονδίας εἶναι:

α) Ἡ μελέτη τῶν προβλημάτων τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἡ συμβολὴ εἰς τὴν ἐπίλυσιν αὐτῶν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς, πνευματικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς ἀναπτύξεως τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων της.

β) Ἡ ἀνάπτυξις τῶν δεσμῶν καὶ ἡ συνεργασία μεταξὺ τῶν Ἀρκαδικῶν Ὀργανώσεων τοῦ Ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ὡς καὶ τῶν ἁπανταχοῦ Ἀρκάδων.

Ἄρθρον 3ον. Τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἄνω σκοπῶν ἡ Ὁμοσπονδία ἐπιδιώκει ἰδίᾳ:

α) Διὰ τοῦ συντονισμοῦ τῶν προσπαθειῶν τῶν μετεχόντων αὐτῆς Σωματείων, καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ Ἀρκαδικῶν Ὀργανώσεων καὶ δὴ τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας Ἀμερικῆς.

β) Διὰ τῆς καταβολῆς προσπαθειῶν πρὸς ὀργάνωσιν εἰς τοπικὰ κοινωφελῆ σωματεῖα τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ ἐγκατεστημένων Ἀρκάδων.

γ) Διὰ τοῦ καταρτισμοῦ πλήρους προγράμματος καὶ καθορισμοῦ τῶν μέσων ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων τῆς Ἀρκαδίας, δι' εἰδικῶν μελετῶν καὶ ἐκδόσεων, διὰ συγκλήσεως εἰδικῶν συνεδρίων καὶ διὰ συγκροτήσεως ἐπιτροπῶν.

δ) Διὰ τῆς ἱδρύσεως γραφείων τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ Λέσχης τῶν Ἀρκάδων ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ διὰ τῆς ὀργανώσεως συγκεντρώσεων, διαλέξεων, ἐκδρομῶν καὶ ἑορτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.' ΜΕΛΗ

Ἄρθρον 4ον. Τὰ μέλη τῆς Ὁμοσπονδίας διακρίνονται εἰς τακτικὰ καὶ ἀντεπιστέλλοντα:

α) Τακτικὰ μέλη δύνανται νὰ εἶναι τὰ ἐν Ἀττικῇ ὑφιστάμενα ἤδη κοινωφελῆ Ἀρκαδικὰ Σωματεῖα, καθὼς καὶ τὰ ἱδρυθησόμενα τοιαῦτα ἀντιπροσωπευτικὰ πόλεως, κωμοπόλεως ἢ χωρίου τῆς Ἀρκαδίας ἢ ὁμάδος τοιούτων, δι' ἕκαστον τῶν ὁποίων δὲν ὑφίσταται ἀντιπροσωπευτικὸν Σωματεῖον.

β) Ἀντεπιστέλλοντα μέλη δύνανται νὰ εἶναι τὰ ἀνὰ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα Ἀρκαδικὰ Σωματεῖα, τὰ ἐπιδιώκοντα τοὺς αὐτοὺς μὲ τὴν Ὁμοσπονδίαν σκοπούς.

Τὰ μέλη, τακτικὰ καὶ ἀντεπιστέλλοντα, ἐγγράφονται τῇ αἰτήσει των, δι' ἀποφάσεως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως.

Ἄρθρον 5ον. Τὰ Σωματεῖα τακτικὰ μέλη ὑποχρεοῦνται εἰς καταβο-

λὴν κατ' ἔτος παγίας συνδρομῆς ἐκ δραχ 100, ὡς καὶ προσθέτου τοιαύτης ἐκ μιᾶς δραχμῆς δι' ἕκαστον ἐκ τῶν ταμειακῶν ἐν τάξει μελῶν του.

Τὰ Σωματεῖα ἀντεπιστέλλοντα μέλη ὑποχρεοῦνται εἰς καταβολὴν παγίας μόνον ἐτησίας συνδρομῆς ἐκ δραχ. 50.

Τὰ ἄνω ποσὰ τῶν συνδρομῶν δύνανται νὰ αὐξομειοῦνται δι' ἀποφάσεως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως.

Ἄρθρον 6ον. α) Ἕκαστον Σωματεῖον τακτικὸν μέλος, δικαιοῦται νὰ παρίσταται εἰς τὰς Συνελεύσεις τῆς Ὁμοσπονδίας δι' ἐκπροσώπων, ὡς κατωτέρω ὁρίζεται ἐν ἄρθρῳ 10, οἵτινες λαμβάνουσι τὸν λόγον, ψηφίζουσιν ἐπὶ πάντων τῶν ζητημάτων, ἐκλέγουσι καὶ ἐκλέγονται, τηρουμένων τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος.

Ἕκαστον Σωματεῖον ἀντεπιστέλλον μέλος δικαιοῦται ἐπίσης νὰ παρίσταται εἰς τὰς Συνελεύσεις δι' ἐκπροσώπων, οἵτινες νὰ λαμβάνωσι τὸν λόγον.

β) Τὰ Σωματεῖα μέλη δικαιοῦνται νὰ ὑποβάλλωσι προτάσεις καὶ νὰ ζητῶσι τὴν ἠθικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ὁμοσπονδίας διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων των.

γ) Τὰ Σωματεῖα μέλη διατηροῦσι τὴν αὐτοτέλειάν των.

δ) Τὰ Σωματεῖα μέλη ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν τακτικὴν καταβολὴν τῶν συνδρομῶν των. Καθυστέρησις καταβολῆς αὐτῆς πλέον τοῦ ἔτους στερεῖ ταῦτα τοῦ δικαιώματος συμμετοχῆς εἰς τὰς συνελεύσεις ὡς καὶ τοῦ ἐκλέγεσθαι.

ε) Τὰ Σωματεῖα μέλη ὑποχρεοῦνται νὰ συμμορφοῦνται πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῶν Συνελεύσεων καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τῆς Ὁμοσπονδίας.

Ἄρθρον 7ον. Σωματεῖα μέλη ἐκτρεπόμενα τῶν σκοπῶν των, μὴ συμμορφούμενα μὲ τὰς διατάξεις τῶν Νόμων περὶ Σωματείων, ἀναμιγνυόμενα εἰς τὴν πολιτικὴν ἢ προβαίνοντα εἰς ἐνεργείας ἀντιθέτους πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῶν Συνελεύσεων ἢ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ὁμοσπονδίας ἢ ὁπωσδήποτε ἐπιζημίως διὰ τὰς ἐπιδιώξεις τῆς Ὁμοσπονδίας, δύνανται νὰ διαγραφῶσι κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου λαμβανομένης διὰ σχετικῆς πλειοψηφίας, παρόντων 17 τοὐλάχιστον ἐκ τῶν μελῶν του. Κατὰ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως τὸ διαγραφόμενον μέλος ἔχει τὸ δικαίωμα προσφυγῆς εἰς τὴν πρώτην τακτικὴν Γενικὴν Συνέλευσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.' ΠΟΡΟΙ

Ἄρθρον 8ον. Πόροι τῆς Ὁμοσπονδίας εἶναι :

α) Αἱ ἐτήσιοι συνδρομαὶ ἑκάστου Σωματείου μέλους.

β) Τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ τὰ ἐκ δωρεῶν, ἐράνων, κληρονομιῶν, κληροδοσιῶν ὡς καὶ πᾶν ἔκτακτον τοιοῦτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.' ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

Ἄρθρον 9ον. Ὄργανα Διοικήσεως τῆς Ὁμοσπονδίας εἶναι :

α) Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν.

β) Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον.

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Ἄρθρον 10ον. Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν τῆς Ὁμοσπονδίας ἀπαρτίζεται ἐξ ἐκπροσώπων τῶν Σωματείων - μελῶν, ὁριζομένων ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ἢ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ ἴσου ἐξ αὐτῶν, κατ' ἀναλογίαν ἑνὸς ἐκπροσώπου διὰ τὰ ἔχοντα μέχρι 50 ἐνεργῶν μελῶν, δύο διὰ τὰ ἔχοντα μέχρις 100 καὶ τριῶν διὰ τὰ ἔχοντα ἄνω τῶν 100 ἐνεργῶν μελῶν σωματείων, ἑκάστου ἐκπροσώπου δικαιουμένου μιᾶς ψήφου.

Ἄρθρον 11ον. Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις συνέρχεται ἐν Ἀθήναις, τακτικῶς καὶ ἐκτάκτως, θεωρουμένη ἐν ἀπαρτίᾳ ἐὰν παρίσταται τοὐλάχιστον τὸ ἓν τέταρτον τῶν ἐκπροσώπων τῶν Σωματείων - μελῶν, ἐκλέγει δὲ ἐξ αὐτῶν τὸν Πρόεδρον καὶ τὸν Γραμματέα αὐτῆς. Διὰ πᾶσαν ἀπόφασιν ἀπαιτεῖται ἡ πλειοψηφία τῶν παρόντων. Εἰς περίπτωσιν μὴ ἀπαρτίας ἡ Συνέλευσις συνέρχεται ἄνευ ἑτέρας προσκλήσεως, μετὰ 8 ἡμέρας, εὑρισκομένη ἐν ἀπαρτίᾳ ὁσοιδήποτε ἐκπρόσωποι καὶ ἂν παρίστανται, κατὰ τὰ λοιπὰ ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ Νόμου.

Ἄρθρον 12ον. Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἀποτελεῖ τὸ κυρίαρχον σῶμα τῆς Ὁμοσπονδίας, ἐπιλαμβανομένη παντὸς ζητήματος αὐτῆς καὶ ἀποφασίζουσα ἐπ' αὐτοῦ, αἱ δὲ ἀποφάσεις της εἶναι ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τὰ μετέχοντα τῆς Ὁμοσπονδίας Σωματεῖα.

Ἄρθρον 13ον. Τακτικὴ Γενικὴ Συνέλευσις συγκαλεῖται ἅπαξ τοῦ ἔτους, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, καθ' ἣν τὸ Συμβούλιον ὑποβάλλει ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων του, ἀπολογισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ προϋπολογισμὸν τῶν τοῦ ἑπομένου, ἀναγιγνώσκεται δὲ καὶ ἡ ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ Τακτικὴ Γενικὴ Συνέλευσις ἐκλέγει ἀνὰ διετίαν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ τὴν Ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπήν, κατὰ τὰ κατωτέρω.

Ἔκτακτος Γενικὴ Συνέλευσις συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἢ τῇ αἰτήσει τοῦ ἑνὸς εἰκοστοῦ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Σωματείων μελῶν, τῶν ἐχόντων καταβάλει τὴν συνδρομὴν τοῦ τρέχοντος ἔτους, ἐπὶ συγκεκριμένων θεμάτων καὶ ἐντὸς 40 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς αἰτήσεως.

Αἱ Γενικαὶ Συνελεύσεις ἀναγγέλλονται εἰς τὰ μέλη διὰ προσκλήσεως, διαλαμβανούσης τὰ συζητητέα θέματα, ἀποστελλομένης πρὸ 30 τοὐλάχιστον ἡμερῶν.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ἄρθρον 14ον. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ὁμοσπονδίας εἶναι 21μελὲς ἀπαρτιζόμενον ἐξ ἓξ ἐκπροσώπων τῶν Σωματείων—μελῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας καὶ πέντε ἐξ ἑκάστης τῶν ἐπαρχιῶν Γορτυνίας, Κυνου-

ρίας καὶ Μεγαλοπόλεως. Ἐκλέγεται ἀνὰ διετίαν, ὑπὸ τῆς Τακτικῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, διὰ μυστικῆς διὰ ψηφοδελτίων ψηφοφορίας, τῇ ἐποπτείᾳ 3μελοῦς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκλεγομένης ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως πρὸ τῆς ψηφοφορίας διὰ τὰς ἀρχαιρεσίας.

Πρὸς τοῦτο ἕκαστον Σωματεῖον - μέλος προτείνει 15 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκλογῆς ἀριθμὸν ὑποψηφίων μέχρι τοῦ διπλασίου τῶν ἐν τῇ Συνελεύσει ἐκπροσώπων του. Βάσει τῶν προτάσεων τούτων καταρτίζεται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀλφαβητικὸς καὶ κατὰ ἐπαρχίαν πίναξ τῶν ὑποψηφίων.

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου οἱ ψηφίζοντες ἀναγράφουσιν εἰς τὸ ψηφοδέλτιόν των μέχρις εἴκοσι ἕνα ὀνόματα ὑποψηφίων τῆς ἐκλογῆς των, τηροῦντες τὴν ἀνωτέρω ἀναλογίαν κατὰ Ἐπαρχίας.

Ἐκλέγονται δὲ οἱ πλειοψηφοῦντες ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας κατὰ τ' ἄνω. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὅμως Σωματείου δὲν δύνανται νὰ ἐκλεγῶσιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ πλείονες τοῦ ἑνός

Ἐκτὸς τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἐκλέγονται καὶ 8 ἀναπληρωματικά, ἐκ τῶν λαβόντων τὰς περισσοτέρας ψήφους, κατὰ σειρὰν πλειοψηφίας, ἀνὰ δύο ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας.

Ἄρθρον 15ον. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνερχόμενον ἐντὸς 10 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς του, τῇ προσκλήσει τοῦ λαβόντος τὰς πλείονας ψήφους καὶ παρόντων 17 τοὐλάχιστον ἐκ τῶν μελῶν, ἐκλέγει κατὰ σειράν, διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ διὰ σχετικῆς πλειοψηφίας, τὸν Πρόεδρον αὐτοῦ, τρεῖς Ἀντιπροέδρους—ὑποχρεωτικῶς ἕνα ἐκ τῶν ἐκπροσώπων ἑκάστης ἐπαρχίας καὶ οὐχὶ ἐξ ἧς προέρχεται ὁ Πρόεδρος—τὸν Γενικὸν Γραμματέα, τὸν Εἰδικὸν Γραμματέα, τὸν Ταμίαν καὶ τὸν Ἔφορον.

Ἄρθρον 16ον. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον συνεδριάζει τακτικῶς μὲν ἅπαξ τοῦ μηνός, ἐκτάκτως δὲ ὅταν συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἢ τῇ αἰτήσει 3 τοὐλάχιστον ἐκ τῶν μελῶν του, εὑρίσκεται δὲ ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων τοὐλάχιστον 11 μελῶν. Αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται διὰ πλειοψηφίας, ἐν ἰσοψηφίᾳ δὲ ὑπερισχύει ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

Καθ' ἑκάστην συνεδρίασιν συντάσσονται πρακτικά, ἅτινα ἐγκρινόμενα κατὰ τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν ὑπογράφονται ὑπὸ τῶν μετασχόντων.

Ἄρθρον 17ον. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον διοικεῖ τὴν Ὁμοσπονδίαν καὶ διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν αὐτῆς, ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, ἀποφασίζει ἐπὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων τῆς Ὁμοσπονδίας, μελετᾷ καὶ εἰσηγεῖται εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν διὰ τοῦ Προέδρου τὰ διάφορα θέματα, συντάσσει τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀπολογισμὸν τῆς Ὁμοσπονδίας, ἀποφασίζει περὶ τῆς παραδοχῆς νέων μελῶν, ρυθμίζει τὴν λειτουργίαν τῶν Γραφείων, διορίζον καὶ παῦον τὸ προσωπικὸν αὐτῶν καὶ ἐν γένει ἐπιμελεῖται καὶ προβαίνει εἰς τὰς ἐνδεικνυομένας ἐνεργείας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τῆς Ὁμοσπονδίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ—ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἄρθρον. 18ον. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκπροσωπεῖ νομίμως τὴν Ὁμοσπονδίαν ἐνώπιον πάσης Διοικητικῆς ἢ Δικαστικῆς ἀρχῆς καὶ παντὸς τρίτου. Ἔχει τὴν γενικὴν ἐποπτείαν τῆς διοικήσεως τῆς Ὁμοσπονδίας. Συγκαλεῖ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τὰς Συνελεύσεις, κατὰ τὰ κεκανονισμένα, διευθύνει τὰς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου, ἐποπτεύων τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ τε καὶ τῆς Συνελεύσεως. Ὑπογράφει ἅπαντα τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ πρακτικὰ καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τὰ χρηματικὰ ἐντάλματα πληρωμῶν.

Ἄρθρον 19ον. Οἱ ἀντιπρόεδροι ἀναπληροῦν, ἐκ περιτροπῆς, εἷς ἀνὰ τετράμηνον, τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον, ἔχοντες τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ — ΕΙΔΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Ἄρθρον 20όν. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς διευθύνει τὰ γραφεῖα τῆς Ὁμοσπονδίας, τηρεῖ τὴν σφραγῖδα καὶ τὰ βιβλία αὐτῆς, συντάσσει τὰ διάφορα ἔγγραφα, τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου καὶ προσυπογράφει πάντα ταῦτα μετὰ τοῦ Προέδρου.

Ὁ Εἰδικὸς Γραμματεὺς βοηθεῖ ἐν παντὶ τὸν Γενικὸν Γραμματέα, ἀναπληροῖ δὲ αὐτόν, ἀπόντα ἢ κωλυόμενον.

ΤΑΜΙΑΣ

Ἄρθρον 21ον. Ὁ Ταμίας συντάσσει ἀπολογισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, δι' ἕκαστον οἰκονομικὸν ἔτος, ὑποβάλλει αὐτὸν πρὸς συζήτησιν καὶ ἔγκρισιν εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον. Τηρεῖ τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου, μονογεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ Γραμματέως κατὰ σελίδα. Ἐπιμελεῖται τῶν εἰσπράξεων τῶν πόρων τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ διαχειρίζεται αὐτούς, κατὰ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Τηρεῖ κατάστασιν τῆς περιουσίας τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ εἰς χεῖρας του ποσόν, χρημάτων ἢ ἀξιῶν, ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τῶν 5.000 δραχμῶν, καταθέτει τὸ ὑπόλοιπον παρά τινι Τραπέζῃ, ὁριζομένῃ ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἐνεργεῖ ἀναλήψεις κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Ὁ Ταμίας ἐνεργεῖ πᾶσαν εἴσπραξιν διὰ διπλοτύπων ἀποδείξεων, ὑπογεγραμμένων ὑπ' αὐτοῦ, ἐπιβλέπει δὲ καὶ ἐλέγχει τοὺς εἰσπράκτορας τῆς Ὁμοσπονδίας. Τὸν Ταμίαν, ἀπόντα ἢ κωλυόμενον, ἀναπληροῖ ἓν τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, κατ' ἐντολὴν τούτου.

ΕΦΟΡΟΣ

Ἄρθρον 22ον. Ὁ Ἔφορος ἐποπτεύει ἐπὶ τῆς περιουσίας τῆς Ὁμοσπονδίας, κινητῆς καὶ ἀκινήτου, ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς Λέσχης, ἐπιμελεῖται τῆς συγκλήσεως τῶν Συνελεύσεων, τῆς συμπράξεως μετὰ τῶν ἐπὶ μέρους σωματείων - μελῶν, βοηθῶν ἐν παντὶ τὸν Πρόεδρον καὶ τὸν Γενικὸν Γραμματέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.' ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἄρθρον 23ον. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἀνὰ διετίαν ἐκλέγεται διὰ μυστικῆς διὰ ψηφοδελτίον ψηφοφορίας, ἐκ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 14 πίνακος ὑποψηφίων Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ 4 τακτικῶν καὶ 4 ἀναπληρωματικῶν μελῶν, ἑνὸς ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας. Ἐλέγχει τὴν διαχείρισιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καθ' ἕκαστον ἔτος, ὡς αὕτη ἐμφανίζεται ἐν τῷ ἀπολογισμῷ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ ἐκ τῶν σχετικῶν βιβλίων, τῶν διπλοτύπων εἰσπράξεων, τῶν ἀποδείξεων πληρωμῶν κλπ.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ συντάσσει περὶ τῶν ἄνω ἔκθεσιν, ἣν ἀναγιγνώσκει εἷς ἐκ τῶν μελῶν της, κατὰ τὴν τακτικὴν ἐτησίαν Γενικὴν Συνέλευσιν τῆς Ὁμοσπονδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ.' ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ἄρθρον 24ον. Δὲν δύναται νὰ ἐκλεγῶσι μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς οἱ κατέχοντες τὸ ἀξίωμα τοῦ Βουλευτοῦ, Δημάρχου ἢ Προέδρου Κοινότητος. Μέλος δὲ τοῦ Συμβουλίου ἢ τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς ὑποβάλλον ὑποψηφιότητα διὰ τοιοῦτον ἀξίωμα ἐκπίπτει αὐτοδικαίως ἀπὸ τῆς ἑπομένης τῆς ἀνακηρύξεώς του ὡς ὑποψηφίου.

Ἄρθρον 25ον. Ἡ Ὁμοσπονδία ἔχει ἰδίαν σφραγῖδα, φέρουσαν ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς τὸ ἔτος ἱδρύσεώς της (1955), κύκλῳ δὲ τὰς λέξεις «Παναρκαδικὴ Ὁμοσπονδία Ἑλλάδος». Ἔχει ὡσαύτως ἰδίαν σημαίαν μὲ ἀναγεγραμμένον ἐπ' αὐτῆς τὸν ὡς ἄνω τίτλον.

Ἄρθρον 26ον. Ὡς ἡμέρα ἑορτῆς τῆς Ὁμοσπονδίας ὁρίζεται ἡ πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν 10ην Ἀπριλίου, ἐπέτειον τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε.', τοῦ ἑορτασμοῦ καθοριζομένου ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 27ον. Ἡ Ὁμοσπονδία δὲν διαλύεται, ἐφ' ὅσον παραμένουν πέντε τακτικὰ μέλη αὐτῆς. Διὰ τὴν διάλυσίν της ἀπαιτεῖται ἀπόφασις τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, παρισταμένων τῶν δύο τρίτων τῶν ἐνεργῶν μελῶν αὐτῆς, τῆς ἀποφάσεως λαμβανομένης διὰ πλειοψηφίας ἴσης πρὸς τὰ τρία τέταρτα τῶν παρισταμένων.

Μετὰ τὴν καθ' οἱονδήποτε τρόπον διάλυσιν τῆς Ὁμοσπονδίας, ἡ περιουσία αὐτῆς διατίθεται δι' ἀποφάσεως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς ἀποφασιζούσης τὴν διάλυσιν.

Ἄρθρον 28ον. Τὸ παρὸν καταστατικόν, ἀναγνωσθὲν ἄρθρον πρὸς ἄρθρον, συνεζητήθη καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν ἱδρυτῶν τὴν 26ην Ἰουνίου 1955.

ΔΑΡΑΙΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ

Τοῦ κ. ΑΝΑΣΤ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ, τέως Γενικοῦ
Ἐπιθεωρητοῦ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως

ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ

Οὗτος ὁ Καπετάνιος ἦτο ἀπὸ τοῦ Δάρα Μαντινείας. Ἐπρωτοφάνη πρὸ τῆς 25 Μαρτίου καὶ ὕψωσε σημαίαν. Ἐκυνήγησεν τοὺς κεχαγιάδες τοῦ Γκιουσιοῦ καὶ Παλιόπυργου καὶ ἄλλους ἀκόμη Τούρκους εὑρεθέντας τότε ἐκεῖ καὶ τοὺς ἐπῆγε κυνηγῶντας ἕως τὶς Τρῶκλες τοῦ χωρίου Κάψια, ἐσκότωσεν ἕνα Ὀθωμανόν, τοὺς δὲ ἄλλους κατεδίωξεν πολεμῶν ἕως τὴν θέσιν Κατσάναν. Ἐκεῖ εὑρέθησαν Τοῦρκοι καβαλαραῖοι περισσότεροι, ἔγινε μάχη καὶ ἐλαβώθη ὁ Κουτσομπραΐμης. Οὗτος ἦτο καβάλα καὶ τὸ ἄλογόν του τὸν ἐπῆγεν εἰς τὴν Τριπολιτσὰν ὅπου καὶ ἀπέθανε. Τοῦτο ἔδωκε φόβον εἰς τοὺς Τούρκους. Εἰς δὲ τὴν μάχην αὐτὴν εὑρέθησαν καὶ οἱ συγχώριοί του Δημήτριος Τσέκος, Παναγιώτης Μεγρέμης, Σταμάτης Μπακόπουλος, Μονάντερος καὶ Ἀναγνώστης Λαμπρόπουλος.

Αὐτοὶ δὲ ὅλοι καὶ ἄλλοι γείτονες εὑρέθησαν καὶ εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Λεβιδίου, ἐκλείσθησαν εἰς τὰ σπίτια καὶ ἐπολέμησαν μὲ κίνδυνον, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐπλησίασαν τὸ σπίτι, ἐπλήγωσαν θανασίμως τὸν Ἀναγνώστην Τζαβάραν, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε καθ' ὁδὸν μεταφερόμενος εἰς Δάρα, ἔβαλαν φωτιὰ εἰς τὰ σπίτια, ὡς καὶ εἰς τὰ ἄλλα σπίτια ὅπου ἦσαν Καλαβρυτινοὶ κλεισμένοι.

Οἱ Δαραῖοι εἰδοποιήθησαν ἀπὸ τὸν ἀγᾶν των, ὁ ὁποῖος ἦταν εἰς τὰ Καλάβρυτα, διὰ νὰ ἔβγουν νὰ τὸν προϋπαντήσουν καὶ τὸν συνοδεύσουν μὲ τὰ ὅπλα των ἀπὸ τὸ γεφύρι τοῦ Ἀμπίμπαγα. Ἀλλ' αὐτοὶ ἀντὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ κάλεσμα τοῦ ἀγᾶ των, ἐκυνήγησαν τοὺς κεχαγιάδες των.

Τόσην ἀνυπομονησίαν εἶχον τότε οἱ Ἕλληνες, δὲν ἔβλεπον τὴν ὥραν νὰ ἐπαναστατήσουν. Μάλιστα ὁ Μοριᾶς εἶχε παραψηθῆ ἀπὸ τὴν τυραννίαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

Οὗτος ἐπίσης κατήγετο ἀπὸ τοῦ Δάρα. Ὑπῆρξε σωματοφύλακας τοῦ Κολοκοτρώνη. Ὡσαύτως καὶ ὁ Γιαννάκος Κούρης, ὅστις ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺν καιρὸν ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Γερο-Κολοκοτρώνην, ἔπειτα ἠκολούθησε τὸν στρατηγὸν Γενναῖον. Καὶ οἱ δύο οὗτοι παρευρέθησαν εἰς πολλὰς μάχας, μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος καὶ ὑπηρέτησαν μὲ ζῆλον καὶ γενναιότητα.

Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Λεβιδίου οἱ Ἕλληνες ἔστειλαν τὸν Παπακώστα ἀπὸ τοῦ Δάρα μὲ τὴν φοράδα τὴν Κούλαν, τὴν γνωστὴν εἰς αὐτούς, ὅστις

εἶχε καὶ τὸ γερο-Τουφεξῆ μὲ τὸ παιδί του νὰ ὑπάγουν εἰς Κακούρι νὰ φωνάξουν τὸν Ἀσημ. Σκαλτσᾶν (Σουδενιώτην) νὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸς εἰς βοήθειαν, διότι ἦλθαν Τοῦρκοι, χωρὶς ὅμως νὰ γνωρίζουν ὅτι Τοῦρκοι καβαλαραῖοι ὑπὲρ τοὺς χιλίους πεντακοσίους ἤρχοντο ἀπὸ τὸν δρόμον τὸν δημόσιον καὶ εἶχαν ἀνεβῆ εἰς τοῦ Μπιλάλη καὶ ἐκεῖθεν ἔπιασαν τὸν κάμπο τοῦ Λεβιδίου. Ἐκεῖ κατὰ τὴν θέσιν Σίναν καὶ Καταβόθραν, ὁ Παπακώστας ἀπήντησε τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐκυνήγησαν ἀλλὰ τοὺς ἔφυγε καὶ ἐπῆγε εἰς τὸ Κακούρι καὶ ἔδωσε τὴν εἴδησιν εἰς τὸν Σκαλτσᾶν.

Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἐσκότωσαν τὸν σύντροφόν του τὸν Τουφεξῆ κατὰ τὴν θέσιν Γεφυράκια.

ΚΟΛΙΟΣ ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Οὗτος ὁ στρατιωτικὸς κατήγετο ἀπὸ τὸ χωρίον Δάρα (τῆς Μαντινείας) καὶ ἦτο πολὺ γενναῖος, διότι, εἰς ὁποιανδήποτε μάχην καὶ ἂν εὑρίσκετο, διεκρίνετο, ἔχων πάντοτε τοὺς γείτονάς του βοηθούς του καὶ συμπολεμιστάς του. Κατὰ τὴν πρώτην μάχην τοῦ Λεβιδίου ἐκλείσθη εἰς ἕνα σπίτι μὲ τοὺς γείνονάς του, ἐπολέμησε τοὺς Τούρκους καὶ συνετέλεσε κι᾽ αὐτὸς εἰς τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν κατὰ πόσον οἱ Δαραῖοι συνετέλεσαν εἰς τὴν νίκην. Ἔλαβον μέρος καὶ ἄλλοι Δαραῖοι εἰς τὸ Λεβίδιον, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ λόγος.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐδῶ θὰ ἀναφέρωμεν ὅτι, κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν τοῦ Λεβιδίου ἀπὸ τὸν καπνὸν τῆς μπαρούτης καὶ τῶν καιομένων ξύλων τῶν οἰκιῶν, δὲν ἐγνώριζεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον κι᾽ ἀνακατώθησαν Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες καὶ μάλιστα ἕνας Ἀράπης ἔδωσε φουσέκια τῶν Δαραίων καὶ τοὺς εἶπε:

—Βάρτε τους!

Τοῦτο ἦτο τυχερόν, διότι εἶχαν ἔλλειψιν φυσεκίων. Τὸν Ἀράπην αὐτὸν τὸν ἐτουφέκισαν Ἕλληνες, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπέτυχον.

Ὅταν ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διακοπὴν τῆς ἐπικοινωνίας Κορίνθου—Ναυπλίου, εἶχε τοποθετήσει τὸν Νικηταρᾶν καὶ Παπα-Ἀρσένην εἰς Ἅγιον Σώστην. Ἀπὸ τὸν Ἅγιον Βασίλειον ἕως τὸν Ἅγιον Σώστην μπορεῖ νὰ σκαλώσῃ ἄνθρωπος μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες τὸ ἐγνώριζαν καὶ περισσότερον ὁ Νικήτας.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἔστειλεν ἐπίτηδες τὸν ὑπασπιστήν του Φωτᾶκον διὰ νὰ καταστήσῃ προσεκτικοὺς τὸν Παπα - Ἀρσένην καὶ Νικηταρᾶν, νὰ μὴ ἀφήσουν ἀνοικτὸ τὸ μονοπάτι καὶ τοὺς πάρουν οἱ Τοῦρκοι τὶς πλάτες.

Ἀλλ᾽ ὁ Νικήτας καὶ ὁ Παπα - Ἀρσένης ἠμέλησαν, εἶπαν τοῦ Ζαχαριᾶ Ἁγιοπετρίτου νὰ ὑπάγῃ νὰ πιάσῃ τὸ μονοπάτι, ἀλλ᾽ αὐτὸς δὲν ἐπῆγε καὶ οἱ Τοῦρκοι ηὗραν καιρὸν ἁρμόδιον καὶ πέρασαν ὅλην τὴν νύκτα τὸ μονοπάτι οἱ 150 πεζοὶ καὶ ὅπως εἶχαν ὑποσχεθῆ εἰς τὸν Πασᾶ ἐπῆραν τὶς

πλάτες τοῦ Νικήτα καὶ τοῦ Παπα - ᾿Αρσένη καὶ ἐσκότωσαν καὶ τὸν Σπανὸν Κρανιδιώτην καὶ ἄλλους 20 Ἕλληνας, τὸν δὲ Νικήταν ἤθελαν πιάσει ζωντανόν, ἂν δὲν ἐχώνετο εἰς τὰ ταμπούρια τῶν στρατιωτῶν καὶ εἰς τοὺς πύργους καὶ ἂν δὲν ἐπολέμει γενναίως ὁ Κολιὸς Μπακόπουλος Δαριώτης.

᾿Εκεῖ εἰς τὴν μάχην τοῦ ῾Αγίου Σώστη, ὅταν ἐσκοτώθη ὁ Παπα - ᾿Αρσένης, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἦτο καὶ ὁ ᾿Αντώνης Νακόπουλος ἀπὸ τὸ χωρίον Δάρα, ὅστις ἦτο γραμματικὸς τοῦ Κολιοῦ Μπακοπούλου. (῾Ο ᾿Αντώνης Νακόπουλος κατόπιν ἔγινε ἱερεὺς τοῦ Δάρα καὶ εἶναι γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα Παπαντώνης, ἐξ οὗ κατάγονται αἱ οἰκογένειαι Παπαντωναίων. Υἱὸς τοῦ Παπαντώνη ἦτο ὁ δημοδιδάσκαλος Δημήτριος Παπαντωνίου, ὁ ὁποῖος ἔγραψε καθ᾿ ὑπαγόρευσιν τοῦ Φωτάκου τὰ «᾿Απομνημονεύματα» αὐτοῦ).

῾Ο ᾿Αντώνης Νακόπουλος, ὅπως γράφει ὁ Φωτᾶκος, ὡς γραμματεὺς τοῦ Κολιοῦ Μπακοπούλου διηγήθη εἰς τὸν Φωτᾶκον τὸ ἑξῆς: ὅτι ὁ Κολιὸς Μπακόπουλος εἰς ἕνα ἐκεῖ (εἰς Ἁγιοσώστην) πύργον μὲ ἄλλους Δαραίους, τὸν ᾿Αλέξιον Λεβιδιώτην, τὸν Νικολέτον Ζακύνθιον, τὸν Δημήτριον Κάρμαν ἀπὸ τὸ Ἄγαλι καὶ τὸν Παναγῆν Καραντούσην (ἐκ Δάρα ἀσφαλῶς) ἦσαν κλεισμένοι εἰς τὸν πύργον. Λεβιδιῶται καὶ Δαραῖοι ἦσαν τὸ ὅλον σαράντα ἑπτὰ (47). ῾Ο δὲ Κάρμας ἐξ Ἄγαλι, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς ἐκαπετάνευε, τότε σκότωσε ἕναν Τοῦρκο μπροστὰ εἰς τὴν πόρτα ἐρχόμενον νὰ ἔμβη εἰς τὸν πύργον, τὸν ἔσυρε μέσα καὶ τὸν ἐλαφυραγώγησεν.

᾿Εκεῖ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἦσαν ὁ ᾿Ηλίας Τσέκος καὶ ὁ Μιχάλης Βέϊκος, ἀδελφὸς τοῦ Χαραλάμπου Βέϊκου (μεταβαλόντος τὸ ἐπώνυμον εἰς Χαραλαμπόπουλον) πρώτου Δημάρχου Νάσσων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ὅπως διηγεῖται ὁ Φωτᾶκος, ἔζων οἱ ἀνωτέρω ὅταν ἔγραφε τὰ «᾿Απομνημονεύματά» του καὶ ἐνθυμοῦντο καὶ ἐδιηγοῦντο εἰς τὸν Φωτᾶκον τὸ κανόνι μὲ τὸ ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι ἐβαροῦσαν τὸν πύργον των. ᾿Ενθυμοῦντο ἀκόμη, ὅταν ἦλθε ὁ Τσώκρης μὲ τοὺς ᾿Αργείους, ἐπῆρε τοὺς Τούρκους ἐμπρός, τοὺς ἔσπρωξε καὶ ἄνοιξε τὸν πύργον. Τότε ἐλαβώθη ὁ Γρηγόρης ἀπὸ τοῦ Κάψια, ἀπὸ ἕνα καβαλάρη Τοῦρκον. Τὸ βόλι τὸν ἐπῆρε εἰς τὴν ράχιν ἀπὸ τὸν αὐχένα (σβέρκον) καὶ ἐβγῆκεν εἰς τὸ κολονοῦρι ξυστά, ἔσχισε τὸ ὑποκάμισό του ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ δέρμα του (τὴν πέτσα) τοῦ κορμιοῦ του καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἦτο ἔτσι λαβωμένος, ἐσκότωσε τὸν καβαλάρην, ἐπῆρε τὸ γιαταγάνι του καὶ τὸ ἄλογό του καὶ τὸ μὲν γιαταγάνι τὸ ἐπῆρε ὁ Νικολέτος Ζακύνθιος καὶ τοῦ ἔδωσε τρία ἄλογα, τὸ δὲ ἄλογο τὸ ἐπῆρε ὁ καπετάνιος των Κολιὸς (Δαριώτης). ᾿Επειδὴ ὅμως τὸ ἄλογο ἦτο πολὺ καλόν, τὸ ἐπῆρε ὕστερα ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΟΛΙΟΥ ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

῾Ο Κολιός, ὡς ἐτύγχανε γνωστόν, παρευρίσκετο εἰς ὅλας τὰς κρισίμους μάχας. ῾Ο ῾Υπουργὸς Πολέμου ᾿Αναγνωσταρᾶς εἶχε συμπεριλάβει μεθ᾿

ἑαυτοῦ τὸν Κολιὸν (ἄνευ στρατιωτῶν) εἰς τὸ Παλαιὸν Ναβαρῖνον πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Ἰμβραήμ. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν περιφανῆ θέσιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Κολιὸς μεταξὺ τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐπαναστάσεως. Κατὰ φυσικὸν λόγον εἶχε συμμετάσχει εἰς τὸ Μανιάκι.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μανιακίου καὶ τῆς Τραμπάλας, καθ' ἃς οἱ Ἕλληνες προσπαθοῦν να ἀναχαιτίσουν τὴν μετάβασιν τοῦ Ἰμβραὴμ εἰς Τρίπολιν, ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε διατάξει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐγκαταλείψουν κατεχόμενον φρούριον. Κατὰ τὴν φυγὴν τῶν Ἑλλήνων ἐκείνην ἐφονεύθη ὁ Κολιὸς Μπακόπουλος καὶ τότε μὲν δὲν ἔγινε γνωστὸς ποῖος καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν τὸν ἐφόνευσε. Κατὰ τὸ 1854 ἀπέθανεν ὁ φονεύσας αὐτόν. Οὗτος ἦτο στρατιώτης ἀπὸ τὸ χωρίον Βαλτεσινῖκον. Ἐπειδὴ δὲ ἤθελε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν μάχην, ὁ ὁπλαρχηγὸς τὸν ἠμπόδισε καὶ τὸν ἐκτύπησε διὰ νὰ πολεμῇ, εἰς δὲ τὸ δάσος τοῦ Ἴσαρι πάλιν ἠθέλησε νὰ φύγῃ καὶ ὁ Μπακόπουπουλος τὸν ἠμπόδισε καὶ τοῦ εἶπε νὰ σταθῇ νὰ πολεμήσουν, διότι κατόπιν των ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι· τότε ὁ στρατιώτης αὐτὸς θύμωσε διὰ ταῦτα καὶ τὸν ἐφόνευσε. Τὴν αἰσχρὰν καὶ ἄτιμον τούτην πρᾶξιν του ὁ ἴδιος ὡμολόγησε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του. Διὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ παλληκαριοῦ τούτου ἐνοχοποιοῦντο πρότερον πολλοὶ ἐπίσημοι ἄνθρωποι καὶ συγγενεῖς του ἀκόμη.

Τὸ περίφημον αὐτὸ παλληκάρι πολλάκις καὶ εἰς πολλοὺς πολέμους ἠνδραγάθησεν, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην (Κλεωνῶν) κατὰ τὴν γενομένην μάχην καὶ καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη, ὅπως προείπαμε, ἔσωσε τὸν Νικήταν Σταματελόπουλον (Νικηταρᾶν) καὶ πολλοὺς ἄλλους Ἕλληνας.

Ἐκεῖ δὲ εἰς τὴν μάχην τῆς Τραμπάλας, οἱ ἐντὸς τοῦ ὀχυρώματος Ἕλληνες ἐπολεμοῦσαν μὲ τόσην γενναιότητα ὥστε ὁ Ἰμβραὴμ καὶ οἱ Γάλλοι πυροβοληταὶ τοὺς ἐθαύμαζον ἀπὸ τὸ ἀπέναντι μέρος.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Κολιὸς Μπακόπουλος.

ΑΝΑΣΤΟΣ Ν. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΚΑΔΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑ

Ἐσεῖς χελιδονάκια μου ποὺ πᾶτε στὸν ἀέρα,
δῶστε χαμπέρι στὸ Μοριᾶ, σ' ὅλα τὰ βιλαέτια.
Βγῆκαν τὰ Τσακωνόπουλα κι' ὁ Καπετὰν - Γεωργάκης,
ρίχνουν ὀβίδες τῆς στεριᾶς καὶ μπόμπες τῆς θαλάσσης.
Πήρανε χῶρες καὶ χωριά, χωριὰ καὶ βιλαέτια,
πήρανε τὴ Μονεμβασιὰ τὸ παινεμένο κάστρο.
Πιάνουν καὶ γράφουν μιὰ γραφὴ στὴν Τρίπολι τὴ στέλνουν:
«Περίμενε, Τριπολιτσᾶ, σὲ δυό, σὲ τρεῖς ἡμέρες,
»θἄρθουν τὰ Πραστιωτόπουλα κι' ὁ Καπετὰν - Γεωργάκης,
»νὰ ἰδῆς πραστιώτικο σπαθί, πραστιώτικο ντουφέκι».

(Ἀπὸ τὴν Πραγματευτή) Συλλογὴ Π. ΜΑΛΕΒΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΖΑΤΟΥΝΑΣ

Ὁ Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Ζατουνιτῶν συγκεντρώνει ἤδη καὶ ἐπιμελεῖται τὴν συγγραφὴν μιᾶς Ἱστορίας τῆς Ζάτουνας τῆς Γορτυνίας, τῆς κωμοπόλεως ἡ ὁποία εἶναι δυνατὸν νὰ λάβῃ σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν ἀρκαδικὴν ἱστορίαν.

Ἐπιθυμοῦντες, ὅμως, ὅπως καὶ ἡ προσφιλὴς πατρίδα μας ἐμφανισθῇ καὶ ἀπὸ τοῦ τόμου τούτου τοῦ ἐκδιδομένου ὑπὸ τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος μετέχει, ἐθεωρήσαμε σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν αὐτούσιον ἕνα κεφάλαιον ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον χειρόγραφον τοῦ μακαρίτου Ζατουνίτου ἰατροῦ Νίκου Σωτηροπούλου, ὁ ὁποῖος εἶχε συγκεντρώσει ἀρκετὸν ὑλικὸν σχετικὸν μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ζατούνης. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀφορᾷ τὴν συμβολὴν τῶν Ζατουνιτῶν εἰς τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς:

"Η ΖΑΤΟΥΝΑ ΕΠΙ ΤΟΥ 1821,,

Εὐθὺς ὡς ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, τὰ τέκνα τῆς Ζατούνης ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος καὶ ὄχι μόνον, ὁπόταν αὕτη ἐξερράγη ἠγωνίσθησαν, ἀλλὰ καὶ πρότερον κατηχήθησαν καὶ ἐγένοντο μέλη καὶ ἄγγελοι τῆς Φιλ. Ἑταιρίας, ὡς ὁ Ἱερόθεος Πετρόπουλος, ὁ συλλέξας τὰ ἑταιρικὰ χρήματα ἐν Πελοποννήσῳ, ὁ Στέφανος Στεφανόπουλος προετοιμάσας τὰ τῆς Ἐπαναστάσεως, κατηχήσας καὶ διανείμας ὅπλα. Ἐπίσης ὁ ἐκ Ζατούνης Ἰωάννης Τρ. Οἰκονομίδης ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τῆς Βλαχίας. Οἱ ἀρχηγοὶ δὲ οἱ ὁδηγήσαντες τὰ τέκνα τῆς Ζατούνης καὶ λαβόντες μέρος ἐν τῇ Ἐπαναστάσει ὑπὸ τὸν Δ. Πλαπούταν, ὑπαγόμενοι εἰς τὸ τμῆμα τῆς Λιοδώρας ὅπερ ἔδιδε τοὺς πολεμιστάς του εἰς τὸν Πλαπούταν ἦσαν οἱ ἑξῆς:

Ἀθανάσιος Ν. Θανόπουλος, Γεωργάκης Καψοκαλύβας ἢ Σταματόπουλος, Δημ. Κ. Κωνσταντόπουλος, Νικόλαος Θ. Ζαρρῆς, ὁ Γεώργιος Βενετσανόπουλος πεσὼν μαχόμενος ἡρωϊκῶς ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἀστασόπουλοι. Πολεμισταὶ δὲ ἦσαν οἱ ἑξῆς: Ἀναγνώστης Θ. Ζαρρῆς, Δημήτριος Σπανόπουλος ἢ Μετοῦρος, Κων. Διαμαντόπουλος γενναίως ἀγωνισθείς, μετὰ δὲ τὸ τέρμα τοῦ Ἀγῶνος ἔγινε ἱερεύς, Κωνστ. Βερροιόπουλος, Ἰωάννης Τριαντόπουλος, Νικόλ. Μητρόπουλος, Νικόλ. Καραχάλιος, Πέτρος Πετρόπουλος, Ἀγγ. Ν. Βερροιόπου-

Τὸ Μνημεῖον τῶν πεσόντων Ζατουνιτῶν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἐκκλησίας «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» εἰς Ζάτουναν, ἱδρυθὲν διὰ δωρεᾶς τῶν ἀδελφῶν Κων. Ρούφα κατὰ τὸ 1915.

λος, Νικόλ. Σταυρόπουλος, Σαράντος Ν. Κοντός, Κων. Ν. Θανόπουλος, Νικ. Ζαχαρόπουλος γεννηθεὶς τῷ 1800 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1870, Μιχαὴλ Χριστούλης, Παναγ. Ἀσημακόπουλος, Βασ. Χριστούλης, Ἀναστάσιος Μπιτούνης μπαϊρακτάρης (σημαιοφόρος) τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. Ὁμοίως σημαιοφόρος καὶ ὁ Χρῆστος Πλασαρᾶς.

Ἐπίσημος προεστὼς τῆς Ζατούνης ἐπὶ τοῦ 1821 ἦτο ὁ Παναγιώτης Ἠλιόπουλος καὶ δευτερεύων ὁ Νικ. Θανόπουλος.

Πολιτικῶς ὑπηρέτησαν οἱ ἑξῆς: Γεώργιος Γιωτόπουλος γραμματεὺς τοῦ Πλαπούτα. Οἱ ἀδελφοὶ Σαράντης καὶ Λεονάρδος Λεοναρδόπουλοι ἐπρομήθευον τὰ ἐπιτήδεια εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡσαύτως καὶ οἱ ἀδελφοὶ Κωνσταντῖνος καὶ Ἰωάν. Σταθόπουλοι ὑπηρέτησαν ἐντὸς τοῦ τόπου. Καὶ ὄχι μόνον ἐν Ζατούνῃ, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς συνέλεξαν στρατὸν καὶ ἐπολέμησαν οἱ Ζατουνῖται, ὡς ὁ Στάϊκος Σταϊκόπουλος ὁ ἐκπορθητὴς τοῦ Παλαμηδίου ἐν Ναυπλίῳ, ὁ Στέφανος Ἰωάν. Στεφανόπουλος ἢ Ρολογᾶς ἐν Μαγουλιάνοις καὶ ὁ Ἰωάννης Τρύφ. Οἰκονομίδης ἐν Βλαχίᾳ. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἐδόξασε τὴν Ζάτουνα ἦτο ὁ ἥρως Στάϊκος Σταϊκόπουλος, ὁ πορθητὴς τοῦ Παλαμηδίου, δι' οὗ ἐπαγιώθησαν οἱ ἑλληνικοὶ ἀγῶνες. Ὑπὸ τὸν Στάϊκον Σταϊκόπουλον ἐπολέμησαν καὶ οἱ ἑξῆς: Γεώργ. Ἀντωνόπουλος γραμματεύς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Στάϊκου Ἀθανάσιος Σταϊκόπουλος, ὁ Βασίλειος Βερροιόπουλος, οἱ ἀδελφοὶ Παναγιώτης καὶ Νικήτας Ι. Κάζαγλη, Ἠλίας Ἠλιόπουλος, Γεώργ. Μητρόπουλος, Πάϊκος Δημητρουλόπουλος καὶ Παναγιώτης Θεοφιλόπουλος ἢ Ρέγος.

Τὰ γυναικόπαιδα τῶν Ζατουνιτῶν, ὁσάκις ἔμελε νὰ συμβῇ ἐπιδρομὴ Τούρκων κατέφευγον καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τοὺς ἀποτόμους βράχους τοῦ Λουσίου ποταμοῦ, ἔνθα εὕρισκον σωτηρίαν, ἰδίως κατὰ τὰς διελεύσεις τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ. Ἐὰν δὲ ποτὲ ἤθελον ἀνακαλυφθῇ, ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν ἐξοργισμένων Ὀθωμανῶν. Φεύγουσαι οἱ γυναῖκες τοὺς Τούρκους ἄφιναν ἔρημα εἰς τὴν τύχην των τὰ μικρά των, ἐκ φόβου μήπως προδοθῶσιν ὑπὸ τῶν φωνῶν ἐκείνων. Ἀναφέρονται τοιαῦτα δὲ δύο παραδείγματα γυναικῶν ἐγκαταλειπουσῶν τὰ τέκνα των φεύγουσαι τοὺς Τούρκους καὶ ἡ μία ἐπιστρέψασα ἐπανεῦρε τὸ τέκνον της σῶον ἐν μέσῃ ὁδῷ, ἡ δὲ ἑτέρα κείμενον ὑπό τινα θάμνον, οἱ παῖδες οὗτοι ἦσαν ὁ εἷς ὁ Ἀγγελῆς Πετρόπουλος, ὁ δὲ ἕτερος ὁ Ἀπόστολος Σωτηρόπουλος. Μερικὰ γυναικόπαιδα εἶχον καταφύγει εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ἵνα σωθῶσι ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῶν ἀγρίων Ἀγαρινῶν».

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν σημειώνομεν ὅτι, ἐκ τῶν Ζατουνιτῶν Ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέβαλαν αἰτήσεις των, ἐτίμησε μὲ τοὺς ἀκολούθους βαθμοὺς τοὺς ἑξῆς:

Τὸν Στάϊκον Σταϊκόπουλον ὠνόμασε ἀξιωματικὸν Α΄ τάξεως (στρατηγόν), τὸν ἀδελφόν του Ἀθαν. Στάϊκον ἢ Σταϊκόπουλον ἀξιωματικὸν Δ΄ τάξεως, τὸν Γ. Σταματόπουλον ἢ Καψοκαλύβαν ἀξιωματικὸν Ε΄ τάξεως.

ΤΟ ΣΠΑΘΑΡΙ ΤΗΣ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

Του κ. Β. Θ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ Σπάθαρι εἶναι ἓν ἐκ τῶν 79 χωρίων τῆς Γορτυνίας, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Λάδωνος, ἔνθα τὸ ὁμώνυμον ὑδροηλεκτρικὸν Ἐργοστάσιον καὶ ὀλίγον βορειότερον τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Θελπούσης[1]. Κεῖται, δηλαδή, περὶ τὰ 85 χιλιόμετρα ΒΔ. τῆς Τριπόλεως καὶ 75 χιλιόμετρα Α. τοῦ Πύργου. Ἐκ Τροπαίων ἀπέχει περὶ τὰ 9 χιλιόμ. πρὸς Β.

Κτισμένον ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου καλουμένου «Γκούτζιου», εἰς ὑψόμετρον 650 μ., ἔχει πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα εὐρύτατον ὁρίζοντα, ἐξικνούμενον εἰς ἀκτῖνα δεκάδων χιλιομέτρων καὶ μέχρι τῆς θαλάσσης τοῦ Πύργου. Ἡ εὐρύτης αὐτὴ τοῦ ὁρίζοντος καὶ ἡ πλουσία βλάστησις τῆς περιοχῆς κατατάσσουν τὸ Σπάθαρι μεταξὺ τῶν πρώτων, εἰς φυσικὰς καλλονάς, χωρίων τῆς Γορτυνίας. Οὐχ ἧττον ὅμως, ἡ ἔλλειψις συγκοινωνίας, λόγῳ τῆς ἀπομεμακρυσμένης θέσεώς του καὶ τὸ πετρῶδες τοῦ ἐδάφους του, καταπονεῖ τοὺς κατὰ πάντα φιλοπόνους καὶ τιμίους Σπαθαραίους. Διὰ τοῦτο, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐγκατέλειψαν τὰς ἑστίας των καὶ ἐγκατεστάθησαν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εὐδοκίμως δημιουργηθέντες.

Ἡ κυρία ἀπασχόλησις τῶν κατοίκων εἶναι ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία. Καλλιεργοῦνται δημητριακά, ὀπωρικὰ καὶ ἡ ἐλαία, τὰ ὁποῖα, ὅμως, μόλις καλύπτουν τὰς ἀνάγκας τοῦ χωρίου. Κατασκευάζονται, ἐπίσης,

1. Ἡ σημερινὴ Βάναινα.

Τοὺς Γεώργ. Ἠλιόπουλον, Δημ. Λεοναρδόπουλον, Δημ. Σπανόπουλον καὶ Ἠλίαν Σπανόπουλον ὠνόμασε ὑπαξιωματικοὺς Α΄ τάξεως. Τοὺς Ἀντών. Ι. Ἀντωνόπουλον, Σωτ. Ἀποστολόπουλον, Ἰωάν. Θανόπουλον, Ἀγγελῆν Π. Λιγερόπουλον καὶ Σαράντον Χαϋδόπουλον ὑπαξιωματικοὺς Β΄ τάξεως καὶ τὸν Δημ. Κ. Κωνσταντόπουλον στρατιώτην.

Τῶν ἀνωτέρω Ζατουνιτῶν Ἀγωνιστῶν εὑρίσκονται φάκελλοι μὲ ἔγγραφα εἰς τὸ Ἀρχεῖον χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἔχομεν, ὅμως, καὶ μερικὰ ἄλλα ὀνόματα Ζατουνιτῶν Ἀγωνιστῶν, (τὰ ὁποῖα ἐνεφάνισε τὸ «Ἰνστιτοῦτον Κολοκοτρώνη») ἤτοι τῶν: Ἀναστ. Ἀναστασοπούλου, Γεωργ. Βενετσάνου, Κ. Εὐσταθίου, Ν. Ζαρρῆ, Ἰω. Ἠλιοπούλου, Ἀθ. Ν. Θανοπούλου, Παν. Πανταζοπούλου, Ἰω. Πετροπούλου, Στεφ. Ι. Στεφανοπούλου ἢ Ρωλογᾶ καὶ Π. Ζαρρῆ, ποὺ τοὺς χαρακτηρίζει «ἀταξινομήτους».

ΛΕΩΝ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

πρὸς ἐκμετάλλευσιν, κομψότατα οἰκοτεχνήματα, κυρίως δὲ τάπητες, κοινῶς «ἁπλάδια» καὶ ὡραῖα κλινοσκεπάσματα, κοινῶς «κουβέρτες».

Ἀπὸ μορφωτικῆς ἀπόψεως, τὸ Σπάθαρι ἀνήκει εἰς χαμηλὴν κλίμακα καὶ τοῦτο, διότι ὁ σκληρὸς μόχθος τῶν κατοίκων, διὰ νὰ ἀναγκάσουν τὸ ἄγονον ἔδαφος νὰ τοὺς ἀποδώσῃ τὸν ἐπιούσιον, δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ σκεφθοῦν διὰ τὴν μόρφωσίν των. Παρὰ τοῦτα, ὅμως, ἐσχάτως παρατηρεῖται μιὰ κάποια ζωηροτέρα κίνησις περὶ τὰ Γράμματα. Οὕτω τρεῖς νέοι Σπαθαραῖοι σπουδάζουν εἰς Ἀνωτάτας Σχολάς, ἐνῷ ἕτεροι δύο εἶναι ἤδη ἐπιστήμονες. Ἐξ ἄλλου εἰς τὸ Γυμνάσιον Τροπαίων κ. ἄ. φοιτοῦν περὶ τοὺς 20 Σπαθαριωτόπαιδες, τὸ δὲ τριτάξιον Δημοτικὸν Σχολεῖον τοῦ χωρίου ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 150 μαθητάς.

★

Ἡ προέλευσις τῆς ὀνομασίας τοῦ χωρίου δὲν εἶναι γνωστή. Πάντως, ἡ λέξις «Σπάθαρι», ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ «τὸ Σπαθάριον», κατὰ συγκοπὴν τῆς καταλήξεως -ον, μᾶς ἐνθυμίζει ἀξιωματοῦχον τῆς βυζαντινῆς Αὐλῆς. Ὡς γνωστόν, «σπαθάριος» ὠνομάζετο, κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως, ἀργότερον ὅμως ὁ τίτλος οὗτος ἀπενεμήθη τιμητικῶς καὶ εἰς ἄλλα σημαίνοντα πρόσωπα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους. Ἐκ τοῦ τίτλου αὐτοῦ ἐδημιουργήθησαν κατόπιν καὶ ἐπώνυμα οἰκογενειῶν, οὕτω δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σπαθάρης» εἶναι γνωστοὶ πολλοὶ Ἕλληνες, λόγιοι καὶ διπλωμάται, ζήσαντες κατὰ τὸν ΙΖ′ καὶ ΙΗ′ αἰῶνα, εἰς τὰς παραδουναβείους Χώρας καὶ τὴν Ρωσίαν. Σπαθάριοι ἐξ ἄλλου, εἶναι μέλη γνωστῆς οἰκογενείας ἐκ Σπάρτης, ἡ ὁποία ἤκμασε κατὰ τοὺς αὐτούς, περίπου, χρόνους. Ὁμόρριζον, προσέτι, ἐπωνυμίαν εὑρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλα, ἐκτὸς τοῦ ἰδικοῦ μας, χωρία· οὕτω Σπάθαρι ὀνομάζεται κοινότης τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, Σπαθαραῖοι δὲ ἢ Σπαθαράτι εἶναι χωρίον τοῦ νομοῦ Πρεβέζης παρὰ τὴν Πάργαν. Ἐπίσης δύο χωρία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ὀνομάζονται Μέγα Σπαθάριον καὶ Μικρὸν Σπαθάριον.

Αἱ ὀνομασίαι αὐταὶ δύναται ἀσφαλῶς νὰ λεχθῇ, ὅτι προῆλθον ἐκ τοῦ ὡς ἐλέχθη βυζαντινοῦ τίτλου τοῦ σπαθαρίου. Οὕτω μετὰ πολλῆς πιθανότητος, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ τὸ ἰδικόν μας Σπάθαρι ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἐξ ἑνὸς τῶν κτιτόρων του, ὁ ὁποῖος θὰ ἐκαλεῖτο δι᾽ ἑνὸς ὁμορρίζου πρὸς τὴν λέξιν Σπάθαρι ἐπωνύμου ἢ θὰ ἔφερε τιμητικῶς τὸν τίτλον τοῦ σπαθαρίου. Ἡ τελευταία, ὅμως, αὐτὴ ἐκδοχὴ συγκεντρώνει ὀλίγας πιθανότητας, ἐὰν ἀληθεύῃ ὁ κατωτέρω συλλογισμός, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ Σπάθαρι ἐκτίσθη ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Ὁπωσδήποτε, πάντως, καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὰ περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ χωρίου λεχθέντα μᾶς πειθαναγκάζουν νὰ θέσωμεν, grosso modo, ὡς

«terminus post quem» τῆς ζωῆς τοῦ Σπαθάρου[2] τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἀλλά, διὰ τὸ Σπάθαρι, φαίνονται μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένοι οἱ χρόνοι αὐτοὶ τοῦ Βυζαντίου. Δὲν ὑπάρχει, ἄλλωστε, καὶ καμμία ἱστορικὴ μαρτυρία, ἡ ὁποία νὰ ἀνάγῃ τὸ Σπάθαρι μέχρι τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Οὔτε καὶ εἰς τὴν περιοχήν του εὑρίσκεται τοιοῦτον τεκμήριον. Πρὸς τὴν νοτιώτερον κειμένην ἀρχαίαν Θέλπουσαν δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ σχέσιν τὸ Σπάθαρι. Θὰ πρέπῃ, κατὰ συνέπειαν, νὰ περιορισθῶμεν εἰς τοὺς ἐντεῦθεν τῆς Φραγκοκρατίας χρόνους καὶ δὴ εἰς τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας.

Πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο συγκλίνουν δύο τινά· ὁ ἀριθμὸς 125, ὁ ὁποῖος δεικνύει τὸν πληθυσμὸν τοῦ Σπαθάρου κατὰ τὸ ἔτος 1815[3] καὶ ἡ φύσις τῆς περιοχῆς. Ἐὰν ὁ μικρὸς οὗτος ἀριθμὸς τῶν κατοίκων κατὰ τὸ 1815 δεικνύῃ, ὅτι τὸ χωρίον τότε μόλις εὑρίσκετο ἐν τῇ γενέσει του, τότε ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς εἰς τὸ Σπάθαρι πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὸ τελευταῖον ἥμισυ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν φύσιν τῆς περιοχῆς, θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ εἰς τὸν ἑξῆς τολμηρότερον συλλογισμόν, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀχθῶμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰς πρώτας οἰκίας τοῦ χωρίου Σπάθαρι ἀπετέλεσαν μερικαὶ καλύβαι ποιμένων, οἱ ὁποῖοι ἐξέλεξαν τὴν τοποθεσίαν αὐτὴν ὡς κατάλληλον διὰ τὰς κτηνοτροφικάς των ἀσχολίας ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς συγκεντρώνουσαν περισσοτέρας δυνατότητας ἀμύνης κατὰ τοῦ Τούρκου ἐπιδρομέως.

Πράγματι, ἐκ στόματος ὑπεργήρων Σπαθαραίων ὁμολογεῖται, ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν «Κουτσουμπάρι», κειμένην 2—3 χιλιόμετρα ΒΔ. τοῦ χωρίου καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Λάδωνος, «δὲν ἔχει πατήσει τούρκικο ποδάρι». Τὸ γεγονὸς δὲν φαίνεται ἀπίθανον, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ φύσει ὀχυρὸν τοῦ τόπου. Ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ συνίσταται ἐξ ἀγρίων καὶ πυκνῶν δασῶν εἰς εὐρεῖαν ἔκτασιν, ἐνῷ ἀπότομοι βράχοι 300—400 μέτρων ὑψοῦνται μὲ ἀγρίαν μεγαλοπρέπειαν ἑκατέρωθεν τοῦ Λάδωνος, μὴ ἀπέχοντες ἀλλήλων πλέον τῶν 50—60 μέτρων. Ἐπὶ τῶν βράχων τούτων σῴζονται ἀκόμη σπήλαια καὶ ὀχυρώσεις τῶν Ἑλλήνων τῆς Τουρκοκρατίας, ὑπὸ τὰς ὀνομασίας «Ταμπούρια», «Μαγαζιά», «τοῦ Παπᾶ ἡ Τρούπα» κ. ἄ., τὰ ὁποῖα εἶναι λίαν δυσπρόσιτα εἰς τὸν ἀμαθῆ ἐπισκέπτην. Εἰς τοῦ «Παπᾶ τὴν Τρούπα», μάλιστα, ἡ εἴσοδος πραγματοποιεῖται διὰ δρομίσκου πλάτους 10—15 ἑκατ. καὶ μήκους 2 μ., ἐσκαλισμένου ἐπὶ μιᾶς ἐπικλινοῦς πέτρας, κάτωθεν τῆς ὁποίας χαίνει βράχος 300 μέτρων...

Εἰς τοὺς γενναίους ὑπερασπιστὰς τῶν βράχων τούτων, οἱ ὁποῖοι συγχρόνως θὰ ἠσχολοῦντο καὶ μὲ τὰ ποίμνια καὶ τὰ κτήματά των, πρέπει νὰ

2. Ἡ κανονικὴ γεν. Σπαθαρίου δὲν εἶναι ἐν χρήσει· πρβλ. καὶ τὴν δοτ. «Ἐν Σπάθαρι» καὶ εἰς ἐπίσημα ἀκόμη ἔγγραφα γραφομένην. Τὸ ὄνομα τείνει νὰ γίνῃ ἄκλιτον.

3. Κατὰ τὸν Πουκεβίλ.

ὑποθέσωμεν ὅτι ὀφείλει τὴν καταβολήν του τὸ Σπάθαρι. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀγόμεθα διὰ τοῦ ὡς ἄνω συλλογισμοῦ, ἐλλείψει ἄλλων συναφῶν στοιχείων, δυναμένων, ὡς ἔγγιστα, νὰ προσδιορίσουν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Σπαθάρου.

Τὴν πρώτην ἱστορικὴν μαρτυρίαν περὶ Σπαθάρου, ἀποτελεῖ ἔγγραφον τοῦ 1824 (Ὀκτώβριος), εὑρισκόμενον εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 31 φάκ. Ὑπ. Πολέμου τῶν «Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους». Εἶναι κατάλογος, περιλαμβάνων τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κανέλλου καὶ Δημητρίου Δεληγιάννη συγκεντρωθέντων, κατὰ τὴν ὡς ἄνω χρονολογίαν, παρὰ τὰς Παλαιὰς Πάτρας, Γορτυνίων ἀγωνιστῶν, ταξινομημένα κατὰ χωρία. Εἰς τὸ Σπάθαρι ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα: Κώστας Κατζικερός [4], Δῆμος Νῖτζος, Δῆμος Κουβαρᾶς, Ἀθανάσιος Κούρας, Μιχαὴλ Κούρτης, Ἀργύρης Κατζιάπης, Κωνσταντῆς Ἠλία, Σπῦρος Γεωργάκη, Δημήτριος Γιαννάκη, Χρῖστος Κακαβᾶς, Ἠλίας Γιαννάκη καὶ Γιαννάκης Ντοῦρος.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ Ἀγωνιστῶν, παραθέτομεν ἐδῶ τὰ ὀνόματα καὶ ἄλλων 11 Σπαθαραίων, προσενεγκόντων ὑπηρεσίας κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Εἶναι ὁ ὑπαξιωματικὸς Α' τάξεως Θεόδωρος Τζάκωνας καὶ οἱ στρατιῶται: Σπῦρος Καρβουνιάρης, Κων. Κατζικερός, Χρ. Κουρελέσης, Νικ. Κεφαλᾶς, Χρόνης Κεφαλᾶς, Κων. Νῖτζος, Ἰωάν. Ντοῦρος, Λάμπρος Ντοῦρος καὶ Β. Χρυσοβιτσιώτης. Οἱ ἀγωνισταὶ οὗτοι ἢ τὰ τέκνα αὐτῶν εἶχον ὑποβάλει πρὸς τὴν «Ἐπιτροπὴν Στρατιωτικῶν Ἐκδουλεύσεων» τῆς ἐποχῆς [5], αἴτησιν πρὸς χορήγησιν ἀμοιβῆς «ἀνθ' ὧν ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος ἔπραξαν». Τὴν αἴτησιν συνοδεύουν, συνήθως, πιστοποιητικὰ δυνάμενα νὰ πείσουν τὴν Ἐπιτροπὴν περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἀγωνιστῶν αὐτῶν, σπουδαιότερον τῶν ὁποίων εἶναι τοῦ Θεοδώρου Τσάκωνα, ὑπογεγραμμένου ὑπὸ τῶν ὁπλαρχηγῶν Ἰωάννου Θ. Κολοκοτρώνη καὶ Κανέλλου Δεληγιάννη, ἐν Λαγκαδίοις τὴν 21 Ἀπριλίου 1844 [6].

Τὸ Σπάθαρι ἀναφέρει καὶ ὁ Φωτάκος εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του [7] λέγων, ὅτι, προελαύνοντος τοῦ Ἰμβραὴμ πρὸς τὴν Γορτυνίαν, οἱ εὑρισκόμενοι εἰς Λαγκάδια, τὴν 30 Ἰουνίου 1825, Γενναῖος (Κολοκοτρώνης), Κανέλλος καὶ Δημήτριος Δεληγιάννης «ἐτράβηξαν ἐκεῖθε κατὰ τοῦ Σπάθαρη. Ἐκεῖ ηὗραν τὰς οἰκογενείας τῶν Δεληγιανναίων καὶ ἄλλας πολλὰς εἰς τὴν λεγομένην «Τρύπαν τοῦ Σπάθαρη» [8], ὅπου ἦτο καὶ ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, Κωνσταντῖνος» [9].

4. τζ = τσ.
5. Μετὰ τὸ 1840 καὶ τὸ 1865.
6. Τὰ σχετικὰ ἔγγραφα εὑρίσκονται εἰς τὸν «Κατάλογον τῶν Ἀγωνιστῶν» τοῦ «Ἱστορικοῦ Ἀρχείου» τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης. Περὶ τῶν ἀγωνιστῶν αὐτῶν θ' ἀσχοληθῶμεν ἄλλοτε.
7. Φωτάκου, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Γ', σ. 550, Ἔκδ. «Νεοϊστορικῆς Βιβλιοθήκης», Ἀθῆναι 1955.
8. Ἴσως εἶναι «τοῦ Παπᾶ ἢ Τρούπα».
9. Πρβλ. καὶ Γ. Τερτσέτη, «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Κολοκοτρώνη», Ζ' 223, ἐν

Διὰ τὸ ἔτος 1832 ὁμιλεῖ περὶ Σπαθάρου ἀχρονολόγητον ἔγγραφον, εὑρισκόμενον εἰς τὰ «Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους», ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρόσοδοι τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης[10] κατὰ τὸ 1832 εἰς κοιλὰ[11] ὡς ἔγγιστα». Μεταξὺ τῶν ἄλλων χωρίων περιλαμβάνεται καὶ τὸ Σπάθαρι, ὡς ἑξῆς: «Σπάθαρι μὲ βίβλενα: Σῖτος 140 (κοιλά), Κριθὴ 40, Σμιγὸς 30, Ἀραβόσιτος 40».

Ἰδοὺ τώρα πῶς ἔχει τὸ Σπάθαρι ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ ἀπὸ τοὺς προεπαναστατικοὺς χρόνους καὶ ἐντεῦθεν: Τὸ ἔτος 1815 κάτοικοι 125, τὸ 1851—302, τὸ 1861—324, τὸ 1897—516, τὸ 1907—595, τὸ 1920—570, τὸ 1928—617, τὸ 1940—702 καὶ τὸ 1951—723.

Διοικητικῶς, τὸ Σπάθαρι μέχρι τοῦ ἔτους 1912 ὑπήγετο εἰς τὸν Δῆμον Τροπαίων, συμφώνως πρὸς τὸ Διάταγμα τοῦ 1833, διὰ τοῦ ὁποίου ὁλόκληρος ἡ Γορτυνία διηρέθη εἰς δήμους. Διὰ τοῦ νόμου, ὅμως, ΔΝΖ΄ τοῦ 1912, καταργήσαντος τὸ δημοτικὸν σύστημα τῶν δήμων, τὸ Σπάθαρι ἀπετέλεσε ἰδίαν κοινότητα, ἐσχάτως δὲ ἀπέκτησε καὶ ἴδιον ἐκλογικὸν κέντρον.

Β. Θ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

«Τερτσέτη "Απαντα» τῆς «Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης» ἀρ. 6, τόμ. Γ΄, σ. 126.

10. Μέχρι τοῦ ἔτους 1833 ἡ ἐπαρχία ὠνομάζετο Καρυταίνης. Ἡ νέα ὀνομασία της ἰσχύει ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου, ὅτε ὡρίσθη ὡς πρωτεύουσα αὐτῆς ἡ Δημητσάνα, προῆλθεν δὲ ἐκ τῆς Ἀρχαίας Ἀρκαδικῆς πόλεως Γόρτυνος, ἧς ἐρείπια διεσώθησαν παρὰ τὸ χωρίον Ἀτσίχολον, πλησίον τῆς Καρυταίνης.

11. Κοιλὸν = 12 ὀκάδες.

ΑΡΚΑΔΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΛΕΒΙΔΙΟΥ

(14 Ἀπριλίου 1821)

Τρεῖς πέρδικες καθόντανε στὰ Τσιπιανὰ στὴ ράχη,
εἶχαν τὰ νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερὰ βαμμένα.
Ἡ μιὰ τηράει τὰ Τσιπιανὰ κι' ἡ ἄλλη τὸ Λεβίδι
κ' ἡ τρίτη ἡ καλύτερη τηράει τὸν Ἀναγνώστη,
ποὺ πολεμάει κατάκαμπα, στὴν μέση στὸ Λεβίδι,
δίχως ψωμί, δίχως νερό, δίχως κανὰ μιντάτι,
πέντε ἡμέρες νηστικὸς καὶ πέντε διψασμένος.
Ἕνας πασιᾶς τοῦ φώναξε ἀπὸ τὸ καραοῦλι:
—Ρὲ Ἀναγνώστη στρατηγέ, μὲ τοὺς καλοὺς λεβέντες,
ἔλα, ὀρέ, προσκύνα με, μὴ σοῦ χαλῶ τ' ἀσκέρι!
—Τί λές, μωρὲ βρωμόσκυλο, μωρὲ παλιομουρτάτη;
Μὴ λὲς πὼς εἶμαι νιόγαμπρος γιὰ νὰ φιλήσω χέρια;
Μένα μὲ λὲν Στριφτόμπολα, Τούρκους δὲν προσκυνάου!...

(Ἀπὸ τὸ Μάναρι)

Συλλογὴ ΔΗΜ. Ι. ΤΣΙΡΙΜΠΑ

Ο ΣΤΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

Ὁ δρόμος ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ Καστρὶ καὶ τὸν Ἅγιο Πέτρο στὸ Ἄστρος, ἅμα περάση τὸ Ξεροκάμπι, μὲ μιὰ στροφὴ βρίσκεται ξαφνικὰ ἀντιμέτωπος στὸν Ἁγιάννη. Στὸ σημεῖο ἀκριβῶς αὐτὸ ξεκόβει ἀριστερὰ ἕνας στενὸς ἁμαξόδρομος ποὺ κατηφορίζει γιὰ κάμποση ὥρα ἀνάμεσα ἀπὸ ρίκια καὶ σπαρτοχώραφα. Ὁ δρόμος αὐτὸς ὁδηγεῖ στὸ Φούντωμα καὶ κατόπιν στὸ Στόλο.

Ὅταν κάνουμε κουβέντα γιὰ τὸ Φούντωμα δὲν πρέπει νὰ τὸ θεωροῦμε σὰ χωριὸ ἀνεξάρτητο, ποὺ ἔχει ξέχωρη καταγωγὴ καὶ ἱστορία ἀπὸ τὸ Στόλο. Ἡ γεωγραφικὴ θέση καὶ ἡ ριζικὴ διαφορὰ στὴν ψυχολογία τῶν δύο χωριῶν δὲν μποροῦν νὰ ἀλλάξουν τὴν κοινὴ καταγωγή τους, ποὺ κρατάει ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Καστριοῦ, οὔτε νὰ μεταβάλη τὴν ἱστορία ποὺ ἀνοίξανε τὰ δυὸ χωριὰ προχωρώντας μαζὺ κάτω ἀπὸ τὴν κοινὴ ἐπιγραφὴ «Κοινότης Στόλου».

Ὅταν πρὶν ἀπὸ ἑκατὸν πενῆντα χρόνια κατέβηκαν ἀπὸ τὸν Κότρωνα πρῶτοι οἱ Γιαννιτσαῖοι, Παναγιωτουραῖοι καὶ Τσουγκριαναῖοι, ἡ περιοχὴ ἦταν ἐλάχιστα καλλιεργημένη ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Προδρόμου. Λίγο πιὸ πέρα ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν πρώτων κατοίκων, κοντὰ στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Τάνου, κάπνιζαν ἀκόμη τὰ ἐρείπια ἑνὸς ἄλλου χωριοῦ ποὺ εἶχε καταστραφῆ ἀπ᾿ τοὺς Τούρκους. Οἱ νέοι Στολιῶτες ἢ καλύτερα οἱ ἄποικοι Κοτρωναῖοι, βάστηξαν ἀπὸ τὰ ἀπομεινάρια τοῦ καταστραμένου χωριοῦ ὅ,τι τοὺς χρειαζόταν: Τὸ ὄνομά του καὶ λίγους πλίνθους γιὰ νὰ φτιάξουν πατητήρια καὶ φούρνους. Ἐσύλησαν δηλαδὴ τὸν τάφο, χωρὶς νὰ τοὺς ἐνδιαφέρη νὰ μάθουν ποιὸς ἦταν κι᾿ ἀπὸ τὶ πέθανε ὁ μακαρίτης... Ἔτσι ὁ «Παλιόστολος» μαζεύτηκε στὶς σκοτεινὲς πτυχὲς τοῦ παρελθόντος, παίρνοντας μαζύ του κάθε τὶ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ στρέψη ἀπάνω του τὸν προβολέα τῆς ἱστορίας.

Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἔρχονται στὸ φῶς τάφοι, πήλινα δοχεῖα καὶ μάρμαρα, ἀλλὰ οἱ χωρικοί, γνωρίζοντας τὴν ἀξία ποὺ ἔχουν τὰ εὑρήματα αὐτὰ σὰν... οἰκοδομικὰ ὑλικά, τὰ παραλαβαίνουν μὲ εὐλάβεια καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ χτίσουν μανδρότοιχους καὶ κοττέτσια. Ἔτσι καὶ πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια δυὸ ἐργάτες βρῆκαν τυχαῖα μιὰ μαρμάρινη πλάκα ποὺ εἶχε χαραγμένη ἀπάνω τὴν ἐπιγραφή:

ΗΤΙΣ ΑΝΩΡΥΞΑΙ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΤΟΥΤΟΝ
ΜΕΡΙΣΕΤΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΑΣ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ
ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ

Δὲν γνωρίζουμε ὅμως τὴν τύχη τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς κι᾿ οὔτε μποροῦμε νὰ ξέρουμε ἂν τὴ μελέτησε κανένας εἰδικός. Ἀλλὰ ἂς ξαναρθοῦμε στοὺς πρώτους κατοίκους τοῦ σημερινοῦ Στόλου.

᾿Από τὶς οἰκογένειες ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, οἱ Παναγιωτουραῖοι καὶ Τσουγκριαναῖοι ἀφιερώθηκαν μὲ πάθος στὴν καλλιέργεια τῆς γῆς. ᾿Αντίθετα οἱ Γιαννιτσαῖοι σήκωσαν κεφάλι ἐνάντια στοὺς καταχτητὲς καὶ βγῆκαν στὸ κλαρί. ῾Ο Στρατηγὸς Γιαννίτσιος σκοτώθηκε στὸ Δραγούνι σὲ μιὰ συμπλοκὴ μὲ τοὺς Τούρκους, ποὺ ἔγινε πρὶν ἀπ᾿ τὴ μάχη τῶν Δολιανῶν (βλ. ἐφημ. «᾿Αρκαδικὰ» φύλλο 17 σελ. 2 τῆς 15-5-1957).

῾Ο γιός του ὅμως Θεοδόσης πολέμησε στὶς κυριώτερες μάχες τῆς ᾿Επανάστασης καὶ πέθανε ἀρκετὰ χρόνια ὕστερα, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἐπίσημο πιστοποιητικὸ ποὺ βρίσκεται στὰ ᾿Αρχεῖα τῶν ᾿Αγωνιστῶν τῆς ᾿Εθνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τὸ παράδειγμα τῶν τριῶν οἰκογενειῶν ἀκολούθησαν ἀμέσως καὶ ἄλλοι Καστρῖτες, ποὺ κατεβήκανε γιὰ νὰ κατοχέψουν κι᾿ αὐτοὶ τόπο. ᾿Απὸ αὐτοὺς μερικοὶ θρεμμένοι μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀναρχίας καὶ μὴ μπορῶντας ἀπὸ τὴ φύση τους νὰ ὑποταχθοῦν στοὺς περιορισμοὺς ποὺ ἐπέβαλε ἡ γεωργικὴ δουλειά, πήρανε τὰ κοπάδια τους καὶ ἀνεβήκανε στὶς ράχες, ἔχοντας γιὰ νόμο τους τοὺς λεβέντικους σκοποὺς τῆς φλογέρας καὶ τὴν κουμπούρα γιὰ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία.

Περιττὸ νὰ ποῦμε ὅτι οἱ ὀρεσίβιοι αὐτοὶ ἄντρες ἄφησαν στοὺς Παναγιωτουραίους καὶ Τσουγκριαναίους τὴ φροντίδα γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ ἔφτιαξαν τὸ χωριό τους, τὸ σημερινὸ Φούντωμα, πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ Στόλο σὲ σημεῖο ποὺ νὰ τὸ σφυροκοποῦνε ὅλοι οἱ ἀνέμοι. Οἱ οἰκογένειες ποὺ ἀπετέλεσαν τὸ Φούντωμα εἶναι οἱ Περδικαραῖοι, ᾿Αναστασαῖοι, Καλατζαῖοι, Γερουλαῖοι καὶ Μπακουραῖοι ποὺ ἦρθαν ἀπὸ τοῦ Ρούβαλη οἱ τρεῖς πρῶτες, ἀπὸ τὸ Τσιορβάσι καὶ τοῦ Μπερνορῆ οἱ δυὸ ἄλλες. ᾿Ανάμεσα στὶς οἰκογένειες αὐτὲς ἀπὸ τὸ 1918 καὶ μετὰ ἄναψαν διενέξεις καὶ ἔγιναν ἄγριοι φόνοι ποὺ συγκλονίσανε τὰ γύρω χωριὰ καὶ φέρανε ἐπανειλημμένα τὸ Φούντωμα καὶ μαζύ του τὸ Στόλο στὸ προσκήνιο τῆς τραγικῆς ἐπικαιρότητας.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅμως ὅτι οἱ Φουντωμιῶτες γρήγορα ἀποβάλανε κάθε τραχύτητα καὶ προχώρησαν ἑνωμένοι μὲ τοὺς Στολιῶτες στὴν κατασκευὴ κοινοτικῶν ἔργων ποὺ ἄλλαξαν τὴν ὄψη τοῦ χωριοῦ. ῾Η παραδειγματικὴ ὁμόνοια ποὺ βασιλεύει τώρα στὸ Φούντωμα εἶχε σὰν ἐπακόλουθο τὴν καθιέρωση μιᾶς περίεργης κοινοχτημοσύνης. Ἕνα καλάθι σῦκα, ποὺ θὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τοῦ χωριοῦ, θὰ φθάσῃ ἄδειο στὰ τελευταῖα σπίτια. Καὶ τοῦτο γιατὶ οἱ συγχωριανοὶ θεωροῦν ὑποχρέωσή τους νὰ πάρουν ἀπὸ τὰ σῦκα τοῦ γείτονα, ὑπακούοντας ἔτσι στοὺς ἄγραφους νόμους ποὺ διέπουν τὴν κοινωνία τους.

Στὸ διάστημα ποὺ οἱ Φουντωμιῶτες, σπαταλοῦσαν τὴν ἐνεργητικότητά τους σὲ ἄσκοπες φιλονικεῖες, ὁ Στόλος, πλουτισμένος πιὰ καὶ μὲ νέες οἰκογένειες, μάζεψε τὸ νοικοκυριό του, βελτίωσε τὴν οἰκονομία του καὶ ἔφτασε σὲ ἕνα ἀξιοζήλευτο σημεῖο προκοπῆς. ᾿Αξιόλογη πρόοδος ἐπιτευ-

χθηκε καὶ στὸν πνευματικὸ τομέα. Οἱ Τσουγκριαναῖοι στὸ διάστημα αὐτὸ μᾶς ἔδωσαν ἕνα ἱερέα, ἕνα δάσκαλο καὶ ἕνα γιατρό, ἐξαιρετικὸ ἐπιστήμονα ποὺ πέθανε τελευταῖα στὴν Ἀθήνα. Οἱ Τσιβεριωταῖοι ἔφυγαν ἀπὸ τὸ χωριὸ οἱ περισσότεροι καὶ διέπρεψαν στὸ ἐμπόριο καὶ στὶς ἐπιστῆμες. Σήμερα ἔχουμε ἕνα γιατρὸ Τσιβεριώτη στὴν Ἀθήνα καὶ ἕνα ἀντισυνταγματάρχη τῆς Χωροφυλακῆς. Ἡγεμόνας τοῦ ἐμπορίου ἀναδείχτηκε ὁ Γιάννης Παναγιωτοῦρος καὶ σήμερα οἱ γιοί του, συνεχίζοντας τὴν παράδοση τοῦ πατέρα, θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς καλλίτερους ἐμπόρους στὴν Ἀθήνα.

Τὸ 1950 ὁ Στόλος, καὶ λέγοντας Στόλος ἐννοοῦμε μαζὺ καὶ τὸ Φούντωμα, βγῆκε τσακισμένος μέσα ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναταραχῆς. Δὲν ἄργησε ὅμως ἡ Κοινότητα νὰ ἀνασυντάξῃ τὶς δυνάμεις της καὶ νὰ χαιρετίσῃ τὴν ἀρχὴ τῆς νέας ἐποχῆς τῆς ἱστορίας της μὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ κοινοτικὰ ἔργα. Τὸ 1951 καὶ 1952 ἀνοίχτηκε ὁ δρόμος ποὺ ἕνωσε τὰ δυὸ χωριὰ μὲ τὸ δημόσιο δρόμο Ἄστρους—Τρίπολης. Ἀργότερα ἔγινε τὸ ὑδραγωγεῖο στὸ Φούντωμα καὶ τὰ ἔργα αὐτὰ ἀκολούθησε ἡ ἐπέχταση τοῦ σχολείου, μὲ μιὰ καινούργια πτέρυγα ποὺ ἔγινε, καὶ ἡ τελειοποίηση τῆς ἐκκλησίας.

Στὶς προσπάθειες τῆς Κοινότητας βοήθησαν ὑλικὰ ὅλοι οἱ Στολιῶτες καὶ ἰδιαίτερα οἱ Μιχάλης Γερούλης καὶ Βασίλης Παναγιωτοῦρος, ποὺ εἶναι ἀπὸ χρόνια ἐγκαταστημένοι στὴν Ἀμερική.

Σήμερα ἡ φτώχεια, ποὺ δὲν ἐπιτρέπει στοὺς κατοίκους νὰ ἀνταποκριθοῦν στὶς νέες ἀνάγκες ποὺ δημιούργησε ὁ πολιτισμός, ἐνεργώντας σὰ μιὰ τρομερὴ φυγόκεντρη δύναμη, τείνει νὰ ξεκολλήσῃ ὁλόκληρες οἰκογένειες καὶ νὰ τὴ ξεσφεντονίσῃ πέρα ἀπὸ τὶς ἀγριεμένες θάλασσες τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Παράλληλα τὸ σημερινὸ φιλοπρόοδο Κοινοτικὸ συμβούλιο μὲ τὸν φιλότιμο πρόεδρο Βαγγέλη Γερούλη μάχεται ἐντατικὰ καὶ μὲ τὴ συμπαράσταση κάθε Στολιώτη νὰ μπαλώσῃ τὶς ρωγμὲς ἀπ' ὅπου διοχετεύεται ἡ δύναμη τῆς Κοινότητας στὶς μακρυνὲς πόλεις τῆς Ἀμερικῆς.

Τελειώνοντας δὲν μποροῦμε νὰ ἀφήσουμε ἔξω ἀπὸ τοῦτες τὶς λίγες γραμμὲς μιὰ εὐχάριστη διαπίστωση. Οἱ Στολιῶτες αἰσθάνονται σήμερα ζωηρὴ δίψα γιὰ μάθηση. Τὸν περασμένο χρόνο περισσότερα ἀπὸ τριάντα παιδιὰ φοιτήσανε στὸ γυμνάσιο, ἐνῶ πέντε νέοι Στολιῶτες ἀκολουθᾶνε ἀνώτερες σπουδές. Εἶναι βέβαιο πὼς ἡ νέα αὐτὴ γενιὰ δὲν πρόκειται νὰ πέσῃ στοὺς φανταχτεροὺς δρόμους τοῦ ἀνόητου κοσμοπολιτισμοῦ. Αὐτὸ δείχνει πὼς ὅταν θἄρθῃ ἡ ἐποχὴ ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα θὰ χαίρεται τοὺς καρποὺς τῶν ἀνακαλύψεών της, ἡ στολιώτικη φλογέρα δὲ θὰ μολογάῃ πιὰ στὰ καταράχια τὸ παράπονο τοῦ δουλευτῆ γιὰ τὴν ὑλική του ἐξαθλίωση, μὰ θὰ ἐκφράζῃ τὸ βαθὺ πόνο τοῦ στοχαστῆ, ποὺ βασανίζεται ἀπὸ τὶς μεταφυσικές του ἀνησυχίες.

ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΚΥΡΚΙΝΤΑΝΟΣ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΑΣΕΑ

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ Κ. ΓΕΩΡΓ. Δ. ΚΑΡΒΕΛΑ

Στοὺς Σουηδοὺς Ἀρχαιολόγους, ποὺ ἐνήργησαν κατὰ τὴν περίοδον 1936—1938 ἀνασκαφὲς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ σοφὸ ἀρχαιολόγο καὶ γνωστὸ φίλο τοῦ χωρίου Ἀσέας κ. Ἑρρῖκον Χόλμπεργκ ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολι τῆς ἀρχαίας Ἀσέας, τὸ σημερινὸ δηλ. Παλιόκαστρο, χρωστοῦμε τὰ ὅσα γνωρίζομε γιὰ τὴν Ἀσέα στὴν προϊστορικὴ περίοδο τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Μετὰ τὶς ἀνασκαφὲς ὁ κ. Ἑρρῖκος Χόλμπεργκ ἐδημοσίευσε σὲ ἀγγλικὴ γλῶσσα περισπούδαστη ἐπιστημονικὴ μελέτη μὲ τὸν τίτλο «Ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Ἀσέαν τῆς Ἀρκαδίας 1936—1938». Ἡ μελέτη αὐτὴ μαζὶ μὲ τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν ἀποτελοῦν τὶς μοναδικὲς γνώσεις μας γύρω ἀπὸ τὴν προϊστορικὴν Ἀσέα.

Σύμφωνα μὲ τὴν μυθολογικὴ παράδοσι, τὴν Ἀσέαν ἔκτισεν ὁ ἥρως Ἀσεάτας ἢ Ἀσεάτης, γυιὸς τοῦ Ἀρκάδος Λυκάονος. Σ' αὐτὸ τὸν ἥρωα χρωστάει τὸ ὄνομά της ἡ κώμη Ἀσέα, γιατὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι καὶ στοὺς προϊστορικοὺς καὶ στοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ Ἀσέα ἦτο μιὰ μικρὴ πόλις, μιὰ κωμόπολις.

Ὁ λεξικογράφος Ἡσύχιος, ὁ Ἀλεξανδρεύς, λέγει: «Ἀσέα ἔστιν κώμη Ἀρκαδίας, ὅθεν Ἀλφειὸς δοκεῖ τὰς πηγὰς ἔχειν καὶ Ἀσεάτας λέγεται». Κατὰ τὸν Ἡσύχιο ἡ λέξις Ἀσέα ἢ Ἀσία σημαίνει βαλτῶδες μέρος, ἐπειδὴ ἐτυμολογικῶς—κατὰ τὸν Ἡσύχιο πάντοτε—εἶναι συγγενὴς μὲ τὴν λέξιν Ἄσις, ποὺ σημαίνει «ἡ μετ' ὀστράκων καὶ λίθων ἰλύς».

Ἀπὸ τὴν ἐτυμολογίαν αὐτὴ καὶ ἀπὸ τὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους τοῦ Ἀσεατικοῦ πεδίου φτάνομε στὴ λέξι «Σαπικοῦ» τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως πρᾶγμα ποὺ γεννᾶ γλωσσολογικὰ τὴν ὑπόνοια ὅτι ἡ λέξις «Ἀσεατικὸν πεδίον» ἀλλοιώθηκε σὲ Σαπικοῦ Κάμπους τοῦ Χρονικοῦ καὶ κατόπιν στὸ γνωστὸ τοπωνύμιο Σαπολίβαδο. Δηλαδὴ οἱ λέξεις Ἀσέα - Ἀσεατικὸν - Σαπικοῦ καὶ Σαπολίβαδο ἔχουν τὴν ἴδια σημασία.

Ἔχοντας ὑπ' ὄψι τὴν ἐτυμολογία τοῦ Ἡσυχίου καὶ τὴ σημερινὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους τοῦ λεκανοπεδίου, ποὺ περικλείεται ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Δήμου Βαλτετσίου, φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὰ νερὰ τῶν πηγῶν τοῦ λεκανοπεδίου ἦσαν πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ σημερινὰ νερὰ τῶν πηγῶν τοῦ Φραγκοβρύσου, τῶν νερῶν τῆς Μαναρέϊκης, τοῦ Μαυροβεριοῦ καὶ τοῦ βάλτου Πάπαρι.

Οἱ γνώσεις μας γύρω ἀπὸ τὸν Νεολιθικὸ πολιτισμὸ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐλάχιστες, σχεδὸν ἀποσπασματικές. Ἡ Ἀσέα εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ποὺ χάρις στὶς ἀνασκαφὲς τῶν Σουηδῶν μᾶς ἔδωσε λίγα μνημεῖα τῆς νεολιθικῆς ζωῆς της. Ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γενικὰ ἐρείπια κτισμάτων νεολιθικῆς ἐποχῆς πάνω στὸ Παλιόκαστρο δὲν μποροῦν φανερὰ νὰ καθορισθοῦν. Κεραμεικὰ ὅμως, καὶ αὐτὰ σὲ κομμάτια, μαρτυροῦν, ὅτι ὁ τόπος αὐτὸς

κατοικήθηκε στὴν Νεολιθικὴ ἐποχή, δηλαδὴ πιὸ ἐνωρὶς ἀπὸ τὰ 3000 π. Χ. χρόνια.

Ἡ Ἀκρόπολις τῆς ἀρχαίας Ἀσέας ἔχει μέγιστον ὕψος ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς πεδιάδος 50 μέτρα. Τὸ μῆκος τοῦ πλατώματος τῆς κορυφῆς της εἶναι 240 μέτρα καὶ τὸ πλάτος 120 μ.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη τῶν Σουηδῶν ἔφερε σὲ φῶς ὑπολείμματα σπιτιῶν μὲ σχέδιο ὀρθογώνιο καὶ θεμέλια σπιτιῶν ποὺ ἀνήκουν στὴν πρωτοελλαδικὴ περίοδο. Τὰ σπίτια αὐτὰ κατεστράφησαν ἀπὸ φωτιὰ καὶ πάνω σ᾽ αὐτὰ κτίσθηκαν ἄλλα. Βρέθηκαν καὶ κομμάτια ἀγγείων οἰκιακῆς χρήσεως, ποὺ ἀνήκουν στὴν πρωτοελλαδικὴ περίοδο. Πέραν ἀπὸ τὸ ὅτι κατοικήθηκε καὶ ἀνέπτυξε κάποιον πολιτισμὸν ἡ Ἀσέα στὴν πρωτοελλαδικὴ περίοδο, τίποτα ἄλλο δὲν γνωρίζομε.

Στὴ Μεσοελλαδικὴ περίοδο κατοικήθηκε καὶ ἀνέπτυξε πολιτισμὸν ἡ Ἀσέα, ὅπως μαρτυροῦν τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἐρείπια, δηλαδὴ θεμέλια τοίχων σπιτιῶν καὶ πολλὰ κομμάτια ἀγγείων οἰκιακῆς χρήσεως. Τὰ κομμάτια αὐτὰ τῶν ἀγγείων ἔχουν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ἀξία. Οἱ ἀρχαιολόγοι τὰ κατατάσσουν σὲ τρεῖς κατηγορίες: 1) στὰ πρωτόγονα, ποὺ δὲν ἔχουν καμμία διακόσμησι, 2) στὰ γκρίζα καὶ μαῦρα καὶ 3) στὰ ἐγχάρακτα, ποὺ εἶναι διακοσμημένα μὲ δύο χρώματα ἄσπρο καὶ κόκκινο. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολόγους δὲν ἔχει καθορισθῆ χρονικὴ διάκριση μεταξὺ τῶν ἀγγείων τούτων.

Τὰ εὑρήματα τῶν Σουηδικῶν ἀνασκαφῶν εὑρίσκονται ἄλλα στὸ Μουσεῖο Τεγέας καὶ ἄλλα στὸ Μουσεῖο Ναυπλίου. Σημειώνω ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ ὅτι θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ὁ Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀσεατῶν, σὲ συνεργασία μὲ τὸ Σύλλογο Φιλοπροόδων Ἀσέας καὶ μὲ τὴν κοινότητα Ἀσέας, νὰ ἐφρόντιζαν νὰ ἱδρυθῆ ἕνα μικρὸ Μουσεῖο στὴν Ἀσέα, πρᾶγμα ποὺ θὰ συντελοῦσε, ὅπως καθένας καταλαβαίνει, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα καὶ στὴν τουριστικὴ ἀνάπτυξι τῆς Ἀσέας. Ἡ ἵδρυσι ἑνὸς μικροῦ Μουσείου στὴν Ἀσέα δὲν εἶναι πολὺ δύσκολη ὑπόθεσι, γιατὶ εἶμαι βέβαιος, πὼς μέσα στὰ τόσα ἀπόδημα παιδιὰ τῆς Ἀσέας, ποὺ μὲ κάθε τρόπο ἔχουν δείξει τὸ ἐνδιαφέρον τους γι᾽ αὐτή, θὰ βρεθῆ ἕνα ἢ περισσότερα φιλόμουσα καὶ φιλάρχαια, ποὺ θὰ θελήσουν νὰ διαθέσουν τὰ χρήματα—δὲν εἶναι ἄλλωστε πολλὰ—γιὰ νὰ στολίσουν τὴν Ἀσέα καὶ γενικώτερα τὴν περιοχὴ τῶν χωρίων τοῦ τ. Δήμου Βαλτετσίου μὲ ἕνα μικρὸ Μουσεῖο, ποὺ θὰ φυλάξῃ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς θησαυρούς, ποὺ ὥς τώρα βρέθηκαν, καὶ ἀκόμα θὰ φυλάξῃ μὲ τὸν καιρὸ μνημεῖα τοῦ σύγχρονου Δημοβαλτετσιώτικου πολιτισμοῦ, ποὺ εἶναι ἀνάγκη σιγὰ - σιγὰ νὰ μαζεύωνται.

Κατὰ τὰ μέσα ἢ τὸ τέλος τῆς Μεσοελλαδικῆς περιόδου, δηλαδὴ κατὰ τὸ 1700 ἕως τὸ 1600 π. Χ., γιὰ κάποια αἰτία ποὺ δὲν γνωρίζομε, ἔπαψε νὰ κατοικῆται ἡ Ἀσέα γιὰ πολλὲς ἑκατοντάδες χρόνια. Ἐγκατελείφθη ἡ Ἀσέα ὡς τόπος κατοικίας, πρὶν χρησιμοποιηθῆ στὴν Πελοπόννησο ὁ τροχὸς στὴν τέχνη καὶ τοῦτο τὸ συμπεραίνουμε ἀπὸ τὸ ὅτι ὅλα τὰ ἀγγεῖα τῆς ἐποχῆς

ἐκείνης ποὺ βρέθηκαν, εἶναι φτιαγμένα χωρὶς τροχό, δηλαδὴ εἶναι μὴ τροχήλατα. Ἀπὸ τότε καὶ μέχρι τὸ τέλος τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς σκότος βαθὺ καλύπτει τὶς γνώσεις μας γύρω ἀπὸ τὴν Ἀσέα. Καμμιὰ πληροφορία κανεὶς πουθενὰ περὶ Ἀσέας δὲν ἀναφέρει.

Κατὰ τὴν τελευταία κλασσικὴ ἢ κατὰ τὴν πρώτη Ἑλληνιστικὴ περίοδο ξανακατοικήθηκε ἡ Ἀσέα. Τότε, κατὰ τὶς ἀνασκαφὲς τῶν Σουηδῶν ἀρχαιολόγων πάντοτε, στὸ ὑψηλότερο σημεῖο τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἀσέας ὑψώθηκε ἕνας ναὸς καὶ σ᾽ ὅλο τὸ πλάτωμά της κτίσθηκαν ἰδιωτικὰ σπίτια. Καὶ ὅταν ἡ κορυφὴ τῆς ἀκροπόλεως γέμισε κατοικίες, συνεχίστηκε τὸ χτίσιμο σπιτιῶν στὴν ἀνατολικὴ καὶ νότια πλευρά της. Ἡ νέα πόλι σὰν σύνολο περικλείστηκε ἀπὸ λίθινα τείχη, ποὺ περιλάμβαναν ἕνα κυκλικὸ τεῖχος γύρω στὸ πλάτωμα τῆς ἀκροπόλεως καὶ δύο διπλανὰ τείχη κάθετα πρὸς αὐτὸ ποὺ ὑποστήριζαν τὸ τεῖχος κατεβαίνοντας κάτω πρὸς τὴν πεδιάδα. Τὸ τέλος τοῦ τείχους ἦτο ὠχυρωμένο καὶ προστάτευε τὴν κάτω πόλι. Τὰ ὑπολείμματα αὐτὰ τῶν τειχῶν καὶ μία σειρὰ σκαλοπατιῶν ποὺ σώζεται στὴν ΒΑ. πλευρὰ τῆς ἀκροπόλεως ἔχουν ταυτισθῆ ἀπὸ τὸ Γκέλλ μὲ τὴν κλασσικὴ πόλι τῆς Ἀσέας, ὅπως ἀναφέρει στὸ σύγγραμμά του «Ὁδοιπορικὸ τοῦ Μοριᾶ 1817».

Οἱ Σουηδοὶ ἀρχαιολόγοι ἔφεραν σὲ φῶς τὰ θεμέλια μιᾶς καλῶς διατηρημένης οἰκίας τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς στὸ βόρειο-ἀνατολικὸ μέρος τοῦ πλατώματος τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Ἀσέας. Στὸ ἐπάνω στρῶμα τοῦ σπιτιοῦ βρέθηκεν ἀριθμὸς νομισμάτων ποὺ ἀνῆκαν σὲ διάφορες πολιτεῖες τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας καὶ στὴν πόλι τῆς Ἀσέας, ἡ ὁποία ἀνῆκε στὴν Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία. Μαζὶ μὲ τὰ νομίσματα βρέθηκαν πολλὰ κομμάτια ἀγγείων οἰκιακῆς χρήσεως.

Ἡ Ἀσέα κατὰ τὸ τέλος τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς καὶ κατὰ τὶς ἀρχὲς τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς ἦτο μιὰ σημαντικὴ πόλις καὶ διεδραμάτισε σημαντικὸ ρόλο στὴν ἱστορία τῆς τότε ἐποχῆς. Στὴν ἀρχαιότητα ὁ διὰ τῆς Ἀσέας δρόμος ἦτο πολυσύχναστος, ἦτο δρόμος μὲ μεγάλη κίνησι. Ἡ ἐπικοινωνία ἀπὸ τὴν ξηρὰ τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς Πελοποννήσου ἔπρεπε νὰ γίνῃ διὰ τοῦ Ἀσεατικοῦ πεδίου, ἐπειδὴ εἶναι ἡ μόνη εὔκολη διάβασις ἀπὸ τὸ Μαντινειακὸ καὶ Τεγεατικὸ πεδίο γιὰ νὰ πάῃ κανεὶς στὴν Μεγαλοπολίτιδα καὶ ἀπὸ κεῖ στὴ χώρα τῆς Μεσσηνίας.

Ὕστερα ἀπὸ τὴ μάχη στὰ Λεῦκτρα, 371 π. Χ., ὁ μεγαλοφυὴς στρατηγὸς καὶ μεγαλεπήβολος πολιτικὸς Θηβαῖος Ἐπαμεινώνδας, θέλοντας νὰ δημιουργήσῃ ἰσχυρὰ ἀντερείσματα κατὰ τῆς Σπάρτης μὲ τὴν Μαντινεία, τὴν Μεγαλόπολι καὶ τὴ Μεσσήνη, συνεκάλεσε τοὺς Ἀρκάδες τὸ 370 π. Χ. καὶ συνέπηξεν τὴν γνωστὴ στὴν ἱστορία Ἀρκαδικὴ Ὁμοσπονδία, στὴν ὁποία πῆρε μέρος καὶ ἡ Ἀσέα. Μετὰ τὴν ἐνέργειά του αὐτὴ ὁ Ἐπαμεινώνδας μετέφερε μέρος τῶν κατοίκων τῶν πόλεων Τεγέας, Μαντινείας, Ὀρχομενοῦ καὶ 40 περίπου ἄλλων μικρῶν πόλεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ Ἀσέα, οἱ ὁποῖοι κάτοικοι ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τῆς Μεγαλοπόλεως.

Τὸ χτίσιμο τῆς Μεγαλοπόλεως συνετελέσθη μέσα στὴν τετραετία 370 - 367 π. Χ. Ἡ Μεγαλόπολις ἔγινε τότε ὄχι μόνον πρωτεύουσα τῆς Ἀρκαδίας, ἀλλὰ καὶ ὁ κύριος προμαχώνας κατὰ τῆς Σπάρτης.

Ἡ Ἀσέα μέσα στὴν Ἀρκαδικὴ Ὁμοσπονδία ὑπὸ τὸν Ἐπαμεινώνδα, λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεώς της, ὅπως ἐσημείωσα πάρα πάνω, διεδραμάτισε ἀρκετὰ σημαντικὸ ρόλο μέχρι τῆς Μάχης τῆς Μαντινείας 362 π. Χ.

Ὁ ἱστορικὸς Ξενοφῶν γράφοντας τὴν ἱστορία τῶν χρόνων ἐκείνων στὸ σύγγραμμά του «Ἑλληνικὰ» σὲ ἀρκετὰ χωρία ἀναφέρει τὴν Ἀσέα.

«Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι Ἀρκάδες εἰς Ἀσέαν συνελέγοντο». «Τῶν δὲ Ἀρκάδων οἱ συλλεγέντες ἐν τῇ Ἀσέᾳ νυκτὸς παρῆλθον εἰς τὴν Τεγέαν... ἦσαν δὲ οὗτοι Τεγεᾶται καὶ Μεγαλοπολῖται καὶ Ἀσεᾶται καὶ Παλλαντιεῖς...».

Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἵδρυσι τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τὴ Μάχη τῆς Μαντινείας, γιὰ τὶς περισσότερες πόλεις καὶ πολίχνες τῆς Ἀρκαδίας ἄρχισε ἡ κατάρρευσι.

Ἡ Ἀσέα ὅμως συνέχισε τὴν αὐτοτελῆ της ὑπόστασι ὡς πόλις καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Ἡ νέα Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία, γιατὶ περὶ τῆς νέας πρόκειται ἐδῶ, ὡς γνωστὸν ἱδρύθηκε τὸ 280 π. Χ. μὲ σκοπὸν τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁλοκλήρου, τὴν ὁποίαν ἐθνικὴν ἑνότητα ὅπως ξέρουμε, ἐπεδίωξαν, χωρὶς ἐπιτυχία δυστυχῶς, διαδοχικὰ καὶ ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι καὶ αἱ Θῆβαι. Ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία συνέδεσε τὸ ὄνομά της μὲ τοὺς τελευταίους ἐθνικοὺς ἀγῶνες κατὰ τῶν Ρωμαίων μέχρι τὸ 146 π. Χ., ὁπότε ὕστερα ἀπὸ σθεναρὴ ἀντίστασι στὸ τελευταῖο προπύργιο, τὴν Κόρινθο, ὑποτάχθηκε ἡ Ἑλλάδα στοὺς Ρωμαίους.

Ἡ Ἀσέα ἔγινε μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας κατὰ τὸ 240 π. Χ. καὶ ἔλαβε μέρος σ' ὅλους τοὺς ἀγῶνες ποὺ ἔκαμε ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν πρῶτα καὶ κατὰ τῶν Ρωμαίων ἀργότερα.

Σὰ μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας ἡ Ἀσέα ἔκοψε δικά της χάλκινα νομίσματα τὸ 194 π. Χ. μὲ τὴν ἐπιγραφὴ ΑΧΑΙΩΝ ΑΣΕΑΤΩΝ. Νομίσματα τέτοια σώζονται καὶ σήμερα. Στὸ περίφημο σύγγραμμά του «Ἱστορία τῶν νομισμάτων» ὁ Χαίντ ἀναφέρει σχετικῶς γιὰ τὰ νομίσματα τῆς Ἀρχαίας Ἀσέας. Σημειώνω ὅτι ὅλες οἱ πόλεις - μέλη τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας εἶχαν δικαίωμα νὰ κόβουν δικά τους νομίσματα, μὲ τὴν ὑποχρέωσι νὰ προσθέτουν πρὸ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεώς των τὴν λέξιν ΑΧΑΙΩΝ.

Ὁ ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης στὴν ἱστορία του ἀναφέρει σχετικῶς «...ὥστε μὴ μόνον συμμαχικὴν καὶ φιλικὴν κοινωνίαν γεγονέναι πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς καὶ σταθμοῖς καὶ μέτροις καὶ νομίσμασι».

Μετὰ τὸ 146 π. Χ. ποὺ ἡ Ἑλλάδα ὑποτάχτηκε εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἡ Ἀσέα δὲν ὑφίσταται πλέον πουθενὰ καὶ κανεὶς πουθενὰ τίποτα περὶ αὐτῆς δὲν ἀναφέρει.

Γ. Δ. ΚΑΡΒΕΛΑΣ

Ἡ κωμόπολις Παρθένιον χιονισμένη. Μερικὴ ἄποψις

ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΙΟΝ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

Τὸ χωρίον Παρθένιον κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁμωνύμου ὄρους, ἐξ οὗ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομά του, (ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν ὑπάρχουν καὶ ἕτερα δύο χωρία, ἓν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Θεσσαλονίκης καὶ ἓν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καρυστίας - Εὐβοίας, πρὸς δέ, καὶ τρεῖς συνοικισμοί, οἱ τῶν Κοινοτήτων Λέρου, Μεταξοχωρίου - Ἡρακλείου καὶ Ζαγκλιβερίου - Λαγκαδᾶ).

Τὸ Παρθένιον τῆς Ἀρκαδίας παλαιότερον ὠνομάζετο Βερζοβὰ ἢ Μπερτζοβὰ καὶ διοικητικῶς καὶ δικαστικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν Τρίπολιν. Ἔχει Σταθμὸν Χωροφυλακῆς, Ἀγροτικὸν Ἰατρεῖον, Δημοτικὸν Σχολεῖον, Σιδηροδρομικὸν Σταθμόν, Ταχυδρομικὸν Γραφεῖον καὶ Τηλεφωνικὸν Σταθμόν. Συγκοινωνιακῶς ἐξυπηρετεῖται πλήρως διὰ Σιδηροδρόμου καὶ διὰ Λεωφορείων. Ἔχει 1169 κατοίκους (ἀπογραφὴ ἔτους 1951) ἀσχολουμένους κυρίως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν, μὲ οἰκόσιτον κτηνοτροφίαν καὶ ἐλαχίστην ποιμενικὴν τοιαύτην. Τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῶν κατοίκων εἶναι χαμηλόν, συμπληρούμενον δι᾽ ἐμβασμάτων ἐξ Ἀμερικῆς. Ἀπό τινων ἐτῶν ἤρξατο συστηματικὴ δενδροκαλλιέργεια μηλεῶν ἐκλεκτῆς ποιότητος καὶ οὕτω βασίμως ἐλπίζεται ὅτι μετὰ 5 - 10 ἔτη θὰ βελτιωθῇ σημαντικῶς τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῶν κατοίκων καὶ ὁ εὔφορος κάμπος των θὰ εἶναι ὁ παράδεισός των.

Τὸ Παρθένιον (τέως Βερζοβὰ) κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἔκειτο εἰς τὴν θέσιν «Παλιὰ Βερζοβά», παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν Τριπόλεως—Ἀθηνῶν. Λόγῳ ὅμως τῶν συνεχῶν λεηλασιῶν ἐκ τῆς καθημερινῆς ἐκεῖθεν διελεύσεως τῶν Τούρκων, οἱ κάτοικοί του ἠναγκάσθησαν νὰ μετοικήσουν, μετακομίσαντες ὁλόκληρον τὸ χωρίον εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν νῦν εὑρίσκεται, μακρὰν τῆς δημοσίας ὁδοῦ («ἀπόμερα» ὥς ἔλεγον).

Εἰς τὸν Ἐθνικὸν κατὰ τῶν Τούρκων Ἀγῶνα τοῦ 1821, οἱ κάτοικοί του διεδραμάτισαν πρωτεύοντα ρόλον. Εἰς συμπλοκὴν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων εἰς τὸ χωρίον τους, οἱ Βερζοβῖτες ἔδειξαν ἀπαράμιλλον ἡρωϊσμὸν κατατροπώσαντες τὸν ἐχθρόν. Ἐκ Παρθενίου ἀνεδείχθη ὁ Μπαμπανικολός, ὅστις διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη «καπετάνιος» δυνάμεως 35 παληκαριῶν Βερζοβιτῶν, οἵτινες καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὰς μάχας Βαλτετσίου, Δολιανῶν, Πατρῶν κ.λ.π., ὡς καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς. Κατὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς—κατὰ τὴν παράδοσιν—ὁ Καπετάνιος Μπαμπανικολὸς διέταξε τὸν ἀνεψιόν του Σωτῆρον Κατσοῦλον (ἕνα ἐκ τῶν παληκαριῶν του) καὶ ἔφερε μιὰν σκάλαν ἀπὸ τὸ χωρίον Ἅγιος Σώστης, διὰ τῆς ὁποίας ἀνῆλθον εἰς τὸ κάστρο τῆς Τριπολιτσᾶς πρῶτοι οἱ Βερζοβῖτες μαζὺ μὲ τοὺς Ἁγιοπετρῖτες. Ὁ Καπετάνιος ἐφονεύθη εἰς τὸν ἀγῶνα, τῷ 1822, μαζὺ μὲ τὸ πρωτοπαλήκαρό του Βερζοβίτη Ἰωάννη Τσάλτα. Ὁ σύγγαμβρος τοῦ Καπετάνιου (Μπαμπανικολοῦ) ὀνόματι Κοσμᾶς, μὲ ἄλλα παληκάρια Βερζοβῖτες ἐσκότωσαν τὸν Τοῦρκο Σεΐζη καὶ ἔρριψαν τὸ πτῶμα του μακρυὰ ἀπὸ τὸ χωριὸ εἰς τὴν θέσιν «Ξεριᾶς» τῆς περιοχῆς Ἀχλαδοκάμπου, μὴ ἀνακαλυφθέντες. Ἄλλοι ἀγωνισταὶ Βερζοβῖτες ἀνεδείχθησαν ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Παναγίας τῆς Ὕδρας καὶ λαϊκὸς ἀγωνιστὴς Ἰάκωβος ὁ Βερζοβίτης, ὁ Γ. Παπαδόπουλος καὶ ἄλλοι.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐκ Παρθενίου ἀνεδείχθησαν ἀρκετοὶ ἐπιστήμονες, ἀνώτατοι ὑπάλληλοι καὶ ἐπιχειρηματίαι. Πολλοὶ δὲ κάτοικοί του, μεταναστεύσαντες ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας εἰς Ἀμερικήν, διεκρίθησαν ἐκεῖ ὡς ἐπιχειρηματίαι καὶ ὡς ἐπιστήμονες, καταλαβόντες ἀνωτάτας θέσεις (εἰσαγγελέως, δημάρχου κ.λ.π.).

Εἰς τὸ χωρίον Παρθένιον ὑφίσταται ἀπὸ ἐτῶν ὁ Σύλλογος «Τήλεφος», μὲ ἀξιόλογον δρᾶσιν εἰς ἐξωραϊστικὰ καὶ ἄλλα ἔργα. Κυρίως ὀργανώνει κατ' ἔτος λίαν ἐπιτυχῶς τὴν πανήγυριν τῆς Ἁγίας Μαρίνης (17 Ἰουλίου) εἰς τὸ ὁμώνυμον ἐξωκκλήσιον, ὅπου ντόπιοι καὶ ξένοι ξεφαντώνουν μὲ ὀβελίας, ἁγνὸ κρασὶ καὶ χοροὺς ὑπὸ τοὺς ἤχους λαϊκῶν ὀργάνων.

Ὁ Σύλλογος οὗτος εἶναι ὁ ἰσάξιος διάδοχος τοῦ πρὸ τριακονταετίας δράσαντος ὁμωνύμου Συλλόγου, ὅστις ἀφῆκε τότε λαμπρὰν ἐποχήν: α) μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἐκ πεύκης ἀλσυλλίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου, β) τὴν καθ' ἕκαστον θέρος σύστασιν, ἐκ τῶν μελῶν του, Ἐρασιτεχνικοῦ Θιάσου «Ὁ Τήλεφος», ὅστις διὰ τῶν παραστάσεών του τὰ μέγιστα συνέβαλε τότε εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ μορφωτικὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων, καὶ γ) μὲ τὴν σύστασιν ἀθλητικῆς ὁμάδος, ἥτις ἔσχε πολλὰς ἀθλητικὰς συναντήσεις μὲ ὁμάδας γειτονικῶν χωρίων, ἀναπτυχθέντος οὕτω εἰς τοὺς νέους τοῦ ἀθλητικοῦ πνεύματος τῆς εὐγενοῦς ἁμίλλης καὶ συνεργασίας.

Εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑφίστανται πολλοὶ Σύλλογοι Παρθενιωτῶν, οἵτινες κατ' ἐπανάληψιν ἐνήργησαν ἐράνους τὸ σημαντι-

κὸν προϊὸν τῶν ὁποίων διετέθη διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἐν Παρθενίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὴν παρ' αὐτῷ ἀνέγερσιν τοῦ νέου Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ ἄλλα κοινωφελῆ ἔργα.

Πρό τινων μηνῶν (ἔτος 1958), ἱδρύθη καὶ ἐν Ἀθήναις Σωματεῖον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς ἐγκατεστημένων Παρθενιωτῶν, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἕνωσις Παρθενιωτῶν Ἀττικῆς —Ὁ Πάν», σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι: «Ἡ στενωτέρα ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν μελῶν του, πρὸς δημιουργίαν καὶ σύσφιγξιν τῶν μεταξύ των σχέσεων καὶ ἀνάπτυξιν ἀλληλεγγύης μεταξύ των. Ἡ συμπαράστασις εἰς πᾶσαν προσπάθειαν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν τοῦ Παρθενίου, τῶν διαφόρων Συλλόγων αὐτοῦ καὶ τοῦ Κράτους διὰ τὴν πρόοδον καὶ πνευματικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Παρθενίου καὶ τὴν ἀνάδειξιν αὐτοῦ ὡς Τουριστικοῦ Κέντρου».

Τὸ πρῶτον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ἀνωτέρω Συλλόγου, ἀποτελεσθὲν ἐκ τῶν κ. κ. Χρήστου Θεοφ. Κατσούλου Προέδρου, Ἰωάννου Παντ. Παντελοπούλου Ἀντιπροέδρου, Ἐμμαν. Θεοδ. Μπρούσαλη Γενικοῦ Γραμματέως, Χριστοφίλη Μιχ. Κατσούλου Ταμίου, καὶ τῶν Συμβούλων Βασιλείου Ἀγγ. Τσάλτα, Γεωργίου Ἰωάν. Γιαννακοπούλου καὶ Βασιλείου Ἀν. Ἀναστασοπούλου, ἐκκινῆσαν μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ πίστιν πρὸς τὰ εὐγενῆ ἰδεώδη τοῦ Συλλόγου, ἐκυκλοφόρησεν ἐσχάτως ἐμπνευσμένην ἀνακοίνωσιν - ἔκκλησιν πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ Παρθενιώτας, δι' ἧς καλεῖ πάντας εἰς συνεργασίαν καὶ ἐνίσχυσιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τοῦ Σωματείου.

Ὁ Σύλλογος οὗτος ἐνεγράφη ἤδη μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις «Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἑλλάδος», ἐπιδιώκει δὲ στενὴν συνεργασίαν μὲ τὰς Τοπικὰς Ἀρχὰς καὶ Ἐπιτροπὰς τοῦ Παρθενίου (Κοινοτικὸν Συμβούλιον, Σύλλογον «Τήλεφος», Ἐνοριακὴν Ἐπιτροπήν, Σχολικὴν Ἐφορίαν, Γεωργικοὺς Συνεταιρισμοὺς κ.λ.π.), μὲ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Συλλόγους Παρθενιωτῶν, ὡς καὶ μὲ τὰ ὁμοειδῆ Σωματεῖα τῶν γειτονικῶν ἀρκαδικῶν χωρίων, μεθ' ὧν κοιναὶ ἐπιδιώξεις καὶ κοινὰ τοπικὰ συμφέροντα συνδέουν τὸ Παρθένιον.

ΧΡ. ΚΑΤ.

Ἡ σφραγῖδα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη

ΒΛΑΧΕΡΝΑ (ΜΠΕΖΕΝΙΚΟ) ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

Ἡ ἱστορία τοῦ σημερινοῦ μαντινειακοῦ χωρίου Βλαχέρνα ποὺ λεγόταν ἄλλοτε Μπεζενίκο, δὲν ἔχει γραφῆ, γιατὶ κανένας ποτὲ δὲν ἀσχολήθηκε μ' αὐτὸ ἰδιαίτερα. Μόνον μερικὰ ἀνέκδοτα τοπικῆς μορφῆς καὶ ἡ προσπάθεια παρετυμολογήσεως τῆς λέξεως «Μπεζενίκο» ἔχουν σημειωθῆ, χωρὶς ὅμως νὰ θεωροῦνται σοβαρά.

Γιὰ νὰ φανῆ τὸ σαθρὸ τῆς διατυπωμένης ἐτυμολογίας τῆς ὀνομασίας τοῦ παλιοῦ χωριοῦ παρουσιάζομε αὐτούσιο τὸν συλλογισμό: «Ἐπὶ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀρκαδίου, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Γότθων Ἀλάριχος ἐπέδραμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καταστρέφων τὰ πάντα. Ἐναντίον αὐτοῦ ἦλθεν ἐξ Ἰταλίας ὁ Στελίχων μετὰ τοῦ ὑποστρατήγου Βεσίου. Μάχης δὲ γενομένης παρὰ τὴν νῦν θέσιν Βαρδαῖοι, ἡττήθη ὁ Ἀλάριχος. Ἐλθόντες κατόπιν εἰς συνεννόησιν οἱ δύο ἀρχηγοὶ συνῆψαν συνθήκην νὰ ἀποχωρήσουν εἰς τὰς πατρίδας των ἕκαστος. Εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον παρέμεινεν ὁ στρατηγὸς Βέσιος, ὅστις ἔκτισε τὸ κάστρο τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη Βεσίου Νῖκος = Βεσενῖκος...».

Ὅλο αὐτὸ τὸ «ἱστορικὸ» ἀναφέρεται ἁπλῶς διότι ἀνεκαλύφθη κάποιος στρατηγὸς «Βέσιος» ἐκεῖνα τὰ χρόνια (380 - 400 μ. Χ.) κι' ἐπάνω του προσεπάθησαν νὰ σχηματίσουν μιὰ ἑλληνικὴ λέξη δημιουργημένη ἀπὸ τὸ ὄνομά του καὶ τὸ «νῖκος», ἐνῷ ἀγνοοῦν ὅτι μὲ τὴν κατάληξη - νίκο καὶ - νίκος ἔχομε κι' ἄλλα ἀρκαδικὰ τοπωνύμια, ὅπως Βαλτεσινίκο, Γαρζενίκος, Κραμποβίκος, Κουρτενίκο κ.λ.π. (ποὺ πιθανώτατα ὅλα εἶναι ἀρβανίτικα καὶ πρέπει νὰ τ' ἀνεβάσωμε στὰ μετὰ τὸ 1300 μ. Χ. χρόνια).

Ἡ ἀρχή, λοιπόν, τοῦ Μπεζενίκου δὲν εἶναι γνωστή, ἀλλὰ ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἀνευρίσκεται σήμερα, τὸ ὄνομά του εἶναι σ' ἕνα κατάλογο φρουρίων τοῦ ἔτους 1463, ὅπου γράφεται «Bocenico». Ἀργότερα, κατὰ τὰ χρόνια τῆς Ἑνετοκρατίας (1687 - 1715) ἀνευρίσκεται μὲ τὸ ὄνομα «Besenico» καὶ λίγο ἀργότερα ὡς «Παζενίκη».

Τὸ φρούριο τοῦ Μπεζενίκου αὐτοῦ πρέπει νὰ τοποθετηθῆ στὸ σήμερα λεγόμενο «Κάστρο», ὅπου βρίσκεται καὶ τὸ Μοναστήρι τῆς Παναγίας τῆς Ἐλεούσας καὶ ὅπου διασώζονται ἀκόμα καὶ τὰ ἐρειπωμένα κτίρια ἓξ ἢ καὶ περισσοτέρων ἐκκλησιῶν, ἀποθηκῶν καὶ ὑπογείων συγκροτημάτων.

Ἐρείπια συνοικισμῶν, γύρω ἀπὸ τὸ Μπεζενίκο, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν ἀπὸ εἰδικούς, βρίσκονται στὰ «Μπουντούνια» καὶ στὴ θέση «Πέτρα» μὲ τείχη ἀπὸ μεγάλες πέτρες. Ἐπίσης στὴ θέση Μετόχι ἢ Σπηλιὰ βρίσκονται τὰ ἐρείπια σπιτιῶν καὶ ἑνὸς τετράγωνου οἰκοδομήματος ποὺ τὸ λένε οἱ κάτοικοι «Ἁγιώργη». Ἀκόμα στὴ θέση «Παλιοχώρι» πολλὰ ἐρείπια οἰκημάτων σημειώνουν τὴν ὕπαρξη παλιοῦ συνοικισμοῦ, μὲ σωζόμενα τὰ ὀνό-

ματα τεσσάρων ἐκκλησιῶν. Ἐπίσης στὴ θέση «Βαρδαῖοι» ὑπάρχουν πολλὰ χαλάσματα ἀπὸ σπίτια, ὅπως καὶ στὴ θέση «Λιβάδι», ὅπου κατὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 21 ὑπῆρχε συνοικισμὸς μὲ 13 σπίτια.

Στὸν συνοικισμὸ «Λιβάδι», στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἔμενε ἕνας Τοῦρκος Ἀγᾶς καὶ εἶχε τὰ τσιφλίκια του ἐκεῖ γύρω καὶ ἕνα μεγάλο σταῦλο στὸ Πηγάδι κοντά, στὸν δρόμο ποὺ πηγαίνουν γιὰ τὸ χωριὸ Ἄγαλι. Ἡ τοπικὴ παράδοση ἀναφέρει κι' ἐπεισόδια μὲ κυνηγημένους Κλέφτες τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τὸ σκύλο τοῦ Ἀγᾶ ποὺ ἀποκεφάλισαν οἱ Κλέφτες στὰ χρόνια τοῦ Διωγμοῦ τῆς Κλεφτουργιᾶς.

ΜΟΝΗ ΒΛΑΧΕΡΝΑΣ

Ἐπὶ τοῦ ὄρους Καστανιὰ (πιθανὸν Κνάκαλος τῶν ἀρχαίων) καὶ πρὸς Β. τοῦ χωρίου βρίσκεται ἡ Μονὴ Βλαχέρνας, ἡ ὁποία ἔδωσε καὶ τὸ νέον ὄνομα «Βλαχέρνα» στὸ χωριὸ Μπεζενίκο.

Ἱδρυτής της, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἶναι ἕνας μοναχὸς Λεόντιος ὀνομαζόμενος καὶ καταγόμενος ἀπὸ τὴν Στεμνίτσα τῆς Γορτυνίας. Ὅπως διηγοῦνται, ὁ Λεόντιος ἀσκήτευε σὲ μιὰ τρύπα στὸ βουνὸ καὶ κατέβαινε μ' ἕνα ἀσκὶ μὲ νερὸ ποὺ τὸ ἄδειαζε σ' ἕνα πιθάρι μὲ τάσι, γιὰ νὰ ποτίζωνται οἱ διψασμένοι διαβάτες. Καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἀνέβαινε, κουβαλοῦσε καὶ μιὰ πέτρα, γιὰ νὰ βασανίζῃ τὸ σῶμα του καὶ γιὰ ὑλικὸ οἰκοδομῆς τῆς Μονῆς, ποὺ ἔχτισε ἀργότερα.

Ὅταν ὁ Λεόντιος προαισθάνθηκε τὸν θάνατόν του ἦταν Δευτέρα τοῦ Πάσχα καὶ οἱ Μπεζενικιῶτες ἐχόρευαν. Τοὺς ἐκάλεσε, τότε, νὰ μεταβοῦν στὸ Μοναστήρι καὶ νὰ προετοιμάσουν τὴν κηδεία του, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἐγέλασαν μαζύ του. Ἀπὸ τὰ 40 ἀνδρόγυνα τοῦ χοροῦ μόνον δυὸ ἀνδρόγυνα πῆγαν καὶ τὸν ἐκήδευσαν στὸν τάφο ποὺ ὁ ἴδιος ἑτοίμασε. Τὰ ἄλλα 38 δὲν ἐπίστευσαν καὶ δὲν ἐπῆγαν, κι' ἡ παράδοση λέει πὼς πέθαναν μέσα στὸν ἴδιο χρόνο...

Ὁ τάφος τοῦ Λεόντιου σώζεται καὶ σήμερα, ἀλλὰ τὰ ὀστᾶ του εἶχαν περιπέτειες, διότι οἱ Μπεζενικιῶτες κι' οἱ περίοικοι τὸν ἐθεώρησαν ἅγιο καὶ τὸν ἀνεκήρυξε «ὅσιον» ἡ Ἐκκλησία. Οἱ συγγενεῖς του ἀπὸ τὴν Στεμνίτσα ἐζήτησαν τὰ ὀστᾶ καὶ κατάφεραν νὰ τὰ πάρουν μὲ τὴν βοήθεια ἑνὸς Στεμνιτσιώτη τσοπάνη τοῦ γερο - Κατσουλόγιαννη καὶ τὰ τοποθέτησαν στὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῆς Στεμνίτσης. Ἀλλά, μὲ τὴν ἐπιδρομὴ τῶν Ἀλβανῶν στὰ 1770 - 1780, κατεστράφη ἡ Μονὴ αὐτὴ καὶ οἱ Ἀρβανῖτες «ἀφῄρεσαν καὶ τὴν τιμίαν κάραν τοῦ ὁσίου Λεοντίου, ἀσκήσαντος κατὰ τὸ ὄρος Βεζενίκου τῆς Μαντινείας, ἣν μετέφερον, ὡς λέγεται, εἰς τὴν Πρέβεζαν ὅπου καὶ ἐπωλήθη» (καθὼς γράφει ὁ μητροπολίτης Πολύκαρπος Συνοδινὸς εἰς τὴν μελέτην «Ἡ ἱερὰ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐν Γορτυνίᾳ», 1926, σ. 69).

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΕΟΥΣΑΣ

Στὸ Κάστρο τοῦ Μπεζενίκου, σ' ἕνα κοίλωμα τοῦ ἐδάφους ὑπάρχει ἡ

Μονὴ τῆς Παναγίας τῆς Ἐλεούσας, τὴν ὁποίαν φέρουν ὅτι ἐκτίσθη ἐπὶ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου (1300 μ. Χ.), χωρὶς νὰ εἶναι τίποτε βέβαιο.

Ἐπίσης διηγοῦνται ὅτι ἀπὸ τὴν Πόλη ἔφεραν μιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας τῶν λεγομένων Βλαχερνῶν (ἐκκλησίας τῆς Κων)πόλεως) καὶ τὴν τοποθέτησαν στὴ Μονὴ τῆς Ἐλεούσας. Ἀλλ' ἀργότερα τὴν μετέφεραν στὸ καινούργιο μοναστήρι ποὺ ἱδρύθηκε καὶ τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη ἐκ τῆς εἰκόνος «Μονὴ τῆς Βλαχέρνας».

Τὸ Μοναστήρι τῆς Ἐλεούσας ἦταν πλούσιο ἄλλοτε, μὲ πολλοὺς καλογήρους καὶ πολλὰ κτήματα. Λένε πὼς τὸ Μετόχι ὁλόκληρο, ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ πάνω ἦταν «καλογερικό». Διαλύθηκε, ὅμως, στὰ 1833 καὶ τὰ κτήματά του ἄλλα πῆγαν στὴ Μονὴ Κανδύλας κι' ἄλλα στὴ Μονὴ Κερνίτσας.

Τὸ Μοναστήρι τῆς Ἐλεούσας χρησίμευσε πολὺ σὰν καταφύγιο καὶ προπύργιο τῶν Μπεζενικιωτῶν κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Τουρκαράβων ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὁ Φωτᾶκος (Δ΄ 736) γράφοντας γιὰ τὶς ἐπιδρομὲς τοῦ Ἰμβραὴμ στὰ 1827 ἀναφέρει ὅτι: «Εἰς δὲ τὸ χωρίον Μπεζενίκον, ὅπου εἶναι ἐκεῖ εἰς τὸν βράχον ἕνα μοναστήρι τῆς Ἁγίας Ἐλεούσης λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι φθάσαντες ἠθέλησαν νὰ ὑπάγουν διὰ νὰ λάβουν λάφυρα· ἀλλ' οἱ Λεβιδιῶται, οἱ Μπεζενικιῶται καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι ἦσαν ἐκεῖ κλεισμένοι, τοὺς ἐκτύπησαν καὶ δὲν ἐπλησίασαν».

Ὁ ἴδιος Φωτᾶκος (Δ΄ 745), ἀναγράφοντας τὰ περὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ θανάτου τοῦ καπετὰν - Ἀλέξη Λεβιδιώτη, γράφει: «Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν οἱ Ἕλληνες ἐπῆγαν καὶ ἐσήκωσαν τοῦ Ἀλέξη τὸ σῶμα καὶ τοῦ Κουβαβᾶ καὶ τὰ ἐπῆγαν εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Μπεζενίκου εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐλεούσαν καὶ τὰ ἔθαψαν μὲ τὰς ἀνηκούσας τιμάς· ὁ δὲ Παπαναστάσης ἔψαλε τὰ νεκρώσιμα. Τὸ δὲ ἄλογόν του, τὸ ὁποῖον, ὡς εἴπαμεν, δὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ, ὕστερα τὸ ἐπῆγαν, καὶ ἀφοῦ τὸ ἐφόρτωσαν τὰ δύο πτώματα, τοῦ κυρίου του καὶ τοῦ Κουβαβᾶ, καὶ ἀφοῦ τὰ ἔφερεν εἰς τὸ Μοναστήρι ἔπειτα ἐψόφησεν».

ΒΛΑΧΕΡΝΙΩΤΗΣ

Ἡ σφραγῖδα τοῦ «Ἰνστιτούτου Κολοκοτρώνη»

Η ΕΝΩΣΙΣ ΒΥΖΙΚΙΩΤΩΝ "Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ„

Ἡ ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον Ἕνωσις τῶν ἁπανταχοῦ Βυζικιωτῶν ἱδρυθεῖσα τὸ 1945 ἔχει ἕδραν τὰς Ἀθήνας καὶ ἀριθμεῖ σήμερον ἑκατὸν τακτικὰ μέλη.

Σκοποὶ τῆς Ἑνώσεως εἶναι: ἡ Ἕνωσις τῶν ἁπανταχοῦ Βυζικιωτῶν, ἡ ἠθική, κοινωνική, μορφωτική, ἐπαγγελματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ προαγωγὴ τῶν Βυζικιωτῶν, ἡ ἀλληλοβοήθεια τῶν μελῶν, ἡ ἐξύψωσις τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, ἡ ἀφύπνισις καὶ τόνωσις τῆς πρὸς τὴν πατρίδα, θρησκείαν καὶ οἰκογένειαν ἀγάπης, ἡ εὐρύτερον γνῶσις τοῦ Βυζικίου καὶ τῆς ἱστορίας του, ἡ θεραπεία καὶ προστασία τῶν συμφερόντων τοῦ Βυζικίου καὶ τῶν Βυζικιωτῶν, ἡ ἐκτέλεσις ἔργων κοινωφελῶν πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ Βυζικίου κλπ.

Εἰς τὸν κύκλον τῶν σκοπῶν ὑπάγονται ἀκόμη: ἡ ἐντείχισις ἀναμνηστικῶν πλακῶν εἰς ἀρχαιολογικοὺς καὶ ἱστορικοὺς χώρους τοῦ Βυζικίου, ἡ δημοσίευσις ἄρθρων καὶ μελετῶν, ἡ ἔκδοσις τῆς ἱστορίας τοῦ Βυζικίου, ἡ διαφύλαξις, ἀνάπτυξις καὶ διαφήμησις τοῦ φυσικοῦ πλούτου τοῦ Βυζικίου καὶ τῆς τουριστικῆς του περιφερείας καὶ ἡ ἔρευνα καὶ μελέτη τῶν ζωτικῶν ζητημάτων τῆς Κοινότητος, ὡς γεωργικῶν, κτηνοτροφικῶν, δασικῶν κλπ.

Πρὸς πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν της ἡ Ἕνωσις, μεταχειρίζεται πᾶν νόμιμον καὶ ἠθικὸν μέσον, καθὼς καὶ τὴν στενὴν συνεργασίαν τῶν μελῶν της. Ἐπίσης θὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἔκδοσιν λευκωμάτων, φυλλαδίων, ἡμερολογίων, μελετῶν καὶ περιοδικοῦ, τὴν ὀργάνωσιν ἐκδρομῶν, ἑορτῶν, ὁμιλιῶν, διαλέξεων κ.λ.π.

Τὸ ὑπὸ τῆς Ἑνώσεως τῶν Βυζικιωτῶν κατασκευασθὲν Ἡρῷον τοῦ Βυζικίου, δαπάναις τοῦ ζεύγους Παΐκου καὶ Ἑλένης Πετροπούλου, τὸ 1945.

Ἡ Ἕνωσις Βυζικιωτῶν, δαπάναις τοῦ ζεύγους Παΐκου καὶ Ἑλένης Πετροπούλου, κατεσκεύασε τὸ 1945 ἐν Ἀθήναις καλλιμάρμαρον ἡρῷον τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων Βυζικιωτῶν, τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησε τὸ 1949 εἰς Βυζίκι.

Ὠργάνωσε τὴν 11)9)1949 μεγάλην ἑορτὴν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἡρῴου, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετέσχον αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ τῆς Τριπόλεως, πρόεδροι τῶν πέριξ τοῦ Βυζικίου Κοινοτήτων, πλῆθος κόσμου ἐκ Βυζικίου καὶ περιχώρων. Ἐπίσης πολλοὶ Βυζικιῶται διαμένοντες εἰς

'Αθήνας, Τρίπολιν, Καλάμας, Πύργον καὶ Πάτρας προσῆλθον κατὰ τὴν ἑορτὴν εἰς Βυζίκιον. Τὴν σφραγῖδα τῆς ἐπιτυχίας ἔθεσεν ἡ ρίψις στεφάνου εἰς τὸν ἄγνωστον στρατιώτην ὑπὸ σμήνους ἀεροπλάνων τῆς Βασιλικῆς 'Αεροπορίας. Τέλος παρετέθη γεῦμα ὑπὸ τῆς Ἑνώσεως εἰς ἅπαντας τοὺς προσκεκλημένους.

Τὸ 1949 ἐνετείχισε μαρμαρίνην πλάκα, εἰς τὸν χῶρον, ὅπου κατὰ τὸ 1821 εἶχαν λειτουργήσει ἀρτοποιεῖα καὶ εἶδος στρατιωτικῆς ἐπιμελητείας, ἥτις ἐτροφοδοτοῦσε στρατιωτικὰ σώματα.

'Ωργάνωσεν ἑορτὴν ἀποκαλυπτηρίων τῆς πλακὸς ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος οἱ κάτοικοι καὶ τὰ σχολεῖα Βυζικίου καὶ Τροπαίων. Ἔδωκε διαλέξεις ἱστορικοῦ περιεχομένου, περὶ τοῦ Βυζικίου, διὰ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Ν. Ι. Φλούδα. Ἑτοιμάζει τὴν ἔκδοσιν περιοδικοῦ καὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Βυζικίου καθὼς καὶ ἡμερολογίου μὲ καθαρῶς Βυζικιώτικο περιεχόμενον. Προέβη εἰς δημοσιεύματα σχετικὰ μὲ τὴν Ἕνωσιν καὶ τὸ Βυζίκι εἰς τοπικὰς ἐφημερίδας. Ἐπραγματοποίησε δύο ἐκδρομὰς πέριξ τῶν 'Αθηνῶν καὶ ἑτοιμάζει μεγάλην διὰ τὸ Βυζίκι κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, πολιούχου τοῦ Βυζικίου. Προέβη εἰς γενικὴν ἀπογραφὴν τῶν ἁπανταχοῦ Βυζικιωτῶν, ἐβοήθησε χρηματικῶς καὶ ἠθικῶς ἀπόρους, ἐμελέτησε ζωτικὰ ζητήματα, ὡς τῆς ἀνεγέρσεως νέου διδακτηρίου τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ τῶν ὁδῶν καὶ πλατειῶν τοῦ Βυζικίου κ.λ.π. Ἐπεσκέφθη ἑορτάζοντα μέλη της κ.λ.π. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐργάζεται δραστηρίως ἀλλ' ἀθορύβως καὶ μετὰ πατριωτικοῦ ζήλου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τῆς Ἑνώσεως καὶ ὄφελος ἁπάντων τῶν Βυζικιωτῶν.

Π ρ ό ε δ ρ ο ι διετέλεσαν κατὰ σειρὰν οἱ ἑξῆς: 'Αργύριος Ν. 'Αργυρόπουλος, Ἄγγελος 'Ιω. Φλούδας, 'Ιω. 'Αργ. 'Αργυρόπουλος, Χαρίλαος Δ. Σπηλιόπουλος καὶ ἤδη πρόεδρος τυγχάνει ὁ Νικ. 'Ιω. Φλούδας.

'Α ν τ ι π ρ ό ε δ ρ ο ι ἀνεκηρύχθησαν ὁ Νικ. 'Ιω. Φλούδας καὶ ὁ Παΐκος Γ. Μητρούσιας.

Μεγάλοι Εὐεργέται ἔχουσιν ἀνακηρυχθῆ οἱ: Παΐκος Ν. Πετρόπουλος, Ἑλένη Π. Πετροπούλου καὶ 'Αργύριος Νικ. 'Αργυρόπουλος.

Δωρηταὶ τυγχάνουσιν οἱ: Πιπίνα χήρα 'Ιω. Ζευκιλῆ καὶ τὰ τέκνα της 'Αγγελῆς καὶ Νικόλαος.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος — *Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς*

Ν. Ι. Φλούδας — *Πάνος Χαρ. Ζευκιλῆς*

Τὰ μέλη: Ν. Α. Γάκης, Ν. Ι. Πολάτος, Ν. Β. Μαθές, Παλ. Χ. Στασινόπουλος, 'Ιω. Χαρ. Τοπιντζῆς, 'Ιω. Ν. Παπαϊωάννου, Σ. Δ. Κάπος.

ΠΡΩΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΠΑΝΑΡΚΑΔΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σκοπὸς

Ἄρθρον 1ον. Ἡ Ὁμοσπονδία ἐπιδιώκει διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῆς καὶ διὰ τῆς συνεργασίας τῶν ἁπανταχοῦ Ἀρκαδικῶν Ὀργανώσεων καὶ Ἀρκάδων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῆς, ὡς γενικώτερον ἀναγράφονται εἰς τὸ Καταστατικόν της καὶ ἀναλύονται εἰδικώτερον ἐν τῷ παρόντι Κανονισμῷ, τηρουμένων τῶν διατάξεων τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τῆς κειμένης νομοθεσίας.

Ἄρθρον 2ον. Εἰδικώτερον ἡ Ὁμοσπονδία ἐπιδιώκει :

α) Τὴν συνεργασίαν τῶν Ἀρκαδικῶν Ὀργανώσεων πάσης φύσεως ὡς καὶ ὅλων τῶν Ἀρκάδων, ὁπουδήποτε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος λειτουργοῦν ἢ διαβιοῦν. Πρὸς τοῦτο ἐπιδιώκεται ἡ ἐγγραφὴ ὡς μελῶν της ὅλων τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀρκαδικῶν Σωματείων, τῶν ἐπιδιωκόντων κοινοὺς πρὸς τὴν Ὁμοσπονδίαν σκοποὺς καὶ ἡ στενὴ καὶ τακτικὴ μετ᾽ αὐτῶν ἐπικοινωνία, καθ᾽ οἱονδήποτε πρόσφορον ἑκάστοτε τρόπον καὶ εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δράσεως τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἰδιαιτέρως ἐπιδιώκεται ἡ ἐπικοινωνία καὶ τακτικὴ συνεννόησις καὶ συνεργασία μετὰ τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἀμερικῆς διὰ τὸν συντονισμὸν τῶν προσπαθειῶν καὶ τὴν κοινὴν δρᾶσιν αὐτῶν πρὸς ἐπίτευξιν τῶν κοινῶν αὐτῶν ἐπιδιώξεων.

β) Τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἰδίων αὐτῆς οἰκονομικῶν μέσων πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν ἐπιδίωξιν τῶν σκοπῶν αὐτῆς. Πρὸς τοῦτο πλὴν τῶν τακτικῶν πόρων της ἡ Ὁμοσπονδία ἀναπτύσσει καὶ ἐκτάκτους πόρους δι᾽ ὀργανώσεως ἑορτῶν, λαχειοφόρων ἀγορῶν, χοροεσπερίδων, ἐκτάκτων εἰσφορῶν δι᾽ ἐκτέλεσιν εἰδικῶν ἔργων, ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας διαφόρων μελετῶν, δελτίων, διαφημιστικῶν φυλλαδίων καὶ δι᾽ οἱουδήποτε ἄλλου μέσου καταλλήλου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

γ) Τὴν λεπτομερῆ μελέτην τῶν θεμάτων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἀρκαδίας, τὸν καταρτισμὸν προγραμμάτων ἐκτελέσεως τῶν πρὸς τοῦτο ἔργων καὶ τὴν ὑπόδειξιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν καταλλήλων μέσων καὶ μεθόδων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προγραμμάτων τούτων.

Εἰδικώτερον ἐρευνᾷ καὶ ἐπιδιώκει : τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Ἀρκαδίας ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν ἔργων τοῦ Λάδωνος πρὸς ἠλεκτροφωτισμὸν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς. Τὴν ὁλοκλήρωσιν τῶν ἔργων ὑδρεύσεως εἰς τὰς πόλεις καὶ χωρία τῆς Ἀρκαδίας τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην ταύτης. Τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀρδευτικῶν δυνατοτήτων καὶ ἐπιδίωξιν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων. Τὴν

ἀνάπτυξιν, βελτίωσιν καὶ ἀλλαγὴν τῶν καλλιεργειῶν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν καλλιτέρων καὶ ἐπιστημονικωτέρων μεθόδων καλλιεργείας. Τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας, τῆς δενδροκαλλιεργείας καὶ τῆς ἀναδασώσεως. Τὴν ὀργάνωσιν ἐν γένει τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος διὰ τῆς ἱδρύσεως συνεταιρισμῶν παραγωγῆς, συνδέσμων Κοινοτήτων, ἐργοστασίων ἐπεξεργασίας τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Τὴν ἵδρυσιν γεωργικῶν, κτηνοτροφικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν σχολῶν καὶ φροντιστηρίων, σχολῶν καὶ ἐργαστηρίων οἰκοτεχνίας καὶ οἰκιακῆς ἐν γένει οἰκονομίας. Τὴν εὐρεῖαν ἐκτέλεσιν ἔργων ὁδοποιΐας κ.λ.π.

δ) Τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῶν Ἀρκάδων διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῶν ὑπαρχόντων σχολείων, διὰ τῆς ἱδρύσεως γεωργικῶν, ἐπαγγελματικῶν, οἰκοκυρικῶν καὶ οἰκοτεχνικῶν σχολῶν, σχολῶν ἀναλφαβήτων, διὰ τῆς ὀργανώσεως εἰδικῶν μαθημάτων καὶ διαλέξεων, διὰ διαφόρων ἐκδόσεων, διὰ τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς μελέτης τοῦ ἱστορικοῦ, ἀρχαιολογικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ καὶ τῆς ἐκλαϊκεύσεως αὐτοῦ, δι' ἱδρύσεως βιβλιοθηκῶν, δι' ὀργανώσεως καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, δι' ἱδρύσεως βραβείων, ἐπάθλων, ὑποτροφιῶν κλπ.

ε) Τὴν κοινωνικήν, ἐκπολιτιστικὴν καὶ τουριστικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀρκαδίας. Πρὸς τοῦτο ἐπιδιώκει τὴν ἐξασφάλισιν τῶν μέσων τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς καλλιεργείας διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀθλητισμοῦ, τῆς ὀργανώσεως ἀθλητικῶν ἀγώνων, ἀναπτύξεως μέτρων ὑγιεινῆς (νοσοκομεῖα, ἰατρεῖα, πρόχειρα φαρμακεῖα κ.λ.π.), δι' ὀργανώσεως μορφωτικῶν συγκεντρώσεων, διαλέξεων ἐπὶ ποικίλων θεμάτων, ἐκδρομῶν ἀνὰ τὴν Ἀρκαδίαν, διὰ τῆς εὐρείας χρησιμοποιήσεως τοῦ ραδιοφώνου, κινηματογραφικῶν ταινιῶν καὶ θεατρικῶν παραστάσεων, δι' ἱδρύσεως τουριστικῶν ξενοδοχείων καὶ καταφυγίων εἰς τὰ ἔχοντα τουριστικὸν ἰδίως ἐνδιαφέρον σημεῖα, δι' ἐπεκτάσεως εὐρείας τοῦ ὁδικοῦ δικτύου κλπ.

Ἐσωτερικὴ Ὀργάνωσις

Ἄρθρον 3ον. Τὸ ἔργον τῆς ἐκπληρώσεως τῶν σκοπῶν τῆς Ὁμοσπονδίας ἀνήκει βασικῶς εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον αὐτῆς.

Διὰ τὴν εὐχερεστέραν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τοῦ Δ. Συμβουλίου καὶ τὴν ἐπίτευξιν τῆς εὐρυτέρας συνεργασίας τῶν Ἀρκάδων εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τῆς Ὁμοσπονδίας συγκροτοῦνται εἰδικαὶ Ἐπιτροπαὶ εἰς τὰς ὁποίας κατανέμεται τὸ ὅλον ἔργον πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τούτων κατὰ τὰ κατωτέρω ὁριζόμενα.

Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ

Ἄρθρον 4ον. Ὁ Πρόεδρος, οἱ τρεῖς Ἀντιπρόεδροι, ὁ Γεν. Γραμματεύς, ὁ Ταμίας, ὁ Ἔφορος καὶ ὁ Εἰδικὸς Γραμματεὺς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου συγκροτοῦσι τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν αὐτοῦ. Ἔργον τῆς Ε. Ε. εἶναι ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὁ συντονισμὸς τοῦ ἔργου καὶ τῆς δραστηριότητος τῶν εἰδικῶν

Ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν ἐν γένει τῆς Ὁμοσπονδίας. Εἰδικώτερον ἡ Ε. Ε. ἐπεξεργάζεται τὰ διάφορα θέματα πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς των εἰς τὸ Δ. Συμβούλιον πρὸς λῆψιν ἀποφάσεων. Ἐποπτεύει καὶ κατευθύνει τὸ ἔργον τῶν εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν, παραλαμβάνει τὰ πορίσματα καὶ τὰς εἰσηγήσεις αὐτῶν καὶ φέρει ταῦτα ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Δ. Συμβουλίου. Συνεδριάζει ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τούτου κωλυομένου ὑπὸ ἑνὸς τῶν Ἀντιπροέδρων, ἅπαξ τοὐλάχιστον κατὰ 15θήμερον.

Εἰδικαὶ Ἐπιτροπαὶ

Ἄρθρον 5ον. Ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ Δ. Συμβουλίου συγκροτοῦνται καὶ λειτουργοῦσιν αἱ κάτωθι εἰδικαὶ Ἐπιτροπαί:

α) Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Ταμίου τοῦ Δ. Σ., ὡς προέδρου, τριῶν μελῶν τοῦ Δ. Σ. καὶ τεσσάρων Ἀρκάδων ἀναπληρωματικῶν Συμβούλων ἢ μελῶν τῶν Σωματείων Μελῶν τῆς Ὁμοσπονδίας ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Καθήκοντα τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 παραγρ. β΄ λεπτομερῶς καθοριζομένων ἔργων.

β) Ἐπιτροπὴ Συνεργασίας, ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ ἐφόρου, ὡς προέδρου, τριῶν συμβούλων καὶ 4 ἑτέρων Ἀρκάδων, ὁριζομένων ὁμοίως κατὰ τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ. Καθήκοντα τῆς Ἐπιτροπῆς Συνεργασίας εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 παραγ. α΄ λεπτομερῶς καθοριζομένων ἔργων.

γ) Ἐπιτροπὴ Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως, ἀποτελουμένη ἐξ ἑνὸς τῶν Ἀντιπροέδρων, ὡς προέδρου αὐτῆς, τριῶν συμβούλων καὶ 4 Ἀρκάδων, ὁριζομένων ὁμοίως. Καθήκοντα τῆς Ε.Ο.Α. εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 παρ. γ΄ λεπτομερῶς καθοριζομένων ἔργων.

δ) Ἐπιτροπὴ Πνευματικῆς Ἀναπτύξεως, ἀποτελουμένη ἐξ ἑνὸς τῶν Ἀντιπροέδρων, ὡς προέδρου, τριῶν συμβούλων καὶ τεσσάρων Ἀρκάδων, ὁριζομένων ὡς ἄνω. Καθήκοντα τῆς Ε. Π. Α. εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 παρ. δ΄ λεπτομερῶς καθοριζομένων ἔργων.

ε) Ἐπιτροπὴ Κοινωνικῆς, Ἐκπολιτιστικῆς καὶ Τουριστικῆς Ἀναπτύξεως, ἀποτελουμένη ἐξ ἑνὸς τῶν Ἀντιπροέδρων, ὡς προέδρου, τριῶν συμβούλων καὶ 4 ἑτέρων Ἀρκάδων, ὁριζομένων ὡς ἄνω. Καθήκοντα τῆς Ε. Κ. Ε. καὶ Τ. Α. εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 παρ. ε΄ λεπτομερῶς καθοριζομένων ἔργων.

Ἄρθρον 6ον. Αἱ Εἰδικαὶ Ἐπιτροπαὶ δύνανται νὰ συγκροτοῦν Ὑποεπιτροπάς, εἰς τὰς ὁποίας νὰ ἀναθέτουσι εἰδικὰ θέματα τῆς ἁρμοδιότητός των, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ. Σ. μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 7ον. Διὰ τὴν μελέτην ἑκάστου θέματος ἢ τὴν ἐκτέλεσιν

ὁρίζεται ὑπὸ τῆς εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς εἰσηγητής, τὰ πορίσματα δὲ τῶν εἰδικῶν ἐπιτροπῶν παραδίδονται εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως πρὸς εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὸ Δ. Σ., πρὸς τὸ ὁποῖον εἰσηγεῖται εἰδοποιούμενος ἐγκαίρως ὁ εἰσηγητὴς τῆς εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 8ον. Τὰ μέλη τοῦ Δ. Σ. δικαιοῦνται νὰ μετέχουν εἰς τὰς συνεδριάσεις ὅλων τῶν εἰδικῶν ἐπιτροπῶν τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ παρόντος.

Προκειμένου περὶ ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὰς ἁρμοδιότητας καὶ τὸ ἔργον περισσοτέρων τῆς μιᾶς εἰδικῶν ἐπ τροπῶν δύνανται νὰ καλῶνται αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται εἰς κοινὰς συνεδριάσεις.

Ἄρθρον 9ον. Τὸ Δ. Σ. πρὸς ἐπίτευξιν τακτικῆς καὶ συστηματικῆς ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας του μὲ τὴν Ἀρκαδίαν, δύναται δι' ἀποφάσεως αὐτοῦ νὰ συγκροτῇ εἰδικὰς ἐπιτροπὰς κατὰ τὸ δυνατὸν ἀντιπροσωπευτικὰς ἐν Τριπόλει ἢ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ περιοχὰς τῆς Ἀρκαδίας, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Δ. Σ. θὰ συμβάλλουν διὰ τῆς συνεργασίας των εἰς τὴν ἀποτελεσματικωτέραν ἀντιμετώπισιν τῶν διαφόρων ζητημάτων.

Διασκέψεις - Συνέδρια

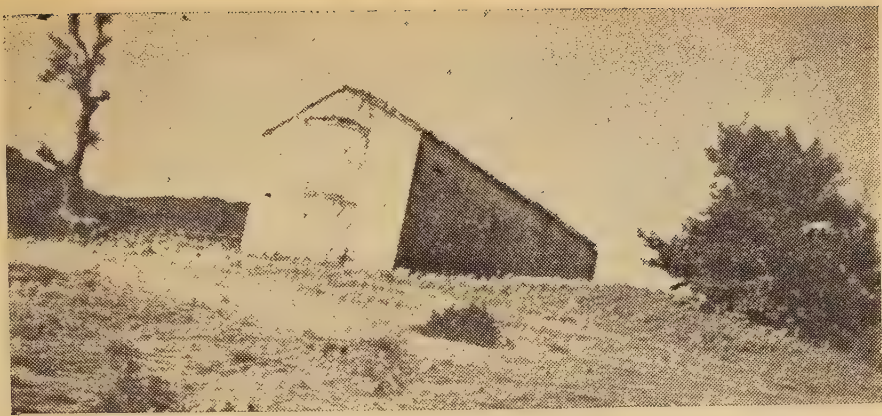
Ἄρθρον 10ον. Διὰ τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην οἱουδήποτε γενικοῦ θέματος τὸ Δ. Σ. δύναται νὰ συγκαλῇ ἐν Ἀθήναις εἰδικὰς διασκέψεις, εἰς τὰς ὁποίας καλεῖ ὅπως παραστῶσιν ἀντιπρόσωποι Σωματείων - Μελῶν, καὶ πρόσωπα, Ἀρκάδες καὶ μή, εἰδικοὶ διὰ τὰ ἐξεταζόμενα θέματα, κατὰ τὴν κρίσιν ἑκάστοτε τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 11ον. Τὸ Δ. Σ. δύναται νὰ συγκαλῇ ἐν Ἀρκαδίᾳ τοπικά, γενικὰ ἢ εἰδικὰ κατ' ἐπαρχίας ἢ περιοχὰς Συνέδρια, μὲ συμμετοχὴν ἐκπροσώπων τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, τῶν Δημοσίων Ἀρχῶν, προσωπικοτήτων, Σωματείων κλπ. κατὰ τὴν κρίσιν του, διὰ τὴν ἐξέτασιν θεμάτων γενικωτέρου ἢ τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Ἄρθρον 12ον. Τὸ Δ. Σ. δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν συγκρότησιν καὶ συμμετοχὴν εἰς κοινὰ Ἀρκαδικὰ Συνέδρια μετὰ τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας Ἀμερικῆς εἴτε ἐν Ἑλλάδι, εἴτε ἐν Ἀμερικῇ, εἴτε ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ.

Ἄρθρον 13ον. Τὸ Δ. Σ. δύναται νὰ προκαλῇ εἰδικὰς συσκέψεις μετὰ προσωπικοτήτων καὶ ἰδίως μετὰ τῶν Βουλευτῶν τῆς Ἀρκαδίας, πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἀντιμετώπισιν συγκεκριμένων προβλημάτων.

Τὸ παρὸν ἐψηφίσθη ὑπὸ τοῦ Δ. Σ. τῆς Ὁμοσπονδίας κατὰ τὴν συνεδρίαν του τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1956, θέλει δὲ ἰσχύσει προσωρινῶς μέχρι τῆς πρώτης Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μελῶν, ὅτε θὰ ὑποβληθῇ πρὸς ἔγκρισιν παρ' αὐτῆς, βελτιούμενον καὶ συμπληρούμενον καταλλήλως.

ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΙΚΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΛΕΚΑ

Ἡ Ἀρκαδία, ἡ γωνια αὐτὴ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἡ ὁποία ὑπερύψωσεν εἰς τὸ Πάνθεον τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Πίστεως ἡρωϊκὰς μορφάς, κρύβει ὑπὸ τὸ ἀνεξερεύνητον πέπλον της θρησκευτικὰ καὶ ἐθνικὰ αἰώνια μνημεῖα, ἀξίας μεγίστης διὰ πάντα ἄνθρωπον διψῶντα νὰ μάθῃ τὸ παρελθόν.

Τὰ μνημεῖα ταῦτα πρέπει νὰ καταστοῦν γνωστὰ εἰς ὅλους τοὺς σκαπανεῖς τοῦ πνεύματος, ἵνα ἐρευνήσουν καὶ ἑρμηνεύσουν τοὺς ἀνεκτιμήτους θησαυρούς, ἀλλὰ καὶ νὰ θαυμάσουν τὸ μεγαλεῖον τοῦ παρηκμασμένου νεκροῦ κόσμου.

Πᾶσα ἀδιαφορία κρατεῖ τὸν ἄνθρωπον μακρὰν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον ἐγέννησεν καὶ ἐγαλούχησεν ἀκαταβλήτους τοῦ γένους καὶ τῆς πίστεως ὑπηρέτας.

Καθῆκον ἱερὸν πάσης εὐγενοῦς ψυχῆς, εἶναι νὰ ἐργασθῇ ἀόκνως, ὅσον ἐπιτρέπουν αἱ δυνάμεις της, πρὸς διατήρησιν πάντων τῶν παραδοθέντων ὑπὸ τῶν πατέρων μας ἀνεκτιμήτων κειμελίων καὶ ἱστορικῶν μνημείων.

Εἰς τὴν σημερινὴν φιλοπρόοδον καὶ ἀκούραστον γενεὰν τοῦ Τουρκολέκα, ἀξιόλογος κληρονομία εἶναι ὁ σωζόμενος εἰς καλὴν κατάστασιν, ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων, μεταβυζαντινὸς ναὸς τῆς διαλελυμένης Μονῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Τουρκολέκα.

Ἀπὸ τοῦ Τουρκολέκα 20΄ καὶ ΝΑ. τούτου, ἐν μέσῳ τῆς πανοραματικῆς πυκνῆς φυτείας, κατάλευκος ὀρθοῦται ὁ περίβλεπτος ἱστορικὸς ναὸς τοῦ Μεγαλομάρτυρος τῆς Πίστεώς μας Ἁγίου Δημητρίου. Ἡ στενὴ ὁδός, ἡ ὁποία ἄρχεται ἐκ τῆς γενετείρας τοῦ στρατηγοῦ Νικηταρᾶ καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν θέσιν «Παλιολῆνι», φιδωτῶς διασχίζει τὴν πυκνοφυτευμένην ἀπὸ καρποφόρα δένδρα καὶ μορέας πλησίον τοῦ χωρίου μικρὰν κοιλάδα καὶ τὰς βελουδένιας πλαγιάς, καταλήγει εἰς ἀξιοθέατον, ἤρεμον, ὁμαλόν, ὑδατόλουστον χῶρον, ἐν τῷ ὁποίῳ, ἐν μέσῳ αἰωνοβίων ἐλαιῶν, πανυψήλων λευκῶν, δρο-

σερῶν βαθυσκιάστων πλατάνων καὶ ἐρειπωμένων κελλίων, ἐπιβλητικὸς ὑψοῦται ὁ ἱστορικὸς Ναός.

Ἡ γοητευτική, δεσπόζουσα ὁλοκλήρου τῆς περιφερείας, θέσις, ἡ ὁποία διασχίζεται ἀπὸ ρύακας καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ὀργιάζει τὸ πράσινον, ἔχει τὴν χάριν Τουρκολεκιώτικου τοπίου, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει τὶ τὸ ἰδιαίτερον καὶ μάλιστα ὁ χῶρος ἔνθα εἶναι κτισμένον τὸ ὑπάρχον χριστιανικὸν μνημεῖον.

Ἡ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1834 βιαία ἀπομάκρυνσις τοῦ ἡγουμένου Δανιὴλ καὶ τῶν δύο ὑπηρετῶν του ἐκ τῆς μονῆς, ὡδήγησεν ταύτην εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς κρατικῆς ὑπηρεσίας, χωρὶς νὰ τύχῃ ἔκτοτε οὐδεμιᾶς προστασίας. Τὰ πάντα πέριξ ἐρημώθησαν καὶ μόνον ὁ ναός, τὸ ἀξιοπρόσεκτον καὶ ἀξιοσέβαστον τοῦτο μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνάγεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, σώζεται μέχρι καὶ σήμερον. Ὁ ρυθμὸς τούτου εἶναι ἁπλῆς βασιλικῆς μετὰ ἐπιμελημένης κεραμώσεως στηριζομένης ἐπὶ θολογυρίστου ὀροφῆς.

Ὁ ναὸς ἔχει διαστάσεις 12,57 × 6,17 μ. Ἐσωτερικῶς ὁ κυρίως ναὸς ἔχει μῆκος 8,17 μ. καὶ τὸ ἱερὸν βῆμα 1,24 μ., πλάτος δὲ 4,22 μ. Ἡ τοιχοποιΐα ἔχει πλάτος 1,03 μ. Ὁ δὲ θόλος στηρίζεται ἐπὶ δύο παραλλήλων τοξοειδῶν στύλων κεκολλημένων ἐπὶ τοῦ τοίχου μετὰ μικρᾶς προεξοχῆς πάχους 0,57 μ. Ἐπὶ τοῦ θόλου κρέμαται ἅλυσὶς μαρτυροῦσα τὴν ὕπαρξιν πολυελαίου. Τὸ δάπεδον καὶ τὸ ἱερὸν βῆμα, τὸ ὁποῖον ἔχει βάσιν ὑψηλοτέραν τοῦ λοιποῦ ναοῦ κατὰ 0,23 μ. μετὰ μικροῦ σολέα ἐκ δύο μικρῶν ἐγχωρίων πλακῶν, ἔχουν καλυφθῆ δι' ἐλαχίστου ἀμμοκονιάματος, διακρινομένων συγχρόνως πολλῶν μικρῶν ἀνισομεγέθων πλακῶν.

Ἡ μοναδικὴ ὑπάρχουσα εἴσοδος εἰς τὴν Δ. πλευράν, ἡ ὁποία ἐκλείετο ἕως τὸ 1952 διὰ μονοκλίνου, ἔκτοτε διὰ δικλίνου θύρας, τὰ δύο μικρομεγέθη παράθυρα ἑκατέρωθεν τῶν πλευρῶν Β. καὶ Ν. καὶ τὸ δίλοβον τῆς κόγχης τοιοῦτον, ἐπιτρέπουν τὴν εἴσοδον τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἀέρος εἰς τὸν ναόν, ἂν καὶ ὁ σκοπὸς τῶν ἁπλῶν οἰκοδόμων δὲν εἶναι ὁ ἄπλετος φωτισμός, ἀερισμὸς καὶ ἠχητικὴ τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ ἡ μεταρσίωσις τῆς προσευχομένης ψυχῆς, βοηθουμένης ἀπὸ τὸν ὅλον μυστηριακὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ.

Τὰ δύο ἑκατέρωθεν τῶν πλευρῶν παράθυρα φράσσονται, διὰ σταυροειδοῦς ἁπλῆς κιγκλίδος, τὸ δὲ εἰς τὴν Ν. πλευρὰν γωνιάζεται μὲ μάρμαρον καὶ βαστάζεται ἕνας τοξοειδὴς λεῖος λίθος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι σκαλισμένον φύλλον τριφυλλιοῦ καὶ Σταυρός. Ὁ Σταυρὸς συναντᾶται εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ναοῦ. Τὸ δὲ δίλοβον τῆς κόγχης χωρίζεται διὰ σκαλισμένου καλλιτεχνικῦς μαρμάρου. Τὰ μάρμαρα πιστεύεται ὅτι ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ κάστρον τῆς Ὡριᾶς ἢ Γαρδικίου. Τὸ Ἱερὸν Βῆμα χωρίζεται τοῦ λοιποῦ ναοῦ δι' ἁπλοῦ λιθοκτίστου τέμπλου πάχους 0,54 μ. καὶ ὕψους 2,48 μ. μὴ φθάνοντος ἕως τῆς ὀροφῆς, μὲ τρεῖς πύλας. Ἐπ' αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰκόνες τὰς ὁποίας κατὰ τὴν περίοδον 1940—1949 χεῖρες βέβηλοι—ἀσφαλῶς τῆς αἱρέσεως τῶν Χιλιαστῶν ἢ Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ —σχεδὸν κατέστρεψαν, προξενή-

σασαι ἀκατονομάστους ζημίας, συντείνουσαι τοιουτοτρόπως καὶ αὗται εἰς τὴν φθορὰν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου μνημείου. Τὴν αὐτὴν ἐπίσης ἐποχὴν κατεστράφησαν τὰ ἐκ 14 θέσεων ξύλινα στασίδια. Ἡ τοιχοδόμησις ἔγινε ἁπλῆ, μαρτυροῦσα τὴν ἔνδειαν τῆς μονῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθ' ἣν ἐκτίσθη ὁ ναὸς οὗτος. Παρὰ τὴν ἔνδειαν ταύτην καὶ τὴν παρατηρουμένην ἀλλαγὴν τῶν τεχνιτῶν, τὸ ὅλον κτίσμα ἔγινε στερεὸν μετὰ ἀφθόνου ἀσβεστοκονιάματος καὶ ἐγχωρίων λίθων, παρεμβαλλομένων ἐνιαχοῦ κεράμων καὶ ἀσβεστολίθων, οἱ ὁποῖοι μετριάζουν τὸ μονότονον καὶ ξεκουράζουν τὸν ἄπληστον ὀφθαλμόν. Ὁ γωνιασμὸς τοῦ ναοῦ ἔγινεν ἐκ λίθων λαξευτῶν, τοὺς ὁποίους εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὸ διάζωμα τῆς κόγχης καὶ εἰς τὸ ὑπέρθυρον πλαίσιον μετὰ τοῦ τόξου, συμπληρούμενον διὰ ὀρθογωνίων καὶ καθέτων συγκλειόντων τοξοειδῆ λεῖον ἀσβεστόλιθον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν χαραγμένα θαυμάσιος Σταυρός, πέταλα ἄνθους καὶ ἡ ἐπιγραφὴ «1825 ΜΑΙΟΥ ΙΑ». Ἄνωθεν τῆς ἀναφερομένης πλακὸς ἐφάπτεται ἀριστοτεχνικὰ μάρμαρον καλλιτεχνικῶς λαξευμένον.

Ὁ ναὸς οὗτος ὡς ἀρυόμεθα ἐκ τῆς ἁπλότητός του καὶ ἐκ τῆς ἑτέρας σκαλισμένης ἐπὶ ἐγχωρίου λίθου ἐπιγραφῆς «1823» εἰς τὴν Ν. πλευράν, 1,08 μ. τῆς γωνίας τῆς Δ. πλευρᾶς καὶ 1,10 μ. τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, εἶναι ἔργον τῶν ἐτῶν 1823—1825. Ἡ τοιχοδόμησις ὡς πρὸς τὴν ἁπλῆν τέχνην τοῦ «κτίζειν» παρουσιάζει μικρὰς παραλλαγάς. Αἱ παραλλαγαὶ αὗται μαρτυροῦν ὅτι ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ναοῦ ἐπετεύχθη οὐχὶ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ χρονικοῦ διαστήματος 1823—1825. Ἐπίσης ὁ ἐνδεὴς οὗτος τοῦ Ἁγίου οἶκος ἀναφανδὸν ὁμιλεῖ διὰ τὴν ὅλην οἰκονομικὴν κρίσιν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἐργατικοῦ προσωπικοῦ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκτίσθη.

Ἐκ τούτων συμπεραίνεται ὅτι τὸ μὲν πλούσιον κατὰ πάντα ταμεῖον τῆς μονῆς ἐκενώθη χάριν τῶν προσφορῶν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἠγωνίζετο τὸν ἄνισον καὶ σκληρὸν ἀγῶνα τῆς ἀποτινάξεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ. Οἱ δὲ μοναχοὶ μεμυημένοι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν τῷ 1818 ἀπὸ τὸν ἁγνὸν ἀγωνιστὴν στρατηγὸν Νικηταρᾶν, ὁ ὁποῖος ἱστορεῖ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του «...Φεύγω ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο καὶ ἔρχομαι εἰς τὴν Μάνη καὶ ἀνταμώνω τὸ Χρυσοσπάθη. Ἐγὼ ἐχειροτόνησα τοὺς καλογήρους (Φιλικούς). Στὰς 18 (Ὀκτώβρη 1818) ἀνταμώθηκα μὲ τὸ Χρυσοσπάθη...» (Τερτσέτη τ. Γ', σελ. 13 § 11), ἐγκαταλείψαντες τὸν ἥσυχον καὶ γαλήνιον μοναχικὸν βίον, ἔδραξαν τὰ ὅπλα καὶ ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς μεγάλης Ἰδέας. Ταῦτα ἦσαν τὰ αἴτια τὰ ὁποῖα δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν τοῦ μνημείου τούτου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἵδρυσιν ἑνὸς μεγαλοπρεποῦς ναοῦ, ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ πρώτου ἀσφαλῶς βυζαντινοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀγνώστου αἰτίας κατεστράφη καὶ οὐδὲν ἴχνος μαρτυρεῖ τὴν ὕπαρξίν του. Ἀμφιβολία μὴ ὑπάρξαντος ναοῦ εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν θέσιν δὲν πρέπει νὰ διατυπωθῇ, διότι ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑφίστατο ἡ μονὴ πρὸ αἰώνων, ὡς ἀποδεικνύεται κατωτέρω, καὶ νὰ μὴν εἶχεν τὸν ναόν της.

Ἐκδοχὴ ὑπάρξεως τοιχογραφιῶν ἐπικεχρισμένων δι' ἀσβέστου δὲν γεννᾶται, διότι ἦτο ἀδύνατον εἰς ἐποχὴν κρισίμων στιγμῶν διὰ τὸ Ἔθνος τὸ ὁποῖον ἠγωνίζετο διὰ τὴν ἐλευθερίαν του, τὴν ὁποίαν ἐξηγόρασε μὲ ἑκατόμβας θυσιῶν καὶ ἀγωνιοῦσε κατὰ τὰς φρικτὰς ἐκείνας ἡμέρας τῆς λαίλαπος, νὰ εὑρίσκετο ἕλλην εἰκονογράφος νὰ ἀφιερώνῃ, ἐν μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων καὶ τῆς Πανελληνίου ἐξεγέρσεως, μὲ ἠρεμίαν τὸν πολύτιμον χρόνον πρὸς τοιχογράφησιν.

★

Ἀπὸ μακροῦ χρόνου μέχρι σήμερον ἐπικρατεῖ εὐρέως ἡ παράδοσις ὅτι ἡ ἱστορικὴ μονὴ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Τουρκολέκα, κατεῖχε πρωτεύουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν λοιπῶν μονῶν τῆς περιφερείας. Ἡ παρέλευσις ὅμως τοῦ χρόνου ἔφερε τὴν μονὴν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν.

Τὰ ἐλάχιστα σῳζόμενα ἔγγραφα εἰς τὰ κρατικὰ Ἀρχεῖα (φ. 321. 364, 365 καὶ 367) δὲν παρέχουν πολλὰς πληροφορίας, διότι δὲν ἐπιτρέπουν εἰς ἡμᾶς νὰ προχωρήσωμεν θαρραλέως πέραν τοῦ ἔτους 1823. Κατ' ἀνάγκην προσφεύγομεν εἰς τὴν πενιχρὰν διὰ τὴν μονὴν παράδοσιν. Ὑποστηριζόμεθα ὅμως ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς αἰῶνας ἐλαιῶν εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς καὶ ἀπὸ τὰ ἀρκετὰ ἀνὰ τὴν περιφέρειαν ἐρείπια, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἀρωγοί, ἵνα ἄρωμεν τὴν πτυχὴν τοῦ θρύλου καὶ ἀναζητοῦντες νὰ φέρωμεν εἰς φῶς τὴν πραγματικότητα, ἂν καὶ εὑρισκόμεθα πρὸ τοῦ ἀδιαπεράστου τείχους δυσκολιῶν, τοσούτῳ μεγαλυτέρων ὅσῳ διὰ τῆς ἐρεύνης μας εἰσδύομεν εἰς τὸ σκοτεινὸν ἀπώτατον παρελθόν.

α) Αἱ περὶ τὸν ναὸν θάλλουσαι αἰωνόβιοι ἀπροστάτευτοι ἐλαῖαι ὑπερβαίνουν τῶν 600 ἐτῶν ζωὴν καὶ ἀνάγονται τοιουτοτρόπως εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐποχήν. Τὴν βυζαντινότητα τούτων ὑποστηρίζει καὶ ὁ εἰδικὸς ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Μπενάκη κ. Χατζηδάκης, ὅστις ἰδὼν φωτογραφίαν τῶν ἐλαιῶν εἶπεν: «...ὅμοιες ἐλῃὲς εὑρίσκουμε καὶ σ' ἄλλους βυζαντινοὺς χώρους. Πρέπει νὰ ὑπερβαίνουν τὰ 600 ἔτη ζωή...». Ἐπίσης αἱ μικρότεραι ἐλαῖαι αἱ ὁποῖαι ἐφυτεύθησαν πρὸ τοῦ 1833 (ἔκτοτε παρημελήθη ἡ κτηματικὴ περιουσία τοῦ μοναστηρίου) ἔχουν μέγεθος ἑνὸς δεκάτου τῶν παλαιῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατοχυρώνει ἡμᾶς διὰ πάντα ὅσα γράφομεν περὶ τούτων. Κατὰ τὸ ἔτος 1846 ὑπῆρχον «*...100 περίπου ἐλαιοδένδρων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἄνευ ἐπιτηρήσεως καὶ καλλιεργείας, οὐδὲν εἰσόδημα παρέχουσιν εἰς τὸ Ἐκκλησ. Ταμεῖον καὶ μάλιστα... τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἐλαιοδένδρων ἀπεξηράνθησαν καὶ ἄλλα κατεγράφησαν μάλιστα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ τυχόντος...*» (Γ. Α. Κ. φ. 365,93).

β) Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς μονῆς εἶναι βυζαντινῆς ἐποχῆς. Τὴν περίοδον ταύτην αἱ ἱδρυόμεναι μοναὶ ἐκτίζοντο βάσει κεντρωτοῦ σχεδίου. Ἤτοι εἰς τὸ κέντρον ὁ εὐκτήριος οἶκος καὶ πέριξ τὰ κελλιὰ πρὸς καλλιτέραν ἐξυπηρέτησιν τῶν μοναχῶν κατὰ τὰς ὥρας τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐκτίσθη καὶ ἡ παροῦσα μονὴ τῆς ὁποίας σώζονται, ἐκτὸς

τοῦ ἐπανιδρυθέντος ναοῦ, μόνον ἐρείπια τῶν κελλιῶν τὰ ὁποῖα ἐπεσκευάσθησαν κατὰ τὸ 1833, ὡς μαρτυρεῖ τὸ κατωτέρω ἔγγραφον τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους (Μοναστ. Μεγαλοπόλεως φ. 365) :

Ἀριθ. 1644 φ. 365 *Ἐν Λεονταρίῳ τῇ 11 7λίου 1833*

Πρὸς τὴν Βασ. Νομαρχίαν Ἀρκαδίας

Ὁ ἡγούμενος (Δανιὴλ) τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Τουρκολέκα ἀναφέρει, ὅτι ἡ στέγη ἑνὸς μικροῦ μέρους τῆς μονῆς ταύτης χρειάζεται κεραμίδων.... ζητεῖ διὰ τοῦτο τὴν ἄδειαν τοῦ ἐπάρχου νὰ πουλήσῃ ὀκτὼ μεγάλα αἰγοπρόβατα. Τὸ ἐπαρχεῖον ἐξετάσαν περὶ τῶν ἀναγκῶν ηὗρε πραγματικὰς ταύτας καὶ ἐγκρίνει τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἡγουμένου. Ὅθεν καὶ ἡ Βασ. Νομαρχία τὰ ἐγκρίνῃ ὥστε νὰ δοθῇ ἡ ζητουμένη ἄδεια πωλήσεως.

τῇ 10 7ου 1833 ἐν Λεονταρίῳ.

Εὐπειθέστατος, ὁ ἔπαρχος Μεγαλοπόλεως

(Ὑπογραφὴ δυσανάγνωστος)

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν Τριπόλει τῇ 14 7ου 1833

Ὁ Γραμ. τῆς Νομαρχίας Ἀρκαδίας

Γρ. Νικητέας

Ἡ ἐγκατάλειψις τῆς μονῆς, εἶχεν ἀποτέλεσμα νὰ ἐρημωθοῦν παντελῶς τὰ κελλιά της καὶ μόνον σήμερον νὰ ὑπάρχουν τὰ θεμέλια καὶ οἱ ὀγκόλιθοι οἱ ὁποῖοι διδάσκουν, ἂν καὶ ἄφωνοι, τὴν βυζαντινότητα τῆς Μονῆς.

γ) Ἀκόμη τὴν βυζαντινότητα τῆς μονῆς μαρτυροῦν οἱ πολλοὶ ναοὶ τῶν ὁποίων μόνον τὰ ἐρείπια σώζονται ἀνὰ τὴν περιφέρειαν ταύτην. Οἱ τοιοῦτοι εἶναι : Τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, πλησίον τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπὸ τὸν Δημ. Κ. Γεωργακόπουλον, τάφοι περιέχοντες ὀστᾶ, τὰ ὁποῖα ἐκτιθέμενα διελύοντο. Ὁ Δ. Γεωργακόπουλος ἀναφέρει ὅτι ηὗρε ὁλοκλήρους σειρὰς τάφων τοὺς ὁποίους δὲν κατέστρεψεν «...ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τοὺς μεγαλοσώμους ἄντρας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πρόγονοί μας...». Οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι κατασκευασμένοι καὶ σκεπασμένοι διὰ μεγάλων ἐγχωρίων πλακῶν. Τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν νεκρῶν ἀλλὰ καὶ τῶν λειψάνων τὸν συναντῶμεν εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐποχήν, ἀλλὰ καὶ μεταγενέστερα.

Ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων ναῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι τοποθεσίαι μαρτυροῦσαι τὴν ὕπαρξιν ἐκεῖ ναῶν, ὅπως εἶναι : τοῦ Ἁγιάννη, τοῦ Παληοκκλησιοῦ καὶ τοῦ Σταυρούλη. Τὸ ὄνομα τῆς τελευταίας τοποθεσίας ἐλήφθη ἀπὸ τὴν ὕπαρξιν, κάπου ἐκεῖ, ἑνὸς προσκυνηταρίου μετὰ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖον ἐδείκνυε τὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν μονήν. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἀκριβῶς τὸ 1825 οἱ Αἰγύπτιοι στρατιῶται τοῦ Ἰμπραήμ, οἱ ὁποῖοι ἀνέβησαν εἰς Τουρκολέκα ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν διὰ μέσου τοῦ Στενοῦ ἐτοποθέτησαν τὴν φρουράν των καὶ ἐπὶ διήμερον ἐλεηλάτησαν καὶ κατέκαυσαν τὸ χωρίον Τουρκο-

λέκα. Εἰς δύο ὅμως οἰκίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐτρέφετο μεταξοσκώληξ δὲν ἐτέθη πῦρ. Παρὰ τὴν διήμερον στάθμευσίν των εἰς Τουρκολέκα, δὲν ἐβάδισαν πρὸς τὴν μονήν, ἡ ὁποία εὑρίσκετο ἐν μέσῳ τῶν καπνιζόντων δασῶν. Τὴν τρίτην ἡμέραν κατευθύνθησαν ἄνευ οὐδεμιᾶς προσβολῆς πρὸς τὸ χωρίον Καμάρα, διὰ τῆς διερχομένης ὁδοῦ ἐκ τῆς θέσεως «στοῦ Παπᾶ τὸ κεφάλι».

δ) Καθ' ὅλον τὸν χῶρον τοῦ Τουρκολέκα εὑρίσκομεν ἀρκετὰ ἐρείπια τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν διὰ τὴν πυκνοκατῴκησιν τῆς περιοχῆς τῆς κειμένης εἰς τὴν Ν. ὑπώρειαν τῆς Ἑλληνίτσης ἢ Παρασίου ὄρους (Ὁμηρ. Ἰλ. Β′ 608, Θουκ. Ε′ 33, Ξενοφ. Ἑλλην Ζ′ 1, 28, Στρ. Η′ 388 καὶ Παυσ. Α′ 27, 4). Ἐδῶ ἤκμασαν καὶ παρήκμασαν ὑπάρξεις μὲ ἀξιομνημόνευτον θρησκευτικότητα καὶ πρωτοφανῆ ἐργατικότητα, ἡ ὁποία συνεχίζεται ἕως καὶ σήμερον. Ταῦτα ὅμως ἀνεκόπησαν καὶ ὁ τόπος ἐρημώθη μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ κάστρου Γαρδικίου, ἡ ὁποία ἐγένετο τῷ 1460—1461 καὶ τὴν ἐπισυμβᾶσαν καταστροφὴν τοῦ τότε ἀκμάζοντος χωρίου Ρουπάκι, κειμένου ΒΑ. τοῦ Τουρκολέκα, 10′ μακρὰν τούτου, ἔνθα σώζονται πλῆθος ἐρειπίων ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐκπηγάζει ἡ βρύση τοῦ Ρουπακιοῦ.

Ὁ Θ. Κολοκοτρώνης εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Ἀπομνημονευμάτων του ἱστορεῖ καὶ ὁρίζει τὴν καταστροφὴν τοῦ Ρουπακιοῦ. Διηγεῖται δὲ εἰς τὸν Τερτσέτην: «Ἕνας ἀπὸ τὸ Ρουπάκι πλησίον τοῦ χωρίου Τουρκολέκα, ἀφοῦ ἐ χ ά λ α σ ε τὸ χωριό του ἀνεχώρησε καὶ ἦλθε εἰς τὸ Λιμποβίτσι, εἰς τὸν πρῶτον τοῦ χωρίου, ἐδῶ καὶ τ ρ ι α κ ό σ ι ο υ ς χ ρ ό ν ο υ ς. Αὐτὸς ἐφάνη ἔξυπνος καὶ ὁ Δημογέροντας τὸν ἔκαμε γαμπρὸν καὶ κληρονόμον τῆς καταστάσεώς του ὅλης. Ἐλέγετο Τσεργίνης...» (Τερτσέτης τ. Γ′ σ. 27).

Ὁ «Γέρος τοῦ Μοριᾶ», τοποθετεῖ τὸν χαλασμὸν τοῦ Ρουπακιοῦ τῷ 1536, γεγονὸς συναφὲς πρὸς τὴν πτῶσιν καὶ καταστροφὴν τοῦ Κάστρου Γαρδικίου. Εἰς τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα 1460 - 1536, προέβη καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ Ρουπακιοῦ Τσεργίνης εἰς τὴν ὁλοσχερῆ ἀπομάκρυνσιν τῶν Ρουπακιωτῶν ἐκ τοῦ χωρίου των. Περισσότερον φῶς ἐπὶ τῆς καταστροφῆς ταύτης τοῦ Ρουπακιοῦ ρίχνει ἡ τοπικὴ ὁμόφωνος παράδοσις, ἡ ὁποία διηγεῖται τὰ ἑξῆς: «...Πρὸ πολλὰ χρόνια γεροδεμένοι καβαλλαραῖοι Ρουπακιῶτες, ὕψωσαν κατ' ἀλλήλων τὰ ἀτσάλινα σπαθιά των, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως καὶ ἐσκοτώθηκαν 40 ἄντρες ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ποὺ εὑρισκότανε στοῦ Γέρου τὸ Ρόγγι...». Εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν πρὸ ἐτῶν εὑρέθησαν ἀπὸ τὸν Ἰω. Παναγιωτόπουλον, κατὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ κτήματός του, εἰς βάθος ἡμίσεως περίπου μέτρου, τοῖχος συνεχὴς καὶ παρ' αὐτὸν μικρὸς ἡμίθραυστος κενὸς πίθος καὶ πηλίνη λιβανωτρίς. Ὁλόκληρος δὲ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους εἶναι γεμάτη τεθραυσμένων εὐγενῶν κεράμων καὶ ὀγκολίθων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν χρησιμοποιηθῆ εἰς τὰ καταρρεπῆ τοῦ ἐδάφους μέρη. Ν. τῆς θέσεως ταύτης, εἰς χῶρον ἀπέχοντα 100 περίπου μέτρων, εὑρέθησαν τάφοι ὅμοιοι μὲ ἐκείνους τοῦ Ἁγίου Νικο-

λάου, ἀπὸ τὸν Χαρ. Κομινάκην. Ὁ τόπος οὗτος φαίνεται ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν Ρουπακιωτῶν ὡς κοιμητήριον.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω εἶναι αἱ καλλίτεραι ὑπάρχουσαι ἀποδείξεις καὶ οἱ ἰσχυρότεροι συνήγοροι, οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν καὶ διδάσκουν μὲ τὴν ἐρημωμένην ὕπαρξίν των ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἱδρύθη καὶ ἤκμασεν, (ἡ παράδοσις θέλει πότε 40 μοναχούς, πότε 14, 8, καί, ἀπροσδιορίστως, πολλούς), καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ χῶρος οὗτος ἐκαλλιεργεῖτο ἀπὸ προοδευτικὰς ὑπάρξεις καὶ ἔτρεφε μὲ τὰ πλούτη του μίαν σφριγῶσαν κοινωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθησαν καὶ αἱ μοναχικαὶ τάσεις. Μετὰ μεγίστης θετικότητος καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας συμπεραίνομεν καὶ ὑποστηρίζομεν, ὅτι οἱ πρῶτοι ἱδρυταὶ τῆς παρούσης μονῆς, ἄγνωστοι δυστυχῶς εἰς ἡμᾶς, προήρχοντο ἀπὸ τὰ μέρη αὐτὰ καὶ ἐνθερμαινόμενοι ἀπὸ τὴν μοναχικὴν ἰδέαν καὶ τὸν ἔνθεον ζῆλον, ὕψωσαν τὸ ἡσυχαστήριόν του εἰς τὸν χῶρον αὐτόν, ὅστις παρεῖχε πάντα τὰ πρὸς μοναχισμὸν καὶ βιόσιμα μέσα, ἀφήσαντες τοιουτοτρόπως ἕνα ἀξιόλογον μνημεῖον θρησκευτικὸν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

*

Ἡ σκληρὰ διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν 400ετὴς ὀθωμανικὴ δουλεία ἐξηνάγκασεν τοὺς «ἀλύτρωτους ραγιάδες» νὰ καταγράφουν τὰς περιουσίας των εἰς τὰς μονάς, αἱ ὁποῖαι διὰ Σουλτανικοῦ Φιρμανίου εἶχον ἀπαλλαγεῖ τῆς φορολογίας.

Πάντες οἱ Τουρκολεκαῖοι, στενῶς συνειργάζοντο μετὰ τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἥτις εἶχεν καταστῇ τὸ κέντρον τῆς θρησκευτικῆς καταρτίσεως, τῆς ἐθνικῆς διαφωτίσεως καὶ διασώσεως τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας, ἀλλὰ καὶ Σχολεῖον μὲ διδασκάλους τοὺς ἐνθέρμους καὶ ἁπλοϊκοὺς ἐκείνους μοναχούς, οἱ ὁποῖοι ἐδίδασκον τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν. Μοναχοὶ καὶ Τουρκολεκιῶται ἦσαν ἤδη ἕτοιμοι κατὰ τὸ 1818 νὰ δεχθοῦν ἀπὸ τὸν συμπατριώτην τους Νικηταρᾶν τὴν μύησιν εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν καὶ τὸ 1821 νὰ εὑρίσκωνται ἠθικῶς καὶ δι' ὅπλων ὡπλισμένοι ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων προσφέροντες τὰ πάντα χάριν τῆς «Πίστεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Πατρίδος τὴν Ἐλευθερίαν». Οἱ μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος ζήσαντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν περιουσίαν των, ἀπολαμβάνοντες πλέον τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἐλευθερίας, ἀποσπῶντες ἐν χρόνῳ καὶ τὴν κτηματικήν των περιουσίαν ἐκ τῆς μονῆς. Τοιουτοτρόπως ἡ περιουσία τῆς μονῆς ἤρχισεν νὰ καταπατῆται, διότι δὲν ἦσαν ἀρκετοὶ οἱ μοναχοί, οἵτινες θὰ ἐκαλλιέργουν αὐτήν.

Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1828 - 1831 συνέβη ἡ ὑπὸ τῆς ὁμοφώνου διηγουμένης παραδόσεως, κλοπὴ τῆς μονῆς, ὑπό τινος κατοίκου τῆς Καμάρας, ὁ ὁποῖος ἀνεκαλύφθη διὰ θαυματουργικοῦ τρόπου. Λέγεται, ὅτι ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς «ἐγονάτισε πρὸ τῆς εἰκόνος τοῦ Ἁγίου μὲ ὅλους τοὺς μοναχοὺς καὶ ἐζήτησε νὰ θαυματουργήσῃ ἢ ἀλλέως θὰ ἔκλινεν ταύτην μὲ παλλιούρια (ἀκανθῶδες φυτόν)».

Ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ μοναχοὶ ἐθεώρησαν τοῦτο προσβολὴν διὰ τὸ μοναστήριον καὶ ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Μονῆς μεταβάντες εἰς τὰς Μονὰς Μπούρα, Βουλκάνου καὶ Γαρδικίου Μεσσηνίας καταγραφέντες εἰς τὰς μοναχικὰς ἀδελφότητας τούτων. Ἔμεινε δὲ ὡς ἡγούμενος τῆς μονῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τούτων, ἕνας ἱερομόναχος Δανιήλ, καλλιεργῶν τὴν μοναστηριακὴν περιουσίαν καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς μονῆς ἥτις ἐγένετο κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1834. Τὸ δὲ Β. Δ. «περὶ τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ Μοναστηρίων», δι' οὗ διελύοντο αἱ μοναί, αἵτινες δὲν συνεπλήρωνον ἓξ μοναχούς, ὑπεγράφη τὴν 25-9-1833.

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς παρούσης Μονῆς ὑπεύθυνος διὰ τὴν περιουσίαν της κατέστη ὁ ἐκ Τουρκολέκα Ἰω. Π. Πετρόπουλος (Γ. Α. Κ. φ. 367, 14, 15). Τῷ 1834 ἡ ὁλικὴ ἀξία τῆς μονῆς εἰς κτήματα κ.λ.π. ἀνήρχετο εἰς 2.919 δραχ. (Γ. Α. Κ. 321, 2232, 2235). Οἱ καλλιεργηταὶ τῆς περιουσίας τῆς μονῆς κατὰ τὰ δύο ἔτη 1834 - 1835 ἦσαν: α) Περιφερείας Τουρκολέκα: Νικόλαος Λαγκαδινός, Δημ. Πετρόπουλος, Π. Ἀντωνόπουλος, Γ. Φέξης (Σιανδρῆς), Γεώργ. Πετρόπουλος, Γιαννακούρας, Γιάννης Νικολάου, Ἀναστάσιος Γεωργίου, Ν. Ντουρόπουλος, Γ. Καλογερόπουλος, Ἀναστάσιος Γεωργίου καὶ Θεόδ. Παναγιωτόπουλος ἐκ Συρακεΐκων, καὶ β) Περιφερείας Σούλι, Γαρδικίου, Καμάρας: Δημ Νικολ. Π. Λαμπρόπουλος, Χίλιαρχος, Μουστάκας (φ, 321, 2238). Τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1835 ἐπωλήθησαν τὰ κτήματα τῆς μονῆς ἀπὸ τὸ Κράτος, πλὴν ἐλαχίστων, εἰς τούς: Ἀθ. Γεωργακόπουλον, Γιάννην Νικολάου, Ἠλίαν Τσίριμπαν, Π. Ἀντωνόπουλον, Α. Κουλόχερα, Ἀνασ. Πετρόπουλον, Νικ. Κουλόχερα, Γιάννην Θεοφανόπουλον, Νικ. Ντουρόπουλον, Π. Λουμπρόπουλον, Λ. Χριστόπουλον καὶ Κων. Γεωργακόπουλον, (Γ.Α.Κ. φ. 321, 2237). Τὰ δὲ ἐναπομείναντα εἰς τὴν Μονὴν κτήματα ἐκαλλιεργοῦντο ἀπὸ τὸν ἡγούμενον Δανιήλ, ὡς μαρτυρεῖ τὸ κατωτέρῳ ἔγγραφον, (Γ.Α.Κ. φ. 365, 18) ἕως τὸ 1843:

«Προτόκολλον διὰ ὅσο μούστον ἐμετρήθη εἰς τὸν ἄμπελον τοῦ Μοναστηριοῦ Αϊδημητριοῦ Τουρκολέκα, ἐμετρήθη μούστος μπότζες τετρακόσιες, ἀριθ. 400. 25 Σεπτέμβρη 1843

Ὁ Καλιεργητὴς	*Ὁ Ἐφημέριος*
Δανιηλ Ιερομοναχος	*Δανιηλ Ιερομοναχος*
Ὁ νοικιαστὴς	*Ὁ Δήμαρχος Γαθεῶν*
Ν. Κουλόχερη	*Λάμπρος Κουτζουμπέλις»*

Ὁ Ἱερομόναχος Δανιὴλ φέρεται ὁ πρῶτος ἱερεὺς τοῦ χωρίου Τουρκολέκα 1831 - 1857, καταγόμενος ἐκ τούτου, διότι πάντες οἱ ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ ὑποχρεοῦντο μετὰ τὴν διάλυσιν μονῆς νὰ εἰσέλθουν εἰς ἄλλην ἢ νὰ τοποθετοῦνται μετὰ τῆς κινητῆς καὶ πνευματικῆς των περιουσίας ὡς ἐφημέριοι καὶ πνευματικοὶ (ἐξομολόγοι) εἰς τὰ χωρία των (Γ. Α. Κ. φ. 321, 420|1835). Ἐὰν ὁ Δανιὴλ δὲν ἦτο ἐκ Τουρκολέκα θὰ ἀνεχώρει καὶ οὗτος, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ μοναχοὶ ἐκ τῆς μονῆς.

Ὡς Τουρκολεκιώτης, λοιπόν, ὑπεστήριξε τὴν μονὴν καὶ ἐφημέρευσεν εἰς τὸ χωρίον του ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἐπὶ ἐφημερίας του ἱδρύθη ὁ ναὸς τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου» 1855, ὁ ὁποῖος ἐπανιδρύθη ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἱερέως Ἀντωνοπούλου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1881 - 1885. Τὴν 27 Ἰουνίου τοῦ 1844 τὸ Δημοτικὸν συμβούλιον τοῦ Δήμου Φαλαισίας εἰς τὴν 10ην πρᾶξιν του καὶ μὲ πρόεδρον τὸν ἐκ Τουρκολέκα μεγαλοκτηματίαν καὶ καταπατητὴν πολλῆς περιουσίας τῆς μονῆς, Ἀναστάσιον Κουλόχερη, παρεχώρει τὰ κτήματα τῆς διαλελυμένης μονῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰς τὴν Μονὴν Μπούρα. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Δανιὴλ ἀντέδρασεν καὶ ἐπετεύχθη τοῦτο, παρὰ τὰς συνεχεῖς ἐπιστολὰς τῆς μονῆς Μπούρα (Γ.Α.Κ. 365: 86.7]5]1845 καὶ 93.22]5]1846), νὰ ἰσχύσῃ ὁ Νόμος τῆς 29]4]1843, δι᾽ οὗ ἀπηγορεύετο ρητῶς ἡ διαχείρισις κτημάτων διαλελυμένης μονῆς ὑπὸ ἄλλης διατηρουμένης. Οἱ ἀμπελῶνες (1854, 10 στρέμματα, Γ. Α. Κ. φ. 365 : 257) καὶ τὰ κτήματα ἐπωλήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Ἀντωνίου Ἀντωνοπούλου (1831 - 1923) καὶ ἐκτίσθη ὁ μεγαλοπρεπὴς Ναὸς τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου», ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν τελικήν του ἀποπεράτωσιν τῷ 1909. Οἱ παρὰ τὸν σῳζόμενον ναὸν κῆποι ἐδόθησαν ὡς δῶρον παρὰ τοῦ ἀνωτέρω ἱερέως εἰς τοὺς συγγενεῖς του, τοὺς ὁποίους ἀκόμη καλλιεργοῦν καὶ ποτίζουν ἀπὸ τὴν πηγὴν ποὺ πηγάζει ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο ἡ βρύση μὲ τὸ «ἀμμουδερένιο καμάρι», τὸ κατεστραφὲν τῷ 1894.

Παρ᾽ ὅλα ταῦτα, πέριξ τοῦ ναοῦ καὶ τῶν ἐρειπίων ἐκτείνεται ἄνω τῶν 10 στρεμμάτων ἀκαλλιέργητος χῶρος, μὲ τὰς ὑπαρχούσας βυζαντινὰς ἐλαίας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνάγκη νὰ προστατευθῇ καὶ νὰ μείνῃ εἰς τὴν κατοχὴν τῆς μονῆς. Μέγιστον ὅμως καθῆκον διὰ πάντα Τουρκολεκιώτην εἶναι, νὰ φροντίσῃ διὰ παντὸς τρόπου καὶ νὰ συντείνῃ διὰ παντὸς μέσου ὅπως διατηρηθῇ καὶ ἐξωραϊσθῇ τὸ εἰς τὴν μαγευτικὴν καὶ γοητευτικὴν θέσιν εὑρισκόμενον ἱερὸν τοῦτο μνημεῖον, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα συνεδέθη ἀρρήκτως μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Πίστεως.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΙΩ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
Φοιτητὴς Θεολογίας

Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΕΝ ΚΑΛΤΕΖΑΙΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣ. ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

ΤΟΥ κ. Γ. Δ. ΚΑΡΒΕΛΑ, ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Μετὰ τὶς πρῶτες ἐπιτυχίες τῶν ἀγωνιζομένων γιὰ τὴν ἐλευθερία τους Ἑλλήνων καὶ μετὰ κυρίως ἀπὸ τὴ μεγάλη νίκη στὸ Βαλτέτσι στὶς 12-13 Μαΐου 1821 φάνηκε καθαρὰ ἡ ἀνάγκη τῆς συστάσεως μιᾶς κεντρικῆς ἐξουσίας στὴν Πελοπόννησο, ποὺ νὰ στέκῃ πάνω ἀπὸ τὶς διάφορες τοπικὲς ἐπιτροπὲς καὶ νὰ συντονίζῃ τὶς ἐνέργειες γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ παρακίνησε τοὺς προκρίτους τῆς Πελοποννήσου νὰ συνέλθουν πρῶτα στὸ Λεοντάρι κι' ἐν συνεχείᾳ στὴ γειτονικὴ στὰ χωριὰ τοῦ Δήμου Βαλτετσίου Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Νικολάου Καλτεζῶν γιὰ νὰ συγκροτήσουν τὴν πρώτη πολιτικὴ διοίκησι τοῦ ἀγωνιζομένου Ἔθνους.

Τὸ πρωτότυπον ἔγγραφον εἶναι κατατεθειμένο στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς (καὶ ἔχει καταχωρηθῆ στὴ σελίδα 441, 442 Α΄ τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως). Τὸ πρῶτο αὐτὸ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐπίσημο ἔγγραφο δημοσίου δικαίου τοῦ ἀναγεννωμένου Ἑλληνικοῦ Κράτους φέρει ὡς προμετωπίδα τὴ λέξι «Πατρὶς» καὶ στὸ τέλος μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν 26 Μαΐου 1821 τὶς ὑπογραφὲς τῶν μελῶν τῆς πρώτης Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Καλτεζῶν τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων παραθέτω:

« † Ἕλους Ἄνθιμος, Παναγιώτης Κρεββατᾶς, Δημήτριος Καραμάνος, Παναγιώτης Ζαριφόπουλος, Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης, Ἀθανάσιος Κυριακός, Πέτρος Σαλαμόνος, Μανώλης Μελετόπουλος, Μιχάλης Κομητᾶς, Βασίλ. Σακελλαρίου, Ἀναγνώστης Παπαγεωργίου, Νικόλαος Πετιμεζᾶς καὶ ἀδελφοί μου, Κωνσταντῆς Χρυσανθόπουλος καὶ ἀδελφοί, Δημήτριος Μέλιος μετὰ τῶν λοιπῶν καπετανέων Ἀρκαδίας, Κανέλλος Δεληγιάννης, Νικόλαος Ταμπακόπουλος, Δημήτριος Παπατζώνης, Κ. Ζαριφόπουλος, Ν. Σπηλιωτόπουλος, Παναγιώτης Μερίκας, Θεοδωράκης Πουλόπουλος, Παναγιώτης Γουλόπουλος, Σακελλάριος Παπαφώτου, Γεώργιος Ἀγαλόπουλος, Ἀναγνώστης Τζωρζάκης, Νικ. Παλλαδᾶς, Ἀθανάσιος Κυριακός, Ρήγας Παναγιώτη Παπαλεξίου».

«Κατὰ εὔλογον κοινὴν αὐτῶν γνώμην καὶ ἀπόφασιν»—ὅπως λέγει τὸ ψήφισμα—ἱδρύθη ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία μὲ ἐπικεφαλῆς μιὰ ἑπταμελῆ Διοικοῦσα ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη ὡς Πρόεδρον—ὑπενθυμίζω στοὺς ἀναγνώστας μου ὅτι ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης εἶχε διορισθῆ κατὰ πρότασι τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου στὴ μικρὴ ἐθνικὴ συνέλευσι τῆς 6ης Ἀπριλίου 1821 ποὺ ἔγινε στὸ Πάπαρι γιὰ τὴν ὁποίαν ἔγραψα ἄλλοτε—τὸν ἅγιον Ἐπίσκοπον Βρεσθένης Θεοδώρητον, τὸν Σωτήριον Χαραλάμπην, τὸν Ἀθανάσιον Κανακάρην, τὸν Ἀναγνώστην Παπαγιαννόπουλον, τὸν Θεοχαράκην Ρέντην καὶ τὸν Νικ. Πονηρόπουλον. «Διοικήσατε, εἶπον οἱ ἐντολεῖς στὴν ἑπταμελῆ ἐπιτροπή, καθ' ὅποιον τρόπον ἡ θεία Πρόνοια σᾶς φωτίσῃ καὶ γνωρίσετε ὠφέλιμον». Ἐγγύησιν οὔτε ἐζήτησαν, οὔτε πῆραν ἄλλη παρὰ μόνον τὸν ὅρκο ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ «ἐν βάρει τοῦ συνειδότος καὶ τῆς τιμῆς μας». Ἀξιοσημείωτο

εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ ἱστορικοῦ ἐκείνου ἐγγράφου ὡρκίστηκαν ταυτοχρόνως καὶ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἱ ἐντολεῖς πρόκριτοι, ἐκεῖνοι μὲν ὅτι θὰ ὑπηρετοῦν εἰλικρινῶς, ἀπαθῶς καὶ ἐπιμελῶς, αὐτοὶ δὲ θὰ ἐκτελοῦν ἀνεξετάστως τὶς διαταγές των καὶ θὰ ὑπακούουν εἰς τὰ νεύματά των.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς συστάσεως τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας ἐψάλη πάνδημος δοξολογία, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσι ὁ ἐνάρετος, ὁ ταπεινόφρων καὶ φιλόπατρις ἐπίσκοπος Ἕλους Ἄνθιμος ἐπῆρεν ἀπὸ τὴ ζώνη τοῦ Σωτήρη Χαραλάμπη τὶς δυὸ πιστόλες του, ἔκαμε μ' αὐτὲς τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ πάνω στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὕστερα ἀφοῦ πρότεινε τὶς πιστόλες στὸ ἐκκλησίασμα εἶπε μὲ μεγάλη φωνή: «Ἕλληνες, ὁ Κύριος εὐλόγησε καὶ ἁγίασε τὰ ὅπλα σας!» καὶ τὸ ἐκκλησίασμα ἠλεκτρίσθη ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ πατριωτικό.

Μὲ τὸ σύνθημα «Λευτεριὰ ἢ Θάνατος» ἡ Συνέλευσις τῶν Καλτεζῶν διελύθη καὶ ἡ Γερουσία, ἡ ἀνωτάτη πλέον πολιτικὴ ἐξουσία τῆς Πελοποννήσου, ἐγκατεστάθη στὴ Στεμνίτσα, ἀπὸ ὅπου στὶς 30 Μαΐου ἔστειλε σ' ὅλες τὶς ἐπαρχίες τοῦ Μοριᾶ τὴν πρώτη της ἐγκύκλιο.

Ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία εἶναι ὁ πρῶτος πολιτικὸς θεσμὸς τοῦ Ἔθνους. Διελύθη ὅμως ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία μετὰ σύντομο χρονικὸ διάστημα καὶ διότι εἶχε ἀποφασισθῇ κατὰ τὴν ἵδρυσίν της «θέλει ἔχει τὸ κῦρος της μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ δευτέρας Κοινῆς σκέψεως» καὶ διότι ἦλθε σὲ σύγκρουσι κι' ἀντίθεσι μὲ τὸν ἀφιχθέντα τὴν 7ην Ἰουνίου 1821 στὴν Πελοπόννησο Δημήτριον Ὑψηλάντην.

Ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία εἶχε τὴ σφραγῖδα της ποὺ ἔφερε κυκλικὰ καὶ σὲ πλαίσιο μὲ κεφαλαῖα γράμματα τὶς λέξεις «Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗ ΓΕΡΟΥΣΙΑ» ποὺ ἐκλείοντο μὲ δύο μικροὺς σταυροὺς καὶ τὴ χρονολογία 1821.

Στὸ κέντρο ἡ σφραγὶς εἶχε τὸ μυθικὸ πουλὶ τὸ Φοίνικα—σύμβολο τῆς ἐκ τῆς τέφρας ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος—καὶ πάνω ἀπὸ τὸ Φοίνικα εἶχε δυὸ κλάδους δάφνης ποὺ ἔκλειναν εὐμεγέθη Σταυρὸν μὲ τὰ γράμματα στὰ διάκενά του ἄνω ΙΣ. ΧΣ καὶ κάτω ΝΙΚΑ δηλ. Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾷ.

Ἡ Τρίτη ἐν Ἀθήναις Συντακτικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Γένους σχετικὰ μὲ τὴν πρώτη Ἐθνικὴ Συνέλευσι τῶν Καλτεζῶν ἐξέδωκε τὸ ἑξῆς ψήφισμα:

«Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑκατονταετηρίδος ἥτις συνεπληρώθη τὴν 26ην Μαΐου ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς πρώτης Παμπελοποννησιακῆς Γερουσίας ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Ἁγίου Νικολάου τῆς Κοινότητος Καλτεζῶν Μαντινείας, ἡ Γ' ἐν Ἀθήναις Συντακτικὴ Συνέλευσις ψηφίζει: Ἀναμιμνήσκεται μετ' ἀπείρου εὐγνωμοσύνης τῶν πράξεων τῶν ἡρώων ἐκείνων, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην τῆς Ἑλλάδος πολιτικὴν ὀργάνωσιν, διαδηλοῖ δὲ τὴν ἀνάγκην νὰ περιφρουρηθῇ εἰς τὸ διηνεκὲς ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος χῶρος, ὅστις ἐχρησίμευσε τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν Βουλευτήριον ὡς Ἐθνικὸν Μνημεῖον.

»Ὁ Πρόεδρος Κ. Α. Λομβάρδος, οἱ γραμματεῖς Σπῦρος Θ. Τσακόπουλος, Κ. Οἰκονομίδης».

Γ. Δ. ΚΑΡΒΕΛΑΣ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΠΑΝΑΡΚΑΔΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

[Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Παναρκαδικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἑλλάδος ἐνέκρινε, ἐξετύπωσε καὶ ἀπέστειλε πρὸς ἅπαντα τὰ Ἀρκαδικὰ Σωματεῖα τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰς Ἀρκαδικὰς Κοινότητας πρὸς συμπλήρωσιν τὸ κάτωθι ἐρωτηματολόγιον, ὥστε νὰ κατατοπισθῇ ἐπὶ ὅλων τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀρκαδίας καὶ νὰ ἔχῃ μίαν πλήρη εἰκόνα τοῦ τόπου, πρὸς μελέτην τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν ζητημάτων κάθε περιφερείας. Παρακαλοῦνται, ὅθεν, οἱ λαβόντες τοιοῦτον Δελτίον, ὅπως τὸ συμπληρώσουν καὶ τὸ ταχυδρομήσουν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Π.Ο.Ε. (Σατωβριάνδου 39, τηλ. 524-011, Ἀθήνας) ἢ νὰ ζητήσουν ἕτερον ἤ, τέλος, ἂς συμπληρώσουν τὰς ἀπαντήσεις ἐπὶ ἁπλοῦ χάρτου καὶ ἂς τὰς ἀποστείλουν].

1. . . . . (Πόλις - Κωμόπολις ἢ χωρίον).

2. Ποία ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῶν κατοίκων ; (τόσοι γεωργοκτηματίαι - κτηνοτρόφοι - ἀκτήμονες - ἐπαγγελματίαι κλπ. κατὰ προσέγγισιν).

3. Ποῖοι οἱ βασικοὶ πόροι τῶν κατοίκων ; (Γεωργία - κτηνοτροφία - βιοτεχνία. Ποῖα τὰ κυριώτερα προϊόντα : Δημητριακὰ - ἀμπελουργικὰ - ἐλαιοκομικὰ - φροῦτα - κτηνοτροφικὰ - δασικὰ κλπ.)...........

4. α) Συνδέεται ἡ Κοινότης δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (σκυροστρωμένης - ἀσφαλτοστρωμένης) καὶ μὲ ποίαν κυρίαν ἀρτηρίαν, ὡς καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι αὕτη :............

β) Ἐάν, ὄχι, μὲ ποίαν ἀρτηρίαν δύναται νὰ συνδεθῇ καὶ εἰς ποίαν ἀπόστασιν ;..........

γ) Συγκοινωνεῖ ἡ κοινότης, μὲ ποῖον κέντρον καὶ διὰ ποίου μέσου ; (Σιδηροδρόμου, αὐτοκινήτου, ἀτμοπλοϊκῶς)........

5) Πῶς γίνεται ἡ ὕδρευσις τῆς Κοινότητος ; (Δι' ὑδραγωγείου - ἀπὸ φρέατα ἢ πηγὰς καὶ ἀπὸ ποίας ἀποστάσεως - Ὑπάρχει ἐσωτερικὸν δίκτυον ;).

6) Ἡ Κοινότης ἠλεκτροφωτίζεται ; (Ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις ἢ Κοινοτική, ΔΕΗ)........

7) Λειτουργεῖ Κοινοτικὸν ἰατρεῖον ἢ ἄλλη ὑπηρεσία Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ ποία ....

8) Ὑπάρχουν ἰατροὶ εἰς τὴν κοινότητα καὶ πόσοι ; (Ἐὰν δὲν ὑπάρχουν πῶς ἐξυπηρετοῦνται οἱ κάτοικοι).......

9) Λειτουργεῖ φαρμακεῖον εἰς τὴν Κοινότητα ἢ εἰς ἄλλην πλησιεστέραν ;............

10) Ποῖα Σχολεῖα λειτουργοῦν εἰς τὴν Κοινότητα ; (Πόσοι διδάσκαλοι - πόσοι μαθηταὶ - ἐὰν δὲν ὑπάρχει σχολεῖον ποῦ φοιτοῦν οἱ μαθηταί, ποῖαι αἱ ἐλλείψεις τῶν σχολείων εἰς διδασκάλους ἢ ὄργανα)...........

11) Ποῦ στεγάζονται τὰ σχολεῖα ; (Κτίρια δημόσια - κοινοτικὰ ἢ ἰδιωτικά· Ποία ἡ κατάστασις τῶν κτιρίων - τυχὸν ἐλλείψεις).........

12) Λειτουργεῖ Κοινοτικὴ ἢ Σχολικὴ βιβλιοθήκη ; (Ποῦ στεγάζεται · πόσα βιβλία διαθέτει κλπ.)............

13) Ποῖαι δημόσιαι ἢ δικαστικαὶ ἢ ἄλλαι ὑπηρεσίαι ἑδρεύουν εἰς τὴν κοινότητα ;..........

14) Ὑπάρχουν εἰς τὴν Κοινότητα Ξενοδοχεῖα ἢ ξενῶνες, ἑστιατόρια κ.λ.π. ; (Ποῖα καὶ μὲ πόσα δωμάτια, πόσας κλίνας ἕκαστον ; λειτουργοῦν καθ' ὅλον τὸ ἔτος κλπ.).....,.......

15) Ὑπάρχουν δωμάτια οἰκιῶν διαθέσιμα καὶ κατάλληλα πρὸς διαμονὴν ξένων, παραθεριστῶν ἢ ἐκδρομέων καὶ πόσα ; (Ἐὰν ὄχι, ὑπάρχει δυνατότης διὰ καταλλήλου διαρρυθμίσεως νὰ δημιουργηθοῦν τοιαῦτα :)............

16) Ἡ περιφέρεια παρέχει τουριστικὸν ἐνδιαφέρον ; (Ποῖα ἀρχαιολογικά, βυζαντινὰ ἢ ἱστορικὰ μνημεῖα ὑφίστανται, εἶναι καλῶς διατηρημένα, εἰς ποίαν ἀπόστασιν κλπ.).........

17) Ὑφίστανται εἰς τὴν Κοινότητα Σωματεῖα ἐπαγγελματικὰ ἢ Σύλλογοι Κοινωφελεῖς - Ἀθλητικοί, Συνεταιρισμοὶ κλπ. καὶ ποῖοι ; (Ν' ἀναγραφοῦν αἱ ἐπωνυμίαι ἑκάστου).........

18) Ὑφίστανται εἰς ἄλλην πόλιν ἢ τὸ ἐξωτερικὸν πατριωτικοὶ Σύλλογοι τῶν ἐκ τῆς Κοιν. καταγομένων ; (Ποῖοι καὶ διευθύνσεις αὐτῶν)..........

19) Ποῖα γενικὰ ζητήματα ἀπασχολοῦν τὴν Κοινότητα καὶ ποῖα τὰ πλέον ἐπείγοντα ; (Ὕδρευσις, ἄρδευσις, κατασκευὴ ὁδοῦ πρὸς σύνδεσιν, μὲ ποῖον κέντρον, ἀπόστασις, ἐὰν ἔχει γίνει μελέτη, ποία ἡ ἀπαιτουμένη δαπάνη, Σχολεῖον, ἐκκλησία κ.λ.π.).........

20) Μὲ ποῖα μέτρα βλέπετε δυνατὴν τὴν βελτίωσιν τῆς περιφερείας ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ; (Εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνάπτυξις καὶ εἰς ποίαν ἔκτασιν, π. χ. τῆς κτηνοτροφίας (τόσα πρόβατα), τῆς ἀγελαδοτροφίας, δενδροκαλλιεργείας (εἶδος ὀπωροφόρων, ἐληές, καρυδιὲς κλπ.), ἀναδάσωσις (πεῦκα, λεῦκαι, κυπάρισσοι κλπ.), ἀλλαγὴ καλλιεργειῶν καὶ ποία, ἐκτέλεσις ὑδραυλικῶν ἔργων πρὸς ἄρδευσιν, ἀποστραγγιστικῶν ἢ ἀντιπλημμυρικῶν (ποῖαι πραγματικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ δυνατότητες ὑπάρχουν, προϋπολογισμοί, μελέται κ.λ.π.)..........

ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΡΚΑΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

ΑΘΑΝ. Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ Ο "ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ" ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ "ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΟΠΕΤΡΙΤΩΝ"

Ἐλάχιστοι Ἀρκάδες θὰ γνωρίζουν ὅτι ἕνας σπουδαῖος γόνος τῆς πατρίδας μας ὑπῆρξεν ὁ Ἀθανάσιος Ἀντ. Σακελλάριος, ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους Ἕλληνες φιλολόγους καὶ ἐκδότες, ποὺ ἔζησε κατὰ τὸν περασμένον αἰῶνα.

Ὁ λόγιος αὐτὸς γεννήθηκε στὸν Ἅγιον Πέτρο τὸ ἔτος 1826 καὶ ἦταν γιὸς τοῦ Ἀντωνίου Σακελλάρη (ἢ Σακελλαράκη) ἀπὸ παλιά, ἀλλὰ φτωχή, ἁγιοπετρίτικη οἰκογένεια.

Μεγάλωσε στὸν Ἅγιον Πέτρο κι' ἄγνωστο μὲ τίνος ὑποστήριξη πῆγε στὴν Ἀθήνα, ὅπου σπούδασε φιλολογία. Καὶ τὸν βρίσκουμε ἀπὸ τὰ 1850 ὣς τὰ 1855 καθηγητὴ στὴ Λάρνακα τῆς Κύπρου καὶ συγγραφέα διαφόρων μελετῶν. Κατὰ τὰ 1863 ἐγκαταστάθηκε στὸν Πειραιᾶ καὶ ὕστερα, στὰ 1867, στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἐδίδαξε σὰν καθηγητὴς γυμνασίου μέχρι τὰ 1887.

Ἀπὸ τὰ 1857 εἶχεν ἱδρύσει ἰδιόκτητο τυπογραφεῖο, καὶ ἐπιδόθηκε σὲ ἐκδοτικὲς ἐπιχειρήσεις, ὥστε ἀργότερα μὲ τὴν διεύθυνση τῶν γιῶν του Πολυβίου καὶ Δημητρίου ἱδρύθηκαν τὰ γνωστὰ «Τυπογραφικὰ Καταστήματα Π. καὶ Δ. Α. Σακελλαρίου».

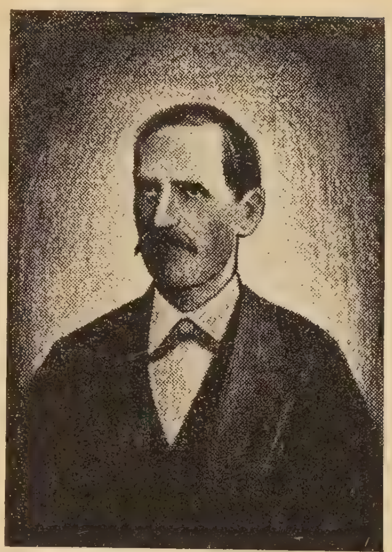
Οἱ συγγραφικὲς ἐργασίες τοῦ Ἀθαν. Α. Σακελλάριου εἶναι πάμπολλες, λεξικά, διδακτικὰ βιβλία καὶ τὰ περίφημα «Κυπριακά» του (ἤτοι ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ ἔρευνα τῆς ἀλύτρωτης ἀδελφῆς νήσου Κύπρου), γιὰ τὰ ὁποῖα ἀνακηρύχθηκε ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας[1].

Ἰδιαίτερη σημαντικὴ προσφορά του πρὸς τὴν Ἀρκαδία μας εἶναι τὸ ὅτι μὲ πρωτοβουλία τοῦ ἐξαίρετου τούτου τέκνου τῶν Ἁγιοπετριτῶν Ἀθαν. Α. Σακελλάριου (ὁ ὁποῖος ἐκαυχᾶτο γιὰ τὴν ἁγιοπετρίτικη καταγωγή του κι' ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομά του, ἀντὶ ἄλλου, τὸν τίτλον «ὁ Ἁγιοπετρίτης» στὰ «Κυπριακά» του) ἱδρύθηκε στὰ 1880 ὁ Δημοτικὸς Σύλλογος «Ἅγιος Πέτρος» στὸν Πειραιᾶ, (ποὺ ἐξελίχθηκε στὸν σημερινὸ Σύλλογον Ἁγιοπετριτῶν), τοῦ ὁποίου διετέλεσεν ὁ πρῶτος Πρόεδρος.

Ὁ θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἁγιοπετρίτη ἔγινε στὶς 23 Ἰανουαρίου τοῦ 1901 στὴν Ἀθήνα, ὅπου πολλὰ ἔγραψαν οἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς.

---

1. Περὶ τοῦ Ἀθανασίου Α. Σακελλαρίου ἐγράψαμε καὶ ἄλλοτε κι' ἑτοιμάζομε πλήρη βιβλιογραφικὴ συγκέντρωση τῶν ἐργασιῶν του, ποὺ ἐλπίζομε νὰ δώσωμε σ' ἑπόμενο τόμο τοῦ παρόντος βιβλίου.

᾿Αθανάσιος Α. Σακελλάριος

᾿Αναδημοσιεύουμε ἐδῶ, σὰν πιὸ χαρακτηριστική, τὴν νεκρολογία τῆς «Σφαίρας» τοῦ Πειραιᾶ, ἡ ὁποία ἔγραφε:

«Πλήρης ἡμερῶν ἐτελεύτησεν ἐν ᾿Αθήναις ὁ σοφὸς καθηγητὴς καὶ συγγραφεὺς ᾿Αθανάσιος Σακελλάριος ἐξ ῾Αγίου Πέτρου τῆς Κυνουρίας, εἷς τῶν δημιουργικῶν ἐκείνων καὶ εὐσυνειδήτων ἀνδρῶν, εἰς οὓς καὶ ἡ παιδεία καὶ ἡ φιλολογία καὶ ἡ βιομηχανία καὶ ἡ κοινωνία πολλὰ ὀφείλουσιν.

»῾Ο ᾿Αθανάσιος Σακελλάριος, τύπος φιλεργίας καὶ πρακτικῆς συνέσεως, γενναῖον ἐπίκουρον ἔχων εὐφυΐαν σπανίαν καὶ χρηστότητα ἤθους ἔτι σπανιωτέραν, διέπρεψεν καὶ ὡς καθηγητὴς ἔν τε τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ τῇ ῾Ελλάδι καὶ ὡς συγγραφεύς, ὡς μαρτυρεῖ τὸ πολύτιμον αὐτοῦ σύγγραμμα, τὰ «Κυπριακά», καὶ ὡς βιομήχανος, ἀναδείξας τὸν ἐκδοτικὸν αὐτοῦ οἶκον ἕνα τῶν πρώτων καὶ περιφανεστάτων τῆς ᾿Ανατολῆς.

»῾Ο εὐσυνείδητος καὶ ἀφοσιωμένος διδάσκαλος, οὗ μετ᾿ εὐγνώμονος συγκινήσεως ἀναμιμνήσκονται οἱ αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν ᾿Αθήναις καὶ ἐν Κύπρῳ, ὁ εὐφυὴς καὶ σώφρων συγγραφεύς, ὁ ἔντιμος καὶ προοδευτικὸς βιομήχανος, οὗ τὴν εὐβουλίαν καὶ τὴν διοικητικὴν ἱκανότητα ἐπιμαρτυρεῖ ὁ ἐν μεγίστῃ ἀκμῇ καὶ λαμπρότητι καταλειπόμενος τοῖς πολυτίμοις υἱοῖς ἐκδοτικὸς οἶκος, ἐλαμπρύνετο καὶ ὑπὸ ἐξόχων κοινωνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν ἀρετῶν.

»Εἰς τοὺς ἀξίους τῷ πατρὶ καὶ διαπρεπῆ ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχοντας θέσιν, διὰ τὰς προσωπικὰς αὐτῶν ἀρετὰς καὶ τὴν ἀρτίαν μόρφωσιν, υἱοὺς αὐτοῦ Πολύβιον καὶ Δημήτριον, ὡς καὶ εἰς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν αὐτοῦ διακεκριμένον καθηγητὴν κ. Ε. Τσακαλῶτον καὶ τοῖς λοιποῖς οἰκείοις τοῦ τελευτήσαντος διαβιβάζομεν τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συλλυπητήρια ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοιούτου πατρός.

»῾Η μνήμη τοῦ ᾿Αθανασίου Σακελλαρίου θὰ παραμένῃ εὐλογουμένη παρὰ πάντων τῶν λαβόντων πεῖραν τῶν εὐγενῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, αἵτινες δὲν ἔπαυσαν περιλάμπουσαι αὐτόν, καθ᾿ ἅπαντα τὸν μακαριστὸν αὐτοῦ οἶκον».

῾Η πατρίδα μας καὶ ὁ Σύλλογός μας ὀφείλουν πολλὰ στὸν ᾿Αθαν. Α. Σακελλάριο καὶ ἀκόμα καὶ τὴν πρώτη ἱστορικὴ μελέτη γιὰ τὸν ἀγαπημένο του Ἅγιον Πέτρο, τὴν ὁποία δημοσίεψε στὰ 1853 καὶ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν βάση γιὰ νὰ συμπληρώνεται ἡ ῾Ιστορία τῶν ῾Αγιοπετριτῶν.

Θεωροῦμε ἐπιβαλλόμενο καθῆκον νὰ δημοσιεύσουμε τὴν μελέτη του

αὐτὴ (ἂν καὶ σὲ πολλὰ σημεῖα δὲν εὐσταθοῦν οἱ παλιὲς ἐκεῖνες ἀντιλήψεις καὶ γνῶμες), ἐπειδὴ σήμερα εἶναι δυσεύρετη καὶ ἐπειδὴ ἔχει πολλὲς χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὰ νεώτερα, ἰδίως, χρόνια τοῦ χωριοῦ.

Ἡ μελέτη τοῦ Ἀθαν. Α. Σακελλάριου εἶχε δημοσιευθεῖ στὸ παλαιὸ γνωστὸ περιοδικὸ «Πανδώρα» καὶ εἶχε τίτλο «Εὔα ἢ Ἅγιος Πέτρος», περιεῖχε δὲ τὰ ἀκόλουθα (μὲ τὶς ὑποσημειώσεις του), ὅπως ἐκεῖ ἦσαν γραμμένα :

Η ΠΡΩΤΗ "ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΟΠΕΤΡΙΤΩΝ„

Του ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ (†)

[α'. Ἡ τοποθεσία τοῦ Ἁγίου Πέτρου]

Ὁ Ἅγιος Πέτρος, κωμόπολις ὀρεινή, ἐπὶ ἑνὸς τοῦ ὄρους Πάρνωνος κλάδου κειμένη, ὁρίζεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῆς κώμης τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς κώμης Πλατάνου, Σιταίνης καὶ Καστανίτσης, πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Βαρβίτσης καὶ Ἀραχώβης, καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῶν Βουρβούρων, Βερβαίνου καὶ Καστρίου.

Ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς ἀρχαίας πηγάς, εὑρίσκομεν εἰς τὸν Παυσανίαν ὅτι ὑπῆρχε παρὰ τὴν σημερινὴν κωμόπολιν Ἅγιον Πέτρον κώμη τις λίαν ἀξιόλογος Εὔα: «Ἀπὸ δὲ τῶν πολυανδρίων ἰόντι Ἀθήνη τε ἔστιν, εἰς ἣν Αἰγινῆται ποτὲ ᾤκησαν καὶ ἑτέρα κώμη Νηρίς, τρίτη δὲ Εὔα μεγίστη τῶν κωμῶν καὶ ἱερὸν Πολεμοκράτους ἐστὶν ἐν ταύτῃ. Ὁ δὲ Πολεμοκράτης ἔστι καὶ οὗτος Μαχάονος υἱός, ἀδελφὸς δὲ Ἀλεξάνορος, καὶ ἰᾶται τοὺς ταύτῃ καὶ τιμὰς παρὰ τῶν προσοίκων ἔχει. Ἀνατείνει δὲ ὑπὲρ τὰς κώμας ὄρος, παρ' ὃ καὶ Λακεδαιμονίων ἐπ' αὐτοῦ πρὸς Ἀργείους ὅροι καὶ Τεγεάτας εἰσίν, ἑστήκασι δ' ἐπὶ τοῖς ὅροις Ἑρμαῖ λίθου καὶ (ἐκ τούτων) τοῦ χωρίου τὸ ὄνομα (1). Ἐστὶ δ' ἀπ' αὐτῶν ποταμὸς καλούμενος Τάνος, εἷς γάρ δη οὗτος ἐκ τοῦ Πάρνωνος κάτεισι ῥέων διὰ τῆς Ἀργείας καὶ ἐκδίδωσιν εἰς τὸν Θυρεάτην κόλπον» (2).

Τὸ χωρίον τοῦτο ἐρχόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν. Καὶ περὶ μὲν τῆς κώμης Ἀθήνης ἢ κατὰ τὸν Θουκυδίδην Ἀνθήνης, κειμένης ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄστρους, ἄλλοτε θέλομεν πραγματευθῇ. Περὶ δὲ τῆς Νηρίδος, ἥτις μετ' αὐτὴν ἕπεται, οὐδὲν ἔτι γνωρίζομεν καὶ πιθανὸν νὰ ἔκειτο παρὰ τῷ νῦν Καστρίον, ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἀμπελώνων τοῦ Ἁγίου Πέτρου, Δραγαλεβοῦ καλουμένων, ὅπου καὶ πάρα πολλοὶ εὑρίσκονται ἀρχαῖοι κέραμοι καὶ ἄλλα λείψανα. Ἐντεῦθεν καὶ πολὺν πόρινον λίθον οἱ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου οἰκοδομοῦντες μετεκόμισαν. Μένει λοιπὸν ἤδη περὶ τῆς Εὔας, ὡς οἷον τ' ἐν ἐκτάσει νὰ λαλήσωμεν.

[β'. Περὶ τῆς ἀρχαίας Εὔας]

Ἂν Ν. Α. τοῦ Ἁγίου Πέτρου περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν βαδίσωμεν ἀπαντῶμεν ἔν τινι θέσει Βατσιώτη καλουμένῃ ἀρχαῖα ἐρείπια, ὅπου οὐ μόνον ἄπειροι κέραμοι καθ' ἑκάστην ἀνασκάπτονται καὶ εἰς Ἅγιον Πέτρον μεταφέρονται, ἀλλὰ καὶ πίθοι ἀρχαῖοι εὑρέθησαν. Ἡ θέσις αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀξία πρὸς

---

1. Ἐνταῦθα ἐπροσθέσαμεν εἰς τὸ κείμενον «ἐκ τούτων» ἢ «ἐξ ὧν καὶ τοῦ χωρίου....», οὕτως ἔπραξε καὶ ὁ Λατῖνος μεταφραστὴς τὸ de quibus προσθέτων.

2. Παυσ. βιβλ. β' κεφ. 38 ὡς καὶ Θησαυρὸν Ἑνρίκου Στεφάνου εἰς τὴν λέξιν «Εὔαν».

ἵδρυσιν κώμης τινὸς ἀξιολόγου, εἰς ἀγροὺς ἤδη μετατραπεῖσα ἀραβοσίτου.

Ἀπέναντι ταύτης Ν. Α, ἐν περίπου τέταρτον ἐπὶ λοφιδίου κυκλώπειον ἀπαντῶμεν τετράγωνον παρὰ πολὺ μικρὸν καὶ παρ' αὐτῷ μετὰ καὶ ἄλλων πετρῶν κυλινδρικήν τινα στήλην ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἐῤῥιμένην.

Τὸ τετράγωνον τοῦτο ἐθεώρουν οἱ τῶν τόπων τούτων λόγιοι ἀμφιθέατρον· ἀλλ' οὐδόλως παραδεκτέα εἶναι ἡ γνώμη των ἕνεκα τῆς σμικρότητός του, δυνατὸν ὅμως πρὸς τιμὴν θεοῦ τινος ἢ ἥρωος ἐνταῦθα ἱερὸν νὰ ἵδρυτο.

Ταύτην θεωροῦμεν ὡς τὴν κώμην τοῦ Παυσανίου Εὔαν, τὸ δὲ τετράγωνον πιθανῶς ὡς τὸ ῥηθὲν τοῦ Πολεμοκράτους ἱερόν· διότι, ὡς αὐτὸς ὁ Παυσανίας λέγει, ἀνατείνει ὑπὲρ τὰς κώμας ὄρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὰ ὅρια τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀργείων καὶ Τεγεατῶν εἰσίν. Καὶ τῷ ὄντι τὸ ὄρος τοῦτο καλεῖται Ζυγός [1], ἐπ' αὐτοῦ μέχρι σήμερον τρεῖς παμμεγέθεις σωροὶ ὑπάρχουσι κοινῶν λίθων πλησίον ἀλλήλων κειμένων, οὓς καὶ Φονευμένους οἱ ἐνταῦθα κατοικοῦντες καλοῦσιν, ἐν εἴδη μνημείων ὄντας. Οὗτοι βεβαίως τρεῖς ὄντες τὰ ὅρια ἐμφαίνουσι... Ὅταν λοιπὸν οἱ Φονευμένοι εἶναι αἱ Ἑρμαῖ τῶν λίθων, ἤτοι τὰ ῥηθέντα ὅρια, καὶ ἐπ' αὐτὰ καὶ τὸ ὄρος ἔκειντο αἱ κῶμαι, οὐδεμία ἄλλη ὑπάρχει θέσις οὕτω κατάλληλος πλὴν τούτων, ἐν ᾗ καὶ ἀρχαῖα νὰ διατηροῦνται ἐρείπια.

Ἐκ τοῦ ὄρους τούτου (Ζυγοῦ ἢ Φονευμένων), ὡς καὶ τοῦ πολὺ αὐτοῦ ὑψηλοτέρου Πάρνωνος, ὅπερ φανερώτατα εἶναι ὁ νῦν καλούμενος Μαλεβός, κατέρχεται ῥέων ὁ ποταμὸς Τάνος, νῦν Τριπόταμα, εἰς τὸν Θυρεάτην ἐκβάλλων κόλπον.

Ἐκ τούτων ἁπάντων ἀποδεικνύεται ὅτι ὄχι καλῶς ἐδόθησαν τὰ ὀνόματα εἰς τὰς παρακειμένας κωμοπόλεις ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως, τὸν μὲν Ἅγιον Πέτρον, δῆμος Πάρνωνος καλεσάσης, τὸ δὲ Καστρίον, δῆμον Τανίας, ἐκ τοῦ ὄρους καὶ τοῦ ποταμοῦ, ἀντὶ Νηρίδος καὶ Εὔας, ἃς ὡς εἴδομεν ὁ Παυσανίας ὑπὸ τοὺς Φονευμένους ἢ Ἑρμᾶς ἔθεσεν. Στέφανος ὁ Βυζάντιος πόλιν Ἀρκαδίας θεωρεῖ τὴν Εὔαν «Εὔα, πόλις Ἀρκαδίας Θεόπομπος ἕκτῳ», ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀρθόν, εἰς τὰ Λακωνικά, ὡς εἴδομεν, περιλαμβανομένη ὅρια, ἐκτὸς ἂν ἑτέρα ταύτης ἐν Ἀρκαδίᾳ ὑπῆρχεν, ἣν ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν.

Οἱ ἀρχαιότεροι νομισματολόγοι νομίσματα τὴν ἐπιγραφὴν ε υ φεροντα εὑρόντες, εἰς τὴν κώμην ταύτην τὰ ἀπέδωσαν· ἀλλ' ἡ πλάνη των μετ' οὐ πολὺ ἀπεδείχθη· ἐπειδὴ τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ εὑρέθησαν ἐν Κύπρῳ νομίσματα τῶν δύο βασιλέων τῆς Σαλαμῖνος Εὐαγόρων, ἐξ οὗ καὶ τοῦ λοιποῦ τῆς Σαλαμῖνος θεωροῦνται.

Ὁ Mionnet (Suppl. vol. 4. p. 9.48) λέγει ὅτι εὑρέθη νόμισμά τι, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους ἔχον ΓΕ μετὰ τοῦ Διὸς ὀρθίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΑΧΑΙΩΝ ΕΥΑΙΩΝ μετὰ γυναικὸς καθημένης. Φαίνεται ὅμως ἄπορον ἕνεκα τῆς σμικρότητος καὶ τῶν ἐρειπίων της εἰς αὐτὴν ν' ἀποδοθῇ· ἀλλ' ἂν τοὺς ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Θουκυδίδου λόγους ἀναμνησθῶμεν ὅτι πολλαὶ πόλεις καταστρεφόμεναι οὐδὲν ἀφίνουσι τῆς λαμπρότητός των ἴχνος, παραδεχόμεθα ὅτι δυνατὸν ἐπὶ τῆς παρακμῆς τῆς Σπάρτης, ὅτε αὕτη ἐμονώθη καὶ τὸ πλεῖστον τῶν περιοίκων, ἰδίως ἐδιοικοῦντο, Ἐλευθερολάκωνες καλούμενοι, ἡ Εὔα εἰς τοσοῦτον νὰ ὑψώθη βαθμόν, ὥστε καὶ ἴδιον νὰ κόψῃ νόμισμα.

Καὶ ὁ Πολύβιος ἀναφέρει τόπον τινὰ παρὰ τὴν Σελασίαν Εὔαν· ἀλλὰ δὲν πρέπει τοῦτον μὲ τὴν κώμην Εὔαν νὰ συγχέωμεν, ὡς εὐθὺς μετὰ τὸ παρατιθέμενον χωρίον θέλομεν δείξει :

---

1. Ὁ Ζυγὸς περὶ τὴν ἡμίσειαν ἀπέχει Ν. Δ. τῆς κωμοπόλεως ὥραν καὶ ἐπ' αὐτοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν τῆς Σπάρτης, μεταξὺ τοῦ Ζυγοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, αἱ Ἑρμαῖ, ὑπεράνω τῆς Κρύας Βρύσεως εἰσέτι ἴχνη φαίνονται τῶν ὑπὸ τῶν τροχῶν τῶν ἁμαξῶν κατασταθέντων αὐλάκων.

«Ὁ δὲ Κλεομένης προσδοκῶν τὴν ἔφοδον, τὰς μὲν ἄλλας τὰς εἰς τὴν χώραν εἰσβολὰς ἠσφαλίσατο φυλακαῖς καὶ τάφροις καὶ δένδρων ἐκκοπαῖς· αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν Σελασίαν καλουμένην μετὰ τῆς δυνάμεως ἐστρατοπέδευσε, τῆς πάσης ὑπαρχούσης αὐτῷ στρατιᾶς εἰς δύο μυριάδας, στοχαζόμενος ἐκ τῶν κατὰ λόγον, ταύτῃ ποιήσεσθαι τοὺς ὑπεναντίους τὴν εἰσβολήν, ὃ καὶ συνεκήρυσσε· δύο δὲ λόφων ἐπ' αὐτῆς τῆς εἰσόδου κειμένων, τὸν μὲν Εὔαν, τὸν δ' ἕτερον Ὄλυμπον καλεῖσθαι συμβαίνει· τῆς δὲ ὁδοῦ μεταξὺ τούτων παρὰ τὸν Οἰνοῦντα ποταμὸν φερούσης εἰς τὴν Σπάρτην, ὁ μὲν Κλεομένης τῶν προειρημένων λόφων συνάμφω τάφρον καὶ χάρακα προβαλόμενος ἐπὶ μὲν τὸν Εὔαν ἔταξε τοὺς περιοίκους συμμάχους, ἐφ' ὧν ἐπέστησε τὸν ἀδελφὸν Εὐκλείδην, αὐτὸς δὲ τὸν Ὄλυμπον κατεῖχε μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν μισθοφόρων. Ἐν δὲ τοῖς ἐπιπέδοις παρὰ τὸν ποταμὸν ἐφ' ἑκάτερα τῆς ὁδοῦ τοὺς ἱππεῖς μετὰ μέρους τινὸς τῶν μισθοφόρων παρενέβαλεν» (1).

Ἕν μεν διότι παρὰ τῷ Οἰνοῦντι ποταμῷ ἔκειτο ἡ Σελασία καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν αὐτὸν ἐφ' ἑκάτερα τῆς ὁδοῦ ὁ Κλεομένης ἔταξε τοὺς ἱππεῖς. Ὁ δ' Οἰνοῦς εἶναι ἡ νῦν καλουμένη Ποταμιά, ἀρχόμενος καὶ οὗτος ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν Ἑρμῶν ὄρους τοῦ πρὸς τὰς Καρυάς· δηλ. ῥέει πρὸς νότον τῶν Ἑρμῶν ὁ ποταμός, ἐν ᾧ τὴν Εὔαν ὁ Παυσανίας βορείως θεωρεῖ τῶν Ἑρμῶν καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Θυρεάτου κόλπου, δεύτερον ὅτι τὸ ἱππικὸν παρέταξεν ἐν τοῖς ἐπιπέδοις τοῖς παρὰ τὸν ποταμόν, ἀλλὰ ποῦ παρὰ τὴν ῥηθεῖσαν Εὔαν (Βατσιώτην) ἐπίπεδον, ὀρεινοτάτην οὖσαν;

Ἐν ταύτῃ οὔτε πεντακόσιοι δὲν ὑπάρχει θέσις ἐπίπεδος νὰ παραταχθῶσι στρατιῶται· μένει λοιπὸν ὁ Εὔας τοῦ Πολυβίου ἕτερος νὰ εἶναι τόπος καὶ λόφον μόνον νὰ φανερώνῃ.

Ἐπίπεδον δὲ τοιοῦτον τὸν Οἰνοῦντα ποταμὸν μετὰ τὰς ἐκ τῶν Ἑρμῶν πηγάς του ἀκολουθοῦντες οὐδένα ἄλλο ἀπαντῶμεν ἢ τὸ πλησίον τοῦ νῦν Βουρλιᾶ, ὅνπερ ἡ Κυβέρνησις πάνω συνετῶς δῆμον Σελασίας ἐκάλεσεν.

Οἱ δὲ ῥηθέντες ὑπὸ τοῦ Πολυβίου λόφοι εἶναι, νομίζω, αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ἐφ' ἑκάτερα τῆς νῦν τῆς Σπάρτης ὁδοῦ οἱ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πεδίου ὄντες, ὀλίγον πρὶν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τοῦ Βουρλιᾶ φθάσωμεν.

Καὶ ταῦτά μεν ἐξήξαμεν περὶ τῆς αὐτῆς ἀρχαιότητος συμπεράσματα. Φαίνεται δ' ὅτι τὴν μεγίστην ἔσχεν ἐπίδοσιν ἐπὶ τῆς πτώσεως τῆς Σπάρτης μέχρι καὶ τῶν χρόνων αὐτῶν τοῦ περιηγητοῦ Παυσανίου· ἀλλὰ ποία ὑπῆρξεν ἐπὶ τοῦ Μεσαιῶνος δὲν γνωρίζομεν. Ἐκ τῶν σωζομένων ὅμως αὐτῆς σποράδην ἐρειπίων εἰκάζοντες δυνάμεθα μετὰ πιθανότητος νὰ εἴπωμεν ὅτι ὄχι πολὺ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἐπέζησε καὶ ἐπὶ τῶν μέσων χρόνων δὲν θὰ ὑπῆρχε.

[γ'. Ὁ νεώτερος Ἅγιος Πέτρος]

Ἐπὶ δὲ τῶν νέων χρόνων πάλιν ὡς κώμη τις τῆς Πελοποννήσου ἀξιόλογος ἀναφαίνεται, εἰς ἄλλην παρὰ τὴν ἀρχαίαν θέσιν, τὸν νῦν Ἅγιον Πέτρον. Πόθεν ὅμως ἀπῳκίσθη ἢ ἂν ἐκ τῆς ποτὲ πλησίον κώμης, ἢ ἐξ ἄλλου τινος μέρους ἀγνοοῦμεν, ὡς καὶ περὶ τῆς κώμης Καστρίου. Ἐν ᾧ διὰ τὰς πέριξ γνωρίζομεν. Περὶ Δολιανῶν τὴν ἐξ Ἀλβανίας καταγωγὴν ἐκ τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης, καὶ εἶναι θαῦμα πῶς ἠδυνήθη ἡ μικρὰ ὁμὰς τῶν ἀνδρῶν τούτων μεταξὺ τοσούτων ἀλλοφύλων νὰ τοποθετηθῇ. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἅγιος Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν σημερινῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων του παραβαλλομένων πρὸς τὰ τῶν νῦν Αἰγινητῶν, δεικνύει ὅτι ἐκ τῶν ἀρχαίων κατάγονται Αἰγινητῶν, τῶν ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν Θυρέᾳ

---

1. Πολυβίου βιβλ. β'.

μεταναστάντων καὶ ὅτι ἕνεκα πειρατικῶν ἐπιδρομῶν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφήσωσι τὴν παραλίαν ὑπὲρ τὰς τρεῖς μακρὰν αὐτῆς ὥρας μετοικίσαντες.

Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰς Πρασιάς, μετοικισάντων εἰς τὸν νῦν Πραστόν. Τὸ αὐτὸ ἐπίσης καὶ περὶ Ἁγίου Πέτρου καὶ Καστρίου λέγεται· ὅτι ἀμφότεραι ἐπίσης αἱ κῶμαι ἕνεκα πειρατικῶν ἐπιδρομῶν ἐκ τοῦ πεδίου Θυρέας μετῳκίσθησαν, καὶ οἱ μὲν τῆς κώμης Καστρὶ τὸν ποταμὸν ἀκολουθοῦντες ἔφθασαν εἰς τὴν νῦν κωμόπολιν Καστρίου, οἱ δὲ τοῦ Ἁγίου Πέτρου δι' ἄλλης ὁδοῦ καὶ μάλιστα διὰ τῶν ὀρέων εἰς Ἅγιον Πέτρον ([1]).

Κατὰ δὲ τὸ 1769 ὅτε τὴν Πελοπόννησον ἅπασαν τὴν κατεπλημμύρησαν Ἀλβανοὶ ἕνεκα τῆς ὑπὸ Μπενάκη καὶ Κρεβατᾶ κατὰ τῶν Τούρκων συνδρομῇ τῆς μεγάλης Αἰκατερίνης ἐπαναστάσεως, τότε ὁ Ἅγιος Πέτρος ὑπὸ τῶν εἰσέτι ζώντων ἀναφέρεται ὅτι 650 περιελάμβανε οἰκογενείας, ἐξ ὧν περὶ τὰς 520 ἀναχωρήσασαι ἕνεκα τῶν μεγάλων αὐτῶν καταπιέσεων, ἄλλαι μὲν ἦλθον εἰς τὰς Κυδωνίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπῴκισαν, ἄλλαι δὲ εἰς τὴν πλησίον αὐτῆς κώμην Νύφιο καλουμένην, καὶ ἄλλαι εἰς διάφορα τῆς Πελοποννήσου καὶ μάλιστα τῆς Λακωνίας μέρη, ὅπου ὀλιγώτεραι ὑπῆρχον καταδυναστεύσεις. Ἔμειναν δὲ μόνον περὶ τὰς 70 οἰκογενείας καὶ ἐκ τούτων ἅπασα κατάγεται ἡ κωμόπολις.

Αὕτη ἕνεκα τοῦ λαμπροτάτου κλίματος καθ' ἑκάστην αὐξάνουσα ἠδυνήθη ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος ὑπὲρ τοὺς 250 νὰ δώσῃ στρατιώτας.

Ἐκ τούτου βλέπομεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς γιγαντιαίοις προέβη βήμασι.

Μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν εὐνομουμένη ἔτι μᾶλλον καθ' ὅλα οὕτως ἀνεπτύσσετο καὶ μάλιστα κατὰ τὸν πληθυσμόν, ὥστε κατὰ τὸ 1850 γενομένης ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀπαριθμήσεως τῶν κατοίκων εὑρέθησαν οἱ πάντες 2893, ὧν οἱ 1472 ἄνδρες. Τὸ δὲ 1852 γενομένης πάλιν ἐξετάσεως εὑρέθησαν 2967, ὧν οἱ 1466 ἄνδρες. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1853 μέχρι σήμερον ηὔξησαν οἱ ἐν Ἁγίῳ Πέτρῳ κάτοικοι κατὰ 63, ἤτοι ἐγεννήθησαν 83 καὶ ἀπέθανον 20, καὶ ταῦτα ἐνῷ ὁ δέκατος τοῦ ἔτους ἤρχισε μήν.

Τούτων ἁπάντων κατ' ἐπάγγελμα 128 εἰσὶ γεωργοί, 102 ποιμένες, 344 ἐργάται, 26 ὑπηρέται, 13 ὑπηρέτριαι, 16 μικρέμποροι, 80 κτηματίαι τρίτης τάξεως, 20 δημόσιοι ὑπηρέται, 4 ἐπιστήμονες διδάσκαλοι, 4 ἰατροί, 7 δημοδιδάσκαλοι ἐν ἐνεργείᾳ, 3 δικηγόροι, 2 φαρμακοποιοί, 4 ἱερεῖς τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, 13 ἀργοί, 250 μαθηταὶ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, 27 τοῦ ἑλληνικοῦ, 5 γυμνασίων καὶ 4 πανεπιστημίου. Ἡ κυρίως γεωργία, ἂν καὶ οἱ κάτοικοι τὰ μάλιστα εἶναι φιλόπονοι, μεγάλην διὰ τὸ λεπτόγειον καὶ πετρῶδες οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ λάβῃ ἐπίδοσιν· μόνη δ' ἡ ἀμπελοφυτεία προώδευσε θαυμασίως καὶ ἐνῶ τὸ πρότερον οἶνον δὲν εἶχον νὰ πίωσιν οἱ κάτοικοι, ἤδη ὑπὲρ τὰς 800.000 παράγει ὀκάδας, σῖτον δὲ 2.000 μόνον κοιλά, σιτοκριθὴν 6.000, κριθὴν 5.000, σίκαλιν 600, ἀραβόσιτον 2.000, τὸ ὅλον 15.000 κοιλὰ δημητριακῶν καρπῶν.

---

1. Ὁ ἀποθανὼν Πασιᾶ Κυριάκος ἐκ Πρασιῶν διετείνετο φυλλάδια τινὰ περὶ τῆς Κυνουρίας εὑρὼν ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ τὸ Καστρίου ἐκ Θυρέας ᾠκίσθησαν. Ὁ δὲ κ. Α. Κονδάκης εἰς τὰ αὐτοῦ ἀνέκδοτα ἀπομνημονεύματα λέγει ὅτι τρεῖς οἰκογενειάρχαι ὁ Κωνσταντὴς Κοτσαρίδης, ὁ Παπᾶ Νικόλας καὶ ὁ Γεώργιος Καλίτσης τὰς λῃστείας καὶ αἰχμαλωσίας τῶν ἐξωτερικῶν βαρβάρων φεύγοντες, ἦλθον καὶ κατῴκησαν τὴν τότε δασώδη ταύτην χώραν, καὶ ἐκ τούτων κατάγονται ἅπαντες οἱ μετὰ ταῦτα Ἁγιοπετρῖται· ὅθεν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν παραλίων νομίζει αὐτοὺς ἐνταῦθα ἀποσυρθέντας. Τὸ δὲ δασῶδες αὐτῆς ἡ μέχρι χθὲς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κοτσαρίδη σωζομένη ἐκ σπάρτου δοκὸς ἀρκετὰ τὸ ἀποδεικνύει.

Ἄν δὲ 3000 ἄνθρωποι χρειάζωνται 3.000 κοιλὰ ἕκαστον μῆνα, οὔτε τὸ ἥμισυ ἡ κωμόπολις αὕτη κάμνει τῆς τροφῆς της, ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ παράξῃ περισσότερα μὴ ὑπαρχουσῶν ἀκαλλιεργήτων γαιῶν.

Ἡ δὲ δενδροφυτεία εἰς μορέας καί τινα ἄλλα, οἷον κερασέας, βυσινέας, ἀπιδέας, μηλέας, δαμασκηνέας κτλ. περιορίζεται ἕνεκα τῆς ψυχρότητος τοῦ κλίματος καὶ τῆς περιωρισμένης θέσεως. Ἐξ ὅλων τούτων μόνον διὰ τῶν μορεῶν περὶ τὰς 7.000 λαμβάνει ὀκάδας μέταξαν, τὰ ἄλλα δένδρα ἐξ ὧν ὁ Ἅγ. Πέτρος εἶναι κατάφυτος πρὸς ἰδίαν των χρῆσιν ἔχοντες.

Ἤδη δὲ ἤρχισεν νὰ ἐπιμελῆται ἡ καστανέα, πολλῶν Κρητικῶν ἐμβολιασθέντων, ἀλλὰ μικρὸν ἐκ τούτων περιμένεται τὸ εἰσόδημα· ἤθελε δὲ εἶσθαι μέγα, ἂν δὲν τὰς κατέστρεφον, ἐπ' αὐτῶν τὰς ἀμπέλους των φυτεύοντες. Τὸ δ' εἰσέτι τῶν ἐγχωρίων καστάνων εἰσόδημα εἰς 40—50 χιλιάδες ἀναβαίνει ὀκάδας. Ἡ δὲ ποιμαντικὴ καὶ αὐτὴ μικρὰν δίδει ὠφέλειαν καὶ οὐδέποτε ἐλπίζεται μεγάλη, μὴ ἐχόντων τῶν ποιμένων ἴδια καὶ καλὰ διὰ τὰ ποίμνιά των χειμαδιά. Ὅθεν ἂν αὐξήσωσι διά τινα ἔτη κατ' ἀριθμόν τινα, αἴφνης καταστρεπτικοῦ ἐπελθόντος τινος χειμῶνος, ἐλαττοῦται περισσότερον ὁ ἀριθμός των παρ' ὅ,τι πρότερον ηὔξησεν. Περὶ τούτου μεγάλη ἔπρεπε νὰ ληφθῇ πρόνοια ὡς καλλιτέρου ὄντος τοῦ τυροῦ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀφ' ὅλων τῶν ἄλλων Πελοποννησιακῶν τυρῶν. Ἅπαντα δὲ τὰ εἰς Ἅγιον Πέτρον ὑπάρχοντα πρόβατα καὶ αἶγες εἰς 12.000 περίπου ἀναβαίνουσι. Βόας ἔχουσιν ὀλίγους καὶ τούτους μόνον διὰ τὴν γεωργίαν των, ἡμίονας δὲ περισσοτέρους (περὶ τοὺς 400) τῶν βοῶν· ἐπειδὴ ἅπαντες ἐκ τούτων ἀπολαμβάνουσι τὰ πρὸς τὸν βίον.

Ἀλλ' οὔτε τὸ ἐμπόριον, ἂν καὶ οἱ κάτοικοι πρὸς τοῦτο ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ εἶναι πεπλασμένοι καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἁπάσας εἶναι διεσπαρμένοι τὰς χώρας, μεγάλην περιμένει ἀνάπτυξιν· ἓν μὲν ἕνεκα τῶν μικρῶν τῶν ἐμπόρων τοῦ μέρους τούτου κεφαλαίων, ἕτερον, διότι οὐδὲ ἡ θέσις τῆς κωμοπόλεως εἶναι ἐμπορικὴ διά τινος ἀξιολόγου ὁδοῦ μετὰ πόλεως ἢ λιμένος τινος συγκοινωνοῦσα. Ἀλλ' ἅπαν ἤδη περιορίζεται τὸ ἐμπόριον εἰς τυρὸν 3—4 χιλιάδων στατήρων, ὀλίγον βούτυρον, μέταξαν καὶ ἔλαιον· ἐνῷ ὄχι πρὸ πολλῶν χρόνων καὶ εἰς τοὺς 7.000 καὶ ἔτι πλέον ἔφθασε τυροῦ στατῆρας.

Ἡ βιομηχανία, ἥτις ἅπαντα τὸν πολιτισμένον κόσμον πλουτεῖ, σχεδὸν εἶναι ἄγνωστος εἰς τοῦτον τὸν τόπον, τινῶν σιδηρουργῶν καὶ ξυλουργῶν διὰ τὰς ἀπολύτους χρείας τοῦ τόπου ὑπαρχόντων. Καὶ εἰς τοῦτο πρέπει ἡ κυβέρνησις νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν της, βιομηχανικόν τι πρὸς ἐκείνους τοὺς τόπους συσταίνουσα κατάστημα καὶ διότι οἱ κάτοικοι εἶναι πρὸς τοῦτο εὐφυέστατοι, καὶ διὰ νὰ μὴ καθ' ὅλην διασπείρωνται τὴν Ἑλλάδα, ἄνθρακας ἐκβάλλοντες, ἢ μετὰ τῆς ἀξίνης των τὴν γῆν ἐργαζόμενοι. Εἰς τούτους ἔπρεπεν ἔτι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως νὰ διανεμηθῶσιν πολλαὶ τῶν γαιῶν, αἵτινες μένουσιν ἀκαλλιέργητοι.

Μόνη δὲ ἡ παιδεία ἐνταῦθα ὅλων τῶν ἄλλων περισσοτέραν ἔλαβε πρόοδον. Τοῦτο προῆλθεν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πλησίον ὑπῆρχε πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον τοῦ Καρτσιώτη, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς κλίσεως καὶ εὐφυΐας αὐτῶν τῶν κατοίκων, οὐδὲν ἄλλο βλέποντες ἐν τῷ τόπῳ λίαν ἐπίζηλον ἐπάγγελμα. Τούτου ἕνεκα καὶ ἡ γλῶσσα ὅλως εἶναι καθαρὰ ἀπλοελληνική· ἐπὶ δὲ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ μετὰ ταῦτα ἔτι ὑπὸ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων «τέσσερες» ὠνομάζοντο, ὡς προφέροντες τὸ τέσσερα, ἰωνικῶς, ὑπὸ δὲ τῶν συνεπαρχιωτῶν των «Γιαγιάδες», ὡς προφέροντες διὰ-διὰ ἀντὶ ἰδοὺ-ἰδού. Πανταχόθεν δὲ τὸν τόπον τοῦτον ὁπωσδήποτε ἐξετάσαντες μένει ἔτι ὀλίγα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ αὐτοῦ κλίματος καὶ οὕτω τὸ περὶ αὐτοῦ νὰ κλείσωμεν ἄρθρον μας.

Τὸ κλῖμα τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του εἶναι ἓν τῶν ὡραιοτά-

των τῆς Πελοποννήσου, καὶ δύναταί τις ἄνευ οὐδενὸς δισταγμοῦ νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος κατὰ τὸ θέρος ἀπ' ἀρχὰς Ἀπριλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου εἶναι ἐπίγειος παράδεισος.

Ἐπὶ ὑψηλοῦ κείμενος ὄρους ἀπεριόριστον ἔχει ὁρίζοντα, κατάρρυτος ὢν ἐκ παμπόλλων καὶ ψυχρῶν ὑδάτων, καὶ κατάφυτος ἐκ διαφόρων, ὡς εἴπομεν, δένδρων· καὶ τόσον ταῦτα εἶναι πυκνὰ καὶ ὑψίκομα, ὥστε ἂν καὶ αἱ οἰκίαι ἅπασαι εἶναι ἀνώγειοι, τὸ πλεῖστον αὐτῶν κατὰ τὸ θέρος δὲν φαίνεται. Τὰ πρὸς πόσιν τῶν κατοίκων ὕδατα ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως ψυχρότατα εἰς πολλὰ μέρη πηγάζουσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐν αὐτῇ ρέουσι, δι' ὧν ἕκαστος τῶν κατοίκων τὸν ἑαυτοῦ ποτίζει κῆπον. Μόνον δὲ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἔτους εἶναι ψυχρὸν καὶ ὀλίγον ὑγρόν, πολλῆς ἐνταῦθα πιπτούσης χιόνος. Ἡ δὲ λαμπρὰ ὑγιεία τῶν κατοίκων καταφαίνεται ἔκ τε τοῦ ὡραίου αὐτῶν χρώματος καὶ σώματος, ὡς καὶ ἐκ τοῦ καθ' ἑκάστην γιγαντιαίοις βήμασι προχωροῦντος πληθυσμοῦ. Μόναι δ' ἀσθένειαι ἐνταῦθα, σχεδὸν ἐπιπολάζουσι πλευρίτιδες, διαλίποντες πυρετοί, αἱμοραΐδες καὶ σπανιώτατα ὀφθαλμίαι. Οὕτω λοιπὸν βλέπομεν ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ πληθυσμὸν ἔχει ἀξιόλογον καὶ καθ' ἑκάστην παντοίοις τρόποις ἀναπτύσσεται.

Τοῦτο οὐδόλως καθ' ὅλην ἀπαντᾶται τὴν ἐπαρχίαν. Ἐκτὸς τούτων ἀνὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἀξιόλογον κάμνει ἐμπόριον καὶ μάλιστα δημητριακῶν καρπῶν, ὡς εἰς τὸ κέντρον τῆς ἐπαρχίας κείμενος.

Ταῦτα παρατηρήσασα ἡ ἡμετέρα κυβέρνησις, καλὸν ἦτο καὶ τὴν θερινὴν εἰς Ἅγιον Πέτρον ἕδραν νὰ μεταθέσῃ, ἐν ᾧ τὴν χειμερινὴν εἰς Ἄστρος, καὶ ὄχι εἰς Λεωνίδιον, τόπον ὅλως ἐξ ὅλων μερῶν τῆς ἐπαρχίας ἀπόκεντρον.

Ἐν Ἁγίῳ Πέτρῳ τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1853

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Ὅπως βλέπετε, λοιπόν, ὁ Ἀρκὰς λόγιος, παρὰ τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴν γενέτειρα γῆ, μὲ ἀγάπη καὶ πόνο γιὰ τὸν τόπο ποὺ γεννήθηκε, ἐμελέτησε καὶ τὴν ἱστορία του καὶ τὰ ζητήματά του. Καὶ ποτὲ δὲν ξέχασε τὸν ἀγαπημένο του Ἅγιο Πέτρο, ἀλλὰ τοῦ πρόσφερε τὴν πρώτη «Ἱστορία τῶν Ἁγιοπετριτῶν» καὶ τὸν «Σύλλογο τῶν Ἁγιοπετριτῶν Ἀττικῆς», ὁ ὁποῖος σ' ἕνα χρόνο θὰ κλείσῃ τὰ 80 χρόνια τῆς ζωῆς του. Καί, νομίζομε, πὼς ἐπιβάλλεται σ' ἕναν πανηγυρισμὸ νὰ γιορτασθοῦν καὶ ἡ Ὀγδοηκονταετηρὶς τοῦ Συλλόγου, νὰ τιμηθῇ ὁ Ἀθανάσιος Α. Σακελλάριος καί, πολὺ θὰ εὐχώμαστε, νὰ γίνουν καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου μεγάλου Τουριστικοῦ Ξενοδοχείου τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ποὺ ὁ Σύλλογος καὶ οἱ ἁπανταχοῦ Ἁγιοπετρῖτες ἑτοιμάζονται νὰ οἰκοδομήσουν.

ΘΑΝΟΣ Κ. ΒΑΓΕΝΑΣ

ΟΙ ΑΡΚΑΔΕΣ ΠΟΙΗΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Γιὰ Κύπρος ἔνδοξη καὶ λεύτερη,
γιὰ κι' ὅλοι μας σκλάβοι καὶ δεύτεροι·
δὲ θέλουμε τὴ λευτεριὰ μισή,
νἆν' ἴση θέλουμε καὶ στὸ νησί!

Γ. Κ. ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ

Ο ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΟΛΙΑΝΙΤΩΝ
Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΡΚΑΔΙΚΟΣ ΤΟΠΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Ἐφέτος, μετὰ νάρκην ἀρκετῶν ἐτῶν, ἐπανενεφανίσθη ὁ «Κεντρικὸς Πατριωτικὸς Σύλογος—Δολιανὰ Κυνουρίας» τῆς Ἀττικῆς, ὁ παλαιότερος ἀρκαδικὸς σύλλογος τῶν ξενητεμμένων Ἀρκάδων, μὲ ἀξιόλογον δρᾶσιν, ὁ ὁποῖος στὰ 1959 κλείνει τὰ 80 χρόνια ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του κατὰ τὸ ἔτος 1879.

Ἡ ἐπέτειος τῶν 8 αὐτῶν δεκαετηρίδων τῆς ζωῆς τοῦ Συλλόγου θὰ πρέπῃ νὰ ἑορτασθῇ καταλλήλως, καὶ μάλιστα νὰ τιμηθῇ ἰδιαίτερα καὶ ὁ ἱδρυτής του, ἕνας διαπρεπὴς Δολιανίτης τοῦ καιροῦ του, ὁ λόγιος καὶ γυμνασιάρχης Ἰωάννης Καλοστύπης (1).

Σχετικὰ μὲ τὴν πρώτην ἐμφάνιση τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν δράση του εἶναι τὰ δημοσιεύματα τῆς ἐφημερίδος τοῦ Πειραιῶς «Σφαῖρα», τῆς ὁποίας ἐκδότης εἶναι ὁ ἴδιος ἄνωθεν ἀναφερόμενος Ἰωάννης Καλοστύπης καὶ τὴν ὁποίαν ἐσυνέχισε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὁ ἀδελφός του Δημοσθένης Καλοστύπης. Μεταφέρομεν, λοιπόν, ἐδῶ μερικὰ ἀπὸ τὰ σχετικὰ ἀποσπάσματα τῆς «Σφαίρας» τὰ ἀφορῶντα τὸν Σύλλογο τῶν Δολιανιτῶν:

«30 Μαΐου 1880, φ. 62

Σύλλογος «Δολιανὰ»

Προσκαλοῦνται τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου εἰς γενικὴν συνέλευσιν τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ 1 Ἰουνίου, ἵνα ἀκούσωσι τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ψηφίσωσι τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ β' ἔτους.

Ὁ ἀντιπρόεδρος: Μιλτ. Τσιρῖκος

7 Ἰουλίου 1881, φ. 90

—Προσφοραὶ τῷ Συλλόγῳ Δολιανά. Ὁ Ἀθανάσιος Σακελλάριος καθηγητὴς προσήνεγκε βιβλία διδακτικὰ ἀξίας 177 δραχ. Τὸ συμβούλιον τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας 44 εἰκόνας τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης εἰς χρῆσιν τοῦ νηπιαγωγείου δραχ. 66. Ὁ κ. Ἀρ. Χ. Κωνστάντιος Γεωργιάδης ἔξαρχος τοῦ ὄρους Σινᾶ δραχ. 56. Ἡ κ. Παρασκευὴ Μιλτιάδου Τσιρίκου εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἀξίας δραχ. 40. Ὁ κ. Ἀθανάσιος Ζούπας

---

1. Ὁ Ἰωάννης Καλοστύπης, γόνος τῆς δολιανίτικης οἰκογενείας Κολοστούμπη καὶ ἀπόγονος ἀγωνιστῶν τοῦ Εἰκοσιένα, γεννήθηκε στὰ Δολιανὰ κατὰ τὸ ἔτος 1851 καὶ ἀπέθανε στὴν Ἀθήνα τῷ 1918. Ἀπὸ φοιτητὴς τῆς φιλολογίας ἄρχισε νὰ γράφῃ κύρια ἄρθρα στὴν ἐφημερίδα «Φωνὴ» τοῦ Πειραιῶς καὶ λίγο ἀργότερα ἐξέδωσε τὴν ἐφημερίδα «Ἑρμῆς» (1874), τὴν ὁποίαν ὕστερα μετωνόμασε «Κόσμον». Ἐδημοσιογραφοῦσε καὶ σ' ἄλλες ἐφημερίδες καὶ τὸ 1880 ἐξέδωσε τὴν «Σφαῖρα» τοῦ Πειραιῶς. Εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν κλάδον διέπρεψε, γενόμενος γυμνασιάρχης εἰς Κοζάνην καὶ κατὰ διαστήματα Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ τότε Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, Τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, νομάρχης Ἄρτης, Φθιώτιδος καὶ Κοζάνης κλπ. κλπ. Ὡς συγγραφέας τέλος συνέθεσε μεγάλην μελέτη γιὰ τὴν δούλη τότε Μακεδονία καὶ ἔγραψε πλεῖστα ὅσα φιλολογικὰ καὶ ποιητικὰ ἔργα, τραγωδίας καὶ ποικίλου περιεχομένου ἄρθρα σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικά.

Μία ἄποψις τῶν Ἄνω Δολιανῶν τῆς Κυνουρίας

ἔμπορος ἐν Λαυρίῳ δραχ. 24. Ὁ κ. Ν. Γεωργιάδης καθηγητὴς βιβλία ἀξίας δραχ. 22. Ὁ κ. Ἀντώνιος Βιτσάρης καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου βιβλία ἀξίας δραχ. 15. Ὁ κ. Ἰωάν. Γιαβόπουλος ὑλικὰ σχολείου ἀξίας δρχ. 12. Ὅ τε σύλλογος «Δολιανὰ» καὶ ἅπαντες οἱ οὕτω εὐεργετούμενοι Δολιανῖται ἐκφράζουσι τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ἀξιοτίμους κυρίους, οἵτινες κατανοήσαντες τὴν σπουδαιότητα καὶ τὸ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τῶν δημοτικῶν Συλλόγων, συνέδραμον τὸν πρῶτον τοιοῦτον συστάντα σύλλογον «Δολιανά».

Προτρέπομεν καὶ ἄλλους ἐκ τῶν δυναμένων, ἵνα συντρέχωσι τοιαῦτα σωματεῖα ἐνεργοῦντα ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ λαοῦ.

21 Νοεμβρίου 1881, φ. 188

—Ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα Δολιανὰ ὁ κ. Ν. Καρζῆς πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Δολιανά. Ὁ κ. Καρζῆς διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ τοῦ ἀξιώματός του πεποίθαμεν ὅτι θέλει διενεργήσει ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου γενναίας εἰσφοράς, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ ἐσοδεία τοῦ ἐλαίου, τοῦ κυριωτέρου προϊόντος τῶν Δολιανῶν, προμηνύεται ἄφθονος.

19 Δεκεμβρίου 1881, φ. 208

—Ὁ ἀξιότιμος ἐν Κων)πόλει ἔμπορος κ. Γ. Κανελλόπουλος δωρεῖται δι' ἡμῶν τῷ δημοτικῷ Συλλόγῳ Δολιανὰ 10 πίνακας τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, κεχρωματισμένους, ἀξιολόγους καὶ ἀκριβεστάτους ἀξίας 50 περίπου φράγκων.

Οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐνταῦθα πατριῶται συγχαίρουσι τῷ κ. Κανελλοπούλῳ διὰ τὰ εὐγενῆ αὐτοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον αἰσθήματα αὐτοῦ. Καὶ ἄλλοτε πρῶτος ὁ κ. Κανελλόπουλος μετὰ τῶν ἐν Ρενίῳ πατριωτῶν ἔσπευ-

σεν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ Συλλόγου, δοὺς παράδειγμα ἀξιώτατον μιμήσεως, ὅπερ οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλουσι μιμηθῆ καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πατριῶται.

27 Φεβρουαρίου 1882, φ. 256

—Ἀφίκετο ἐκ Δολιανῶν ὁ κ. Ν. Καρζῆς πρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Δολιανά» πολλὰ μοχθήσας αὐτόθι ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. Καρζῆς διηγεῖται τὰς ἀρίστας ἐντυπώσεις του περὶ τῶν αὐτόθι πραγμάτων, ἰδίᾳ τῶν Σχολῶν. Αἱ πρὸς τὸν Σύλλογον συνδρομαὶ τῶν αὐτόθι φιλοτίμων κατοίκων ἀνέρχονται εἰς 400 περίπου δραχμάς. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ φιλοπόλιδες ἐνοικιασταὶ τοῦ ἐλαίου ὑπέσχοντο νὰ προσφέρωσι τῷ αὐτῷ Συλλόγῳ ἱκανὰς ἑκατοντάδας δραχμῶν.

28 Φεβρουαρίου 1882, φ. 257

—Ὡς γνωστόν, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Συλλόγου «Δολιανὰ» συνέστη ἐν ἐν Δολιανοῖς ἀξιόλογον παρθεναγωγεῖον, πολλαχῶς δ' εὐηργετήθησαν καὶ τὰ λοιπὰ αὐτόθι σχολεῖα. Ἀξία δὲ σημειώσεως εἶναι ἡ φιλομάθεια τῶν κατοίκων, οἵτινες οὐδέποτε ἢ σπανίως ἀποκωλύουσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα τῆς φοιτήσεως εἰς τὰς σχολάς. Ὀλίγοι ἀριθμοὶ ἀρκοῦσιν ἵνα καταδείξωσι τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ διευθυνομένῃ παρὰ τοῦ φιλοτίμου δημοδιδασκάλου κ. Β. Ι. Οἰκονόμου φοιτῶσι 152 παῖδες. Ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ διευθυνομένῳ παρὰ τῆς ἱκανῆς δημοδιδασκάλου κ. Ἑλένης Παναγιωτοπούλου φοιτῶσιν 103 κοράσια. Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τάξει τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου, διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ λογίου καὶ δραστηρίου κ. Κ. Δ. Πανοπούλου, φοιτῶσι 18 μαθηταί. Καὶ ταῦτα εἰς μικρὸν Δῆμον ἀριθμοῦν- μόλις 2.000 κατοίκων».

Ἔχομε τὴν βεβαιότητα, πὼς ὁ ἐπανασυσταθεὶς Σύλλογός μας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων θεμάτων τῶν ἐνδιαφερόντων τὴν πατρίδα μας, θὰ ἐπιμεληθῆ καὶ τὴν συγκέντρωση τῆς ἱστορίας τοῦ Συλλόγου, ὅπως εὐχαρίστως πληροφορούμεθα ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδώση τὰ «Χρονικὰ τῶν Δολιανῶν», ὅπου θὰ παρουσιασθῆ ἡ ἱστορία τοῦ ἔνδοξου χωριοῦ μας.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ἀνασυσταθέντος Συλλόγου ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς Ἀριστείδην Π. Καρμπουλώνην, ἔμπορον, Πρόεδρον, Βασίλειον Γ. Κόκκορην, κινημ. ἐπιχειρηματίαν, Ἀντιπρόεδρον, Ἀνδ. Γ. Χατζηγεωργίου, δημοσιογράφον - δικηγόρον, Γεν. Γραμματέα, Δημ. Τσιρῖκον, συνταξ. ἐξ Ἀμερικῆς, Ταμίαν, καὶ Συμβούλους τοὺς Μαρίαν Δαβαρούκα - Παναγιωτοπούλου, λογοτέχνιδα, Ἀναστ. Κωτσαρίδην, δικηγόρον, Ἠλίαν Παπακωνταντίνου, ἔμπορον, Γεώργ. Δ. Πολυμενόπουλον, ἔμπορον, καὶ Κων. Ἀντ. Σταυρόπουλον, δημ. ὑπάλληλον, ἀπὸ τοὺς ὁποίους περιμένομε ν' ἀναδείξουν τὸν Σύλλογό μας Πρῶτον Ἀρκαδικὸν Σύλλογον εἰς ἔργα, ὅπως εἶναι πρῶτος εἰς ἔτη.

ΔΟΛΙΑΝΙΤΗΣ

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΣΕΑΤΩΝ

Τοῦ Προέδρου τοῦ Συνδέσμου κ. Γ. Δ. ΚΑΡΒΕΛΑ

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1947 συγκεντρωθέντες 33 Ἀσεᾶται εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κοραῆ 3 γραφεῖα τοῦ ἐκλεκτοῦ τέκνου τῆς Ἀσέας δικηγόρου κ. Γ. Α. Δημοπούλου ἵδρυσαν τὸν Σύνδεσμον τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀσεατῶν καὶ συνέταξαν τὸ Καταστατικόν του, τὸ ὁποῖον ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν ἰσχύει ἀπὸ τῆς 2ας Ὀκτωβρίου 1948.

Ἡ πρώτη Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου τῆς 25ης Ἀπριλίου 1948 ἀνέδειξε τὸ πρῶτον Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Α. Δημοπούλου Δικηγόρου, ὡς προέδρου, Ν. Θ. Γεωργάλα, Γυμνασιάρχου, ὡς ἀντιπροέδρου, Γ. Δ. Καρβέλα, Καθηγητοῦ τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν, ὡς γραμματέως, Γ. Ι. Μαλλιάρα, ἐμπόρου, ὡς ταμίου, καὶ ἐκ τῶν κ. κ. Ε. Δ. Μαλλιάρα, Πρωτοδίκου τότε καὶ νῦν Ἐφέτου, Χ. Κ. Λυμπεροπούλου, ἰατροῦ, Γ. Στ. Λαργκόβα, τμηματάρχου Τραπέζης Ἑλλάδος, ὡς συμβούλων.

Ἡ τελευταία Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου τὴν 10ης Φεβρουαρίου 1958 ἀνέδειξε Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Δ. Καρβέλα, καθηγητοῦ, ὡς Προέδρου, Η. Χ. Χριστοπούλου, γεωπόνου, ὡς Ἀντιπροέδρου, Γ. Λ. Φράγκου, δημοδιδασκάλου, ὡς Γενικοῦ Γραμματέως, Γ. Ι. Μαλλιάρα, ἐμπόρου, ὡς ταμίου, Δ. Κ. Σακελλαρίου, ἐμπόρου, ὡς εἰδικοῦ Γραμματέως καὶ ἐκ τῶν κ. κ. Ν. Γ. Σταθοπούλου, ὀδοντιάτρου, Γ. Δ. Πουλοπούλου, δικηγόρου - τμηματάρχου Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς καὶ Προνοίας, Θ. Κ. Σαμπάνη, ἰδιωτ. ὑπαλλήλου, Χ. Δ. Καρβέλα, καθηγητοῦ Γυμναστικῆς, ὡς συμβούλων.

Βασικὸς σκοπὸς τοῦ Συνδέσμου εἶναι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐκπολιτιστικὴ καὶ πνευματικὴ προαγωγὴ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων τῆς γενετείρας Ἀσέας. Ἐν συνεχείᾳ ἡ δημιουργία ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου, ἡ παροχὴ ὑποστηρίξεως καὶ συνδρομῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς πρὸς τὰ ἔχοντα ἀνάγκην μέλη τοῦ Συνδέσμου καὶ πρὸς πάντα ἐν Ἀθήναις Ἀσεάτην, ἡ σύσφιξις τῶν σχέσεων καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῶν μελῶν μετὰ τῶν ἁπανταχοῦ διαμενόντων Ἀσεατῶν, ὡς καὶ ἡ διοργάνωσις ἑορτῶν, χορῶν, δεξιώσεων, διαλέξεων καὶ ἐκδρομῶν συμπληρώνουν τοὺς σκοποὺς τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀσεατῶν.

Κατωτέρω σημειοῦνται αἱ κυριώτεραι δράσεις, καὶ αὗται ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, τοῦ Συνδέσμου ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του μέχρι σήμερον.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς προεδρίας τοῦ δικηγόρου κ. Γ. Α. Δημοπούλου ἀπὸ τῆς 25ης Ἀπριλίου 1948 μέχρι τῆς 10 Φεβρουαρίου 1952, ὁ Σύνδεσμος ἐσημείωσε τὴν ἀκόλουθον δρᾶσιν: 1) Ἀνηγέρθη ἐν Ἀσέᾳ τὸ περικαλλὲς Κοινοτικὸν Μέγαρον Ἀσέας, δαπάναις τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τῆς Ἀσέας κ. Γ. Β. Λυμπεροπούλου, συγκείμενον ἐκ μιᾶς αἰθούσης, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς πάσης φύσεως δεξιώσεις, ὡς λέσχη τῶν ἀγροτοπαί-

δων Ἀσέας καὶ ὡς αἴθουσα παραδόσεως μαθημάτων οἰκοκυρικῆς εἰς τὰ κορίτσια τῆς Ἀσέας, ἐξ ἑνὸς ξενῶνος, ἐξ ἑνὸς γραφείου τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου, ἐξ ἑνὸς ἀποχωρητηρίου καὶ ἐκ τριῶν λουτήρων ντούζ. Τὸ ἐν λόγῳ Κοινοτικὸν Μέγαρον Ἀσέας, ἐπίπλωσεν ἰδίαις δαπάναις ὁ δωρητὴς κ. Γ. Β. Λυμπερόπουλος καὶ τὸν Σεμπτέμβριον τοῦ 1951 ἐγένοντο μὲ πᾶσαν ἐπισημότητα τὰ ἐγκαίνια τοῦ Κοινοτικοῦ Μεγάρου Ἀσέας, κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσέας ἐξεδήλωσαν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τὸ ἐκλεκτὸν τῆς Ἀσέας τέκνον κ. Γ. Β. Λυμπερόπουλον διὰ τὴν ἡγεμονικὴν τῷ ὄντι δωρεάν του πρὸς τὴν γενέτειραν.

2) Δαπάναις τοῦ Συνδέσμου τὸ θέρος τοῦ 1951 ἐγένετο ἡ διεύρυνσις τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ τοῦ χωρίου Ἀσέας ἀπὸ Δημοπουλαίϊκα μέχρι Καρβελαίϊκα, οὕτως ὥστε κατέστη δυνατὸν νὰ φθάνῃ τὸ αὐτοκίνητον μέχρι τὶς ἀχλαδιὲς τῶν Βασιλοπουλαίων.

3) Διὰ τοῦ Συνδέσμου ἐγένετο δωρεὰ τῶν κ. κ. Γ. Ι. Μαλλιάρα καὶ Ἰω. Παπαελευθερίου πρὸς τὴν Ἀσέαν κτημάτων των μικρᾶς ἐκτάσεως, τὰ ὁποῖα φυτευθέντα μὲ πεῦκα καὶ κυπαρίσσια καὶ περιφραχθέντα μὲ σῦρμα δαπάναις τοῦ ἐκ τῶν δωρητῶν κ. Γ. Ι. Μαλλιάρα ἀποτελοῦν ἤδη πνεύμονας καὶ κόσμημα τοῦ χωρίου Ἀσέας.

4) Ὁ Σύνδεσμος ἀπησχολήθη μὲ τὸ ζωτικὸν θέμα τῆς ἀρδεύσεως τοῦ κάμπου Ἀσέας. Ἐνεργείαις τοῦ Συνδέσμου ἐγένοντο ἔρευναι πρὸς διάνοιξιν ἀρτεσιανῶν φρεάτων, αἱ ὁποῖαι ὅμως ὑπῆρξαν ἀρνητικαί.

5) Διὰ τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀσεατῶν, ἡ ἐν Σικάγῳ Ἀδελφότης Ἀσεατῶν ἀπέστειλε χρήματα καὶ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Ἀσεάτου κ. Ἰω. Η. Λυμπεροπούλου δοκιμαστικαὶ ἔρευναι πρὸς ἀνεύρεσιν ὑδάτων εἰς θέσιν Ταμπούρα Ἀσέας—κεῖ ποῦ βροντάει τὸ νερὸ—ὅπως λέγουν κοινῶς. Καὶ αἱ ἔρευναι αὐταὶ δὲν ἀπέδωσαν θετικὸν ἀποτέλεσμα.

6) Δαπάναις τοῦ Συνδέσμου ἱδρύθη μικρὸν ἀγροκήπιον ἐν Ἀσέᾳ εἰς θέσιν Λιούβας, τὴν συντήρησιν τοῦ ὁποίου ἀνέλαβον οἱ μαθηταὶ τοῦ Σχολείου Ἀσέας.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς προεδρίας ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου 1952 μέχρι τῆς 8 Φεβρουαρίου 1953 τοῦ ἰατροῦ κ. Χρ. Κ. Λυμπεροπούλου, ὁ Σύνδεσμος ἐσημείωσε τὴν ἀκόλουθον δρᾶσιν: 1) Ὁ Σύνδεσμος ἐπέτυχε νὰ ἀποσταλοῦν, ὑπὸ τῆς ἐν Σικάγῳ Ἀδελφότητος Ἀσεατῶν, χρήματα διὰ τῶν ὁποίων ἐπεξετάθη καὶ ἐτελειοποιήθη τὸ ἱδρυθὲν δαπάναις τοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου τῆς Ἀσέας ἀειμνήστου Γ. Θ. Παπαηλίου ὑδραγωγεῖον τῆς Ἀσέας, οὕτως ὥστε ὑδρεύονται πλήρως οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Ἀσέας.

2) Φροντίδι καὶ δαπάναις τοῦ Συνδέσμου κατῆλθεν εἰς Ἀσέαν ὁ εἰδικὸς γεωλόγος καθηγητὴς κ. Γεωργαλᾶς δι' ἐπιτοπίους ἐρεύνας πρὸς ἐξεύρεσιν ὑδάτων διὰ τὴν ἄρδευσιν τῶν Κάμπου Ἀσέας, Δυστυχῶς καὶ αὗται αἱ ἔρευναι ὑπῆρξαν ἀρνητικαί.

3) Φροντίδι τοῦ Συνδέσμου ἐγένετο ἐν Ἀθήναις ἡ πρώτη χορευτικὴ συγκέντρωσις—πρῶτος χορὸς τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀσεατῶν.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς προεδρίας ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1953 μέχρι 10 Ἰουλίου 1957, τοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου τῆς Ἀσέας ἐπιχειρηματίου κ. Γ. Β. Λυμπεροπούλου ὁ Σύνδεσμος ἐσημείωσε τὴν ἀκόλουθον δρᾶσιν: 1) Φροντίδι τοῦ Συνδέσμου ἐγένοντο οἱ δεύτερος 1953, τρίτος 1955 καὶ τέταρτος 1957 χοροὶ τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀσεατῶν.

2) Ὁ Σύνδεσμος καθιέρωσεν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1953 ἐτήσια βραβεῖα προόδου καὶ ἀρετῆς διὰ τοὺς διακεκριμένους διὰ τὴν πρόοδον καὶ διὰ τὸ ἦθος μαθητὰς τοῦ Σχολείου Ἀσέας, τὰ ὁποῖα ἀπονέμονται εἰς τοὺς μαθητὰς κατὰ τὴν σχολικὴν ἑορτὴν τοῦ Ἰουνίου ὑπὸ ἐκπροσώπων τοῦ Συνδέσμου πρὸς τοῦτο κατερχομένων εἰς Ἀσέαν.

3) Ὁ Σύνδεσμος ἀπεφάσισε τὴν ἵδρυσιν καὶ καθιέρωσιν Παμβαλτετσιωτικῶν Ἀθλητικῶν Ἀγώνων ἐν Κάτω Ἀσέᾳ διὰ τὴν 6ην Αὐγούστου μεταξὺ τῆς ἀθλουμένης νεότητος τῶν χωρίων τοῦ τέως Δήμου Βαλτετσίου.

Οἱ πρῶτοι Βαλτετσιωτικοὶ Ἀθλητικοὶ Ἀγῶνες ἐγένοντο τὴν 6ην Αὐγούστου 1953, οἱ δεύτεροι τὴν 6ην Αὐγούστου 1954, οἱ τρίτοι τὴν 7ην Αὐγούστου 1955, καὶ οἱ τέταρτοι τὴν 7ην Αὐγούστου 1956.

4) Δαπάναις τοῦ Συνδέσμου ἐπεσκευάσθη τὸ ὀστεοφυλάκιον τοῦ Νεκροταφείου Ἀσέας καὶ ὁ ἐν αὐτῷ ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

5) Δαπάναις τοῦ Συνδέσμου ἐπεξετάθη ἡ ἐκβολὴ τῶν ὑπονόμων Ἀσέας καὶ ἐτοποθετήθησαν καθίσματα εἰς τὸ Σπετσεροπούλειον Ἄλσος Ἀσέας.

6) Φροντίδι τοῦ Συνδέσμου ἐγένετο ἡ πρώτη ἐκδρομὴ τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀσεατῶν εἰς Πόρτο - Ράφτι.

7) Διὰ τοῦ Συνδέσμου ὁ ἐξ Ἀμερικῆς Ἀσεάτης, ἀποθανὼν ἤδη τὴν 3ην Μαΐου 1958, ἀείμνηστος Ἰωάννης Τσιώλης ἐδώρησεν εἰς Ἀσέαν τὴν πατρικήν του οἰκίαν μετὰ τῆς περιοχῆς της καὶ τὴν ἀγορασθεῖσαν δαπάναις του παρακειμένην οἰκίαν Σωτηρίου Τσιώλη μετὰ τῆς περιοχῆς της καὶ ὑπεσχέθη νὰ διαμορφώσῃ δαπάναις του τὸν χῶρον τοῦτον εἰς Πλατεῖαν καὶ ἐπὶ ταύτης νὰ ἀνεγείρῃ ἐπίσης δαπάναις του Ἡρῷον τῶν ὑπὲρ Πατρίδος πεσόντων Ἀσεατῶν.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς προεδρίας, ἀπὸ 10 Ἰουνίου 1957 μέχρι σήμερον, τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν κ. Γ. Δ. Καρβέλα, ὁ Σύνδεσμος ἐσημείωσε τὴν ἀκόλουθον δρᾶσιν:

1) Ἐτελέσθησαν ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάναις τοῦ Συνδέσμου οἱ Ε΄ Παμβαλτετσιωτικοὶ Ἀθλητικοὶ Ἀγῶνες τὴν 7ην Αὐγούστου 1957 καὶ οἱ ΣΤ΄ τοιοῦτοι τὴν 7ην Αὐγούστου 1958 σημειώσαντες ἐπιτυχίαν, διότι ἤδη οἱ Παμβαλτετσιωτικοὶ Ἀθλητικοὶ Ἀγῶνες μεταξὺ τῶν νέων καὶ γενικῶς πάντων τῶν χωρίων τοῦ Δήμου Βαλτετσίου ἀποτελοῦν παράδοσιν.

2) Ὁ Σύνδεσμος κατενόησε τὴν ἀνάγκην τῆς ἱδρύσεως Ἀθλητικοῦ Γηπέδου ἐν Κάτῳ Ἀσέᾳ διὰ τὴν ἀθλουμένην νεότητα τῶν χωρίων τοῦ Δή-

μου Βαλτετσίου καὶ κατέβαλε συντόνους προσπαθείας πρὸς τὴν πλευρὰν αὐτήν, πραγματοποιηθείσης πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πρωτοβουλίᾳ του συσκέψεως τῶν προέδρων τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Δημοβαλτετσιωτικῶν Σωματείων τὴν 24ην Ὀκτωβρίου 1958.

3) Ὁ Σύνδεσμος συνέχισε τὴν καθιερωθεῖσαν ἀπονομὴν τῶν ἐτησίων βραβείων εἰς τοὺς διακρινομένους διὰ τὸ ἦθος καὶ διὰ τὴν πρόοδον μαθητὰς τοῦ Σχολείου Ἀσέας καὶ κατὰ τὸ 1957 καὶ κατὰ τὸ 1958. Δίκαιον εἶναι νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι τὰ ἐν λόγῳ βραβεῖα ἤδη ἀπὸ τοὺς καθιερώσεως τούτων χορηγεῖ ὁ μέγας Εὐεργέτης τῆς Ἀσέας κ. Γ. Β. Λυμπερόπουλος.

4) Ἐπραγματοποιήθη ἡ ὑπόσχεσις τοῦ μεγάλου Εὐεργέτου τῆς Ἀσέας ἀειμνήστου Ἰωάννου Π. Τσιώλη περὶ διαμορφώσεως τοῦ χώρου τῆς οἰκίας του εἰς Πλατεῖαν καὶ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ἡρῴου τῶν ὑπὲρ Πατρίδος πεσόντων Ἀσεατῶν. Αἱ ἐργασίαι ἐγένοντο φροντίδι τοῦ Συνδέσμου κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ θέρος τοῦ 1957 καὶ τὴν 27ην Ὀκτωβρίου 1957 ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ ἐγένοντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Ἡρῴου τῶν ὑπὲρ Πατρίδος πεσόντων Ἀσεατῶν. Ἡ Ἀσέα εὐγνωμονοῦσα ἀνεκήρυξε τὸν δωρητὴν Ἰωάννην Τσώλην καὶ τὴν σύζυγον τούτου κ. Χριστίναν Τσώλη μεγάλους εὐεργέτας τῆς Ἀσέας καὶ ὠνόμασε τὴν Πλατεῖαν μὲ τὸ ὄνομα τούτων.

5) Φροντίδι τοῦ Συνδέσμου ἐγένοντο δύο ἐκδρομαὶ ἡ μία εἰς Ἱερὸν Ἀμφιαράου καὶ Κάλαμον καὶ ἡ ἄλλη διὰ τῆς Ἐπιδαύρου εἰς τὸ θέατρον, τῆς ὁποίας οἱ ἐκδρομεῖς παρηκολούθησαν παράστασιν ἀρχαίας τραγωδίας.

6) Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὠργάνωσε τὴν τελετὴν τῆς μεταφορᾶς τῶν ὀστῶν τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου Εὐεργέτου τῆς Ἀσέας Γ. Θ. Παπαηλίου, τῆς συζύγου του Ἀριστέας καὶ τοῦ τέκνου των Θεοδώρου εἰς Ἀσέαν καὶ τιμητικῶς συνώδευσαν ταῦτα εἰς Ἀσέαν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου καὶ πολλὰ μέλη τούτου.

7) Διὰ τοῦ Συνδέσμου ὁ ἀείμνηστος εὐεργέτης τῆς Ἀσέας Ἰωάννης Τσιώλης ἀπέστειλε διὰ τὸ σχολεῖον Ἀσέας 100 δολλάρια μὲ τὰ ὁποῖα ἠγοράσθησαν βιβλία καὶ ἐποπτικὰ ὄργανα διὰ τὸ Σχολεῖον Ἀσέας.

Ὑπὸ πάντων τῶν Διοικ. Συμβουλίων τοῦ Συνδέσμου ἐγένοντο δεξιώσεις τῶν κατὰ καιροὺς ἀφικνουμένων εἰς Ἑλλάδα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς Ἀσεατῶν καὶ ἐκδηλώσεις συμμετοχῆς εἰς χαρὰς καὶ πένθη τῶν μελῶν καὶ γενικῶς ὅλων τῶν Ἀσεατῶν δὲν παρελείφθησαν.

Ἡ Ἀσέα διαθέτει μέγιστον ἠθικὸν καὶ ὑλικὸν κεφάλαιον ἐν τῷ προσώπῳ τόσον τῶν ἐν Ἑλλάδι, ὅσων καὶ τῶν ἐν τῇ ξένῃ τέκνων της, τὰ ὁποῖα ἀπὸ δεκαετηρίδων ἤδη ἁμιλλῶνται εἰς ἀγάπην πρὸς τὴν γενέτειραν, καὶ δικαιοῦται νὰ ἐλπίζει ὅτι μὲ τὴν συμπαράστασιν τῶν ἁπανταχοῦ τέκνων της θὰ βελτιωθῇ τὸ ἐκπολιτιστικὸν καὶ τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον των κατοίκων της.

Γ. Δ. ΚΑΡΒΕΛΑΣ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΖΥΓΟΒΙΣΤΙ

Πανώριο, κατάλευκο τὸν χειμῶνα ἀπὸ τὰ χιόνια, καταπράσινο τὸ καλοκαῖρι ἀπὸ τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων του, τὸ Ζυγοβίστι, εἶναι πάντα γεμάτο ἀπὸ χάρι, δροσιά, ὑγεία, δόξα καὶ περηφάνεια.

Βρίσκεται λίγο μακρυὰ ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς Πελοποννήσου, ξαπλωμένο σὲ κλιμακωτὸ ἔδαφος ποὺ τὸ ὕψος του ξεπερνᾶ τὰ 1.278 μ. Ἀπ' ὅλα τὰ ὑψώματα τῆς Γορτυνίας, τῆς Ἀχαΐας, τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τῆς Μεσσηνίας, φαίνεται σὰν ν' ἀνήκει περισσότερο στὸν Οὐρανὸ παρὰ στὴ Γῆ.

Τὴ χάρι σ' αὐτὸ δίνουν ἡ ὑψηλή του θέσι καὶ ὁ ἀπέραντός του ὁρίζοντας, ποὺ ἁπλώνεται πρὸς τὸ βορρᾶ ἕως τὰ Πατραϊκὰ βουνά, πρὸς δυσμὰς ἕως τὴ Ζάκυνθο καὶ τὸ Κατάκωλο καὶ πρὸς νότο ἕως τὴν Πύλο.

Τὸ Ζυγοβίστι χτίστηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ ΙΖ' αἰῶνα ἀπὸ οἰκογένειες Μεσσηνίων, τοῦ Δήμου Ἀλαγωνίας, Καλαμῶν καὶ τοῦ χωρίου Αἱμυαλοί, ποὺ γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν Τουρκικὴ σκλαβιὰ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν οἰκογένεια Κοντογιάννη, ἦλθαν κι' ἐγκαταστάθηκαν στὸ ὀρεινὸ Ζυγοβίστι.

Λίγο ἀργότερα ἄλλες οἰκογένειες ἀπὸ τὴν Κορώνη καὶ ἄλλα μέρη τῆς Μεσσηνίας, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, ἦλθαν κι' ἐγκαταστάθηκαν στὸ Ζυγοβίστι, ἔκτισαν μάλιστα καὶ τρεῖς Ἐκκλησιές: τὸν Ἅγιο Γιάννη τὸν Πρόδρομο καὶ τὸν Ἅγιο Νικόλαο στὰ δύο ἄκρα τοῦ χωριοῦ καὶ τὴ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος στὸ Κέντρον. Συγχρόνως ἔγινε καὶ τὸ χτίσιμο, ἀπὸ τὸν Κοντογιάννη καὶ τὶς ἄλλες οἰκογένειες, τῆς μονῆς τῶν Αἱμυαλῶν.

Τὸ Ζυγοβίστι τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἀπελευθερώσεως, λόγῳ τοῦ πυκνότατου πληθυσμοῦ του, ἔγινε ἡ Πρωτεύουσα τοῦ Δήμου Καλλιστοῦς. Ἡ Καλλιστὼ λατρευόταν σὰν νύμφη ἐκεῖ, ὑπῆρχε μάλιστα καὶ ἱερόν της ποὺ δὲν κατόρθωσαν ὅμως ἀκόμη νὰ βροῦν οἱ ἀρχαιολόγοι. Τὰ εὑρεθέντα νομίσματα τῶν Καλλιστιανῶν, μαρτυροῦν ὅτι ὑπῆρξε καὶ πόλις Καλλιστώ.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος. Στὸ ἐσωτερικό του διατηροῦνται θαυμάσιες βυζαντινὲς τοιχογραφίες.

Τὸ Δημ. Σχολεῖο ποὺ χτίστηκε στὴν Ἐπανάστασι καὶ λειτούργησε ἕως τὸ 1956.

Ἄποψις πλατείας καὶ Ἐκκλησίας Μεταμορφώσεως. Στὸ βάθος ἀριστερὰ τὸ νέο Σχολεῖο.

Οἱ ὀγκόλιθοι τοῦ ἀρχαίου τείχους, ποὺ σώζονται μέχρι σήμερα ἐκεῖ, νὰ ἔχουν ἆραγε καμμιὰ σχέσι μὲ τὴν ἀρχαία πόλι Καλλιστώ;

Τὸ Ζυγοβίστι ἤκμαζε καὶ συγκέντρωνε κόσμο ὅσο τὰ χαμηλὰ καὶ εὔφορα μέρη ἐξουσίαζαν οἱ Τοῦρκοι. Ἅμα ἡ ἐλευθεριὰ ἅπλωσε τὰ φτερά της στὴν Ἑλλάδα, ὁ δρόμος πρὸς τὰ εὔφορα μέρη καὶ τὶς ἐμπορικὲς πόλεις ἄνοιξε ἐλεύθερα στοὺς Ζυγοβιστινούς. Ἡ ραγδαία ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ του συνετέλεσε ὥστε νὰ καταργηθῇ ὁ Δῆμος Καλλιστοῦς καὶ τὸ Ζυγοβίστι νὰ ὑπαχθῇ στὸν Δῆμο Δημητσάνας καὶ πιὸ ἀργότερα νὰ ἀποτελέσῃ δική του Κοινότητα.

Περίφανο κάνει τὸ Ζυγοβίστι ἡ συναίσθησι πὼς οἱ Ζυγοβιστινοὶ ἀπετέλεσαν κατὰ τὴν Ἐπανάστασι τὸ ἀθάνατο σῶμα τοῦ Κολοκοτρώνη. «Καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, γράφει ὁ ἱστορικὸς Φωτᾶκος, εἶχε σῶμα ἐκ διακοσίων ἀνδρῶν ἀπὸ τοὺς ἀθανάτους Ζυγοβιστινοὺς τῆς Καρύταινας. Ὅπου δὲ ἐπαρουσιάζετο τὸ ἀθάνατον τοῦτο σῶμα τῶν Ζυγοβιστινῶν, τοῦ ὁποίου τὰ νῶτα οὐδέποτε εἶδεν ὁ ἐχθρός, ἐπέφερεν ἀμέσως τὴν νίκην».

Ἡ συναίσθησι τῆς καταγωγῆς συνδέεται ἀναντίρρητα μὲ τὶς μεγάλες πρὸς τὴν Πατρίδα ὑποχρεώσεις τῶν Ζυγοβιστινῶν, τὶς ὁποῖες οἱ Ζυγοβιστινοὶ ἐξεπλήρωσαν πάντοτε μέχρι κεραίας. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔπεσαν στὴ μάχη. Ἀποδείξεις τῶν μεγάλων θυσιῶν τῶν Ζυγοβιστινῶν πρὸς τὴν Πατρίδα βρίσκουμε τὸ σπίτι ὅπου ἔμεινε ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τοὺς ἀδελφούς του καὶ τὸ σπίτι ποὺ γεννήθηκε, ἔζησε καὶ πέθανε τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ Θεόδ. Οἰκονόμου, ποὺ κατὰ τὴν Ἐπανάστασι ὑπηρέτησε ὡς χιλίαρχος.

Ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ Κέντρο τοῦ Ζυγοβιστιοῦ Δεξιὰ ὁ δρόμος πρὸς τὴν Πλατεῖα.

Τὸ ἡρωϊκὸ Ζυγοβίστι μὲ τὶς τόσες γιὰ τὴν ἐλευθερία θυσίες τους, τὸν καθαρό του ἀέρα, τὴν περιπόθητη δροσιά του, τὸν ἀπέραντο ὁρίζοντα καὶ τὴν πρωτοφανῆ μεγαλοπρέπεια τοῦ οὐρανοῦ του, ποὺ διάλεξε ἡ ἁρμοδία ὑπηρεσία ὡς κέντρον Τουρισμοῦ, ἀποβλέπει σήμερα μὲ πεποίθηση σ' ἕνα αἰσιώτερο καὶ εὐτυχέστερο μέλλον ποὺ πραγματικὰ τοῦ ἀξίζει. Καὶ τὴν αἰσιοδοξία αὐτὴ στηρίζει ἀφ'

Τὸ Ζυγοβίστι ἀπὸ τὸν «Κάμπο».
Στὸ βάθος ἡ Κληνίτσα.

ἑνὸς στὴ μέριμνα τῆς Ἀδελφότητός τους, ποὺ πρὶν ἀπὸ πενῆντα χρόνια ἱδρύθηκε καὶ ἐργάζεται μὲ ἐπιτυχία στὴν Ἀθήνα καὶ ἀφ' ἑτέρου, στὴ συμβολὴ καὶ τὴ συνδρομὴ τῶν ἁπανταχοῦ ἐγκατεστημένων παιδιῶν του, δείγματα στοργῆς τῶν ὁποίων γνώρισε ἀρκετὰ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια.

Εἶναι πολλὰ τὰ ἁπανταχοῦ τέκνα τοῦ Ζυγοβιστιοῦ, τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὴν ἐργασίαν καὶ ποὺ ποικιλοτρόπως βοήθησαν γιὰ τὴν ἀνάπτυξίν του, δικαίως δὲ ἀνακηρύχθηκαν Εὐεργέται καὶ Δωρηταί του. Ἀλλὰ τὸ Ζυγοβίστι ἔχει καὶ πολλὲς ἄλλες ἀνάγκες. Καὶ οἱ Ζυγοβιστινοί, ποὺ πάντα πρόκοψαν, σ' ὅποιο πλάτος τῆς γῆς καὶ ἂν βρέθηκαν, δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦν τὸν τόπο ποὺ πρωταντίκρυσαν τὸ μεγαλεῖο τοῦ ΘΕΟΥ.

ΖΥΓΟΒΙΣΤΙΝΟΣ

Οἱ Ζυγοβιστινοὶ ἀγαποῦν τὴν Πατρίδα των καὶ μὲ τὸ εἰκονιζόμενον Ἡρῷον τῶν Πεσόντων, ποὺ ἀνηγέρθη μὲ εἰσφορὲς τῶν ἁπανταχοῦ Ζυγοβιστινῶν, ἐτίμησαν τοὺς Ἔνδοξους Νεκρούς των ὅλων τῶν Ἐθνικῶν Ἀγώνων καὶ τὸ «Ἀθάνατον Σῶμα τῶν Ζυγοβιστινῶν» τοῦ Εἰκοσιένα.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΔΡΟΣΟΛΟΥΣΤΗ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ

Θέσις

Ἡ Στεμνίτσα (ἐπισήμως Ὑψοῦς) εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς Γορτυνίας ἐπὶ τοῦ ἐλατοβριθοῦς ὄρους Μαινάλου, κτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῶν Ν. Δ. κλιτύων τῆς Κλινίτσας (ὕψος 1360 μ.). Ἡ κώμη (κάτοικοι 1000 περίπου), ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς ὕψος 1100 περίπου μέτρων ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, εἶναι ἕδρα τῆς Κοινότητος Ὑψοῦντος, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται καὶ ἄλλοι συνοικισμοί, καθὼς καὶ ἡ Ἱερὰ Μονὴ Προδρόμου (8 μοναχοί). Γύρωθεν περιβάλλεται ἀπὸ πολλοὺς γραφικοὺς λόφους, ἄλλους ὁμαλοὺς καὶ καταπράσινους ἀπὸ πουρνάρια καὶ δένδρα καὶ ἄλλους βραχώδεις καὶ ἀπόκρημνους, ἐπιστεφομένους μὲ γραφικὰ ἐκκλησάκια.

Ὁδικὸν δίκτυον

Ἡ Στεμνίτσα συνδέεται μὲ τὰ γύρω διὰ τῶν ἑξῆς αὐτοκινητοδρόμων: 1) Μὲ τὴν Τρίπολιν ἀπὸ Δαβιὰ - Χρυσοβίτσι (χλμ. 42). Ἡ ὁδὸς εἶναι σκυρόστρωτος καὶ διασχίζει πυκνότατον δάσος ἀπὸ ἔλατα. Εἰς θέσιν Ραποῦνι πηγάδι μὲ δροσερὸ νερό. 2) Μὲ Τρίπολιν ἐπίσης ἀπὸ Λεβίδι—Βυτίνα—Καρκαλοῦ—Δημητσάνα (χλμ. 80). Ἡ ὁδὸς εἶναι ἀσφαλτόστρωτος μέχρι τῆς Καρκαλοῦς (63 χλμ. ἀπὸ Τρίπολιν), ὁπόθεν συνεχίζεται πρὸς Τρόπαια—Ὀλυμπίαν. Ἡ πρὸς Στεμνίτσαν συνέχεια εἶναι σκυρόστρωτος, βαίνει δὲ μέχρι Δημητσάνης παραλλήλως πρὸς τὸν ποταμὸν Λούσιον, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν μυθολογίαν αἱ νύμφαι ἔλουσαν τὸν Δία. Εἰς τὴν πρὸς Στεμνίτσαν διαδρομὴν ἡ θέα πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τὸ ὄρος Λύκαιον εἶναι μαγευτική. 3) Μὲ Μεγαλόπολιν ἀπὸ Καρύταινα—Ἑλληνικὸν (χλμ 35). Ἡ ὁδὸς εἶναι σκυρόστρωτος καὶ εἰς μετρίαν κατάστασιν. Εἰς τὴν Καρύταινα φράγκικο κάστρο καὶ πολύτοξος γέφυρα ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ ἱδρυθεῖσα τὸ 1440. Διὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας συνιστᾶται ἡ διὰ Δημητσάνης ὁδός. Καθημερινὴ λεωφορειακὴ συγκοινωνία μὲ Τρίπολιν, διὰ δύο γραμμῶν, μιᾶς ἀπὸ Χρυσοβίτσι καὶ δευτέρας ἀπὸ Δημητσάνα, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν ὑποκαταστήματα τραπεζῶν, μουσεῖον καὶ βιβλιοθήκη. Ἐπίσης λεωφορειακὴ συγκοινωνία δὶς τῆς ἑβδομάδος μὲ Μεγαλόπολιν, ὅπου αἱ γνωσταὶ ἀρχαιότητες. Ἡμιονικὴ ὁδὸς πρὸς Μονὴν Προδρόμου.

Ξενοδοχεῖα

Ὁ ἐπισκέπτης θὰ εὕρῃ, ἐκτὸς ἀπὸ δύο μικρὰ ξενοδοχεῖα καὶ ἀριθμὸν ἀπὸ ταβέρνες, τὸν τουριστικὸν ξενῶνα «Τρικολώνιον» (16 κλῖναι ἄνετοι, ζεστὰ καὶ κρύα νερά, λουτρὸν καὶ καταιονητῆρες, κεντρικὴ θέρμανσις). Εἰς τὸν ξενῶνα λειτουργεῖ ἑστιατόριον διὰ τοὺς ἐνοίκους καὶ μή. Ἔχει τοποθετηθῆ τηλεφωνικὴ ἐγκατάστασις.

Δημόσια Καταστήματα

Ἡ Στεμνίτσα ἔχει ταχυδρομεῖον, τηλεγραφεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμόν, συμβολαιογραφεῖον, εἰρηνοδικεῖον, πλῆρες δημοτικὸν σχολεῖον, δασικὸν σταθμὸν καὶ μικρὰν βιβλιοθήκην. Φωτίζεται μὲ δίκτυον ἠλεκτρικοῦ ρεύματος τῆς Δ.Ε.Η. τάσεως 220/380 Βόλτ.

Φυσικαὶ Καλλοναὶ

Δύο στοιχεῖα ἀφθονοῦν εἰς τὴν Στεμνίτσαν, αἱ φυσικαὶ καλλοναὶ καὶ τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα. Ὁ καλλιτέχνης, ὁ φωτογράφος, ὁ ἱστοριοδίφης, ὁ φυσιολάτρης, ὁ ὀρειβάτης θὰ εὕρῃ ἄφθονον ὑλικὸν διὰ τὴν ἐρασιτεχνικὴν ἀσχολίαν του. Ἂν θὰ λείψῃ κἄτι, θὰ εἶναι ὁ ἐπαρκὴς χρόνος διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ὅλες τὶς ὀμορφιὲς καὶ νὰ μελετήσῃ ὅλα τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα τῆς περιοχῆς. Ἡ κώμη ὑδρεύεται διὰ δικτύου ἀφθόνως, γύρω δὲ ἀναβλύζουν πολλαὶ πηγαὶ μὲ κρυσταλλένια νερὰ εἰς σκιερὲς τοποθεσίες κατάλληλες δι᾽ ἐκδρομὲς (πλησίον εἶναι ἡ Μάννα τοῦ Νεροῦ, ἡ Κεφαλόβρυση, ὁ Ἅγιος Δημήτριος, τὸ Νεροῦλι, ἡ Δρακουνέρα· πιὸ μακριὰ ἡ Ἁγ. Παρασκευή, τὸ Πωρί, ἡ Σκέμνα, ἡ Χαλικόβρυση καὶ ἄλλες). Περιττὸν νὰ μνημονευθῇ ὁ δροσερὸς ἀέρας (θερμοκρασία κατὰ τὸ θέρος περὶ τοὺς 25ο) καὶ ἡ διαύγεια τῆς ἀτμοσφαίρας, ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα οἱ ἐντόπιοι δὲν ὑπολογίζουν, διότι τὰ θεωροῦν ὡς αὐτονόητα. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμεν ὅτι ἡ Στεμνίτσα εἶναι στὸ κέντρον τῆς Ἀρκαδίας, τῆς τόσον περίφημης διὰ τὶς φυσικὲς καλλονὲς περιοχῆς, ὥστε οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ζωγράφοι τῆς Ἀναγεννήσεως ἔδωσαν τὸ ὄνομά της εἰς τὴν φανταστικὴν χώραν τῆς εἰδυλλιακῆς ζωῆς, τῆς παραδεισιακῆς ὀμορφιᾶς καὶ τοῦ ἀνέφελου βίου, ποὺ ἔψαλλαν στὰ ποιήματα καὶ ἐζωγράφιζαν εἰς τοὺς πίνακάς των. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν μόνον ἡ παρουσία τοῦ πανταχοῦ παρόντος θανάτου ταράσσει τὴν μακαριότητα καὶ δι᾽ αὐτὸ τὸν παρουσιάζουν νὰ ἀναφωνῇ μὲ ὑπερηφάνειαν τὴν παροιμιώδη φράσιν: et in Arcadia ego. Στὰ βουνὰ τῆς Ἀρκαδίας ἐξακολουθεῖ ὁ ποιμενικὸς βίος, ὅπως στὰ παλαιὰ χρόνια. Πραγματικὰ ὁ μέγας Πὰν δὲν πέθανε.

Μνημεῖα

Τὰ μνημεῖα τῶν τελευταίων βυζαντινῶν χρόνων καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας εἶναι τόσο πολλά, ὥστε θὰ γίνῃ κατωτέρω κάπως λεπτομερεστέρα μνεία. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ Στεμνίτσα ἔρχεται εἰς πρώτην σειρὰν μετὰ τὰ μεγάλα κέντρα ἁγιογραφημένων ἐκκλησιῶν. Νεωτέρας ἐποχῆς εἶναι τὸ εἰς τὴν πλατεῖαν μεγαλοπρεπὲς κωδωνοστάσιον ἐκ πελεκητοῦ λίθου.

Προϊόντα

Εἰς τὴν Στεμνίτσαν ἀσκεῖται κυρίως ἡ κτηνοτροφία. Πλούσια ὡσαύτως εἶναι ἡ παραγωγὴ εἰς καρύδια καὶ μέλι. Ὁ ἐπισκέπτης θὰ εὕρῃ ὅμως καὶ ἄλλα προϊόντα ἐκλεκτῆς ποιότητος (κρέατα, φροῦτα, λαχανικὰ) εἰς τὴν καθημερινὴν ἀγοράν, ἡ ὁποία τροφοδοτεῖται ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους παραγωγοὺς καὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ (Ἀτσίχολος, Παλιοχῶρι κλπ.).

Εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς διαδρομῆς ἀπὸ Μεγαλοπόλεως εἰς Μεθύδριον

Ὑψοῦς

(Νεμνίτσα) ὁ περιηγητὴς Παυσανίας (Β´ αἰὼν μ. Χ.) ἀναφέρει ὅτι συνήντησεν ἔρημα παλαιότερα χωρία, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ Ὑψοῦντος: «τὰ δὲ Ὑψοῦντός ἐστιν ἐν ὄρει κειμένῳ μὲν ὑπὲρ τοῦ πεδίου, καλουμένῳ δὲ Ὑψοῦντι: ἡ δὲ Θυραίου τε καὶ Ὑψοῦντος μεταξὺ ὀρεινὴ πᾶσα ἐστὶν καὶ θηριώδης». Πεδίον εἶναι ὁ κάμπος τῆς Μεγαλοπόλεως, τὸ ὄρος δὲ Ὑψοῦς εἶναι, ὡς φαίνεται, ἡ Κλινίτσα. Ποῦ ἀκριβῶς ἔκειντο τὰ ἐρείπια τῆς ὁμωνύμου κώμης δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τὴν Στεμνίτσαν, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ ἐπίσημον ὄνομά της τὸ 1914.

Στεμνίτσα

Ἀπὸ τὴν ἐποχήν, ποὺ οἱ Σλαῦοι ποιμένες εἶχαν δώσει ὀνόματα εἰς τοὺς διαφόρους τόπους, ἔμεινε καὶ τὸ τοπωνύμιον Στεμνίτσα. Εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ἀνεπτύχθη βραδύτερον συνοικισμός, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ παλαιὸν ὄνομα. Ὁ ἀρχικὸς αὐτὸς συνοικισμὸς σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν περὶ παλαιᾶς καὶ νέας Στεμνίτσας ἔκειτο χαμηλότερα, πιθανῶς εἰς τὴν θέσιν «Δρακουνέρα». Εἶχεν ἐκφρασθῆ ἡ γνώμη ὅτι ἡ Στεμνίτσα σημαίνει «τόπος σκιερός», τελευταίως ὅμως ἡρμηνεύθη ὡς «λαπαθότοπος». Ἡ οἱαδήποτε σημασία τοῦ ὀνόματος πρέπει νὰ συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀρχικὴν θέσιν τοῦ συνοικισμοῦ.

Ἐκκλησίαι

Τὸ παλαιότερον ἀσφαλῶς δι᾽ ἐπιγραφῆς χρονολογημένον μνημεῖον ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως εἶναι ὁ ναΐσκος τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς τὸ Κάστρο, ὁ ὁποῖος ἀνεκαινίσθη τὸ 1589. Ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας σώζονται πολλοὶ ναοί, ἄλλοι παλαιότεροι καὶ ἄλλοι νεώτεροι τοῦ Ἁγ. Νικολάου. Εἰς τὸ Κάστρο ὡσαύτως εὑρίσκεται ὁ ναὸς τῆς Παναγίας Μπαφέρω, ὅστις θεωρεῖται κτίσμα τοῦ ἔτους 1640 καὶ ἐσωτερικῶς εἶναι κατάγραφος ἀπὸ τοιχογραφίας μὲ ἐξαίσια χρώματα καὶ εἰς τὴν ἀρίστην κατάστασιν διατηρήσεως. Ἄλλος ναΐσκος ἐκεῖ πλησίον εἶναι ὁ Προφήτης Ἠλίας τῆς ἰδίας περίπου ἐποχῆς μὲ τὴν Παναγίαν. Αἱ τοιχογραφίαι ἔχουν χαρακτηρισθῆ ὡς ἄριστα δείγματα τῆς τέχνης τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς κωμοπόλεως εὑρίσκονται δύο μονόκλιτοι βασιλικαί, ὁ Ἅγ. Παντελεήμων καὶ ὁ γραφικὸς Ἅγ. Γεώργιος (Καταγιώργης), οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν ὁμοιόμορφον τεχνικὴν ἁγιογραφήσεως. Παρὰ τὸ Σχολεῖον σώζεται ἄλλος κομψὸς ναΐσκος, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἢ Ἅγ. Ἀνάργυροι. Οὗτος ἀνηγέρθη τὸ 1715 καὶ ἐτοιχογραφήθη τὸ ἴδιον ἔτος ἀπὸ τὸν ἐκ Κρήτης ἁγιογράφον Πέτρον Πεδιώτην. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀποπεράτωσίν του ἔγινεν ἡ ἀνακατάληψις τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ἐνετῶν. Ὑπεράνω τῆς θύρας σώζεται ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφή. Εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἑνετοκρατίας (1686-1715) ἔγινεν ἀνακαίνισις καὶ ἄλλου ναοῦ τῆς Στεμνίτσης, τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, διὰ δαπάνης τοῦ «κύρ Γεωργίου Μουρμούρη» (1691). Ὁ ναὸς αὐτὸς δὲν σώζεται, διότι εἰς τὴν θέσιν του ἐκτίσθη τὸ 1810 ὁ σημερινὸς μεγαλοπρεπὴς καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνετειχίσθη ἡ

ἐπιγραφὴ τοῦ παλαιοῦ ναοῦ. Ἡ ἀνέγερσις τοῦ νέου διὰ πελεκητοῦ λίθου συνετελέσθη ἐντὸς 75 ἡμερῶν μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς χορηγήσεως βραχυπροθέσμου ἀδείας ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Βελῆ, ὅστις ἦτο τότε πασᾶς εἰς Τρίπολιν. Ἄξιαι θέας αἱ ἀργυραῖ ἐπενδύσεις τῶν εἰκόνων τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἔργα τῶν Μουτσαίων (1813). Ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς Ἑνετοκρατίας (1690) προέρχεται καὶ ὁ χρυσοκέντητος ἐπιτάφιος, ὅστις ἀπόκειται εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς (παρὰ τὸν νεοσύστατον ξενῶνα). Ὁ ἐπιτάφιος εἶναι δῶρον τοῦ ἐκ Στεμνίτσης Μαυραΐδῆ Πασᾶ. Τέλος ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ ἢ Χρυσοπηγὴ εἰς τὸ Β. Α. ἄκρον τῆς κωμοπόλεως ἦτο καθολικὸν διαλυθείσης σταυροπηγιακῆς μονῆς. Ὁ τροῦλλος βαίνει ἐπὶ τεσσάρων κιόνων. Εἶναι καὶ ὁ ναὸς αὐτὸς κατάγραφος ἀπὸ ἐξαιρετικῆς τέχνης τοιχογραφίας. Ἡ ἁγιογράφησις ἔγινε πρὸ τοῦ ἔτους 1743, ἀλλὰ ὁ ναὸς εἶναι πολὺ παλαιότερος. Ἀνασύστασις τῆς μονῆς εἶχε γίνει ἀπὸ τὸν ἱερομόναχον Γερμανὸν Κάντζιαν τὸ 1800, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται καὶ τὸ ξυλόγλυπτον εἰκονοστάσιον τῆς ἐκκλησίας. Ἄξια προσοχῆς τὰ ἀκιδογραφήματα εἰς τοὺς τοίχους, ἐν οἷς τὸ περὶ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1783. Ὁ ἐπισκέπτης βλέπει ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς καὶ τὸ ἱστορικὸν κελλίον, περὶ οὗ κατωτέρω. Πολυάριθμοι ἄλλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ ναοὶ νεωτέρων χρόνων μαρτυροῦν τὴν ἀκμὴν τῆς Στεμνίτσης καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν κατοίκων της.

Σχολὴ

Περίφημος εἰς τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο ἡ Σχολὴ Ἑλληνικῶν Μαθημάτων. Ἡ πλουσία βιβλιοθήκη της κατεστράφη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Οἱ διδάσκαλοι τῆς Σχολῆς ἀνεζωπύρωσαν τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τῶν Στεμνιτσιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπρωτοστάτησαν ἀργότερον εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν γραμμάτων εἶναι ἐμφανὴς εἰς τὰ σωζόμενα ἔγγραφα τῆς προεπαναστατικῆς περιόδου.

Φιλικὴ Ἑταιρία

Εἰς τὰ πρῶτα μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ τὰ πιὸ δραστήρια συγκαταλέγεται ὁ Ἀντώνιος Πελοπίδας, κατηχηθεὶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1818 ἀπὸ τὸν Γρηγόριον Δικαῖον. Ὁ κατάλογος τῶν φιλικῶν περιλαμβάνει τὸν Σωτ. Θεαγένην, τὸν Παν. Λάλαν, τὸν Κ. Παλαμήδην, τὸν Κ. Παπαθανασόπουλον καὶ τὸν Κ. Ἀλεξανδρόπουλον.

Ἐπανάστασις

Ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως ἀνεπετάσθη πανηγυρικῶς τὴν 25ην Μαρτίου 1821 εἰς τὴν θέσιν «Λίμνες». Ἔκτοτε ἀρχίζει λαμπρὰ δρᾶσις τῶν Στεμνιτσιωτῶν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως, ὡς ἀγωνιστῶν ἀλλὰ καὶ ὡς τεχνιτῶν. Στεμνιτσιῶται ἐπεσκεύασαν τὸ κανόνι «Κοψαχείλα» κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως. Ὁπλαρχηγοὶ Στεμνίτσης ἦσαν ὁ Κ. Ἀλεξανδρόπουλος καὶ ὁ Λ. Ροϊλός. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως καὶ τὴν μάχην τῶν Τρικόρφων ἐκ Στεμνίτσης ἐγίνετο ὁ ἀνεφοδιασμὸς εἰς ἄρτον. Ἐκεῖ ἔμενεν ὁ Πᾶνος Κολοκοτρώνης καὶ ἐπὶ ἓν διάστημα (1824) ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης· Ὁ Κολοκοτρώνης κατέ-

φευγε συχνὰ κατὰ τὰς προεπαναστατικὰς διώξεις στὴ Στεμνίτσα, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλει «ἀπόρθητη χωροπούλα». Εἰς τὴν Στεμνίτσαν οὐδέποτε παρέμειναν Τοῦρκοι.

Πρωτεύουσα

Ἡ Στεμνίτσα καυχᾶται ὅτι διετέλεσε πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς τὸ εἰς τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν σῳζόμενον κελλίον συνεδρίασεν ἡ Α΄ Πελοποννησιακὴ Γερουσία (27 Μαΐου — μέσα Ἰουνίου 1821).

Μολδοβλαχία

Δὲν ἀπουσιάζει ἡ Στεμνίτσα εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Μολδοβλαχίας, ὅπου εἴκοσι τέκνα της ἐφονεύθησαν. Λαμπρὰν σελίδα τῆς τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας ἀποτελεῖ ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ καπετὰν Ἠλία Μίγκλαρη εἰς τὸ Σκουλένι (17 Ἰουνίου 1821).

Τέχναι

Τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐπάγγελμα τῶν Στεμνιτσιωτῶν ἦτο ἡ μεταλλοτεχνία. Εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀκόμη εὑρίσκονται μέχρι σήμερον τὰ θαυμάσια προϊόντα τῆς τέχνης των (καμπάνες, πολυέλαιοι καὶ μανουάλια ἐκκλησιῶν, καντάρια, περίτεχνοι σοφράδες, καλλιτεχνικαὶ ἐπενδύσεις εἰκόνων καὶ εὐαγγελίων κλπ.) Φεύγοντες τὸ ὀρεινὸν τῆς περιοχῆς οἱ Στεμνιτσιῶται ἐταξείδευον πρὸς ἄσκησιν τῆς τέχνης των καὶ ἐπέστρεφον κομισταὶ πλούτου.

Ἡ συνεννόησις μεταξύ των ἐγίνετο μὲ εἰδικὸ ἐπαγγελματικὸ γλωσσάριο, τὰ «Μεστιτσιώτικα». Τὰ πολυάριθμα καὶ εὐρύχωρα σπίτια τῆς πολίχνης μὲ τὰ λίθινα λαξευτὰ τόξα καὶ τὶς πελεκητὲς γωνίες μαρτυροῦν τὴν εὐμάρειαν τῶν κατοίκων. Ἀτυχῶς σήμερον πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀποτελοῦν θλιβερὸν κατάλοιπον τῆς παλαιᾶς ἀρχοντιᾶς τῆς φημισμένης «χώρας Στεμνίτσας», ἡ ὁποία θυμίζει πότε-πότε τὴν «μαρμαρωμένη πολιτεία» τῶν μύθων.

Ἀποδημίαι

Κατ' ὀλίγον ἤρχισαν τὰ τέκνα της νὰ ἐγκαθίστανται εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἔχουν μονοπωλήσει σχεδὸν τὰ ἐργαστήρια χρυσοχοΐας καὶ ἀργυροχοΐας. Ἡ ἀποδημία ἔχει ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὰς διαφόρους χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδίᾳ δὲ τὴν Ἀμερικήν. Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς πατροπαραδότου τέχνης, οἱ ἀπόδημοι Στεμνιτσιῶτες ἔχουν γενικώτερον εὐδοκιμήσει εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς καλὰς τέχνας, προσέτι δὲ κατέχουν ἀνωτάτας θέσεις εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Περίπατοι καὶ Ἐκδρομαὶ

Οἱ περίπατοι γίνονται πρὸς τὰ δύο ἄκρα τῆς κώμης, πρὸς τὶς «Λίμνες» καὶ τὸ «Ἀεράκι». Ἀπὸ τὸ τελευταῖον μπορεῖ κανεὶς νὰ παρακολουθήσῃ ἕνα ἀπαράμιλλο ἡλιοβασίλεμα στὸ Κατάκωλο καὶ νὰ ἀπολαύσῃ ἀπρόσκοπτον τὴν θέαν πρὸς τὸ Λύκαιον, τὴν πεδιάδα τῆς Μεγαλοπόλεως, τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλφειοῦ, τὸ κάστρο τῆς Καρύταινας καὶ τὴν ἀρχαίαν Γόρτυνα. Ἀπὸ τὶς «Λίμνες» γενικὴ θέα τῆς πολίχνης. Ὄμορφη θέα ἀπὸ τὶς διάφορες κορυφές, ποὺ πλαισιώνουν τὸ χωριὸ (Ἅγ. Ἀθανάσιος, Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, Κάστρο καὶ Ἅγ. Πάντες), κατάλληλες γιὰ πρωϊνὲς ἢ ἀπογευματινὲς ἐκδρομοῦλες. Εἰς τὸ Κά-

στρο τὸ Ἡρῷον τῶν πεσόντων, εἰς δὲ τοὺς Ἅγ. Πάντας παλαιαὶ γλυφαὶ εἰς τοὺς βράχους. Ἔχουν μνημονευθῆ ἀνωτέρω διάφορες πηγὲς γύρω στὸ χωριό.

Ἅγιος Δημήτριος

Πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ Ἀεράκι φθάνομεν στὸν Ἅγιον Δημήτριον, ὅπου ἐρείπια μονῆς. Εἰς τὴν πύλην ἐπιγραφὴ ἀνακαινίσεώς της ἀπὸ τὸν μοναχὸν Ἀγάπιον Κουβαρᾶν τὸ 1768. Πλούσια πηγὴ μὲ δροσερὰ σιδηροῦχα νερά.

Ι. Μονὴ Τιμίου Προδρόμου

Ἐπίσκεψις εἰς τὴν Στεμνίτσαν χωρὶς μετάβασιν εἰς τὴν Μονὴν Προδρόμου θὰ ἦτο μεγάλη παράλειψις. Συνιστᾶται διανυκτέρευσις εἰς τὴν μονήν, ὅπου παρέχεται πρόθυμος φιλοξενία. Ἡ ὁδὸς εἶναι κατηφορικὴ ἡμιονικὴ καὶ διέρχεται διὰ μέσου ἀμπέλων, ἀγρίων δένδρων καὶ ἀρωματικοῦ δαφνῶνος. Εἰς τὴν Δραΐνα δροσερώτατο νερό. Ἡ μονὴ εἶναι κτισμένη ἐπὶ ἀπορρῶγος βράχου μὲ κλίσιν ἀρνητικήν, φαίνεται δὲ ἀγγιστρωμένη ψηλά, ἐν ἐν ᾧ εἰς τὸ βάθος ὁ περίφημος διὰ τὰ ψυχρότατα νερά του ποταμὸς τρέχει θορυβωδῶς ἀνάμεσα στοὺς αἰωνίους βράχους, σπεύδοντας νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν Ἀλφειόν. Ἡ μονὴ πιστεύεται ὅτι ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα. Πάντως εἶναι πολὺ παλαιοτέρα τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, ὁπότε μνημονεύεται εἰς τὰ ἔγγραφα. Βεβαίως εἰς τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς μονῆς θὰ ὑπῆρχε παλαιότερον ἀσκητήριον. Ὁ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου, λαξευμένος εἰς τὸν βράχον, εἶναι μονόκλιτος βασιλική. Αἱ ἁγιογραφίαι παρουσιάζουν τὰ πρόσωπα πολὺ ἀσκητικά. Ἡ καθημερινὴ ἑωθινὴ ἀκολουθία εἰς τὸν παλαιότατον αὐτὸν ναὸν ἐν μέσῳ τῶν σεβασμίων μορφῶν τῶν γηραιῶν μοναχῶν εἶναι ὑποβλητική. Ἀξιοπρόσεκτος ἡ σιδηρᾶ ἐξώθυρα τῆς μονῆς. Σημαντικὴ βιβλιοθήκη (ὁ κῶδιξ, τὰ σιγίλλια, καὶ τὰ ἔγγραφα εὑρίσκονται σήμερον εἰς Δημητσάναν). Ἁγιογραφικὸν ἐργαστήριον ἐν λειτουργίᾳ. Λείψανα τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ Νέου (+1735), Ἐπισκόπου Χριστιανουπόλεως ἐπὶ Ἑνετοκρατίας, εἰς τὸν φερώνυμον ναόν. Ἡ μνήμη του πανηγυρίζεται τὴν 17ην Μαΐου.

Μονὴ Φιλοσόφου

Ἀτραπὸς ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν Μ. Προδρόμου εἰς τὴν περαιτέρω καὶ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Λουσίου κειμένην παναρχαίαν καὶ περίπυστον Μονὴν τοῦ Φιλοσόφου (964 μ. Χ.). Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐλειτούργει ἐκεῖ περίφημος σχολὴ (Κρυφὸ Σχολειό).

Ἄλλαι Μοναὶ καὶ Ἐκκλησίαι

Ἄλλαι Μοναὶ εἶναι τὸ Καλάμι (1705) παρὰ τὴν Γόρτυνα, ἡ Μονὴ Αἱμυαλῶν (1608) παρὰ τὴν Δημητσάναν. Ἑκατέρωθεν τοῦ Λουσίου παλαιαὶ σκῆται καὶ ἀσκητήρια, ὡς τὸ τῶν Ταξιαρχῶν. Σπουδαῖος ὁ παλαιὸς ναΐσκος τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου παρὰ τὸν μῦλον τοῦ Κοκκορᾶ.

Ὁ ἐνδιαφερόμενος διὰ κλασσικὰς ἀρχαιότητας πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἀρχαίαν Γόρτυνα συνεχίζων τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς Πρόδρομον.

Γόρτυς

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως λείψανα τῶν τειχῶν κτισμένων διὰ τεραστίων

λίθων (Δ΄ π. Χ. αἰών). Ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἐνήργησεν ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1941, ἀνεῦρε τὸν γνωστὸν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καθὼς καὶ λουτρά, στοάν, ἐπιγραφάς, φυλακτὸν κ.λ.π.

Σύλλογοι

1) «Πατριωτικὸς Σύνδεσμος Τρικολώνων». Συνεστάθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1889 καὶ ἔχει πλουσίαν δρᾶσιν εἰς κοινωφελῆ καὶ ἐκπολιτιστικὰ ἔργα, ἐξ ὧν τελευταῖον εἶναι ὁ Τουριστικὸς Ξενὼν «Τρικολώνιον». Ἔχει τιμηθῆ διὰ 3 βραβείων ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἑνὸς βραβείου, μετὰ χρυσοῦ μεταλλίου, τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀξιοποιήσεως τῶν Πλουτοπαραγωγικῶν τῆς Χώρας.

Ὁ Σύλλογος συνδέει ὅλους τοὺς καταγομένους ἐκ τοῦ τέως Δήμου Τρικολώνων, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα τότε ἦτο ἡ Στεμνίτσα. Τὸ ὄνομα ὁ Δῆμος εἶχε λάβει ἐκ τῆς ἀρχαίας κώμης Τρικόλωνοι (δηλ. τρεῖς Κολωνοὶ = τρεῖς λόφοι). Καὶ αὐτὴ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὸν Παυσανίαν, ἔκειτο δέ, κατὰ μίαν γνώμην, παρὰ τὸ Ζουνάτι.

2) «Ἀδελφότης Στεμνιτσιωτῶν». Ἕδρα ἐν Ἀθήναις. Ἀποσκοπεῖ τὴν προαγωγὴν τῆς Στεμνίτσης καὶ τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων τῶν ἀποδήμων. Ἐκδίδει ὁμώνυμον μηνιαίαν ἐφημερίδα.

3) «Σύλλογος Φιλοδένδρων». Ἕδρα ἐν Στεμνίτσῃ. Ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἀξιόλογον δρᾶσιν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πρασίνου.

Βιβλιογραφία :

1. Ἀθ. Παπαχριστοπούλου: Τρικολωνικά, Ἀθῆναι 1889.
2. Τάκη Χ. Κανδηλώρου: Ἱστορία τῆς Γορτυνίας, Πάτραι 1898)9.
3. Ἀριστ. Ζάχου: Μεσαιωνικὰ μνημεῖα Γορτυνίας, Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον 8, 1923, σελ. 59-84.
4. S. Ἡ Γορτυνία καὶ τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα, Ἐφημ. «Ἐμπρὸς» 7 Φεβρ. 1926.
5. Πολυκάρπου (Συνοδινοῦ): Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐν Γορτυνίᾳ, Ἀθ. 1926 (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας»).
6. Γ. Α. Ἀνδριτσοπούλου: Ἱστορικαὶ σημειώσεις Στεμνίτσης, (Ἀθῆναι 1930).
7. Δημ. Θ. Σαρακηνιώτου: Οἱ λευκοὶ ἀγρόται, Ἀθῆναι (1930).
8. Νίκου Α. Βέη: Ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ Στεμνίτσης καὶ συνοδικὰ σιγίλλια καὶ ἄλλα γράμματα περὶ αὐτῆς, Byzantinisch-Neugriechische Jahrbucher 14, 1938, σ. 366-414.
9. Γ. Α. Σταμίρη: Στεμνίτσης ἐπιγραφὴ τοῦ ἔτους 1589, Γορτυν. Ἡμερολόγιον 4, 1949, σελ. 30-31.
10. Κων. Χ. Ρουνίου: Ἱστορικά τινα περὶ Στεμνίτσης, Γορτυν. Ἡμερολόγιον 7, 1952, σελ. 21-24.
11. Δημ. Χ. Γαρταγάνη: Ἡ Στεμνίτσα (Ὑψοῦς) εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς φυλῆς, Ἀθῆναι 1956.
12. Ν. Κ. Μουτσοπούλου: Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων τῆς Γορτυνίας, Ἀθῆναι 1956, καὶ λοιπά.

Ἄποψις τοῦ Παλαιοχωρίου τῆς Κυνουρίας

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ ΤΗΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

Στοῦ Μαλεβοῦ τὴν ἐλατόσκεπη ἀγκαλιὰ
λάμπεις τῶν πεθυμιῶν μου ἀνθοκορφάδα,
σὰν λούζεσαι μεσ' στ' αὐγινὰ ροδοφιλιὰ
εἶσαι ρουμπίνι στὴν κορώνα Ἑλλάδα.

Δροσομάνα στοῦ Θεριστῆ τὴν ἀντηλιά,
νυφούλα ἀπ' τοῦ χειμώνα τὴ νιφάδα,
παράδεισος μεσ' στὰ ἀνοιξιάτικα χαλιὰ
πάντοτε ὁλοζώντανη ὀμορφάδα.

Τῆς δουλευτάρας Σου τῆς νιότης τὸ μελίσσι
γοργοξεχύνεται σὰν φλόγα τῆς φωτιᾶς,
μὰ πῶς ἡ στέρφα γῆ Σου νὰ καρπίσῃ;

Κι' ἔτσι σὰν μαῦρο σύννεφο στὴ δύση
στέκει τὸ πικροπότηρο, τῆς ξενητειᾶς
καὶ στὴ δική Σου τὴ γαλήνια φύση.

Οἱ στίχοι αὐτοὶ τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου γιατροῦ κ. Στρ. Κοκλάνη, ποὺ γράφηκαν πρὶν πολλὰ χρόνια, ἀποτελοῦν μιὰ ἀντικειμενικὴ κι' ἀνάγλυφη εἰκόνα τοῦ Παλαιοχωριοῦ, καὶ τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῶν κατοίκων του.

Ἀπὸ τότε βέβαια πέρασε πολὺς καιρός, καὶ στὸ διάστημα αὐτὸ ἄφθονο ἔτρεξε τὸ νερὸ στὸ μύλο τῆς ζωῆς, κι' ὅπως σ' ὅλα τὰ χωριά μας, καὶ στὸ Παλαιοχώρι διεδραματίσθησαν γεγονότα πολλὰ καὶ σοβαρά, ποὺ ἄφησαν βαρειὰ τὴ σφραγίδα τους. Παρ' ὅλα αὐτά, δυὸ πράγματα παραμένουν ἀμετάβλητα, ὅπως χρόνια τώρα τὰ ξέρουμε, οἱ φυσικὲς ὀμορφιές, ποὺ σπάταλα ὁ δημιουργὸς τοῦ χάρισε, καὶ ἡ φτώχεια του.

Θὰ βρισκώμασταν ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου, ἂν δὲν ὑπογραμμίζαμε τὰ δυὸ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα αὐτοῦ τοῦ χωριοῦ, τὰ ὁποῖα καὶ συνθέτουν τὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ζοῦν καὶ κινοῦνται οἱ κάτοικοί του, γιατὶ ἀσφαλῶς ὅταν μιλᾶμε γιὰ ἕναν τόπο, σὰν πρῶτο μας μέλημα πρέπει νἄχουμε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν κατοικοῦν, τὶς συνθῆκες ζωῆς τους καὶ τὰ προβλήματα τους.

Ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ τέτοια βάσι, ἄμεσα κι' ἀβίαστα φθάνουμε στὸ συμπέρασμα, πὼς κάθε μας προσπάθεια πρέπει νὰ τείνῃ στὴν ἐξεύρεσι τρόπου καὶ μέσων καταπολεμήσεως τῆς φτώχειας κατὰ πρῶτο λόγο καὶ σὲ συνέχεια στὴν ἀξιοποίησι τῆς ὀμορφιᾶς τοῦ τοπίου ἀπὸ τουριστικῆς πλευρᾶς, πράγμα ποὺ θἄχῃ εὐεργετικὴ ἐπίδρασι καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τοῦ χωριοῦ. Καὶ πρέπει νἆναι πολλὲς καὶ δραστικὲς αὐτὲς οἱ προσπάθειες, ἂν δὲ θέλουμε σὲ μερικὰ χρόνια νὰ δοῦμε τ' ὄμορφο Παλαιοχώρι—καὶ ὅλα τὰ χωριά μας ποὔχουν ἀνάλογες ἰδιομορφίες—ἐγκαταλειμμένα, καὶ τοὺς συμπατριῶτες μας στὰ πεζοδρόμια τῶν μεγαλοπόλεων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ σὲ ἀναζήτησι καλλίτερης τύχης.

Πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ γίνῃ ὅ,τι εἶναι δυνατὸν ν' ἀνεβάσῃ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα πρέπει νὰ ἀποκτήσουν αἰσιοδοξία κι' αὐτοπεποίθησι καὶ νὰ πεισθοῦν ὅτι δὲν εἶναι ἀπόκληροι τῆς τύχης κι' ὅτι στὴν ἀξιοποίησι τοῦ τόπου τους καὶ τῶν ἱκανοτήτων τους κι' ὄχι στοὺς δρόμους πρὸς τὴν ξενητειά, βρίσκεται ἡ καλλιτέρευσι τοῦ μέλλοντός τους καὶ τῶν παιδιῶν τους κι' εἶναι ἀνάγκη κάθε ἔργο νὰ γίνεται μὲ μελέτη καὶ περίσκεψι καὶ πρὸ παντὸς μὲ γνώμονα τὴν ὠφελιμιστικότητά του κι' ὄχι τοὺς συναισθηματισμούς μας.

Οἱ Σύλλογοί μας καὶ οἱ διάφορες ὀργανώσεις, ποὺ ἔχουν σκοπό τους τὴν πραγματοποίησι κοινωφελῶν ἔργων, θὰ χρειασθῇ μὲ μεγάλη προσοχὴ ν' ἀποφασίζουν ποιὸ πρέπει νὰ προηγηθῇ κι' ἐν ἀνάγκῃ νὰ θυσιάζωνται τὰ μεγαλόπνοα, πρὸ τῶν μικροτέρων, ἀλλὰ ἀμέσου ἀνάγκης καὶ χρησιμότητος, ἂν δὲν θέλουμε νὰ φθάσουμε στὸ σημεῖο νὰ μποροῦμε νὰ πηγαίνουμε στὰ χωριά μας μὲ πολυτελῆ αὐτοκίνητα κι' ἀπὸ πολλοὺς κι' ὡραίους ἴσως αὐτοκινητοδρόμους, ἀλλὰ ὅταν φθάνουμε ἐκεῖ νὰ συναντοῦμε φτώχεια κι' ἐξαθλίωσι.

Θἆταν πιὸ καλλίτερη λύση ἡ δημιουργία μιᾶς βιοτεχνίας,—ὅπου οἱ τοπικὲς συνθῆκες τὸ ἐπιτρέπουν—ποὺ θὰ δώσῃ ἄμεση ἀπασχόλησι στοὺς κατοίκους καὶ θὰ βελτιώσῃ καὶ θὰ τοὺς ἐνισχύσῃ οἰκονομικὰ κατὰ κάποιο τρόπο, ἀπὸ τὴν κατασκευὴ ἑνὸς αὐτοκινητοδρόμου, ἀπ' τὸν ὁποῖον θὰ περάσουν 20—30 αὐτοκίνητα τὸ χρόνο.

Μιλᾶμε γενικά, γιατὶ ὅλα ὅσα θίγουμε ἐγγίζουν κατὰ κάποιο τρόπο ζητήματα καὶ πλευρὲς ζητημάτων ποὺ ἀσφαλῶς ἐνδιαφέρουν καὶ ἄλλα χωριὰ ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπ' τὶς ἴδιες μὲ τὸ Παλαιοχώρι συνθῆκες. Κι' ἀποφασίσαμε ν' ἀσχοληθοῦμε μὲ τὰ τόσο λεπτὰ αὐτὰ θέματα, γιατὶ πολλὲς

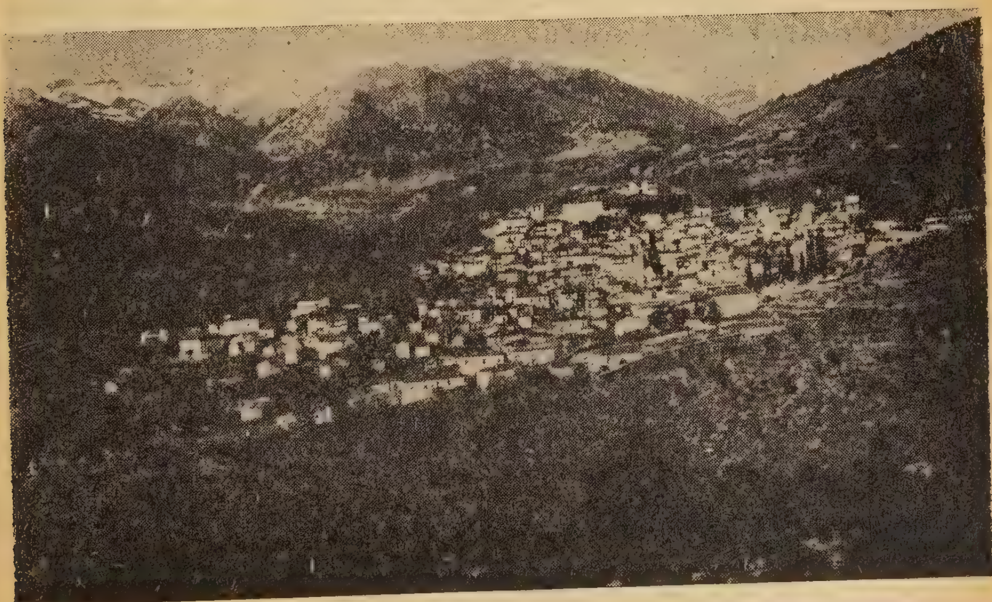
φορές, παρ' ὅλες τὶς ἀγαθὲς προθέσεις καὶ τὴν ἀνιδιοτέλειά μας, βλέπουμε τὰ πράγματα πολὺ στενὰ καὶ κάτω ἀπ' τὸ πρίσμα τῆς ὑποκειμενικότητάς μας, ποὺ μᾶς ἐμποδίζει νἄχουμε μιὰ γενικὴ κι' ἀντικειμενικὴ θεώρησί τους ποὖναι ἀπαραίτητη προϋπόθεσι ν' ἀποφασίζουμε καὶ νὰ ἐνεργοῦμε σωστά.

Ἡ στενότης ἀντιλήψεως καὶ ἐπὶ τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς ἴσως νὰ ἐπιτρέπωνται προκειμένου περὶ ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων, πρέπει ὅμως νὰ καταπολεμῶνται καὶ ν' ἀποβάλλωνται, προκειμένου περὶ προβλημάτων ποὺ ἀφοροῦν περισσοτέρους ἀνθρώπους, καὶ ὁλόκληρες κοινότητες.

Ἀλλὰ καιρὸς τώρα νὰ φύγουμε ἀπὸ τὶς γενικότητες καὶ νὰ περάσουμε στὰ συγκεκριμένα ἔργα ποὖχουν γίνει στὸ Παλαιοχώρι, σ' αὐτὰ ποὺ βρίσκονται ὑπὸ ἐκτέλεσι καὶ ἰδιαίτερα σ' ἐκεῖνα ποὺ εἶναι πραγματοποιήσιμα στὸ προσεχὲς μέλλον.

Ὅπως, ἦταν ἑπόμενο, ἡ ἀναζήτησι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καλλιτέρας ζωῆς, ἰδίως μετὰ τὸν τελευταῖο πόλεμο, καὶ ἡ θέλησι γιὰ δρᾶσι ἦταν ἀδύνατο νὰ λείψῃ ἀπ' τὸ Παλαιοχώρι. Ἔτσι εἴδαμε νὰ κατασκευάζεται—μὲ τὴν κρατικὴ ἐνίσχυσι καὶ τὴν συμπαράστασι τῆς γειτονικῆς Κοινότητας τοῦ Ἁγίου Βασιλείου—ὁ αὐτοκινητόδρομος ποὺ ἑνώνει τὴ Γλυπία μὲ τὴν πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ μας·

Εὑρίσκεται ἐπίσης ὑπὸ κατασκευὴν ἡ διακλάδωσις ποὺ θὰ ἑνώσῃ τὸ χωριὸ μὲ τὸν δασικὸ αὐτοκινητόδρομο Κοσμᾶ—Ἁγίου Πέτρου κι' ἔχει χαραχθεῖ καὶ προγραμματισθεῖ ἡ κατασκευὴ καὶ τρίτου ποὺ θὰ ἑνώσῃ τὸ

Ἑτέρα ἄποψις τοῦ Παλαιοχωρίου Κυνουρίας

Παλαιοχώρι μὲ τὴν ἱερὰ Μονὴ Ἐλώνης καὶ ἀπὸ κεῖ μὲ τὸν αὐτοκινητόδρομο Λακωνίας—Κοσμᾶ—Λεωνιδίου.

Γιὰ τὸν τρίτο αὐτὸ δρόμο ἔχουν ἐκδηλώσει τὸ ἐνδιαφέρον τους καὶ οἱ συμπατριῶτες μας τῆς Ἀμερικῆς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν συγκεντρώσει ἕνα ποσὸν χρημάτων γι᾽ αὐτὸ τὸ σκοπό, καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἐκφράζουμε τὴν εὐγνωμοσύνη μας, μαζὶ μὲ τὶς θερμές μας εὐχαριστίες.

Ἀπ᾽ ὅλους αὐτοὺς τοὺς δρόμους, ἐκεῖνος ποὺ θὰ δώσῃ ζωὴ στὸ Παλαιοχώρι, ὅπως καὶ σ᾽ ὅλα τ᾽ ἄλλα χωριὰ ἀπ᾽ τὰ ὁποῖα θὰ περάσῃ, εἶναι αὐτὸς γιὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε πολὺς λόγος τὸ περασμένο καλακαῖρι καὶ ποὺ θὰ ἑνώσῃ τὴν ἀνατολικὴ καὶ κεντρικὴ Λακωνία μὲ τὴν πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, μέσῳ Κοσμᾶ—Παλαιοχωρίου—Πραστοῦ κ.λ.π. καὶ τοῦ ὁποίου γιὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ ἡ διάνοιξις δὲν ὑπολείπονται παρὰ λίγα χιλιόμετρα μεταξὺ Παλαιοχωρίου—Ἁγίου Ἀνδρέου.

Ἀποροῦμε, μάλιστα, πῶς ἕνα τέτοιο ἔργο ποὺ—ἐκτὸς τῆς προσφορᾶς του γιὰ τὴν τουριστικὴ ἀξιοποίησι ὁλοκλήρου τῆς Κυνουρίας—ἔχει καὶ οἰκονομικὴ σημασία, γιατὶ συντομεύει τὴν ἀπόστασι ποὺ χωρίζει τὴν ἀνατολικοκεντρικὴ Λακωνία ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κατὰ 80 περίπου χιλιόμετρα, παραμελήθηκε ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν αὐτοκινητοδρόμων, θὰ μποροῦσαν νὰ γίνουν πάρα πολλὰ γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ Παλαιοχωριοῦ ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ πολιτιστικῆς πλευρᾶς. Καὶ τέτοια εἶναι ἡ δημιουργία κοινοτικῆς δανειστικῆς βιβλιοθήκης καὶ ἐκπολιτιστικοῦ συλλόγου, ποὺ θἄχουν σὰν ἀποτέλεσμα νὰ τραβήξουν τοὺς νέους ἀπ᾽ τὰ καφενεῖα καὶ νὰ μειωθῇ ἡ διαφορὰ μεταξὺ πόλεως καὶ χωριοῦ ἀπὸ πλευρᾶς ὑγιοῦς ψυχαγωγίας.

Ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς πάλι, εἶναι δυνατὴ ἡ αὔξησις τοῦ εἰσοδήματος τῶν χωρικῶν, μὲ τὴν ἀνάπτυξι οἰκοσίτου κτηνοτροφίας, πτηνοτροφίας, οἰκιακῆς βιοτεχνίας, τῆς προσαρμογῆς τῆς γεωργικῆς καλλιεργείας στὶς συνθῆκες τοῦ περιβάλλοντος κ.λ.π.

Δὲν εἶναι προορισμὸς τοῦ παρόντος νὰ μποῦμε στὶς λεπτομέρειες ὅλων αὐτῶν τῶν ζητημάτων, ἀλλὰ θεωρήσαμε ὑποχρέωσί μας ν᾽ ἀνοίξουμε μιὰ συζήτησι πάνω σ᾽ αὐτά, γιατὶ ὅπως καὶ στὰ μαθηματικὰ ἔτσι καὶ στὴ ζωή, ἡ κατάταξη ἑνὸς προβλήματος καὶ ἡ τοποθέτησί του σὲ βάσι εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεσι γιὰ τὴν ὀρθὴ λύσι.

ΧΡΗΣΤΟΣ Ε. ΚΟΡΜΠΑΚΗΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ, ΜΕ ΤΟ ΑΙΜΑ...

Στὰ σίδερα στενάζεις τὰ βαρειὰ
κι᾽ ὡς μάχεσαι περήφανη στὸ ψέμμα,
προσμένεις τὴν Αὐγή, τὴ Λευτεριά,
νἄρθῇ μὲ τὴν Εἰρήνη, μὲ τὸ Αἷμα...

ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΤΣΙΝΗΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΓΛΑΝΙΤΣΙΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἀγάπη τοῦ γράφοντος γιὰ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα στάθηκε τὸ μοναδικὸ κίνητρο καὶ ἡ μόνη φιλοδοξία ποὺ ὡδήγησε στὴν σύνθεση αὐτῆς τῆς μελέτης.

Ἔχουμε κατὰ νοῦ νὰ ἐκδώσουμε μιὰ σειρὰ φυλλαδίων ὑπὸ τὸ γενικὸ τίτλο «Χρονικὰ τῆς Γλανιτσιᾶς», στὰ ὁποῖα θὰ περιλάβουμε κάθε τι τὸ ὁποῖον σχετίζεται μὲ τὸ χωριὸ Γλανιτσιά, δηλαδὴ τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τὴν ἵδρυσή του μέχρι σήμερα, τὰ μνημεῖα του, τὰ ὁποῖα εἶναι διάφορα ἱστορικὰ κατάλοιπα περασμένων ἐποχῶν, τὴ λαογραφία του, τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὶς παροιμίες, τὶς δοξασίες, τοὺς θρύλους του κ.λ.π.

Ἀφορμὴ στὴν ἐνέργεια αὐτὴ ἔδωσε τὸ σύνθημα: «Κάθε χωριὸ ν' ἀποκτήση τὸ Τοπικό του Βιβλίο» ποὺ ἔρριψε ἀπὸ χρόνια Ἀρκὰς λόγιος.

Ἀλλὰ θὰ ρωτήση κανείς: Τί ἱστορία μπορεῖ νἄχη ἕνα χωριὸ σὰν τὴ Γλανιτσιά, ἀπομακρυσμένο καθὼς εἶναι στὰ ὀρεινὰ τῆς Γορτυνίας καὶ ποὺ βρίσκεται ἐγκαταλελειμένο ἀπὸ τοὺς ἁρμοδίους;

Ἡ ἐρώτηση στερεῖται βάσεως καὶ εἶναι ἀδικαιολόγητη, γιατὶ κάθε χωριό, ὁποιοδήποτε κι' ἂν εἶναι αὐτό, εἴτε μικρὸ εἴτε μεγάλο, ἔχει τὴν ἱστορία του, τὰ δικά του ἤθη κι' ἔθιμα, τὸ δικό του τρόπο ζωῆς.

«Κάθε τόπος καὶ ζακόνι
καθε γειτονιὰ καὶ νόμος»,

ὅπως λέει καὶ ὁ λαός, ὁ δημιουργὸς αὐτὸς ὅλων τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν.

Κατ' ἐξοχὴ ὅμως τὰ χωριὰ τῆς Ἀρκαδίας, γιὰ νὰ μὴν ποῦμε τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἱστορικά.

Τὰ μέρη μας εἶναι τόποι δοξασμένοι, τόποι ποὺ ἔχουν νὰ διηγηθοῦν κάτι γιὰ τὶς τύχες τὶς Ἑλλάδας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους μέχρι τοὺς νεώτερους. Τὸ μικρότερο λιθαράκι καὶ τὸ ταπεινότερο πουρνάρι ἔχει νὰ μιλήσει γιὰ μιὰ ἱστορία, νὰ διηγηθῇ κάτι γι' αὐτὸν τὸν τόπο.

Στὸ διάβα τῶν αἰώνων οἱ τόποι αὐτοὶ γνώρισαν τόσο τὴ δόξα καὶ τὸν πολιτισμὸ ὅσο καὶ τὴ βαρβαρότητα. Λογῆς - λογῆς ξένοι ἐπιδρομεῖς—ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ἰμπεριαλιστὲς μέχρι τοὺς Γερμανοὺς φασίστες—δοκίμασαν νὰ ὑποτάξουν τὸν ὑπερήφανο φιλελεύθερο λαό μας χωρὶς νὰ τὸ κατορθώσουν.

Σ' ὅλους τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες τῆς πατρίδας τὰ ταπεινὰ αὐτὰ χωριὰ ἦσαν ἐκεῖνα ποὺ πρῶτα καὶ καλλίτερα ἔδωσαν μ' αὐταπάρνησή τὰ παλληκάρια τους.

Τὸ τεῦχος αὐτὸ θὰ περιλάβη τὴν ἱστορία τῆς Γλανιτσιᾶς ἀπὸ τὴν ἵδρυσή της μέχρι καὶ τὸ 1821, συμπεριλαμβανομένης δηλαδὴ καὶ τῆς Ἐπανάστασης.

Τὸ τεῦχος αὐτό, στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ χωριοῦ, ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ καὶ ἤδη δίνει τὸ σύνθημα γιὰ μιὰ πιὸ πλατειὰ ἀναγεννητικὴ πνοὴ ποὺ πρέπει νὰ πνεύση καὶ νὰ τραντάξη τὸ βαθὺ λήθαργο, στὸν ὁποῖο τόσα χρόνια ἔχουμε καταδικαστῆ.

Ἀκόμα φιλοδοξεῖ νὰ καταστήση γνωστὴ τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ στοὺς συμπατριῶτες καὶ νὰ τοὺς κινήση τὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτό.

Ἤδη ρίχνουμε τὸ σύνθημα τῆς ἑνότητας, τῆς τόσο ἀπαραίτητης ἑνότητας τῶν συμπατριωτῶν γιὰ κάθε δημιουργικὴ δουλειά. Ὅλοι οἱ Γλανιτσιῶτες, ὁπουδήποτε βρίσκονται καὶ ὅποιες κι' ἂν ἤτανε οἱ διαφορὲς ποὺ τοὺς χώρισαν στὸ παρελθόν, πρέπει τώρα νὰ δώσουν ἐγκάρδια τὰ χέρια καὶ νὰ σφυρηλατήσουν τὴν ἑνότητα μεταξύ τους, ποὺ ἀποτελεῖ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ κάθε πρόοδο. Πρέπει ὅλοι μας νὰ ἑνώσουμε τὶς προσπάθειές μας γιὰ τὴν ἐπίτευξη ἔργων πολιτισμοῦ καὶ προόδου στὸ χωριό μας, γιατὶ μόνο ἔτσι θὰ μπορέση αὐτὸ ν' ἀνταποκριθῆ στὶς σημερινὲς βιοποριστικές, οἰκονομικὲς καὶ πολιτιστικὲς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς.

Ἡ σύσταση συλλόγου στὴν Ἀθήνα νομίζουμε ὅτι ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὸ γεγονὸς γιὰ τὸ χωριό μας καὶ πρέπει νὰ χαιρετιστῆ ἰδιαίτερα.

Ἐμπρός, λοιπόν, νὰ καταστήσουμε τὴ Γλανιτσιὰ ἕνα πρότυπο χωριὸ καὶ νὰ ὑψώσουμε αὐτὴ στὸ βάθρο ποὺ τῆς ἁρμόζει. Ὅλα εἶναι κατορθωτά, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξη, καὶ θὰ ὑπάρξη, θέληση, σύνεση, ἀμοιβαία κατανόηση καὶ ζῆλος γιὰ δουλειά.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΓΛΑΝΙΤΣΙΑΣ

Γενικά

Πότε χτίστηκε ἡ Γλανιτσιά; Ἀπὸ πότε δηλαδὴ χρονολογεῖται ἡ ὕπαρξή της σὰ χωριοῦ ἢ καὶ σὰ μικροσυνοικισμοῦ; Ποῖοι οἱ πρῶτοι οἰκιστὲς τοῦ χωριοῦ καὶ ἀπὸ ποῦ ἦρθαν; Ἦσαν Ἕλληνες, Σλάβοι ἢ Ἀλβανοί, ἀπὸ κείνους ποὺ σὲ διάφορες ἐποχὲς κατέβηκαν στὴν Πελοπόννησο; Ὑπῆρχε τὸ χωριὸ στὴ σημερινή του θέση ἢ βρίσκονταν ἄλλοτε ἀλλοῦ;

Νὰ μερικὰ ἀπ' τὰ ἐρωτήματα ποὺ τίθενται σ' ἐκεῖνον ποὺ θὰ προσπαθήση νὰ συνθέση μιὰ τοπικὴ ἱστορία.

Ἔτσι βλέπουμε ὅτι ἀπ' τὴν πρώτη κι' ὅλας στιγμὴ τῆς ἔρευνάς μας γύρω ἀπ' τὸ χωριό μας παρουσιάζονται δυσκολίες. Οἱ δυσκολίες αὐτὲς συνίστανται στὸ γεγονὸς ὅτι ἀδυνατοῦμε νὰ δώσουμε μιὰ πλήρη καὶ θετικὴ ἀπάντηση στὰ παραπάνω ἐρωτήματα.

Πράγματι, δὲν εἶναι εὔκολο νὰ δώση κανεὶς ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μὲ βεβαιότητα καὶ μὲ ἱστορικὴ ἀκρίβεια, ἂν δὲν κατέχη χειροπιαστὰ δεδομένα, ποὺ νὰ μιλοῦν γιὰ τὸ χωριὸ καὶ ν' ἀναφέρωνται ἄμεσα σ' αὐτό.

Οἱ ἱστορικὲς πηγὲς ποὺ ἔχουμε εἶναι πτωχότατες καὶ ἐλλιπεῖς. Ἡ ἱστορία μόνο ὅταν ὑπάρχῃ ἰδιαίτερος λόγος ἀναφέρεται σὲ μικρὰ χωριά. Ἀναφέρεται σὲ γεγονότα γενικώτερης σημασίας, ποὺ ἀφοροῦν ὁλόκληρη τὴν Πελοπόννησο. Ἔτσι κάθε προσπάθεια προσδιορισμοῦ τῆς χρονολογίας ἢ τῆς ἐποχῆς ποὺ χτίστηκε τὸ χωριὸ προσκρούει σὲ ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια: Στὸ σκοτάδι τῶν αἰώνων.

Ὡστόσο μιὰ προσπάθεια καὶ μιὰ ἔρευνα γύρω ἀπ' τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ ἔχει νὰ δείξῃ κάτι. Ψηλαφητὰ ἔστω, θὰ μπορέσουμε νὰ τοποθετήσουμε χρονολογικὰ τὸ χωριό μας καὶ νὰ προσδιορίσουμε, ἂν ὄχι τὴν ἀκριβῆ χρονολογία, τοὐλάχιστον τὴν ἐποχὴ ποὺ χτίστηκε μὲ πιθανότητες μόνο ἱστορικῆς ἀκρίβειας.

Ἀλλὰ γιὰ τὴ σύνθεση μιᾶς τοπικῆς ἱστορίας, ὅπως εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Γλανιτσιᾶς, πολύτιμο παράγοντα ἀποτελοῦν οἱ λαϊκὲς παραδόσεις καὶ οἱ διάφοροι θρῦλοι, ποὺ ποικίλλουν σὲ κάθε τόπο καὶ χωριό.

Ἡ παράδοση ἀποτελεῖ τὸ ζωντανὸ κρῖκο, ποὺ συνδέει τὸ παρελθὸν μὲ τὸ παρὸν καί, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς τὶς ὑπερβολὲς ποὺ ἡ λαϊκὴ μυθοπλασία ἔχει προσθέσει, ἡ παράδοση κρύβει, καὶ δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ κρύβῃ, σπέρματα ἀλήθειας, τὰ ὁποῖα προκειμένου κανεὶς νὰ συνθέσῃ μιὰ τοπικὴ ἱστορία, πρέπει νὰ τὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψη του σὰ στοιχεῖα βοηθητικὰ στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνεύρεση τῆς ἀλήθειας.

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη παίρνει ἰδιαίτερη σημασία καὶ ἀποκτᾶ ἄμεσο ἐνδιαφέρον ἡ μελέτη καὶ ἡ προσεκτικὴ ἀνάλυση αὐτῶν τῶν παραδόσεων καὶ θρύλων.

Στὰ πλαίσια αὐτὰ μποροῦμε κι' ἐμεῖς νὰ κινηθοῦμε γιὰ νὰ γράψουμε μιὰ μικρὴ ἱστορία τῆς Γλανιτσιᾶς.

★

Καὶ πρῶτα - πρῶτα, ἂς δοῦμε πότε χτίστηκε. Αὐτὸ θὰ τὸ ἀναζητήσουμε στὸ βάθος τῶν αἰώνων.

Τὴν Γλανιτσιὰ τὴν συναντᾶμε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία στὶς ἀρχὲς τοῦ 13ου αἰῶνα, τὴν ἐποχὴ δηλαδὴ τῆς κατάκτησης τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τοὺς Φράγκους. Οἱ Φράγκοι, ὅπως εἶναι γνωστό, κατέλαβαν τὸ Μοριᾶ τὸ 1205. Σύμφωνα μὲ τὸ φεουδαρχικὸ σύστημα οἱ Φράγκοι διαίρεσαν τὴν Πελοπόννησο σὲ Βαρωνίες, 12 ἐν ὅλω. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς Βαρωνίες, ποὺ καὶ σὲ ἔκταση ἦταν μεγάλη, ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὶς ἰσχυρότερες, ἦτανε ἡ Βαρωνία τῆς Ἄκοβας. Αὐτὴ περιελάμβανε 24 ἱπποτικὰ φέουδα. Κατελάμβανε κυρίως τὴ ΒΔ. Γορτυνία.

Ὑπῆρχε ἡ Γλανιτσιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτή; τὴν ἐποχὴ τῆς Φραγκοκρατίας;

Βεβαιότητα γι' αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ ἔχουμε. Ὡστόσο ὁ Buchon στὸ βιβλίο του γιὰ τὸ Πριγκηπᾶτο τοῦ Μορέως ἀναφέρει ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ὅτι

τὸ Ὁμαζερὶ τοῦ Βαλτεσινίκου μαζὶ μὲ τὸ Καζὰλ τῆς Γλανιτσιᾶς ἐδόθη στὸν Ζὰκ Βελικούρ [1].

Ὁμαζερὶ σημαίνει φέουδο τιμῆς. Καζάλ, λέξη ἰταλική, ὑποδηλώνει τὸν ἀγροτικὸ συνοικισμό, τὴν ἀγροικία. Ἀπ' ὅσα τώρα γράφει καὶ ὁ Στεφ. Δραγούμης στὰ Τοπογραφικὰ καὶ Τοπωνυμικὰ τῆς Φραγκοκρατίας, μποροῦμε νὰ εἰποῦμε ὅτι ἡ Γλανιτσιὰ ὑπῆρξε τὴν ἐποχὴ αὐτή. Δὲν εἶναι χωριὸ μεγάλο, μὰ ἕνα Καζάλ, δηλαδὴ Καλύβια, ἀγροτοσυνοικισμός.

Ἄλλη πληροφορία γιὰ τὴ Γλανιτσιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δὲν ἔχουμε. Τὸ Χρονικὸ τοῦ Μορέως, τὸ ὁποῖο κυρίως εἶναι ἡ πηγὴ ἀπ' ὅπου ἀντλεῖται κάθε πληροφορία ποὺ ἀφορᾶ τὴν Φραγκοκρατία στὴν Πελοπόννησο, δὲν μᾶς διαφωτίζει σὲ τίποτα, γιατὶ ὄχι μόνο δὲν κάνει λόγο γιὰ τὸ χωριὸ Γλανιτσιὰ ἄμεσα, μὰ οὔτε γιὰ τὶς μερικώτερες κατανομὲς τῆς Βαρωνίας τῆς Ἄκοβας μᾶς μιλάει.

Ὑποθέτουμε λοιπὸν ὅτι ἡ Γλανιτσιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὑπῆρχε κι' ὅπως εἴπαμε παραπάνω δὲν ἤτανε χωριό, μὰ ἕνας μικρὸς συνοικισμός, Καλύβια. Μπορεῖ ὅμως ὁ συνοικισμὸς αὐτὸς νἄτανε καὶ ἀρχαιότερος κι' ἂν δὲν τὸν ἔχτισαν Σλάβοι, ὁπωσδήποτε ὅμως κατοικήθηκε ἀπὸ Σλαβοφώνους κατοίκους, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ πλῆθος τοπωνυμικὰ κατάλοιπα τῆς γύρω περιοχῆς [2].

Γιὰ νὰ ἐκλέξουν τέτοιο μέρος οἱ πρῶτοι οἰκιστὲς τοῦ χωριοῦ γιὰ τόπο κατοικίας τους σημαίνει ὅτι ἤτανε κτηνοτρόφοι καὶ ἐπαγγέλλονταν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ γεωργικὸ καὶ ποιμενικὸ βίο.

Αὐτὸ εἶναι αὐτονόητο, γιατὶ ὁ τόπος, ὅπως ὅλοι τὸν ξέρουμε, εἶναι πετρώδης, ὀρεινὸς καὶ ἄγονος. Μόνο λοιπὸν τσοπάνηδες καὶ γεωργοὶ θὰ μποροῦσαν νὰ ζήσουν σ' αὐτὰ τὰ μέρη. Ἀπὸ πρώτη ἄποψη φαίνεται ὅτι ὑπάρχει κάποια ἀντίφαση στὰ ὅσα εἴπαμε παραπάνω, δηλαδὴ στὸ ἐπάγγελμα τῶν πρώτων κατοίκων (γεωργοί, κτηνοτρόφοι) καὶ στὸ μέρος ποὺ διάλεξαν αὐτοὶ γιὰ νὰ ἀξιοποιήσουν τὸ ἐπάγγελμά τους αὐτό, δεδομένου ὅτι γιὰ τὴν καλλίτερη ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας προσφορώτερα εἶναι τὰ καρπερὰ χωράφια καὶ τὰ λειβάδια, ὅπου μποροῦν νὰ τραφοῦν πρόβατα, ἄλογα, γελάδια κλπ. καὶ ὅπου ἡ παραγωγὴ εἶναι μεγαλύτερη. Συνεπῶς τοὺς κάμπους θἄπρεπε νὰ ἐκλέξουν γιὰ κατοικία τους οἱ πρῶτοι οἰκιστὲς τοῦ χωριοῦ μας, ἀφοῦ κύριο ἐπάγγελμά τους ἤτανε νὰ ὀργώνουν τὴ γῆ καὶ νὰ βόσκουν τὰ κοπάδια τους. Δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀντίφαση καμμιὰ στὰ λεγόμενά μας, γιατὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ κάτοικοι τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν τρέφουν πάντοτε λίγα κτήνη, ὅσα ὁ τόπος μπορεῖ νὰ θρέψῃ κι' ὅσα εἶναι σ' αὐτοὺς ἀπαραίτητα γιὰ μιὰ στοιχειώδη ζωή, καὶ καλλιεργοῦν τὴ γῆ. Ὁ

---

1. Βλ. Λεύκωμα Γορτυνίας σ. 128, Νέστορος Μπούμπουλη: Οἱ Δῆμοι Κλείτορος καὶ Μυλάοντος, ὅπου καὶ σχετικὴ Βιβλιογραφία.

2. Μὲ τὰ τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ θ' ἀσχοληθοῦμε σ' ἄλλο τεῦχος.

Μία ἄποψις τοῦ χωρίου Μυγδαλιᾶς - Γλανιτσιᾶς τῆς Γορτυνίας

κλῆρος στὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἤτανε πιὸ μεγάλος σὲ σύγκριση μὲ τὸν πληθυσμὸ κι ἔτσι ἔφτανε γιὰ ὅλους. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι οἱ τσοπάνηδες ἔχουν θερινή, ἀλλὰ καὶ χειμερινὴ διαμονή. Καὶ ἡ μὲν πρώτη εἶναι τὰ βουνά, ἡ δὲ ἄλλη οἱ κάμποι. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὁ τόπος αὐτὸς ἤτανε ἀσφαλέστερος γιὰ κατοικία. Στοὺς αἰῶνες αὐτοὺς δὲν ὑπῆρχαν οἱ ὅροι καὶ προϋποθέσεις τῆς ἀσφάλειας καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ζωῆς. Ἤτανε χρόνοι δύσκολοι. Οἱ καταχτητὲς λυμαίνονταν τὴ χώρα. Αὐτοὶ κρατοῦσαν τοὺς ντόπιους σὲ ὑποταγὴ καὶ κάτω ἀπὸ ἀπελπιστικοὺς καὶ ἐξευτελιστικοὺς ὅρους δούλευαν γιὰ τὸν ἀφέντη Φράγκο. Τὰ χτήματα τὰ καρπερὰ ἀνῆκαν σ' αὐτούς. Οἱ Βιλλᾶνοι —ἔτσι ὀνομάζονταν τότε οἱ φτωχοαγρότες—ὑπόφερναν τὰ πάντα. Μὰ οἱ πιὸ ἀνυπόταχτοι, οἱ πιὸ φιλελεύθεροι καὶ θαρραλέοι ξεσηκώνονταν. Καὶ ἀφοῦ σκότωναν κανένα Φράγκο ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο «ἀφεντικὸ» κατέφευγαν στὰ βουνά, ὅπου μποροῦσαν στὰ ρουμάνια καὶ στὶς σπηλιὲς νὰ βροῦνε ἀπάγκιο καὶ σωτηρία. Σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ αἰῶνες ὁλόκληρους σφυρηλατήθηκε τὸ φιλελεύθερο τοῦ χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ μας. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε διατήρησε τὴ δικιά του ὀντότητα καὶ ὑπόσταση μέσα σὲ τόσ'ς δύσκολες καταστάσεις ποὺ ἀντιμετώπισε.

Ἔτσι παρατηρεῖται τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τοῦτο τὸ φαινόμενο: Κυνηγημένοι οἱ ἄνθρωποι ἀπ' τοὺς καταχτητὲς ἔφευγαν στὰ βουνά, ὅπου βρίσκανε καταφύγιο. Διέφευγαν ἔτσι τὴν ὑποταγὴ καὶ διατηροῦσαν κατὰ κάποιο τρόπο τὴν ἀνεξαρτησία τους. Ρίζωναν πάνω στὰ ὀρεινά, ξεχέρσωναν τὴ γῆ καὶ βόσκανε τὰ κοπάδια τους καὶ προκόβανε.

Ἔτσι καὶ οἱ Γλανιτσιῶτες ρίζωσαν σ' αὐτὸ τὸν τόπο καὶ σιγὰ - σιγὰ

ἀναπτύχθηκαν. Ξεχέρσωσαν τὸν τόπο, ρίξανε τὰ πρῶτα τους καλύβια μέσα σὲ πυκνὸ δάσος καὶ φτιάξανε ὁλόκληρο συνοικισμό. Αὐτὸ ἀπηχοῦν καὶ οἱ παραδόσεις, ποὺ διηγοῦνται οἱ παλιοὶ καὶ ποὺ λένε ὅτι οἱ Γλανιτσιῶτες εἶναι ὅλοι «φερμένοι» καὶ ὅτι ὁ τόπος ἤτανε δασώδης, «δὲν ἔβλεπε τὸ μάτι σου οὐρανό!».

Οἱ γλίσχρες, ὅμως, πηγὲς ποὺ ἔχουμε δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ παρακολουθήσουμε τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ χωριοῦ μας διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Ἀπὸ τὸ 14ον αἰῶνα ὡς τὸ τέλος τοῦ 17ου

Ἔτσι περνάει ἕνα ὁλόκληρο χρονικὸ διάστημα σκοταδισμοῦ. Καμμιὰ πληροφορία δὲν ἔχουμε γιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτή. Κατεστράφη ἢ ἐξακολουθοῦσε νὰ ὑφίσταται ὁ πρῶτος συνοικισμός; Τίποτα δὲν ξέρουμε.

Τὸ 1430 ἐξέλιπε ἡ Φραγκοκρατία στὴν Πελοπόννησο. Ἐπακολουθεῖ μερικὴ ἀνάκτηση αὐτῆς ἀπὸ τοὺς Παλαιολόγους, ὥσπου καὶ αὐτῶν ἡ ἐξουσία καταλύεται ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ 1463 περιπλέκονται σὲ μακροχρόνιους πολέμους μὲ τοὺς Βενετούς. Τέλος τὸ 1685 ὁ Μοριᾶς ὑπετάχθη τελικὰ στοὺς Βενετοὺς δυνάμει καὶ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρλοβιτς, δηλαδὴ ἀνεγνωρίσθη ἡ κυριαρχία τῶν Βενετῶν ἐπισήμως ἀπὸ τὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης αὐτῆς (1699).

Στοὺς πολέμους αὐτοὺς τῶν Βενετῶν καὶ Τούρκων οἱ ντόπιοι ἐπανειλημμένα βοήθησαν τοὺς πρώτους γιὰ νὰ διώξουν ἀπὸ τὸ Μοριᾶ τὸν ἀλλόθρησκο Τοῦρκο, πίστεψαν ὅτι μποροῦσαν νὰ συνεννοηθοῦν καλλίτερα μὲ τοὺς Χριστιανούς, ἐν πάσῃ περιπτώσει πίστεψαν ὅτι ἤτανε καλλίτερα ὑπὸ τοὺς Βενετοὺς παρὰ μὲ τοὺς ἀλλόθρησκους.

Στοὺς αἰῶνες, γιὰ τοὺς ὁποίους κάνουμε λόγο, σημειώθηκαν ἐποικισμοὶ στὴν Πελοπόννησο πολυάριθμων Ἀλβανικῶν φύλων.

Σὲ μερικὰ χωριὰ ἡ γλῶσσα τους διατηρήθηκε μέχρι τελευταῖα. Δὲν ἀγνοοῦμε, βέβαια, ὅτι πολλὲς Ἀλβανικὲς λέξεις μπῆκαν στὸ καθημερινὸ λεξιλόγιο τοῦ λαοῦ μας κι ἀκόμη ὅτι ὁ λαός μας ἐπηρεάστηκε ἀπ᾽ τοὺς Ἀλβανούς, ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπηρέασαν ἢ μᾶλλον ἀφωμοίωσαν τὸ Ἀλβανικὸ στοιχεῖο. Πάντως, γεγονὸς εἶναι ὅτι οἱ δυὸ λαοὶ ἀλληλοεπηρεάστηκαν σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ δημιούργησαν ἕνα δικό τους τρόπο ζωῆς ποὺ φέρνει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν δύο λαῶν. Λέξεις Ἀλβανικὲς ποὺ χρησιμοποιοῦνται καὶ ἀπὸ μᾶς σήμερα εἶναι λίγες, ὅπως μπεσίκι (λίκνο), μπόρα, μπέσα (μπέσα γιὰ μπέσα) κ.λ.π. Οἱ Ἀλβανοὶ ἐκλήθησαν ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορες, ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς ἀπὸ τὶς αἰχμαλωσίες, τοὺς πολέμους καὶ τὶς παντὸς εἴδους καταστροφὲς εἶχε μειωθῆ σὲ κατάσταση ποὺ νὰ ἐμπνέῃ ἀνησυχίες γιὰ τὸ μέλλον καὶ τὴν ὕπαρξη τῆς φυλῆς καὶ γενικώτερα τῆς Πελοποννήσου.

Κάναμε μιὰ μικρὴ παρένθεση καὶ δὲ μιλήσαμε ἄμεσα γιὰ τὸ χωριό μας, ἐπειδὴ δὲν εἴχαμε πληροφορίες γιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ καὶ γιὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ χωριοῦ μας καὶ ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ ἀγκαλιάσουμε μὲ λίγα λόγια καὶ τὴν

περίοδο αὐτὴ τῆς ἱστορίας ποὺ ἔπαιξε ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν ἀνάπτυξη τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ.

Εἴπαμε παραπάνω ὅτι οἱ Βενετοὶ κατέλαβαν τὸ Μοριᾶ ὁριστικὰ τὸ 1685. Διαίρεσαν αὐτὸν τότε σὲ 4 Ἐπαρχίες καὶ τοποθέτησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς διοίκησης στὴν κάθε Ἐπαρχία ἕνα προνοητή, ἐπίσης ἕνα διευθυντὴ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἕνα οἰκονομικὸ ἐπίτροπο. Προσπάθησαν μὲ τὰ διοικητικά τους μέτρα οἱ Βενετοὶ νὰ ἀνασυγκροτήσουν τὴ χώρα. Νὰ ἐξασφαλίσουν μιὰ εἰρηνικὴ περίοδο στὸ λαὸ γιὰ νὰ μπορέση νὰ ξανάβρῃ τὸ ρυθμὸ μιᾶς ἥσυχης καὶ δημιουργικῆς ζωῆς, ἀπαραίτητης γιὰ κάθε πρόοδο. **1690 ἢ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνα**

Ὑπῆρξε ἡ Γλανιτσιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτή; Ἢ καλλίτερα πῶς εἶναι ἡ Γλανιτσιὰ στοὺς χρόνους αὐτούς; Ἔμμεσα μόνο μποροῦμε νὰ δώσουμε ἀπάντηση. Αὐτή μας τὴ γνώμη τὴ στηρίζουμε στὴν ὁδοιπορικὴ περιγραφὴ τοῦ ἱερέα pier Antonio Pacifico τὴν ὁποία κατέλιπε αὐτὸς καὶ ποὺ ἐκδόθηκε τὸ 1704. Ὅμως ἡ ἔγκριση γιὰ τὴν ἔκδοσή της ἀπὸ τοὺς κατὰ νόμο ἐξεταστὲς στὴν Πάδουα εἶχε δοθῆ ἀπὸ τὶς 28 Αὐγούστου 1699. Ὁ pier Antonio Pacifico στὴν παραπάνω περιγραφή του μιλάει γιὰ τὰ ὅρια κάθε ἐπαρχίας καὶ περιγράφει τὰ χωριὰ ποὺ συνάντησε κατὰ τὴν ὁδοιπορία του. Ἡ ὁδοιπορία του ἄρχισε τὸ 1690 καὶ διήρκεσε περίπου δέκα χρόνια. Τὰ χωριὰ καὶ οἱ πόλεις ἀναφέρονται μὲ τὰ ὀνόματα ποὺ εἶχαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔτσι, ποὺ σήμερα εἶναι δύσκολο νὰ τ' ἀναγνωρίση κανείς.

Ἐμεῖς, προσπαθῶντας ν' ἀνακαλύψουμε τὄνομα τῆς Γλανιτσιᾶς, δὲν μπορέσαμε νὰ καταλήξουμε παρὰ στὴ γνώμη ὅτι ἴσως ἡ Γλανιτσιὰ εἶναι τὸ ἀναφερόμενο στὴν περιγραφὴ Γλαρίτσι. Ἐξ ἄλλου καὶ τῶν ἄλλων χωριῶν τὰ ὀνόματα εἶναι κατὰ πολὺ παραμορφωμένα. Ἔτσι ἡ Γλόγοβα ἀπαντᾶ ὥς Ἀλόγγοφα, ἡ Τοπόριστα ὥς Χιροπόριστα, τὸ Μπουλιάρι ὥς Βουλιάρι, τὸ Βαλτεσινῖκο ὥς Βαλτέγκικο. Στὴν περιγραφὴ αὐτὴ ἀναφέρεται ἕνα χωριὸ μὲ τὄνομα Μπουζιμέτι. Στοχάζομαι μήπως αὐτὸ εἶναι τὸ Μπουλιμέτι (1).

Λίγα, ὅμως, χρόνια μετὰ τὴν ὁδοιπορία τοῦ παραπάνω ἱερέα, τὸ 1718, ἔχουμε Πατριαρχικὸ σιγίλλιο τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Γ' στὸ ὁποῖο ἀναφέρονται τὰ ἐνοριακὰ χωριὰ τῆς Ἐπισκοπῆς Δημητσάνας. Ἕνα ἀπ' τὰ Ἐνοριακὰ χωριὰ τῆς Ἐπισκοπῆς Δημητσάνας εἶναι καὶ ἡ Γλανιτσιά, ποὺ τὸ σιγίλλιο τὴν ὀνομάζει Γλανιτζιά. **1718**

Εἰκοσιπέντε χρόνια ὕστερα ἀπ' τὸ Πατριαρχικὸ σιγίλλιο ἔχουμε ἕνα προικοσύμφωνο ποὺ ἀναφέρεται στὰ χωριὰ Γλανιτσιὰ καὶ Κερπινή. Τὸ προικοσύμφωνο αὐτὸ συντάχθηκε στὴν Κερπινὴ καὶ ἔχει περιληφθῆ ἀπὸ τὸ Π. Παπαζαφειρόπουλο στὸ βιβλίο του «Περισυναγωγὴ Γλωσσικῆς ὕλης καὶ Ἐθίμων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κ.λ.π.», σ. 28, ποὺ ἐκδόθηκε **1743**

---

1. Βλ. Θ. Δ. Κριμπᾶ σχετικὰ μὲ τὴν Ἑνετοκρατούμενη Πελοπόννησο, στὰ «Πελοποννησιακὰ» τ. Α' σ. 315.

στὴν Πάτρα τὸ 1887. Τὸ παραθέτουμε ὁλόκληρο, γιατὶ μιλάει γιὰ πράγματα καὶ πρόσωπα, ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρουν, ἀλλὰ καὶ διότι ἀποτελεῖ ἔγγραφο μὲ ἱστορικὴ ἀξία γιὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους :

1743 Κερπινὴ Αὐγούστου 15

† στο ονομα του Θεου και τις Παναγιας και του μεγαλομαρτιρος Προκοπειου αν ειναι θελειμα Θεου και τις Παναγιας να παντρεψω την θειγατερα μου τιν φωτεινει εγο ο διμιτρις τζουλουχᾶς και θελω να τι δοσο του θοδορι Γιαννοπουλου απο γλανιτσια νι εχω να τις δοσο το προικιο τις μπολιαις και μαντιλια τριαντα στρωματα δυο ματαρατζι ενα αντρομιδα μια προβατα τριαντα γελαδα μια με το μουσκαρι τις ενα δαμαλι και χοραφια στις κοτιναις κοματι ενα στον λαμπιανου ταλωνει κομᾶτι ενα και στο ποταμιστο νισι κοματι ενα και αποξο απο το νισι κοματι ενα και στι λαχιδα κοματι ενα και αμπελει απουκατου στο σπιτι ξειναρια τρια ουτος εγινε το παρον προικοσυμφονο κι αν ηθελε τις κρατήσο τιποτα απο οτι τις γραφο να υμε του αναθεματος παλιν ανισοστα και μου ερθι θανατος και δεν τα δοσουνε τα παιδια μου να εχουν την καταρα του Χριστου και τις Παναγιας και τι δεικειμου και εγινε το παρον προικοσυμφονον εμπροσθεν εις ξειοπιστους μαρτιρους και εις τα παιδια μου Βασιλη και Γιανι και Ρηγα και ἀποστολι και για καλι του σιγουριτα εγινε το παρον γραμα δι αμπειστοσειν και εδοθη εις χειρας τοῦ γαμπρου Θοδορει και βεβεονο τα ανοθεν

γραφο τους μαρτιρας: διμιτρις
σιριος και Βασιλεις Κουτσογερος
απο γλανιτσιὰ μαρτυροῦμε την αληθεια
και εγω ο ἀναγνοστις του γεροσταθι ειπο
χειρος μου μαρτιρό.

Τὰ τοπωνύμια ποὺ ἀναφέρονται στὸ προικοσύμφωνο ὑπάρχουν καὶ σήμερα, ἐπίσης ἀπαντοῦν καὶ τὰ ἐπώνυμα Γιαννόπουλος καὶ Τζουλουχᾶς τὸ μὲν πρῶτο στὴ Γλανιτσιά, τὸ δεύτερο δὲ στὴν Κερπινή. Τὄνομα «Σύριος»» μόνο ὡς παρανόμι (παρατσούκλι) ἀπαντᾶ στὴ Γλανιτσιά, τὸ δὲ Κουτσόγερος δὲν ὑπάρχει. Πιθανῶς νὰ εἶναι τὸ Κουζούγερας, διότι ὑπάρχει ὁμώνυμο τοπωνύμιο.

Ἀπὸ δῶ καὶ στὸ ἑξῆς ἡ Γλανιτσιὰ θὰ πρέπει νὰ μεγαλώνῃ σὰ χωριὸ ὁλοένα καὶ περισσότερο. Δὲν ἔχουμε, ὅμως, ἀνακαλύψει κανένα ἔγγραφο ἢ

18ος αἰώνας

ἄλλη πηγὴ ἱστορικὴ ποὺ νὰ μᾶς δίνουν πληροφορίες. Θὰ περάσουν ἀρκετὰ χρόνια σκλαβιᾶς καὶ κατατρεγμοῦ κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ Τούρκικη τυραννία ἀποκορυφώνεται. Παράλληλα ὅμως, ἀναπτύσσεται καὶ τὸ ἀντιστασιακό μας κίνημα ὁλοένα καὶ πιὸ πλατειά. Τὸ 1769 ἐξερράγη στὴν Πελοπόννησο, ὅπως μᾶς εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴ γενικὴ ἱστορία, ἡ ἀτυχὴς ἐπανάσταση τῶν Ὀρλώφ, ποὺ εἶχε τραγικὲς συνέπειες γιὰ τοὺς κατοί-

κους. Τὰ ᾿Αλβανικὰ στίφη ποὺ ἐστάλησαν στὸ Μοριᾶ γιὰ νὰ καταπνίξουν τὴν ἐπανάσταση ἐξετράπησαν στὰ πιὸ ἀνήκουστα βασανιστήρια καὶ στὶς πιὸ βάρβαρες πράξεις. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μοριᾶ, ποὺ ἀπὸ τότε πῆρε τὄνομα «Κατακαημένος» πῆραν τὰ βουνὰ καὶ ζητοῦσαν τὴ σωτηρία στὶς σπηλιὲς καὶ τὰ ρουμάνια. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γλανιτσιᾶς τότε αὐξάνει, γιατὶ ὅπως εἴπαμε ὁ τόπος ἤτανε δασώδης καὶ ἐκεῖ οἱ κάτοικοι μποροῦσαν νὰ κρυφτοῦν.

Καὶ κλέφτες εἶχαν τὰ λημέρια τους στὴν περιφέρειά μας, ὅπως εἶναι οἱ Παναγουλαῖοι Βαλτεσινιῶτες καὶ ὁ Κόλιας Πλαπούτας. Σήμερα εἶναι ἀκόμα γνωστὴ ἡ σπηλιὰ τοῦ Παναγούλια «τρανὴ ἴσιαμε νὰ χωράῃ ἑκατὸ γίδια». Βρίσκεται στὸ ρέμα τῆς Λιάσκοβας, χαμηλά, κοντὰ στὸν Παλιόπυργο. ᾿Επίσης γύριζε τὴν ἐποχὴ αὐτὴ μὲ τοὺς Παναγουλαίους καὶ κάποιος Κοντογιάννης τοῦ ὁποίου καὶ αὐτοῦ ἡ σπηλιὰ σώζεται, μὰ μ᾿ ἀλλαγμένο ὄνομα. Αὐτοὶ ἔδωσαν μιὰ μάχη στὴ θέση «Κόλια βουνὸ—Καστράκι» μὲ τοὺς Ποδογορινοὺς Τούρκους. Λεπτομερέστερα γι᾿ αὐτοὺς θὰ ποῦμε σὲ ξεχωριστὴ γι᾿ αὐτοὺς μονογραφία.

῎Ετσι φτάνουμε ψηλαφητὰ στὶς παραμονὲς τῆς μεγάλης μας ᾿Επανάστασης. Γιὰ τὸ 1819 ἔχουμε ἕνα ἔγγραφο ποὺ περιέχει ἀπολογισμὸ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Καζᾶ Καρύταινας (᾿Επαρχίας Γορτυνίας). **1819**
Πληροφορούμαστε ἀπ᾿ αὐτὸ τὸ ἔγγραφο τὸ ποσὸ τῆς φορολογίας ποὺ κατανέμεται στὰ διάφορα χωριὰ τοῦ Καζᾶ Καρύταινας καθὼς καὶ τὴν πληρωμὴ τῶν δαπανῶν τῆς διοίκησης (1).

Μαθαίνουμε λοιπὸν ὅτι στὴ Γλανιτσιὰ κατανέμεται ὡς φόρος τὸ ποσὸ τῶν 1.619.34 γροσίων. Στὴν Κερπινὴ ὁ φόρος εἶναι 5.049.217, ἐνῶ στὸ Βαλτεσινῖκο ἡ ἀναλογία εἶναι 10.542 καθαρ. παρ. 408. ῍Αν συγκρίνουμε τὸ ποσὸ τῶν τριῶν χωριῶν, παρατηροῦμε ὅτι ἡ Γλανιτσιὰ ἔχει τὸ μικρότερο φόρο. Αὐτὸ δὲν πρέπει ν᾿ ἀποδοθῇ στὸ ὅτι ἡ Γλανιτσιὰ εἶχε προνόμια καὶ ὅτι χάρη στὰ προνόμια αὐτὰ δὲν τῆς κατανέμεται μεγάλος φόρος σὲ σχέση μὲ τὰ γειτονικὰ χωριά, μὰ στὸ ὅτι τὸ χωριὸ ἀπ᾿ τὸ ἕνα μέρος εἶναι μικρό, συνεπῶς καὶ τὸ ποσὸ ποὺ ἀναλογεῖ στὸ κάθε ἄτομο εἶναι μικρό, ἀπὸ τἄλλο δὲ μέρος ἡ Γλανιτσιὰ εἶναι φτωχή, εἶναι φτωχοχώρι. Δὲν ἔχει πλούσια χωράφια. Τὰ καρπερώτερα χτήματα, ὅπως ὁ κάμπος τῆς Ρουπακίνας βρίσκονταν σὲ Βαλτεσινιώτικα χέρια. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπ᾿ τὸ παρακάτω ἔγγραφο—συμμαρτυρικὸ ὅπως τὸ ὀνομάζουνε οἱ συντάχτες του—ποὺ βρίσκεται στὰ Γ. Α. Κ. καὶ τὸ ὁποῖο ἔχει ὡς ἑξῆς:

῎Ισον ἀπαράλλακτον τοῦ μαρτυρικοῦ

Διὰ τοῦ παρόντος συμμαρτηρικοῦ γράμματος δίλον γίνεται ὅτι ὁ τόπος ὅπου βρίσκεται εἰς σύνορο Ποδογορᾶς καὶ Γλανιτζιᾶς ἀνάμεσα ὀνομαζόμενος Κούφιος καὶ γραμματικοῦ Λάκα μὲ τὰ λυπὰ κατὰ τὰ σύνορα του τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ κάτω μέρος ὁ ποταμὸς τὸ ἀπάνω μέρος ὡς τὴν Παλιο-

1. Βλ. ᾿Αρκαδικὴ ᾿Επετηρὶς 1907 Τάκη Κανδηλώρου σ. 312.

ποδογορὰ τὴν ράχην ὁποῦναι τὸ Καστράκι καὶ τὸ ἄλλο μέρος καθὸς βαρὴ τὸ ρέμα τοῦ μαλοτὰ τὸν πλάτανο κι ἑνόνεται μὲ τὸν ποταμὸ αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι κατὰ [τ'α]νοθεν ἐπιφενόμενος γινόσκον καὶ μαρτύρομεν ἐν φόβ. θεοῦ και εὐσυνιδότος ὅτι ὑπάρχυ πατρικὸς τοῦ ἀναγνώστη Παπαδημητρακόπουλου Βαλτεσινιώτη τὸν ὁποῖον τὸν ἔχουν καταπατημένον ὑπὸ χρόνου(ς) δυναστικοὺς ὑπὸ τοὺς Ἀβτάγας καὶ Ἐμίναγας ἀπὸ Καλάβριτα ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὸν ἀπόσπασε ὁ πατὴρ τοῦ ἀναγνώστη μὲ τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἦχε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του δύο χρόνους κι ἔπαιρνε τὸ τρίτο κι ἐσχάτος πάλυν τὸν καταπάτησαν ἡ ἴδιοι κι ἐπειδὴ τοὺς ἐσήκωσε εἰς τὴν κρίσιν πάλοιν... συλυχτάρι κατὰ τὰς χείρας του ἀναγνώστη γράμματα ποὺ τὸν ἐπούλησαν ἡ οἰριμένοι αβτάγας καὶ ἐμίναγας πρὸς τὸν Χουσεὴν ἀγα μπρόπουλον λαλνότι ὁ καὶ αὐτὸς ἀνιπόταχτος καὶ ζορμπὰς δὲν ἐδυνίθησαν πλέον νὰ τὸν ἀποσπάσουν ἀλλὰ ἀποθανόντος τοῦ πατρός του αναγνώστου κι ἀναχωρήσαντος αὐτοῦ ἀπὸ τὴν πατρίδα του ὑπάρχων εἰς τὴν ἐξουσίαν του ὑριμένον ἄχρι τοῦδε.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀλύθια καὶ μαρτιροῦμεν μὲ τὰς εἰδιοχειρός μας ὑπογραφάς: 1821 Ὀχτωβρίου 11: Βαλτεσινίκω

αθανασιος ἱερομόναχος, ἡγούμενος μαρτυρῶ, παπαπέτρος μαρτυρῶ, σπύρος παπαγιαννόπουλος μαρτυρῶ. παναγιωτάκης διμιτρακόπουλος, Κωσταντὴς Πολυχρόνοι, γιοργης Πολος, Βασίλης ὑκονόμου, διμιτρις παπαγιόργου.

στρέζοβα: νικολος αβήκος, παπαβενέτος

συριάμου: Κυριαζῆς σημοτὰς

Κερπινή: ἀναστάσιος ἠκονομοπουλος, ἄναστος διμιτράκη, κωσταντῆς Χριστόπουλος.

γλανιτσιά: Κωσταντὴς Παπασταθόπουλος, Πανάγος Παπασταυρόπουλος, Πολυχρόνης Παπακωσταντή, νικολὸς γίνας, Πολυχρόνης θανασίου (1).

Τὸ ἔγγραφο αὐτό, ὅπως ἤδη θ' ἀντελήφθη ὁ ἀναγνώστης, ἀναφέρεται σὲ μιὰ ὁλόκληρη περιφέρεια τῆς Γλανιτσιᾶς. Ὑπάρχουν στὴν περιφέρεια αὐτοὶ σήμερα δυὸ συνοικισμοὶ τῆς κοινότητας Γλανιτσιᾶς (Μυγδαλιᾶς), ἡ Κοκκαλιάρα ἢ Παναγουλέϊκα Καλύβια καὶ ὁ Κούφιος. Ὅλη ἡ ἔχταση ποὺ ὁρίζει τὸ συμμαρτυρικὸ ἤτανε Βαλτεσινιώτικη ἰδιοκτησία λίγα μόλ'ς χρόνια πρὶν τὴν κήρυξη τῆς ἐπανάστασης. Τὸ ἔγγραφο μᾶς φωτίζει πάνω σὲ μερικὰ πράγματα τῆς ἐποχῆς καὶ μᾶς δίνει χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὴν τοπική μας ἱστορία.

Παρατηροῦμε, λοιπόν, ὅτι ἡ Κοκκαλιάρα ἢ Παναγουλέϊκα Καλύβια σὰ συνοικισμός, ὅπως τὸν ξέρουμε σήμερα, τότε δὲν ὑπῆρχε. Οἱ Παναγουλαῖοι ποὺ συναπετέλεσαν τὸ συνοικισμὸ αὐτὸν δὲν ὑπῆρχαν τότε. Αὐτοὶ

---

1. Βλέπε φάκελλον 1 Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν.

κατῆλθαν τὰ πρῶτα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση χρόνια ἀπ' τὸ Βαλτεσινῖκο. Σὰν τσοπάνηδες ποὺ ἤτανε κατέβαιναν, βέβαια, καὶ τότε στοὺς τόπους αὐτούς, ἀλλὰ μόνο γιὰ χειμαδιά. 'Εγκαταστάθηκαν μόνιμα στὴ Γλανιτσιὰ ὅταν κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς—ὁ Κωνσταντινόγιαννης—ἦρθε «σώγαμπρος» στὸ χωριό. 'Απὸ τότε τὰ καλύβια ποὺ χτίσανε ὠνομάστηκαν Παναγουλέϊκα.

῾Ο Κούφιος ἴσως πῆρε αὐτὴ τὴν ὀνομασία ἀπὸ κάποιον Κούφη [1] ἀγὰ Λαλιώτη, μιὰ καὶ ἡ περιφέρεια αὐτὴ βρισκότανε πότε στὰ χέρια τῶν Λαλιωτῶν Τουρκαλβανῶν καὶ πότε στὰ χέρια τῶν Καλαβρυτινῶν ἀγάδων. Οἱ Ρουμελιωταῖοι, ποὺ συναπετέλεσαν τὸν συνοικισμὸ Κούφιο, ἤρθανε ἀπ' τὴ Ρούμελη, ὅπως δείχνει καὶ τὄνομά τους, κι' ὅπως λέει ἡ παράδοση ποὺ κρατεῖ ζωηρὰ τόσο στὴν οἰκογένεια αὐτὴ ὅσο καὶ σ' ὁλόκληρο τὸ χωριό. ῾Ο γενάρχης των σκότωσε κάποιον Τοῦρκο στὴ Ρούμελη καὶ γιὰ νὰ γλυτώση πέρασε στὸ Μοριᾶ. Τὸ φαινόμενο γιὰ τὴν ἐποχὴ εἶναι συνηθισμένο.

'Ακόμα στὴν περιφέρεια αὐτὴ φαίνεται ὅτι εἶχε ἰδιοκτησία κάποτε καὶ κάποιος Γραμματικός, γιατὶ τὄνομά του εἶναι δοσμένο σὲ ἕνα χωράφι, ποὺ καὶ σήμερα ἀκόμα λέγεται «τοῦ Γραμματικοῦ ἡ λάκα». Τὰ τοπωνύμια τοῦ ἐγγράφου ἀπαντοῦν καὶ σήμερα ἀπαράλλαχτα. 'Αξίζει, βέβαια, νὰ σημειωθῆ ὅτι μέχρι τὰ τελευταῖα χρόνια διατηρεῖται ζωηρὴ ἡ ἀνάμνηση τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Βαλτεσινιωτῶν στὴ Γλανιτσιά. ῾Ο μῦλος ποὺ βρισκότανε στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Λάδωνα ἤτανε γνωστὸς ὡς μῦλος τοῦ Σφυρῆ. Αὐτὸς ἤτανε Βαλτεσινιώτης.

Πάντως ὁ τόπος αὐτὸς εἶχε πολλὲς περιπέτειες λόγῳ τῆς ἐπικαίρου θέσεώς του. Βρισκότανε ἀνάμεσα στὴν ἐπιρροὴ τῶν Λαλιωτῶν Τουρκαλβανῶν καὶ τῶν Καλαβρυτινῶν ἀγάδων, οἱ ὁποῖοι διατηροῦσαν τσιφλίκια στὴν περιοχή. 'Επίσης λόγῳ τοῦ κλίματος προσφέρονταν γιὰ χειμαδιὰ ὁ τόπος αὐτός. 'Αποτελοῦσε μποροῦμε νὰ ποῦμε, δεδομένου ὅτι καὶ κάμπους ποτιστικοὺς εἶχε ὄχι εὐκαταφρόνητης παραγωγῆς καλαμποκιοῦ (Ρουπακίνα, νησί, ποδογορινός, στρεζοβινὸς κ.λ.π.), τὸ μῆλον κατὰ κάποιο τρόπο τῆς ἔριδος ἀνάμεσα στοὺς τσιφλικάδες, ἀδιάφορο τώρα ἂν μαλώνανε δυὸ γάϊδαροι σὲ ξένην ἀχεριῶνα 'Εδῶ ἔδρασαν οἱ κλέφτες, ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω. Καὶ ἴσως—ἔτσι θέλουν νὰ λένε—τὸ βουναλάκι ποὺ βρίσκεται σήμερα μὲ τὄνομα «Κόλια Βουνὸ» νἄλαβε τὴν ὀνομασία αὐτὴ ἀπὸ τὸν περιώνυμο ἐκεῖνο κλεφτοκαπετάνιο Κόλια Πλαπούτα. Γιατί, ὅπως μᾶς βεβαιώνει ἡ ἱστορία, αὐτὸς καὶ οἱ ντόπιοι κλέφτες γυρίζανε πολλὲς φορὲς μαζὶ συναπαρτίζοντες ἕνα σῶμα.

Τέλος, γιὰ νὰ κλείσουμε τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ μέχρι τὴν ἐπανάσταση τοῦ Εἰκοσιένα, ἀναφέρουμε καὶ ἕνα σημείωμα ποὺ ἄφησε ὁ Ρήγας Παλαμήδης καὶ στὸ ὁποῖο ἡ Γλανιτσιὰ φέρεται μὲ τὄνομα «'Αγλανιτσιά». 'Ακόμη μᾶς πληροφορεῖ τὸ σημείωμα αὐτὸ γιὰ τὴν Τουρκικὴ καὶ Χριστι-

---

1. Περὶ Κούφη ἀγὰ βλ. 'Η 'Ηλεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας Γ.Α. Χρυσανθακοπούλου.

ανικὴ ἰδιοκτησία κατὰ τὴν Τουρκοκρατία σὲ κάθε χωριὸ ξεχωριστά. Ἡ χριστιανικὴ ἰδιοκτησία στὴ Γλανιτσιὰ δὲν ὑπερέβαινε τὸ 1)2 τῆς ὅλης ἰδιοκτησίας, ἐνῶ τὸ ἄλλο 1)2 βρίσκονταν σὲ τουρκικὰ χέρια. Ἡ Κερπινὴ ὅμως, σύμφωνα μὲ τὸ σημείωμα, ἤτανε ὁλόκληρη τουρκικὴ καθὼς καὶ τὸ Καρνέσι(1).

Η ΓΛΑΝΙΤΣΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ

Τὸ Εἰκοσιένα ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερο γεγονὸς τῆς Νεοελληνικῆς ἱστορίας. Εἶναι τὸ τέλος μιᾶς ἐποχῆς, μιᾶς ἐποχῆς ποὺ τὴ χαρακτηρίζουν ἡ σκλαβιά, ἡ ἀτίμωση, ἡ ἀδικία καὶ γενικὰ ἡ τυραννία. Ταυτοχρόνως, ὅμως, εἶναι μιὰ λαμπρὴ ἀφετηρία γιὰ μιὰ καινούργια ζωὴ ποὺ τὴ χαρακτηρίζει ἡ ἀναγέννηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ δημιουργία τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικὸς ἀγώνας τοῦ 1821 προετοιμάστηκε, διοργανώθηκε καὶ κηρύχτηκε ἀπὸ τὰ φιλελεύθερα στοιχεῖα καὶ τὰ προοδευτικώτερα στρώματα τοῦ ἑλληνισμοῦ, ποὺ γεννήθηκαν μέσα στὴν ἀποσύνθεση τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀποτελεῖ τὴν ἔκφραση μιᾶς ἀναγεννητικῆς πνοῆς ποὺ ἔπνεε τότε σ' ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη καὶ ποὺ ἀγκάλιαζε ὅλους τοὺς λαοὺς ποὺ καταδυναστεύονταν.

Αὐτὴ ἡ ἐποποιΐα εἶναι ἔργο ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἱστορία, ὅμως, μᾶς ἔμαθε τὰ ὀνόματα μερικῶν ἀνθρώπων, πού, εἶναι ἀλήθεια, ἔπαιξαν ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν ἔκβαση τοῦ ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, μὰ ποὺ δὲν ἀποτελοῦν, ὅμως, τοὺς μόνους ποὺ ἔκαναν τὴν ἐπανάσταση. Χιλιάδες εἶναι κεῖνοι πού, παρ' ὅλο ὅτι ἐθυσίασαν ὅλα τους τὰ ὑπάρχοντα καὶ αὐτὴ ἀκόμα τὴ ζωή τους στὴν κοινὴ ὑπόθεση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδας, ἐν τούτοις παραμένουν ἄγνωστοι, λησμονημένοι ἀπὸ τὶς μέλλουσες γενεές, ἑκατὸν τριάντα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν σύσταση ἐλεύθερου Ἑλληνικοῦ κράτους.

Χρέος μας εἶναι νὰ ξεθάψουμε αὐτοὺς τοὺς ἀγωνιστὲς ἀπὸ τὰ καταχωνιασμένα ἔγγραφα ὅπου βρίσκονται τὰ ὀνόματά τους καὶ νὰ τοὺς παρουσιάσουμε στὸ φῶς τῆς δημοσιότητας, γιὰ νὰ γνωρίσουμε κείνους ποὺ μᾶς χάρισαν τὴ λευτεριὰ καὶ νὰ ἐκτιμήσουμε τὴ συμβολὴ καθενὸς ξεχωριστά.

Κάθε χωριουδάκι μὲ τὸ ἐθνεγερτήριο σάλπισμα προσέτρεξε καὶ προσέφερε τὰ παλληκάρια του μὲ ζῆλο. Κι' ἡ Γλανιτσιά, χωριὸ καὶ αὐτὴ τῆς πρωτοπόρας Γορτυνίας δὲν μποροῦσε νὰ κωφεύσῃ στὸ προσκλητήρι τῆς πατρίδας.

Ἔτσι, μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ ἀγῶνα κατὰ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου δεκαημέρου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ τρίτου τοῦ μηνὸς Μαρτίου, οἱ Γλανιτσιῶτες σὲ συνεργασία καὶ μὲ τὰ παραπλήσια χωριὰ ἀπετέλεσαν ἕνα σῶμα ἀξιόλογο

---

1. Βλέπε περὶ τοῦ σημειώματος τούτου, Γορτυνιακὸ Ἡμερολόγιο. Τεῦχος Δ'1949.

σὲ μαχητικότητα περίπου 300 ἀνδρῶν, ὁδηγούμενο ἀπὸ ἀνθρώπους ἐμπείρους ποὺ διέθεταν κάποιο κῦρος στὴν περιοχή.

Πολὺ πρὶν τὴν ἔκρηξη τῆς ἐπανάστασης, πολλοὶ ἔνθερμοι ἀπόστολοι τῆς Φιλικῆς εἶχαν μυήσει τοὺς κατοίκους στὸ μυστικὸ τῆς ἑταιρίας. Τέτοιοι στὴν περιοχή μας ἤτανε ὁ Σωτήρης Παπαγιαννόπουλος ἀπὸ τὸ Βαλτεσινῖκο, ἔμπορος στὴν 'Αλεξάνδρεια, ποὺ μόλις ἔμελε νὰ κηρυχτῇ ἡ ἐπανάσταση, κατέφθασε στὸν Μοριᾶ καὶ ποικιλότροπα βοήθησε τὸν ἀγῶνα. Ἄλλος ἀπόστολος στὴν περιοχή μας ἤτανε καὶ ὁ Στεφ. Ρολογᾶς ἢ Στεφανόπουλος ἀπὸ τὴ Ζάτουνα (1).

Αὐτοὶ ἐμύησαν ἀρκετοὺς ἀπ' τὰ χωριά μας καὶ ἐβοήθησαν καὶ ὑλικῶς τὸν ἀγῶνα. Παντοῦ ὅπου πήγαιναν ἐγίνονταν δεχτοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους μὲ ἀνακούφιση κι' ἐλπίδα γιὰ τὴν ἔκβαση τοῦ ἀγῶνα.

Τέλος, ὅταν ἦρθε καὶ ἡ στιγμὴ ποὺ ἔπρεπε νὰ βροντήξῃ καὶ τὸ καρυοφύλλι, οἱ χωρικοὶ ἐπανηγύριζαν κυριολεκτικά.

Μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα αἰσιοδοξίας γιὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας, σὲ δεήσεις καὶ παντὸς εἴδους πανηγυρισμοὺς φούντωσε ἡ ἐπανάσταση στὰ χωριὰ Βαλτεσινῖκο, Γλανιτσιά, Κερπινή, Λάστα, 'Αγρίδι κ.λ.π.

Δυστυχῶς, ὅμως, οἱ πηγὲς ποὺ ἔχουμε στὰ χέρια μας δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ παρακολουθήσουμε ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτὴ τῆς ἔναρξης τῆς ἐπανάστασης τὸν κάθε ἀγωνιστῆ ξεχωριστά, τὴ δράση του καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ἀγῶνα. Θὰ σκιαγραφήσουμε σὲ γενικὲς γραμμὲς καὶ θὰ δώσουμε τὴν εἰκόνα μερικῶν ἀπ' τοὺς Γλανιτσιῶτες ἀγωνιστές, ἀνάλογα μὲ τὶς πηγὲς ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸν καθένα.

Κ. Γ. Ρόζης

Ἕνας ἀπ' τοὺς μεγαλύτερους καὶ μαχιμώτερους ἀγωνιστὲς τῆς Γλανιτσιᾶς ἤτανε καὶ ὁ Κώστας Γ. Ρόζης. 'Απὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνα μέχρι τὸ τέλος πολέμησε ἡρωϊκὰ σ' ὅλες σχεδὸν τὶς μάχες ποὺ δόθηκαν στὸ Μοριᾶ. Στὸ χωριὸ ἤτανε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποὺ συχνὰ τἄβαζαν μὲ τὸν Τοῦρκο. 'Ο πατέρας του εἶχε σκοτώσει κάποτε κάποιον Τοῦρκο καὶ οἱ ὁμοεθνεῖς του σὲ ἐκδίκηση πῆγαν καὶ βάλανε φωτιὰ στὸ σπίτι του (2). Στὴν ἀναμπουμπούλα αὐτὴ οἱ κάτοικοι πέταγαν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι ὅ,τι μποροῦσαν γιὰ νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὴ φωτιά. Καὶ πρῶτον καὶ καλλίτερον πέταξαν τὸν μικρὸ τότε Κώστα ὁ ὁποῖος τραυματίστηκε τότε στὸ κεφάλι. Αὐτὸ τὸ σημάδι τοὔμεινε σ' ὅλη του τὴ ζωή. Μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ ἀγῶνα εἶναι πιὰ μεστωμένος ἄντρας καὶ τίθεται ἐπικεφαλῆς μιᾶς ὁμάδας στρατιωτῶν Γλανιτσιωτῶν. Μ' αὐτὴ τὴν ὁμάδα ἀκολούθησε πάντοτε τοὺς Γορτυνίους ὁπλαρχηγοὺς Κολοκοτρώνη, Δεληγιάννη κλπ. Τὸ 1846 ὑπέβαλε αἴτηση πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐκδουλεύ-

1. Βλεπ. καὶ Στεφ. Ρολογᾶ ἢ Στεφανόπουλου: 'Απομνημονεύματα τινὰ ἐπὶ τῆς 'Ελληνικῆς 'Επαναστάσεως.

2. Τὸ Ροζέϊκο σπίτι εἶναι ἐκεῖνο ποὺ σήμερα τὸ λέμε Τζηρακέϊκο.

σεων ἐπιτροπήν, ζητώντας ἀμοιβὴ γιὰ τὶς θυσίες καὶ τὶς ἐκδουλεύσεις του στὸν ἀγῶνα, πολὺ φυσικὸ ἄλλωστε, γιατὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχασαν καὶ περιουσία καὶ κάθε τι ἄλλο ἀπ' τὰ ὑπάρχοντά τους κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἀγῶνα. Μὰ ἂς δοῦμε καλλίτερα πῶς μᾶς τὰ λέει ἡ ἴδια ἡ αἴτηση :

Ἐν Καρυταίνῃ τὴν 15 Μαΐου 1846 *Ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεων Ἐπιτροπῆς*

Κώστας Γ. Ρόζης

Πρὸς τὸν κύριον Ἔπαρχον Γόρτυνος

Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος ὑπηρέτησα καὶ ὁ ὑποφαινόμενος κάτοικος τοῦ χωρίου Γλανιτζιᾶς τοῦ Δήμου Κλείτορος στρατιωτικῶς τὴν πατρίδα παρευρεθεὶς εἰς διαφόρους κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχας καὶ πολιορκίας ὅπου ἀπὸ αἴσθημα πατριωτισμοῦ ὁρμηθεὶς διακινδυνεύσας πολλάκις τὴν ζωήν μου. Διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις μου αὐτὰς ἀνέφερα καὶ εἰς τὰς προλαβούσας ἐξεταστικὰς τῶν στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεων ἐπιτροπάς, ἀλλὰ δὲν ἔτυχον τῆς ἀνηκούσης ἀμοιβῆς. Συμμορφούμενος ὅθεν μὲ τὰς περὶ τούτου δοθείσας ὁδηγίας ἐπισυνάπτω καὶ αὖθις πιστοποίησιν τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς Ἐπαρχίας μας ἐξ ἧς δηλοῦνται αἱ περὶ τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις μου καὶ παρακαλῶ τὴν Σ. Ἐπιτροπὴν ὅπως λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκδουλεύσεις μου ταύτας καὶ ἀποδίδουσα δικαιοσύνην εἰς ἀγωνιστὴν τοιοῦτον ἀγωνισθέντα καὶ μοχθήσαντα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος χορηγήσει τὴν ἀνήκουσαν ἀμοιβὴν ἥτις θέλει χρησιμεύσει καὶ πρὸς ζωὴν πολυμελοῦς ἰδικῆς του οἰκογενείας πενεστάτης κατασταθείσης ἕνεκα τῶν ἐκδουλεύσεων καὶ θυσιῶν.

Ὑποσημειοῦμαι μὲ σέβας βαθύτατον καὶ πληρεστάτην πεποίθησιν περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς δικαίας αἰτήσεώς μου

Ὁ εὐπειθέστατος

Κόστας Γ. Ρόζις

Γιὰ τὴ δράση τοῦ Κώστα Ρόζη βεβαιώνουν καὶ οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῆς Γορτυνίας Δ. Πλαπούτας, Ι. Θ. Κολοκοτρώνης (Γενναῖος) καὶ Κανέλλος Δεληγιάννης μὲ τὸ παρακάτω πιστοποιητικόν:

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Γλανιτζιᾶς τοῦ Δήμου Κλείτορος τῆς Γορτυνίας Κώστας Γ. Ρόζης, λαβὼν τὰ ὅπλα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ ἐπικεφαλῆς τῶν συγχωρίων του ὑπὲρ τῶν εἴκοσι στρατιωτῶν ἠκολούθησε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ὑποφαινομένων ἐκτελῶν προθύμως καὶ μὲ γενναιότητα τὰ στρατιωτικά του χρέη. Παρευρέθη εἰς Ἅγιον Ἀθανάσιον Καρυταίνης κατὰ τῶν Τούρκων Φαναριτῶν μάχην, εἰς Πούσι τοῦ Λάλα κατὰ τοῦ Ἰσοὺφ Πασᾶ, εἰς Τρίκορφα, κατὰ τῆς πολιορκίας Τριπόλεως καὶ πτώσεως αὐτῆς, εἰς τὴν τῶν Πατρῶν κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κακλαμὰν Πασᾶ, εἰς τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου Ναυπλίου, Κορίνθου, εἰς Δερβένια, Σούλι καὶ Ἄργος κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ τοῦ Δρὰμ Πασιᾶ, καὶ Λεβίδιον, Τρίκορφα, Βέργια, Μπασαρᾶ, εἰς Καυκαριὰ κατὰ τοῦ Ἰμπραὴμ Πασιᾶ, διατηρήσας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος

ἄμεμπτον διαγωγὴν διακινδυνεύσας σωματικῶς εἰς τὰς κατὰ καιροὺς γενομένας μάχας.

Μετὰ ταῦτα διέπρεψε καὶ δημογέρων μέχρι τῆς συστάσεως τῶν Δήμων. Εἰς ἔνδειξιν ὅθεν τούτου δίδεται τὸ παρὸν πιστοποιητικόν μας πρὸς αὐτὸν νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνήκει.

Ἐν Καρυταίνῃ τὴν 18 Ἰουνίου 1844

Οἱ ὁπλαρχηγοὶ
Δ. Πλαπούτας
Ι. Θ. Κολοκοτρώνης
Κανέλλος Δεληγιάννης

Ὁ Κ. Γ. Ρόζης, ἡ δράση τοῦ ὁποίου ὅπως εἴδαμε εἶναι ἀξιόλογος, πέθανε μετὰ τὸ 1872 σὲ βαθειὰ γερατειά. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν κατέταξεν αὐτὸν στὴν κατηγορία τῶν ὑπαξιωματικῶν 2ης τάξης μὲ αὔξοντα ἀριθ. μητρ. 1656. Τὸ Ρόζης δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ Ροζῆς, ποὺ ἀπαντᾶ σήμερα.

Σήμερα ζῆ ὁ ἀσπρομάλλης γέροντας—ὁ μπαρμπα-Πάνος—(ἔχει περάσει τὰ 85) μὲ τὶς παλιὲς ἀναμνήσεις. Θυμᾶται τὸν παπποῦ του Κώστα ποὺ τὸν ἔπαιρνε στὰ χέρια καὶ τοὔλεγε παλιὲς ἱστορίες ἀπὸ τὸ Εἰκοσιένα.

Κωσταντῖνος Πολυχρονόπουλος

Ἕνας ἄλλος ἀγωνιστὴς ἀπὸ τὴ Γλανιτσιὰ εἶναι καὶ ὁ Κ. Πολυχρονόπουλος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ ἀγῶνα ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς 40 περίπου στρατιωτῶν καὶ ἐπολέμησε μὲ γενναιότητα σ' ὅλες σχεδὸν τὶς μάχες ποὺ δόθηκαν στὴν Πελοπόννησο, ὅπως στὴν μάχη τῆς Τραμπάλας τὸν καιρὸ τοῦ Ἰμπραήμ, στὶς διάφορες ἄλλες ποὺ προηγήθηκαν κλπ. Ἐπίσης παρευρέθη στὶς πολιορκίες καὶ πτώσεις τῶν διαφόρων φρουρίων, ὡς Ναυπλίου, Νιόκαστρου, Κορίνθου. Ἔλαβε μέρος, βέβαια, καὶ στὴν ἅλωση καὶ πτώση τῆς Τρίπολης. Διατελοῦσε δὲ κι αὐτὸς ὑπὸ τὶς διαταγὲς τῶν Γορτυνίων ὁπλαρχηγῶν Θ. Κολοκοτρώνη, Κανέλλου Δεληγιάννη καὶ Δ. Πλαπούτα καὶ λοιπῶν μικροτέρων.

Τὸ 1865, ὅπως καὶ τόσες ἄλλες φορές, ὑπέβαλε αἴτηση στὴν ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεων ἐπιτροπὴν ζητώντας βαθμὸ καὶ ἀποζημίωση γιὰ τὶς ὑπὲρ τῆς πατρίδας ἐκδουλεύσεις του καὶ καταστροφὲς ποὺ ὑπέστη κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης. Ἡ ἐπιτροπὴ κατέταξεν αὐτὸν στὴν κατηγορία τῶν ὑπαξιωματικῶν 2ης τάξης μὲ αὔξ. ἀριθ. μητρ. 2375.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση διετέλεσε καὶ δημογέρων τοῦ χωριοῦ.

Ἄλλοι ἀγωνιστὲς

Ἀλλὰ ἐκτὸς τῶν δύο αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καὶ οἱ σημαντικώτεροι στὸ χωριό, ὑπῆρχαν ὁπωσδήποτε κι ἄλλοι, γιατὶ τὸ χωριὸ εἶχε περισσότερες δυνατότητες σὲ ἔμψυχο ὑλικό. Ἐπειδή, ὅμως, δὲν ὑπέβαλαν αἴτηση στὴν ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεων ἐπιτροπὴν ἢ διότι σκοτώθηκαν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἀγῶνα καὶ οἱ κληρονόμοι τους—ἂν εἶχαν—δὲν ὑπέβαλαν αἴτηση, δὲν τοὺς γνωρίζουμε

σήμερα. Πρέπει νὰ ποῦμε ἀκόμα ὅτι οἱ ἁπλοὶ στρατιῶτες δὲν ὑπέβαλαν αἴτηση καθόλου. Ξέρουμε π. χ. τοὺς παρακάτω ἀγωνιστὲς ἀπὸ τὴν Γλανιτσιὰ ἀπὸ ἕνα κατάλογο στρατιωτῶν τοῦ Κανέλλου Δεληγιάννη, οἱ ὁποῖοι βρίσκονταν τὸ 1824 στὸ στρατόπεδο τῶν Πατρῶν ὑπὸ τὶς διαταγές του. Εἶναι δὲ αὐτοὶ οἱ : Γεώργιος Φουρνόδαυλος, Στάθη Πολυχρόνη, Γεώργιος Λουκᾶ, Βασίλης Παπᾶ, Ἀθανάσιος Βασίλη καὶ Ἀθανάσιος Γιώργη [1].

Ἔτσι τελειώνουμε [2] στὸ σημεῖο αὐτὸ τὴ συμβολὴ τῆς Γλανιτσιᾶς στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐξαντλήσουμε καὶ τὸ θέμα ὁλόκληρο, γιατὶ ἐλπίζουμε νὰ ἀνακαλύψουμε ἀργότερα κι ἄλλα στοιχεῖα γιὰ τὸ χωριὸ καὶ τὴ συμβολή του ἰδιαίτερα στὸ μεγάλο ἀγῶνα, Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ κάνουμε ἔκκληση σ' ὅλους τοὺς Γλανιτσιῶτες ποὺ τυχὸν κατέχουν ἔγγραφα παλιὰ νὰ μᾶς τὰ δώσουν νὰ τ' ἀντιγράψουμε καὶ νὰ τοὺς τὰ ἐπιστρέψουμε πάλι. Ἂς εἶναι βέβαιοι ὅτι προσφέρουν μεγάλη ὑπηρεσία στὸ χωριό τους.

ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

---

1. Βλ. Φ. 31 Ὑπουργείου Πολέμου Γ.Α.Κ. Ὀκτώβριος 1824 καὶ Γορτυνιακὸν Ἡμερολόγιον, 1952. Ἀνακοίνωση Ἀγγ. Ἠλιοπούλου.

2. Γιὰ μερικὲς συμπλοκὲς ποὔγιναν γύρω ἀπ' τὴ Γλανιτσιὰ καὶ τὸ γεφύρι τῆς Κυρᾶς κατὰ τὶς ἐπιδρομὲς τοῦ Ἰμπραὴμ θὰ ποῦμε σ' ἄλλο τεῦχος.

ΑΡΚΑΔΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΣΙΜΟ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ

(23 Σεπτεμβρίου 1821)

Κολοκοτρώνης καὶ Νταγρὲς
στὸν πόλεμο κάνουν χαρές,
ὅλη μέρα πολεμᾶνε
καὶ τὸ βράδυ τραγουδᾶνε.
Τοὺς Τούρκους βάνουνε μπροστὰ
σὰν ὁ τσοπάνος τὰ τραγιά,
ἄλλους κόβουν, ἄλλους σφάζουν,
στὴν Τρομπολιτσὰ τοὺς μπάζουν.
—Τοῦρκοι, δῶστε τ' ἄρματά σας,
νὰ γλυτῶστε τὰ παιδιά σας,
Τοῦρκοι, γιὰ παραδοθῆτε,
γιατὶ ὅλοι θὰ χαθῆτε!
—Τ' ἄρματα δὲν τὰ δίνουμε,
τὸ αἷμα μας τὸ χύνουμε!
—Θὰ ντὰ δῶστε, θὰ ντὰ δῶστε
καὶ ζωὴ δὲ θὰ γλυτῶστε!...

Συλλογὴ ΘΑΝΟΥ Κ. ΒΑΓΕΝΑ

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΑΜΕΝΙΤΣΙΩΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΚΑΜΕΝΙΤΣΑ ΤΗΣ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΛΑΓΟΥ
πρώην Προέδρου τοῦ Συλλόγου Καμενιτσιωτῶν

῾Η Καμενίτσα τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας εἶναι κτισμένη εἰς μίαν κοιλάδα εἰς τὰ βόρεια σύνορα τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας καὶ Μαντινείας, εἶναι πλησίον τοῦ ποταμοῦ Μυλάοντος καὶ ὑπήγετο ἄλλοτε εἰς τὸν τέως Δῆμον Μυλάοντος μὲ πρωτεύουσαν τὰ Μαγούλιανα.

Εἰς τὸ Α. τμῆμα τῆς σημερινῆς Καμενίτσης καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς περίπου χιλιομέτρου, ἐπὶ τῆς θέσεως «Καμάρες» ἢ «Καμάρια», εὑρέθησαν κατὰ διαφόρους περιόδους ἐρείπια τῆς παλαιᾶς Καμενίτσας. ῾Η Καμενιτσιώτικη μάλιστα παράδοσις λέγει ὅτι εἰς τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ἐνῶ ἐτελοῦντο 40 γάμοι τὴν 15ην Αὐγούστου, ἐπληροφορήθη τὸ γεγονὸς τοῦτο ὁ πασᾶς τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ἀπέστειλε τμῆμα στρατοῦ του, τὸ ὁποῖον ἀπήγαγε τὰς νύμφας καὶ τὰς ἐγκατέστησε εἰς τὸ χαρέμι του. Κατόπιν τούτου τὸ χωριὸ ἐγκατελείφθη καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Καμενίτσης ἐγκατεστάθησαν πλησίον τοῦ λοφίσκου «Κακογιάννη», ἔνθα εὑρίσκονται σήμερον ἐλάχιστα ἐρείπια κτιρίων, ὡς καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τοῦ ῾Αγίου Δημητρίου.

῾Η Καμενίτσα εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὸ ἔτος 1463, ἀναφέρεται δὲ καὶ εἰς τὰ 1718 ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ῾Ιερεμία τοῦ Γ΄ μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα «᾿Ενοριακὰ χωριὰ» τῆς τότε ᾿Αρχιεπισκοπῆς Δημητσάνης, ἅτινα ἦσαν τὰ ἑξῆς: Στεμνίτσα, Καρνέσι, Βαλτεσινῖκος, Ράδου, ᾿Αρτοζῆνος, Κερπινή, Γλόγοβα, Τοπόριστα, Καμενίτσα, Λάστα, Χρυσοβίτσι, Πιάνα, ῾Αλωνίσταινα, Ροϊνόν, Γλανιτσιά, Βυτίνα, ᾿Αρκουδόρεμα, Δαβιά, Συλήμνα, Λυκούρεσι, Κερνίτσα καὶ Ζάτουνα.

᾿Επίσης εἰς τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 3 χιλιομέτρων εὑρίσκονται ἐρείπια παλαιοῦ «Κάστρου», τὸ ὁποῖον, ὡς φαίνεται, ἦτο πολὺ ὀχυρόν, σήμερον δὲ σώζεται τὸ τεῖχος του καθὼς καὶ ὑπόγειες στοές, ὑπόνομοι κλπ.

῾Η Καμενίτσα ἐπὶ ὑψ. 650 μ. ἔχει κλῖμα ἤπιον κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας καὶ δροσερὸν κατὰ τοὺς θερινοὺς καὶ κατοικεῖται ἀπὸ 650—700 κατοίκους, οἵτινες κυρίως ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. ῾Η τοποθεσία τῆς Καμενίτσης εἶναι τοιαύτη ποὺ προξενεῖ τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν γραφικότητά της εἰς τοὺς διερχομένους διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Τριπόλεως—Βυτίνης, ἥτις διασχίζει τὸ ὑπεράνω τοῦ χωρίου ὕψωμα «῞Αγιος ᾿Ηλίας».

Πλεῖστα τέκνα τοῦ χωρίου τούτου μετηνάστευσαν εἰς Ἀμερικὴν ἀπὸ παλαιοτέρους χρόνους, προώδευσαν καὶ ἐβοήθησαν συγγενεῖς καὶ φίλους μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Β΄ παγκοσμίου πολέμου. Πλεῖστοι ἄλλοι Καμενιτσιῶται ἐγκατεστάθησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀσχολούμενοι μὲ παντὸς εἴδους ἐργασίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1951 συνεστήθη ἐν Ἀθήναις ὁ Σύλλογος Καμενιτσιωτῶν μὲ σκοπὸν τὴν ἐκπολιτιστικήν, μορφωτικὴν καὶ ἐν γένει συμπαράστασιν αὐτοῦ εἰς τὰ κοινωφελῆ καὶ ἐξωραϊστικὰ ἔργα τοῦ χωρίου μας.

Καίτοι ὁ νεοσύστατος οὗτος Σύλλογος ἔχει μικρὸν ἀριθμὸν μελῶν καὶ ἐστερεῖτο οἰκονομικῶν πόρων, ἐν τούτοις χάρις εἰς τὰς καταβληθείσας προσπαθείας τῶν ἑκάστοτε διοικούντων αὐτόν, προσέφερε μεγίστας καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ χωρίον μας.

Κατ᾿ ἀρχὴν ὁ Σύλλογος ἠσχολήθη μὲ τὴν διέλευσιν διὰ τῆς Καμενίτσης τῆς ἐπαρχιακῆς ὁδοῦ Τριπόλεως — Καμενίτσης — Ἀγριδίου — Πρασίνου— Γλογόβης—Κερπινῆς, ἥτις μελλοντικῶς θὰ ἑνώσῃ ταύτας μετὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Τροπαίων—Πύργου.

Ἀτυχῶς κατόπιν εἰσηγήσεων διαφόρων παραγόντων τῆς περιφερείας μας, ἡ ἀρχικὴ χάραξις τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ἐγένετο διὰ μέσου τῶν Κοινοτήτων Παναγίτσας—Πρασίνου—Γλογόβης μὲ διακλάδωσιν πρὸς χωρίον Ἀγρίδιον καὶ οὕτω ἡ Καμενίτσα ἔμενεν ἐκτὸς τῆς ὁδικῆς αὐτῆς ἀρτηρίας. Ἡ χάραξις τῆς ὁδοῦ τούτης καὶ ἡ κατασκευὴ ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω ἐπιταγὰς τῶν διαφόρων παραγόντων οὐδόλως θὰ ἐξυπηρέτει τὰ συμφέροντα τῆς Κοινότητός μας Καμενίτσης, καὶ ὅλων τῶν ὑπολοίπων Κοινοτήτων τῆς περιφερείας μας.

Ὁ Σύλλογος ἀμέσως ἀντιμετωπίσας τὸ θέμα προέβη εἰς τὰς ἐνδεικνυομένας ἐνεργείας καὶ παραστάσεις πρὸς τὰς ἁρμοδίας ἀρχὰς καὶ πρὸς τὸν ἀείμνηστον τότε βουλευτὴν Δημήτριον Μπέην Ἀντωνόπουλον ἐκ Βαλτεσινίκου καὶ Ἰωάννην Γ. Παπαηλιοῦ, πολιτευτὴν Ἀρκαδίας. Τῇ ἐπεμβάσει τούτων ἔγινε νέα χάραξις, διὰ ἀποστολῆς ἑτέρου μηχανικοῦ τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, διὰ τῆς ὁποίας ἠνώθη ἡ Ἐθνικὴ ὁδὸς Τριπόλεως μὲ τὰς Κοινότητας Καμενίτσης—Ἀγριδίου—Πρασίνου—Γλογόβης—Κερπινῆς.

Ἔκτοτε οἱ κάτοικοι τῶν ἐν λόγῳ Κοινοτήτων, μετὰ ὑπερβολικοῦ ζήλου ἐργασθέντες διὰ προσωπικῆς ἐργασίας καὶ μὲ μικρὰν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν ἐκ τοῦ κονδυλίου «Πρόνοια διὰ τῆς Ἐργασίας» διήνοιξαν τὴν ὁδὸν αὐτὴν καὶ ταυτοχρόνως καὶ τὴν σύνδεσιν αὐτῆς μετὰ τῶν ὑπολοίπων Κοινοτήτων. Ἀπέμεινεν ὅμως τμῆμα μήκους 150 μ. (824 τμ.), ἐντὸς τῆς Κοινότητος Καμενίτσης, τῆς ὁποίας τέσσερες ἀτυχῶς κάτοικοι ἠμπόδισαν τὴν διέλευσιν τῆς ὁδοῦ διὰ τῶν ἰδιοκτησιῶν καὶ οὕτω δὲν ἐπραγματοποιήθη ἡ ἕνωσις τῆς ὁδοῦ μετὰ τῶν ὑπολοίπου τμήματος. Πρέπει νὰ σημειωθῇ, διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ χωρίου μας, ὅτι τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον Καμενίτσης κατ᾿ ἀρχὴν διὰ τῆς ὑπ᾿ ἀριθ. 127]1-10-1952 Πράξεώς του καὶ

βραδύτερον εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 11792]20-5-1953 διαταγῆς τοῦ κ. Νομάρχου 'Αρκαδίας, προέβη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 139]16-5-1953 Πράξεώς του εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν ἀνωτέρω 824 τετραγωνικῶν μέτρων ἀνηκόντων εἰς τοὺς κατωτέρω ἰδιοκτήτας ἀντὶ ποσοῦ δραχμῶν 1000: Καλλιόπη χήραν Κ. Παπαδόγιαννη 435 τ. μ., Δημήτριον Χρ. Σταθόπουλον 134 τ. μ., Χαράλαμπον Εὐστ. Σταθόπουλον 130 τ. μ., Κωνσταντῖνον Γ. Χριστοδουλόπουλον 125 τ. μ.

'Ατυχῶς, εὑρέθησαν ἐλάχιστοι Καμενιτσιῶται, οἵτινες ἔπεισαν τοὺς ἰδιοκτήτας νὰ ἐμποδίσουν τὴν διάνοιξιν ὁδοῦ διὰ τῶν κτημάτων των καὶ καὶ οὕτω νὰ ματαιωθῇ ἡ διέλευσις τῆς ὁδοῦ ἐκ τῆς κεντρικῆς Πλατείας τοῦ χωρίου ὅπως ἐπεβάλλετο.

Κατόπιν τούτου, ὁ Σύλλογος τῶν ἐν 'Αθήναις Καμενιτσιωτῶν προέβη εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 147]13-6-1953 καὶ 193] 15-11-1953 ἐγγράφων του πρὸς τοὺς ἁρμοδίους καὶ διὰ τῶν δημοσιευμάτων του εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 395]26-6-53 καὶ 404]23-12-53 φύλλα τῆς ἐφημερίδος «'Η Φωνὴ τῆς Γορτυνίας» δι' ὧν προεκάλεσεν τὴν εἰς Καμενίτσαν μετάβασιν τοῦ τότε κ. Νομάρχου 'Αρκαδίας, ὅστις καὶ προέβη εἰς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος μετὰ τοῦ Νομομηχανικοῦ καὶ ἄλλων μηχανικῶν τῆς Νομαρχίας.

Μετὰ παρέλευσιν δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς διενεργηθείσης αὐτοψίας ἐπληροφορήθημεν ὅτι ὁ Νομάρχης ἔδωκεν ἀντίθετον λύσιν τῆς ἀναμενομένης. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι διὰ τὴν διάνοιξιν τῆς διερχομένης διὰ τῆς κεντρικῆς πλατείας ὁδοῦ, ἥτις εἶχε χαραχθῆ ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ τῆς Νομαρχίας κ. Θανούκου, διετέθη ποσὸν δραχμῶν 7.500 ἐκ τοῦ κονδυλίου «Πρόνοια διὰ τῆς 'Εργασίας», ὁ δὲ Σύλλογος διέθεσε ἕτερον ποσὸν ἐκ δραχμῶν 1000, δι' ἐργασίαν ἐκτελεσθεῖσαν ὑπὸ τῆς μπολτόζας, παρὰ ταῦτα δὲ ἡ ἀπόφασις τοῦ Νομάρχου ἦτο νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ ὀρθὴ διὰ τῆς πλατείας χάραξις.

'Επὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ὀφείλω νὰ τονίσω ὅτι εἶναι ἄξιοι συγχαρητηρίων καὶ εὐγνωμοσύνης οἱ πρόεδροι καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πέντε Κοινοτήτων, ἤτοι, Καμενίτσης, 'Αγριδίου, Πρασίνου, Γλογόβης καὶ Κερπινῆς διὰ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, ὅπερ ἐπετέλεσαν χάρις εἰς τὴν προσφερθεῖσαν προσωπικήν των ἐργασίαν, ἰδιαιτέρως δὲ ὁ 85ετὴς ἄξιος Πρόεδρος τῆς Κοινότητος 'Αγριδίου κ. Κωνστ. Ρηγόπουλος ἢ Κωστοῦρος καὶ οἱ 40 κάτοικοι 'Αγριδίου, οἵτινες ἐπετέλεσαν θαύματα εἰς τὰς ἐργασίας διανοίξεως τῆς ὁδοῦ αὐτῆς καὶ τοὺς ἀξίζουν θερμότατοι ἔπαινοι. Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τοῦ 'Απριλίου τοῦ 1958 ἐπὶ τῆς ἐπαρχιακῆς ταύτης ὁδοῦ τὸ Κ.Τ.Ε.Λ. 'Αρκαδίας καθιέρωσε τακτικὴν συγκοινωνίαν διὰ λεωφορείων.

***

Κατὰ τὸ ἔτος 1951, συνεπείᾳ μολύνσεως τῶν ποσίμων ὑδάτων Καμενίτσης προσεβλήθησαν πολλοὶ κάτοικοι ἀπὸ τῦφον καὶ παρέστη ἀνάγκη ἐπι-

τακτικὴ νὰ κινητοποιηθῇ ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου Τριπόλεως πρὸς παροχὴν ἀμέσου βοηθείας διὰ τὴν ὁριστικὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζωτικωτάτου προβλήματος τῆς ὑδρεύσεως τοῦ χωρίου.

Κατόπιν τούτου ὁ Σύλλογος τῶν ἐκ Ἀθήναις Καμενιτσιωτῶν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου Καμενίτσης, προέβη εἰς ἐνεργείας παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Προνοίας καὶ Ὑγιεινῆς διὰ τὴν χορήγησιν σωλήνων ἐκ τοῦ σχεδίου «Μάρσαλ», ἵνα ἐκ τῆς πηγῆς «Τρανὴ Βρύση» μεταφερθῇ νερὸ ἐντὸς τοῦ χωρίου.

Ὄντως ἐπετεύχθη ἡ χορήγησις εἰς τὴν Κοινότητα Καμενίτσης 1.100 μέτρων σωλήνων καὶ ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ τῆς δεξαμενῆς, ὡς καὶ ἡ ἐκσκαφὴ τῶν χανδάκων ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ὑδραγωγείου.

Κατὰ τὴν συναρμολόγησιν ὅμως τῶν σωλήνων, διεπιστώθη ὅτι οὗτοι δὲν ἐπαρκοῦσαν διὰ τὸ ὅλον δίκτυον, προφανῶς ἐκ κακῶν ὑπολογισμῶν τοῦ ἁρμοδίου μηχανικοῦ τῆς Νομαρχίας, καὶ οὕτω κατεβλήθησαν νέαι προσπάθειαι ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν ἐν Ἀθήναις Καμενιτσιωτῶν, προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ ἱερέως αἰδ. Λάμπρου Σταθοπούλου διὰ τὴν χορήγησιν ἑτέρων 250 μέτρων σωλήνων. Πράγματι, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον 1952, ἐνεκρίθη ἡ χορήγησις εἰς 15 Κοινότητας σωλήνων μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ διὰ τὴν Κοινότητα Καμενίτσης. Ἐκ τούτων 13 Κοινότητες παρέλαβον τοὺς σωλήνας, πλὴν δύο μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ Κοινότης Καμενίτσης, λόγῳ ἀμελείας τοῦ τότε προέδρου τοῦ Συλλόγου. Αἱ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐνέργειαι οὐδὲν ἀπέδωσαν, καθ᾽ ὅτι ἀνέλαβεν Ὑπηρεσιακὴ Κυβέρνησις καὶ ἠκυρώθησαν αἱ προγενέστεραι ἐγκρίσεις. Αἱ ἐνέργειαι ὅμως τοῦ Συλλόγου συνεχίσθησαν, χωρὶς ὅμως νὰ τελεσφορήσουν. Κατόπιν τούτου ἐγένοντο διάφοροι ἐνέργειαι εἰς τὴν Νομαρχίαν, ἥτις μετὰ παρέλευσιν χρόνου ἐχορήγησε πίστωσιν διὰ τὴν ἀγορὰν ἐκ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ποσότητος τῶν 250 μ. σωλήνων

Ὁ Σύλλογος ἐκτὸς τῶν προσφερθεισῶν ἀνεκτιμήτων ὑπηρεσιῶν του διὰ τὴν καλὴν εὐόδωσιν τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου, διέθεσε καὶ ποσὸν δραχμῶν 944 διὰ τὴν ἀγορὰν διαφόρων ἀνταλλακτικῶν πρὸς συναρμολόγησιν τῶν σωλήνων. Οὕτω τὸ ἔργον τῆς ὑδρεύσεως τοῦ χωρίου μας, ἀπεπερατώθη καὶ ἐτοποθέτησαν ἐν ὅλῳ 6 κρῆναι εἰς τὰ κεντρικώτερα σημεῖα αὐτοῦ, ἀπὸ ὅπου οἱ κάτοικοι ἤδη ἐξυπηρετοῦνται πλήρως.

Ἐπὶ τῇ ἀποπερατώσει τοῦ ἔργου τούτου, τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1953, ἐτελέσθη ἐν Καμενίτσῃ ἁγιασμὸς εἰς τὴν δεξαμενήν, παρουσίᾳ τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, ὁ δὲ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Γεώργιος Παναγ. Λαγὸς ἀνεφέρθη δι᾽ ὀλίγων ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἔργου, τονίσας μεταξὺ ἄλλων ὅτι ὁ Σύλλογος θεωρεῖται εὐτυχὴς διότι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς τόσον κοινωφελοῦς ἔργου καὶ ὅτι θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως φέρῃ εἰς πέρας καὶ ἄλλα παρόμοια ἔργα, παραλλήλως δὲ ηὐχαρίστησε τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον καὶ τὸν διδά-

σκαλον τοῦ χωρίου, καθὼς καὶ ἅπαντας τοὺς κατοίκους Καμενίτσης διὰ τὰς παρ' αὐτῶν προσφερθείσας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου.

***

Ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐπιτευγμάτων τοῦ Συλλόγου τῶν ἐν Ἀθήναις Καμενιτσιωτῶν εἶναι καὶ ἡ ἀνέγερσις Δημοτικοῦ Σχολείου. Ἡ Καμενίτσα ἐστερεῖτο Δημοτικοῦ Σχολείου, διότι τὸ ὑπάρχον σήμερον διτάξιον Σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον φοιτοῦν 80 μαθηταὶ ἔχει καταστεῖ ἑτοιμόρροπον, δεδομένου ὅτι τὸ κτίριόν του εἶναι πεπαλαιωμένον καὶ ἔχει κτισθῇ πρὸ 100 περίπου ἐτῶν. Σημειωτέον ὅτι τὸ 1953, κατόπιν γνωματεύσεως ἁρμοδίου μηχανικοῦ, τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας προέβη εἰς τὸ κλείσιμον καὶ σφράγισιν τοῦ Σχολείου, διὰ τὸν κίνδυνον καταρρεύσεώς του.

Διὰ νὰ ἀνεγερθῇ ὅμως νέον Σχολεῖον ἀπῃτεῖτο κατὰ πρῶτον λόγον ἡ ἐξεύρεσις καταλλήλου γηπέδου, ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν κατοίκων προσεφέρθη νὰ δωρήσῃ ἢ καὶ νὰ παραχωρήσῃ εἰς μειωμένην τιμήν. Ἐνεργείαις τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς Σχολικῆς Ἐφορείας μετέβη εἰς τὸ χωρίον μηχανικὸς τῆς Νομομηχανικῆς Ὑπηρεσίας καὶ ἐκ τῶν ὑποδειχθέντων οἰκοπέδων προέκρινεν ὡς τὸ πλέον κατάλληλον τὸ ἐν τῇ θέσει «Καμίνι» γήπεδον τοῦ κ. Ἠλία Αὐγερινοῦ. Ἐπηκολούθησαν ἐνέργειαι τοῦ Συλλόγου, αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν ἐπὶ δύο ὁλόκληρα ἔτη καὶ ἐπετεύχθη ἡ ἀπαλλοτρίωσις τοῦ ἀνωτέρου οἰκοπέδου (Ἐφημερὶς Κυβερνήσεως, Τεῦχος 194]21-7-55), ὁπότε εὐτυχῶς ὁ ἰδιοκτήτης του διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 137]23-9-1955 συμβολαιογραφικῆς πράξεως τοῦ συμβολαιογράφου Βυτίνης κ. Χρήστου Α. Παπαζαφειροπούλου παρεχώρησε τοῦτο δωρεάν, ὁ δὲ Σύλλογος ἐνετείχισεν ἐπὶ τοῦ κτιρίου ἀναμνηστικὴν μαρμαρίνην πλάκα εἰς μνήμην τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου Αὐγερινοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου, κατὰ τὴν συνεδρίασίν του τῆς 14-6-1954, εἰσηγουμένου τοῦ ἐκ τῶν μελῶν του αἰδ. Λάμπρου Σταθοπούλου, ἱερέως, ἀπεφάσισεν ὅπως, ἀντὶ διδακτηρίου, ἀνεγερθῇ κωδωνοστάσιον. Ἐμειοψήφισεν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Γεώργιος Π. Λαγὸς καὶ ἀπουσίαζεν ὁ σύμβουλος κ. Παν. Κ. Λαγός. Εὐτυχῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας, διεξήχθησαν νέαι ἀρχαιρεσίαι καὶ οὕτω ἠτόνησεν ἡ ἀνωτέρω ἀπόφασις. Τὸ νέον Συμβούλιον ἐπροχώρησεν εἰς τὰς ἐνεργείας διὰ τὴν ἀνέγερσιν σχολείου καὶ ἀπέστειλεν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Καμενιτσιώτας. Δι' αὐτῆς παρεκάλεσε νὰ ἀποστείλουν οἱαδήποτε οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν, διὰ τὴν θεραπείαν τῆς σοβαροτάτης αὐτῆς ἀνάγκης τῆς γενετείρας των.

Εἶναι πρὸς τιμὴν τῶν ξενητεμένων Καμενιτσιωτῶν καὶ ἀξίζει κάθε ἔπαινος εἰς τὰ ἄξια αὐτὰ τέκνα τῆς Καμενίτσης, διότι ἤκουσαν τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος καὶ ἔσπευσαν νὰ προσφέρουν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν. Εἰς τὴν

προσπάθειαν ταύτην συνετέλεσαν καὶ μέλη τοῦ Συλλόγου προσφέροντα ἐκτὸς τῶν μηνιαίων συνδρομῶν καὶ ἐκτάκτους εἰσφοράς.

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου, ἱκανοποιημένον ἀπὸ τὴν ἀπήχησιν τῆς ἐκκλήσεώς του, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ συγκέντρωσις σεβαστοῦ ποσοῦ, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας τὴν σύνταξιν σχεδίου τριταξίου σχολείου. Τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 124938) 6204]26-11-55 ἐγγράφου του ἐγνώρισεν εἰς τὸν Σύλλογον ὅτι τὸ οἰκόπεδον εἶναι ἀνεπαρκὲς δι' ἀνέγερσιν τριταξίου σχολείου καὶ οὕτω ὁ Σύλλογος ἀπεδέχθη τὴν ἀνέγερσιν διταξίου. Συγχρόνως τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, ἀπέστειλε τὸ ὑπ' ἀριθ. 147853)6575)22-12-55 συγχαρητήριον ἔγγραφόν του πρὸς τὸν Σύλλογον διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ν' ἀνεγείρῃ διδακτήριον, διεβίβασε δὲ καὶ τὴν συνταχθεῖσαν μελέτην δημοπρατήσεως τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν τοῦ Σχολείου. Τηρηθέντων εἶτα ὅλων τῶν νομίμων διατυπώσεων, διενεργήθη τὴν 3-3-1956 δημοπρασία εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Νομομηχανικοῦ Ἀρκαδίας καὶ ἀνεδείχθη τελευταῖος μειοδότης ὁ ἐργολάβος κ. Τρ. Ζαχαρόπουλος. Τὴν 20ην Μαΐου 1956 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος καὶ ἔγινεν ἔναρξις τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν τοῦ Δημ. Σχολείου. Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς θεμελιώσεως ὡμίλησεν ἐξάρας τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου ὁ ἐπιθεωρητὴς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως Γορτυνίας κ. Κασιμάτης, ὁ διδάσκαλος Καμενίτσας κ. Παν. Τσεμπέρης καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Καμενιτσιωτῶν κ. Γεώργ. Π. Λαγός, τονίσας ὅτι μὲ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ διδακτηρίου τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ οἱ Καμενιτσιῶται τῆς Ἀμερικῆς ἐκπληροῦν ἕνα καθῆκον τους πρὸς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς των.

Αἱ οἰκοδομικαὶ ἐργασίαι τοῦ νέου Σχολείου ἐκάλυψαν ποσὸν δραχμῶν 47.345, προερχόμενον ἐξ εἰσφορῶν τῶν εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος ἀναφερομένων Καμενιτσιωτῶν. Διατεθέντος οὕτω τοῦ εἰς χεῖρας τοῦ Συλλόγου χρηματικοῦ ποσοῦ, ἀπεστάλησαν καὶ πάλιν ἐκκλήσεις πρὸς τοὺς ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι Καμενιτσιώτας, δημοσιευθεῖσαι καὶ εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 442]20-1-56, 450]24-6-56 φύλλα τῆς ἐφημερίδος «Ἡ Φωνὴ τῆς Γορτυνίας». Διὰ τούτων ἐζητεῖτο παρ' αὐτῶν οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν διδακτηρίου. Εἶχον βεβαίως ἐκπληρώσει τὸ καθῆκον των οἱ Καμενιτσιῶται καὶ φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ δυνηθοῦν ν' ἀποστείλουν καὶ ἑτέρας εἰσφοράς. Οὕτω τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου, προκειμένου νὰ παραμείνῃ ἡμιτελὲς τὸ διδακτήριον καὶ νὰ ὑποστῇ φθορὰς ἀπὸ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ ταχύτερον ἡ στέγασις τῶν μαθητῶν ἀπεφάσισε διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 46]17-3-57 Πρακτικοῦ, ὅπως τὸ ἡμιτελὲς διδακτήριον δωρηθῇ διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως εἰς τὴν Σχολικὴν Ἐφορείαν Καμενίτσης. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ καθίστατο δυνατὴ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ἔργου δαπάναις τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τὸ ὁποῖον ἀμέσως καὶ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 50890]2169]7-12-57 ἐγγράφου του ἐνέκρινε τὴν δωρεὰν τοῦ Συλ-

λόγου. Ἀκολούθως τὸ ὑπουργεῖον Παιδείας, μετὰ τὴν δωρεὰν τοῦ διδακτηρίου, ἀπέστειλεν εἰς τὸν Σύλλογον τὸ κάτωθι ὑπ' ἀριθ. 74251]5467]26-10-1957 ἔγγραφον :

«Ἐπὶ τῇ ὑπογραφῇ τοῦ συμβολαίου δωρεᾶς πρὸς τὴν Σχολικὴν Ἐφορείαν τοῦ Διταξίου Σχολείου τῆς ἰδιαιτέρας σας Πατρίδος Καμενίτσης Γορτυνίας, τοῦ δαπάναις ὑμῶν ἀνεγερθέντος ἡμιτελοῦς διδακτηρίου αὐτῆς, ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας καὶ τὰ συγχαρητήρια ἡμῶν διὰ τὸ ἐπιδειχθὲν ἐνδιαφέρον σας ὑπὲρ τῆς Ἐκπαιδεύσεως».

Ὁ Ὑπουργὸς

Ἀχ. Γεροκωστόπουλος

Μετὰ τὴν παραχώρησιν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τοῦ ἡμιτελοῦς διδακτηρίου, τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ἐχορήγησεν ποσὸν δραχμῶν 115.000 καὶ οὕτω ἐπανελήφθησαν αἱ διακοπεῖσαι ἐργασίαι, ὥστε θ' ἀποπερατωθῇ τὸ διδακτήριον ἐντὸς τοῦ 1959, ὅτε θὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς αὐτὸ οἱ μαθηταί.

★

Εἶναι γεγονὸς καὶ δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ παρ' οἱουδήποτε ἔστω καὶ κακῆς πίστεως συζητητοῦ ἢ εὐθυνολόγου κριτικοῦ, ὅτι μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἔργων τὸ χωριό μας ἤλλαξε ὄψιν.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ δρόμου ἔφερε τὸ λεωφορεῖον εἰς τὸ χωριό, τὸ ὑδραγωγεῖον ἐξησφάλισε τὴν ὕδρευσιν τοῦ χωρίου καὶ τὸ σχολεῖον συντόμως θὰ στεγάσῃ τὰ μικρὰ παιδιά.

Ἕνα ὅμως ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἔργων δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκτελεσθεῖ καὶ δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν διοικούντων τὸν Σύλλογον: ἡ ἀνέγερσις μνημείου ἐν Καμενίτσῃ πρὸς τιμὴν τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πεσόντων Καμενιτσιωτῶν, τῶν ἡρώων ἐκείνων, οἵτινες ἔδωσαν ὅ,τι πολυτιμώτερον εἶχον—τὴν ζωήν των—καὶ ὑπῆρξαν οἱ φύλακες καὶ προστάται τῆς πατρίδος, τῆς πίστεως, τῆς τιμῆς, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἐλευθερίας μας.

Ὁ Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Καμενιτσιωτῶν καὶ εἰς τὸν ἐθνικὸν αὐτὸν τομέα δὲν παρέλειψε οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἐθνικὸν καὶ ἱερόν του καθῆκον ἔναντι τῶν ἐθνομαρτύρων καὶ ἀθανάτων ἡρώων μας καὶ ἀνέλαβε ν' ἀνεγείρῃ τὸ μνημεῖον τῶν πεσόντων Καμενιτσιωτῶν μὲ τὴν γενναιόδωρον ἐνίσχυσιν τόσον τῶν ἐν Ἀθήναις Καμενιτσιωτῶν, ὅσον καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ τέκνων τοῦ χωρίου μας. Χῶρος κατάλληλος διὰ τὸ Ἡρῷον ἐκρίθη ὁ ἔναντι τοῦ νεοκατασκευασθέντος κτιρίου τοῦ Δημ. Σχολείου. Συγχρόνως παρηγγέλθη εἰς γλύπτην τῶν Ἀθηνῶν καλλιτεχνικώτατον Ἡρῷον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ στήλην ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὕψους 2 1)2 μέτρων, ἡ κορυφὴ τῆς ὁποίας καταλήγει εἰς μεγάλον πυρσόν. Ἡ μαρμαρίνη στήλη ἔχει τοποθετηθεῖ ἐπὶ βάθρου ὕψους ἑνὸς μέτρου, κτισμένου μὲ ἐγχωρίους λίθους εἰς μωσαϊκὸν ρυθμόν. Ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς τῆς στήλης ἔχει χαραχθῇ ἀνάγλυφος κλάδος δάφνης

κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἀναγράφεται: «Εἰς αἰωνίαν μνήμην καὶ δόξαν τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων Καμενιτσιωτῶν». Ὀλίγον κατωτέρω ἔχει χαραχθῆ τὸ ἑξῆς ἔμμετρον ἐπίγραμμα:

«Θάρχωνται καὶ θὰ φεύγουν οἱ γενιές,
κι' ἄφθαρτοι ἐσεῖς θὰ μένετε ἀπ' τὸ χρόνο,
ν' ἁπλώνετε τὸ φῶς μεσ' στὶς ψυχὲς
τῆς ἀρετῆς νὰ δείχνετε τὸ δρόμο».

Τὸ σύνολον τῆς δαπάνης διὰ τὸ Ἡρῷον ἀνῆλθεν εἰς δραχμὰς 9.715.50, κατεβλήθησαν δὲ ἀκόμη διὰ τὴν περίφραξιν τοῦ περὶ τὸ Ἡρῷον χώρου δραχμαὶ 3.649.20, ἐκτὸς τῆς ἀξίας τοῦ συρματοπλέγματος, μήκους 130 μ. τὸ ὁποῖον προθύμως προσέφεραν δωρεὰν οἱ ἐκ Βλαχόρραφτη Γορτυνίας βιομήχανοι ἐν Ἀθήναις κ. κ. Ἀδελφοὶ Θ. Ἀγγελόπουλοι. Διὰ τὴν δωρεάν των ταύτην ἐκφράζομεν τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μας πρὸς τοὺς εὐγενεῖς τούτους συμπολίτας καὶ τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὸ ἐκδηλωθὲν στοργικὸν ἐνδιαφέρον των ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ἡρῴου, ὁ Σύλλογος ἐπραγματοποίησεν ἐκδρομὴν εἰς Καμενίτσαν τὴν 22αν Μαΐου 1958, ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναλήψεως, κατὰ τὴν ὁποίαν μὲ λεωφορεῖον ναυλωθὲν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου μετέβησαν εἰς Καμενίτσαν μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ φίλοι των, ἵνα παραστοῦν εἰς τὴν τελετὴν τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ Ἡρῴου.

Τὴν πρωΐαν τῆς 22ας Μαΐου 1958 ὅλοι οἱ ἐξ Ἀθηνῶν ἀφιχθέντες ἐκδρομεῖς καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου παρηκολούθησαν τὴν θείαν λειτουργίαν, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας ἐγένετο περιφορὰ τῆς εἰκόνος τῆς Ἀναλήψεως διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ χωρίου. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον τελειώσει αἱ προετοιμασίαι τῆς τελετῆς τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ Ἡρῴου πέριξ τοῦ ὁποίου εἶχον παραταχθῆ οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τοῦ Σχολείου καὶ οἱ ἄνδρες τῶν Τ.Ε.Α., οἱ ἐκδρομεῖς καὶ ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου. Ἀκολούθως ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Γεώργ. Π. Λαγὸς προέβη εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἡρῴου, ἐξεφώνησεν λόγο καὶ κατέθεσεν στέφανον ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου. Εἶτα ὡμίλησαν ὁ Διευθυντὴς τοῦ Δημ. Σχολείου Καμενίτσης κ. Παν. Τσεμπέρης, ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Καμενίτσης κ. Νικ. Αὐγερινὸς καὶ ὁ διμοιρίτης τῶν Τ.Ε.Α. κ. Γρηγ. Μητρόπουλος, μαθήτριαι δὲ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἀπήγγειλαν διάφορα ποιήματα Ἐθνικοῦ περιεχομένου.

Τέλος ἐψάλη ὁ Ἐθνικὸς Ὕμνος καὶ ἐρρίφθησαν τιμητικαὶ βολαὶ ὑπὸ τῶν Τ.Ε.Α. καὶ οὕτω ἔληξεν ἡ λαμπρὰ καὶ σεμνὴ τελετή, ἥτις εἶχεν καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν χάρις εἰς τὴν καλὴν αὐτῆς ὀργάνωσιν.

Διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ διδακτηρίου καὶ τὴν κατασκευὴν ἐν Καμενίτσῃ Ἡρῴου τῶν πεσόντων Καμενιτσιωτῶν, συνετέλεσαν οἱ κάτωθι Καμενιτσιῶται δι' εἰσφορῶν των:

Ἐξ Ἀμερικῆς: Παναγιώτης Θ. Σπυρόπουλος δολλάρια 300, Σταῦρος

Κ. Παπασταῦρος 250, Παναγιώτης Γ. Χριστοδουλόπουλος 200, Ἰωάννης Γ. Τρυφωνόπουλος 132, Χαράλαμπος Γιαννόπουλος 115, Δημήτριος Κ. Μαυραγάνης 110, Χαράλαμπος Δ. Σταθόπουλος 70, Σταῦρος Γ. Παπαγεωργίου 63, Εὐθύμιος Γ. Τρυφωνόπουλος 50, Ἀνδρέας Δ. Αὐγερινὸς 40, Ἀναστάσιος Δ. Καρποῦζος 40, Γεώργιος Π. Παπαδόγιαννης 40, Γεώργιος Χ. Σταθόπουλος 40, Δημήτριος Κ. Σταθόπουλος 40, Τρύφων Ι. Ἀλεξόπουλος 35, Κωνσταντῖνος Ν. Αὐγερινὸς 30, Ἰωάννης Π. Παπαδόγιαννης 30, Χαράλαμπος Δ. Παλοῦκος 25, Ἀνδρέας Δ. Παλοῦκος 25, Τρύφων Δ. Παπασταῦρος 25, Κωνσταντῖνος Κ. Μαυραγάνης 20, Δημήτριος Τρ. Σπυρόπουλος 20, Φίλιππος Τρ. Τρυφωνόπουλος 20, Χρῆστος Γ. Τρυφωνόπουλος 20, Νικόλαος Δ. Ἀναστόπουλος 10, Μιχαὴλ Ἀντ. Δημητρακόπουλος 10, Αἰκατερίνη Γ. Μαυραγάνη 10, Νίκη Γ. Μαυραγάνη 10, Ροδοθέα Δ. Μαυραγάνη 10, Κυριάκος Δ. Μαυραγάνης 10, Γεώργιος Ι. Παπασταῦρος, 10, Χρῆστος Γ. Χριστοδουλόπουλος 10, Βασίλειος Τσεμπέρης 5, Γεώργιος Ταρταρᾶς 10, καὶ Βασίλειος Χλιβέρης 10.

Εἰσφοραὶ Καμενιτσιωτῶν Ἀθηνῶν: Ἀθανάσιος Παν. Λαγὸς δραχμαὶ 1000, Γεώργιος Παν. Λαγὸς 500, Παναγιώτης Γεωργ. Λαγὸς 200, Παναγιώτης Κων. Λαγὸς 200, Γεώργιος Ἀλ. Καδᾶς 200, Κωνσταντῖνος Π. Λαγὸς 100, Κωνσταντῖνος Δ. Τρυφωνόπουλος 100, Σταῦρος Δ. Τρυφωνόπουλος 100, Ἀνδρέας Πυρπιρῆς (φίλος τοῦ χωρίου) 100 καὶ Ἀλέκος Ἰω. Ἀλεξόπουλος 50.

Μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τούτων ὁ Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Καμενιτσιωτῶν ὡλοκλήρωσεν ἐν μέρει τὰ κυριώτερα ἔργα, ἅτινα ἔδωσαν ἰδιαιτέραν αἴγλην εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν κατοίκων. Ἀπομένουν βέβαια πολλὰ νὰ ἐπιτελεσθοῦν, διὰ τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖται νὰ ἐπιδειχθῇ ἡ προσήκουσα δραστηριότης τόσον ἀπὸ τὴν Κοινότητα ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Σύλλογον.

Διὰ τὰ μέχρι τοῦδε συντελεσθέντα ἔργα εἶναι ἄξιοι εὐχαριστιῶν πάντες οἱ συντελέσαντες καθ' οἱονδήποτε τρόπον, εἴτε οἰκονομικῶς εἴτε διὰ τῆς προσωπικῆς των συμβολῆς καὶ ἐργασίας, καθὼς καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Φωνὴ τῆς Γορτυνίας», σοβαρῶς ἐνισχύσασα καὶ ἐνισχύουσα τὰς προσπαθείας τοῦ Συλλόγου. Αὕτη εἰς σχόλιόν της, δημοσιευθὲν εἰς τὸ φύλλον της τῆς 1)8)1958 ἔγραψε τὰ ἑξῆς:

«Πολλὲς φορὲς εἰδησεογραφικῶς ἠσχολήθημεν μὲ τὴν δρᾶσιν τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου τῶν ἐν Ἀθήναις Καμενιτσιωτῶν. Εἰς διάστημα ἑπτὰ ἐτῶν ὁ Σύλλογος αὐτὸς κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν λύσιν πολλῶν ἀναγκῶν τῆς Καμενίτσης, μὲ τὴν συμπαράστασιν ὅλων τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Καμενιτσιωτῶν. Ἐπετεύχθη οὕτω ἡ διάνοιξις δημοσίας ὁδοῦ, ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τῆς ὑδρεύσεως τοῦ χωρίου διὰ τῆς κατασκευῆς ὑδραγωγείου, ἡ κατασκευὴ νέου διδακτηρίου, τῇ βοηθείᾳ καὶ τοῦ Κράτους, ἡ ἀνέγερσις στήλης πεσόντων καὶ πολλὰ ἄλλα μικροτέρας

ΑΡΚΑΔΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΤΟΥ κ. ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Καλὸς καὶ ἀγαπητὸς φίλος μοῦ ἀπέστειλε μικρὸν ἀπόκομμα παλαιᾶς ἐφημερίδος (πιθανώτατα τοῦ 1910), τὸ ὁποῖον λόγῳ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ περιεχομένου του τὸ ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα ὁλόκληρον:

«ΠΝΟΗ ΠΡΑΚΤΙΚΙΣΜΟΥ

Πρὸ μηνὸς περίπου συνῆλθον οἱ ἐν Lynn, Mass. *διαμένοντες Ἁγιοπετρῖται, ἅπαντες μέλη τοῦ προϋπάρξαντος ὁμωνύμου συλλόγου καὶ ἀντήλλαξαν σκέψεις περὶ ἐπανιδρύσεως τοῦ Συλλόγου καὶ περὶ πρακτικωτέρας τῶν βλέψεων αὐτοῦ κατευθύνσεως.*

Μετὰ πολλὰς συζητήσεις, καθ᾽ ἃς πολλοὶ ὡμίλησαν, κατέληξαν εἰς τὴν ἀκόλουθον πρακτικωτάτην καὶ ἐπωφελεστάτην ἀπόφασιν.

Νὰ ὑφίσταται ὁ Σύλλογος καὶ τὰ συναγόμενα ἐκ τῶν συνδρομῶν χρήματα νὰ στέλλωνται εἰς τὴν πατρίδα τῶν μελῶν, ὄχι διὰ τὴν ἵδρυσιν καμπαναριοῦ, ἢ ἀετωμάτων ναοῦ, ἢ νεκροταφείων, ἀλλὰ νὰ ἐνισχύεται δι᾽ αὐτῶν ἡ καλλιέργεια τῶν καπνῶν, βοηθουμένων τῶν ἀπόρων καλλιεργητῶν, ὅταν δ᾽ ἡ ἐπιχείρησις αὐτὴ προκόψῃ, βεβαίως ὁ τόπος θὰ πλουτίσῃ καὶ ἡ μετανάστευσις—ἡ λεβεντοπνίχτρα—θὰ παύσῃ.

Νομίζομεν ὅτι δὲν χρειάζονται πολλὰ διὰ τὴν ἔξαρσιν τῶν σκέψεων τῶν Ἁγιοπετριτῶν. Μὲ τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὸ προσφυὲς τοῦ ἐδάφους δύνανται νὰ καλλιεργῶνται ὅλαι ἐκεῖναι αἱ ἐκτάσεις καὶ ν᾽ ἀπασχολῶσι τὸν ἐργάτην τὸν ἐντόπιον καὶ τὸν ξένον καὶ τὸ χρῆμα νὰ ρέῃ εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον εἰς χρυσόν, διότι τὰ καπνὰ αὐτὰ θὰ εἶναι περιζήτητα εἰς τὴν Αἴγυπτον κ.λ.π.

Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς σχούσης τὴν λαμπρὰν αὐτὴν ἰδέαν ἀδελφότητος τῶν «Ἁγιοπετριτῶν» κατηρτίσθη ἐκ τῶν ἑξῆς: Κωνστ. Μαχαίρα, Κ. Κονδάκη, Ἀντ. Κοντογιάννη, Δημ. Κατσικάρη, Ἀνδρ. Σακελλαρίου, Ἀθαν. Κοΐνη, καὶ Ἰω. Κοντογιάννη, οἱ ὁποῖοι ἐμπνέουν πᾶσαν ἐλπίδα περὶ πραγματώσεως τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου. Ὁ Θεὸς τῆς Ἑλλάδος ἃς φωτίσῃ καὶ τοὺς

σημασίας ἔργα. Ἡ ψυχὴ ὅλων αὐτῶν τῶν ἔργων ἦτο ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Γεώργιος Π. Λαγός, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀξίζουν θερμὰ συγχαρητήρια. Ἡ Νομαρχία Ἀρκαδίας νομίζομεν ὅτι πρέπει ν᾽ ἀπονέμῃ ἠθικὴν ἀμοιβὴν εἰς τοὺς οὕτω ἐργαζομένους ὑπὲρ τῶν χωρίων Συλλόγους, ὥστε νὰ παρατηρῆται καὶ κάποια ἅμιλλα καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν προσπαθειῶν αἵτινες ἀποβλέπουν εἰς κοινὸν ὄφελος».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΛΑΓΟΣ

ἄλλους συμπατριώτας καὶ ὁμογενεῖς τῆς Ἀμερικῆς νὰ σκέπτωνται οὕτω πρακτικὰ καὶ φωτεινά».

Ἐκ τοῦ ἀποκόμματος αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν σημαντικῶν θεμάτων, ποὺ ἀνακινεῖ, μοῦ ἐγεννήθη ἡ ἀφορμὴ νὰ σκεφθῶ περὶ τῶν ὑπαρξάντων καὶ ὑπαρχόντων Συλλόγων τῶν Ἀρκάδων εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Διότι, πιστεύω ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ γραφῇ ἡ ἱστορία των κάποτε καὶ νὰ τιμηθοῦν οἱ πρωτοπόροι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μὲ πραγματικὴν φιλοπατρίαν καὶ μὲ χριστιανικὴν ἀλληλεγγύην ἐκινήθησαν εἰς τοὺς κοινωφελεῖς καὶ πολιτιστικοὺς σκοπούς.

Εἶχα καὶ ἄλλοτε γράψει, εἰδικῶς τότε γιὰ τοὺς Κυνουριᾶτες τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοὺς Συλλόγους των, καὶ ἔλεγα πὼς τὸ Σικᾶγον τῆς Πολιτείας Ἰλλινόϊς εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ... κυνουριακὴ πόλις. Δύναμαι, λοιπόν, νὰ εἴπω τώρα, ἐν συσχετισμῷ πρὸς ὁλόκληρον τὴν Ἀρκαδίαν, ὅτι μόνον του τὸ Σικᾶγον ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν «ἀρκαδικὴν πόλιν», μὲ πληθυσμόν, κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμούς, ὑπολογιζόμενον εἰς ἀνώτερον τῶν 50 χιλιάδων Ἀρκάδων !

Ἐὰν θελήσωμεν, ἀκόμη, νὰ ὑπολογίσωμεν καὶ τὸν πλοῦτον των, θὰ εὑρεθῶμεν πρὸ ἰλίγγου, διότι θὰ πρέπῃ οὗτος νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ δύο δισεκατομμύρια δολλάρια καὶ ἴσως καὶ πολὺ περισσότερα (ἀφοῦ δὲν εἶναι εὔκολος ἕνας τοιοῦτος ὑπολογισμός).

Ἐπὶ 60 ὁλόκληρα χρόνια οἱ ξενητεμμένοι Ἀρκάδες τῆς Ἀμερικῆς δροῦν καὶ μεμονωμένα καὶ ὁμαδικῶς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς των, τῆς προσφιλεστάτης μητέρας Ἀρκαδίας, ἀπ᾿ ὅπου ἐξεκίνησαν οἱ πρωτοπόροι μετανάσται καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν ἀποβλέπουν, ἴσως, ὡς καταφύγιον τοῦ γήρατος, ἀλλὰ καὶ ὡς κοιτίδα τῶν καλλιτέρων ἀναμνήσεων καὶ ἠθικὸν ὁρμητήριον διὰ πᾶσαν πρόοδόν των.

Ἀπὸ ἑξήκοντα ὁλοκλήρων ἐτῶν οἱ Ἀρκάδες μετανάσται ἔχουν προσφέρει καὶ ἀπὸ τὸν πλοῦτον των καὶ ἀπὸ τὸ ὑστέρημά των. Καὶ θεωροῦμεν ὡς ὑποχρέωσιν καὶ καθῆκον νὰ συγκεντρώσωμεν τὰ ὀνόματα, ἐπὶ τοῦ παρόντος, τῶν Ἀρκαδικῶν Συλλόγων τῆς Νέας Ἠπείρου, ὥστε νὰ κινηθῇ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ νὰ γραφῇ κάποτε ἡ ἱστορία κάθε Συλλόγου καὶ τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν Δωρητῶν καὶ Εὐεργετῶν τῶν Ξενητεμμένων Ἀρκάδων, διὰ νὰ τὰ γνωρίσουν οἱ μεταγενέστεροι καὶ βεβαίως καὶ οἱ σημερινοὶ Ἀρκάδες καὶ νὰ τοὺς τιμοῦν ζῶντας καὶ νὰ τοὺς εὐλογοῦν ἀποθανόντας.

Ἀπαριθμοῦντες ἐνταῦθα διὰ πρώτην φοράν, τὰ ὀνόματα τῶν παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων Ἀρκαδικῶν Συλλόγων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀπευθύνομεν θερμοτάτην ἔκκλησιν ὅπως συμπληρώσουν ταῦτα οἱ ἀγαπητοὶ Ἀρκάδες, ποὺ θὰ ἐντρυφήσουν εἰς τὸν παρόντα τόμον καὶ θὰ γευθοῦν τὰ πνευματικὰ νάματα τῆς πατριωτικῆς συνεργασίας.

Τοὺς Συλλόγους ἐμφανίζομεν ἐδῶ ἀλφαβητικῶς καὶ κατὰ Ἐπαρχίας :

Α.΄ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΚΟΙ

1. Ἀδελφότης Ἀσεατῶν τοῦ Σικάγου.
2. Σύλλογος Βλαχοκερασιωτῶν.
3. » Δαραίων τοῦ Σικάγου.
4. Ἕνωσις Δημοβαλτετσιωτῶν τοῦ Σικάγου.
5. Σύλλογος Κανδυλιωτῶν «Ὁ Κέκροψ» τοῦ Σικάγου.
6. » Κανδυλιωτῶν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου.
7. » Νέων Κανδυλιωτῶν τοῦ Σικάγου.
8. Σύνδεσμος Κολλινιατῶν.
9. Ἀδελφότης Δημοβαλτετσιωτῶν τοῦ Σικάγου.
10. Σύλλογος Λουκαϊτῶν.
11. » Μανθυρεατῶν «Ἡ Μανθυρέα» τοῦ Σικάγου.
12. » Παλαιοπυργιωτῶν τοῦ Σικάγου.
13. » Παρθενιωτῶν—Βερζοβιτῶν τοῦ Σικάγου.
14. » Σαγκιωτῶν τοῦ Σικάγου.
15. Ἀδελφότης Στενιωτῶν τοῦ Σικάγου.
16. Τεγεατικὸς Σύνδεσμος τοῦ Σικάγου.
17. Κεντρικὸς Σύλλογος Τσιπιανιτῶν τοῦ Σικάγου.

Β.΄ ΓΟΡΤΥΝΙΑΚΟΙ

18. Σύλλογος Βυζικιωτῶν τοῦ Μιλγουώκη.
19. » Παραλογγιτῶν.
20. » τῶν ἐκ Πέτα Γορτυνίας.
21. » Ψαραίων «Ἡ Παρώρια» τοῦ Μπόστον.

Γ.΄ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΙΚΟΙ

22. Ἀδελφότης Δυρραχιτῶν «Ὁ Ἅγιος Νικήτας» τοῦ Χάρτφορδ.
23. Σύλλογος Μεγαλοπολιτῶν «Ὁ Φιλοποίμην» τοῦ Σικάγου.
24. Ἀδελφότης Μεγαλοπολιτῶν τοῦ Ἂνν Ἄρμπορ. Μίσιγκαν.

Δ.΄ ΚΥΝΟΥΡΙΑΚΟΙ

25. Σύλλογος Ἁγιοπετριτῶν τῆς Νέας Ὑόρκης.
26. » Ἁγιοπετριτῶν τοῦ Σικάγου.
27. » Ἁγιοπετριτῶν τοῦ Λὺν τῆς Μασσαχουσέτης.
28. » Βερβενιωτῶν τοῦ Σικάγου.
29. » Βερβενιωτισσῶν τοῦ Σικάγου.
30. » Βουρβουραίων τῆς Οὐάσιγκτον.
31. » Δημομαριωτῶν «Ἡ Ἀθηνᾶ» τῆς Νέας Ὑόρκης.
32. » Δολιανιτῶν τοῦ Μπούφαλλο.
33. » Θυρεατῶν «Ὁ Καρυτσιώτης» τοῦ Σικάγου.
34. » Καστριτῶν «Ἡ Τανία» τοῦ Σικάγου.
35. » Καστριτῶν «Ὁ Ἅγιος Γεώργιος» τοῦ Σικάγου.
36. » Καστριτισσῶν «Ὁ Πρόδρομος» τοῦ Σικάγου.

37. » Κοσμιτῶν «Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι» τοῦ Σικάγου.
38. » Κοσμιτισσῶν «Αἱ Θυγατέρες τοῦ Κοσμᾶ» τοῦ Σικάγου.
39. » Κοσμιτοβρονταμιτῶν τῆς Νέας Ὑόρκης.
40. » Ἀλληλοβοηθητικὸς Λεωνιδέων «Τὸ Λεωνίδιον» τῆς Ἐλμίρα.
41. » Μεσοραχιτῶν — Καστρίου τοῦ Σικάγου.
42. » Παλαιοχωριτῶν «Ἡ Ὁμόνοια» τοῦ Σικάγου.
43. » Παλαιοχωριτισσῶν τοῦ Σικάγου.
44. » Παλαιοχωριτῶν (τῆς Νέας Γενεᾶς) τοῦ Σικάγου.
45. » Πηγαδακιωτῶν «Ἡ Πρόοδος».

Εἰς τοὺς 45 (γνωστοὺς εἰς ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ παρόντος) αὐτοὺς Ἀρκαδικοὺς Συλλόγους τῶν Ἀποδήμων εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς συμπολιτῶν μας, πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ «Παναρκαδικὴ Ὁμοσπονδία τῆς Ἀμερικῆς», ἡ ὁποία ἔχει ἕδραν τὸ Σικάγον τῆς Πολιτείας Ἰλλινόϊς (Panarcadian Federation of America, 116 S. Michigan Ave, Chicago 3, Ill., U.S.A.) καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰ 150 περίπου τμήματα εἰς τὰς πόλεις τῶν Η.Π.Α.

*

Περὶ τῆς πατριωτικῆς καὶ πολιτιστικῆς δράσεως τῶν τοπικῶν Συλλόγων τῶν Ἀποδήμων Ἀρκάδων ὁμιλοῦν ἀφ' ἑαυτῶν τὰ ἔργα των εἰς τὴν Πατρίδα Ἀρκαδίαν.

Δὲν ὑπάρχει χωριὸ καὶ πόλις τῆς Ἀρκαδίας, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ξενιτεμμένοι Ἀρκάδες νὰ μὴν ἀπέστειλαν, ἐκ τοῦ ὑστερήματός των πολλὲς φορές, γιὰ ν' ἀκούσουν ὅτι καὶ σ' αὐτὸν ἢ ἐκεῖνον τὸν τομέα προώδευσεν ἡ γενέτειρά των. Καὶ ποτὲ δὲν θὰ σταματήσῃ αὐτὴ ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἀγάπης καὶ ἀλληλεγγύης πρὸς τοὺς συμπολίτας μας Ἀρκάδας.

Ἡμεῖς οἱ Ἀπόδημοι Ἀρκάδες οὐδέποτε θὰ λησμονήσωμε τὸν τόπον μας, εἴμεθα ὑπερήφανοι διὰ τὴν καταγωγήν μας, ἐκτιμοῦμε καὶ τιμοῦμε τοὺς συμπολίτας μας καί, νομίζομεν, ὅτι τιμῶμεν καὶ ἡμεῖς τὸ Ἀρκαδικὸν Ὄνομα ἐν τῇ Ξένῃ.

Chicago, Ill. ΚΛΕΑΝΘΗΣ Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Η ΔΟΡΙΖΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

Τοῦ κ. ΧΑΡ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ, Καθηγητοῦ Σωματικῆς Ἀγωγῆς

Εἶναι τὸ χωριὸ ποὺ συναντάει ὁ ταξιδιώτης τοῦ λεωφορείου κοντὰ στὸ 12ο χιλιόμετρο τοῦ δημόσιου δρόμου κατεβαίνοντας ἀπὸ τὴν Τρίπολη πρὸς τὴ Μεγαλόπολη—Καλαμάτα.

Ἀπὸ τὸ δημόσιο δρόμο ἀπέχει ἕνα χιλιόμετρο, συνδεόμενη μὲ δικό της Κοινοτικό, στὸν ὁποῖο περνάει ἄνετα τὸ λεωφορεῖο τῆς τοπικῆς γραμμῆς Ἀσέα—Δόριζα—Τρίπολη μὲ δυὸ φορὲς τὴν ἡμέρα ταχτικὴ συγκοινωνία

Πολὺ καλύτερα καὶ μὲ θέα μαγευτικὴ φαίνεται ἀπὸ τὴν σιδηροδρομικὴ γραμμή, στὸ σημεῖο ἀκριβῶς ποὺ περνᾶμε μὲ τὸ τραῖνο. τὸ Καλογερικὸ καὶ προχωροῦμε πρὸς τὴ Μπάρδενα, τὸ Βράχο τοῦ Μολὲ στὴν Ἐληά, τὴ Βίγλα καὶ τοὺς Σ. Σ. Μάναρι καὶ Ἀσέας. Γεωγραφικὰ βρίσκεται στὸ Ν.Δ. τμῆμα τῆς Ἐπαρχίας Μαντινείας καὶ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ 15 χωριὰ τοῦ τέως Δήμου Βαλτετσίου. Εἶναι κτισμένη ἀμφιθεατρικὰ λίγο πιὸ κάτω ἀπὸ τὸ Μεγαβοῦνι, ποὺ τὴ χωρίζει ἀπὸ τὸ γειτονικό μας Βαλτέτσι, καὶ γύρω-γύρω περιβάλλεται ἀπὸ γραφικώτατους λοφίσκους, καταπράσινους στὸ χρῶμα ἀπὸ τὸ πυκνὸ καὶ ὄμορφο δάσος τῶν πουρναριῶν. Τὸ ὑψόμετρό της ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας φτάνει τὰ 600 μέτρα καὶ ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ περισσότερα Βαλτετσοχώρια γιὰ τὸ καλοχώνευτο καὶ θαυμάσιο σὲ συστατικὰ τρεχούμενο νερό της, καθὼς καὶ γιὰ τὸ ξηρὸ καὶ ὑγιεινό της κλῖμα. Ἔγκυρη καί... βαρύνουσα γνώμη γιὰ τὴν ποιότητα τοῦ καλοῦ νεροῦ της ἔχουν οἱ μυλωνάδες ὅλης σχεδὸν τῆς Μαντινείας, ἀπὸ τοὺς νερόμυλους τῆς Πιάνας καὶ τῶν Νταβιῶν, τῆς Βλαχοκερασιᾶς, τοῦ Λιανοῦ καὶ τῆς Ἀραχαμήτας, ἴσαμε τοὺς ἠλεκτροκίνητους τῆς Τρίπολης, τῆς Τεγέας καὶ τοῦ προοδευτικοῦ συμπατριώτη μας Σαββόπουλου στὸ Ἀθήναιο· «Ἂν εἴχαμε ἕνα χωριὸ σὰν τὴ Δόριζα, λένε χαρακτηριστικὰ ὅλοι οἱ παραπάνω μυλωνάδες, δὲ θὰ σκοτιζόμαστουν γιὰ ἄλλους πελάτες». Καὶ στὴν πραγματικότητα εἶναι ψωμοχῶρι ἡ Δόριζα, γιατὶ καὶ τὸ κύριο ἐπάγγελμα τῶν κατοίκων της εἶναι γεωργοὶ καὶ λιγώτερο κτηνοτρόφοι, ἀλλὰ τὸ καλὸ νερὸ ποὺ ἔχουν τοὺς κρατάει φτωχοὺς ἀκόμα.

Ὅμως, ὑπῆρξε ἐποχή, δῶ καὶ παραπάνω ἀπὸ πενῆντα χρόνια, πρὶν δηλ. μεταφέρουν μέσα στὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν πηγή του τὸ καλὸ αὐτὸ νερό, ποὺ κιντύνεψαν οἱ νέοι ἄντρες τοῦ χωριοῦ νὰ μείνουν ἀνύπαντροι ἐξ αἰτίας τῆς μακρυνῆς ἀπόστασής του. Μὲ κανένα τρόπο δὲ δεχόντανε οἱ πατεράδες τῶν κοριτσιῶν ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ νὰ τὰ παντρέψουν μὲ Δοριζαῖο, γιατὶ ἤξαιραν τὶ τὰ περιμένει. Ἢ θὰ γαράνιαζαν ἀπὸ δίψα, ἢ θὰ ἀναγκαζόνταν αὐγὴ-βράδυ νὰ φέρναν ζαλιὰ τὸ βαρέλι μὲ τὸ νερὸ ἀπὸ τὴν Πίσω Βρύση τοῦ Ἅη-Νικόλα, δυόμισυ χιλιόμετρα ἀπόσταση καὶ μὲ δυσκολοδιάβατο μονοπάτι. Σήμερα, εὐτυχῶς, τὰ πράματα ἔχουν ἀλλάξει. Ὕστερα ἀπὸ πολύχρονους καὶ σκληροὺς ἀγῶνες ὅλων τῶν κατοίκων, καὶ χάρις στοὺς ξενητεμμένους μας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὸ Σύνδεσμό μας στὴν Ἀθήνα, ἡ Δόριζα ἀπόκτησε τὸ καλύ-

τερο καὶ ἄφθονο σὲ ποσότητα νερὸ τῆς περιοχῆς, οἱ δὲ νέοι τοῦ χωριοῦ μας νὰ γίνουν... περιζήτητοι γαμπροί!

Ἡ Δόριζα φημίζεται ἀκόμα ὡς τὸ περισσότερο φιλόξενο χωριὸ ἀπ' ὅλα τὰ Βαλτετσοχώρια. Καὶ δὲν ξεκινᾶμε ἀπὸ τὴ γνωστὴ παροιμία—μιᾶς καὶ εἴμαστε Δοριζαῖοι—ἀλλὰ ἀπὸ τὶς μαρτυρίες ἐκείνων ποὺ ἔτυχε νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ χωριό μας. Δὲν νομίζουμε ὅτι κινδυνεύουμε νὰ φανοῦμε ὑπερβολικοί, ὅταν ὑποστηρίζουμε ὅτι στὸ θρησκευτικὸ πανηγῦρι του, τοῦ Ἅη-Παντελεήμονα ποὺ γίνεται κάθε χρόνο στὶς 27 Ἰουλίου, συγκεντρώνει πάνω ἀπὸ 400 ξένους ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς Μεγαλόπολης, τῆς Τεγέας κι' ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ μας, τὴν Τρίπολη.

Ἡ καλοβρασμένη καὶ νοστιμότατη μεστὴ μανάρα (γίδα ἢ προβατίνα), μαζὶ μὲ τὸ ντόπιο κοκκινέλι, προσφέρονται χορταστικὰ καὶ μὲ χαρούμενη διάθεση σ' ὅλους τοὺς ξένους μας τὴν ἡμέρα τοῦ πανηγυριοῦ, τὸ δὲ τρικούβερτο γλέντι κι' ὁ χορὸς μὲ τὰ κλαρῖνα καὶ τὰ νταούλια συνεχίζεται ἀδιάκοπα ὥς τὴν αὐγὴ τῆς ἄλλης ἡμέρας.

Περηφανεύεται ἀκόμα ἡ Δόριζα γιὰ τοὺς καλοὺς τραγουδιστές της, στὰ κλέφτικα καὶ δημοτικὰ πάντοτε τραγούδια. Συναγωνίζεται μὲ τοὺς Κερασταραίους καὶ τοὺς Βαλτετσιῶτες στὸ τραγοῦδι, ἀλλὰ οἱ... κριτικοὶ τοῦ τόπου ἐκφράζονται ἀνεπιφύλακτα γιὰ τὴν ὑπεροχὴ τῶν Δοριζαίων. Κι' ἀπὸ τ' ἄλλα Βαλτετσοχώρια ὑπάρχουν καλοὶ καὶ φημισμένοι τραγουδιστές, ἡ Δόριζα ὅμως ἔχει τοῦτο τὸ ξεχωριστό, ὅτι τραγουδοῦν ὅλοι καλά, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά! Φτάνει στὸ σημεῖον νὰ πεῖ κανεὶς—κάνοντας μιὰ τομὴ ἀνατομικὴ στὸν κάθε Δοριζαῖο—πὼς τὸ χαμηλὸ βιοτικό τους ἐπίπεδο δὲν εἶναι ἄσχετο μὲ τὸ ἀνεπτυγμένο σὲ μεγάλο βαθμὸ αἴσθημα τῆς φιλοτιμίας καὶ φιλοξενίας καὶ τὴν ἀδυναμία τους στὸ ποτηράκι καὶ τὶς διασκεδάσεις. Δὲ θέλω νὰ δεχτῶ πὼς οἱ συμπατριῶτες μου Δοριζαῖοι εἶναι τεμπέληδες, μὲ ὅσα ὑποστηρίζω πάρα-πάνω, γιατὶ ἡ δουλειὰ-δουλειὰ καὶ ἡ διασκέδαση - διασκέδαση, ἀλλὰ καταλήγω στὸ συμπέρασμα πὼς κάτι πρέπει νὰ φταίῃ γιὰ νὰ μὴν καλλιτερεύσῃ ἐπὶ τόσα χρόνια τὸ ἐτήσιο εἰσόδημά τους. Καὶ ἐργατικοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι καὶ τὴν πρόοδο ἀγαπᾶνε, ζήτημα ὅμως εἶναι, ἂν οἱ μισὲς οἰκογένειες τοῦ χωριοῦ περνᾶνε ὅλους τοὺς μῆνες τοῦ χρόνου μὲ τὸ σιτάρι καὶ τὸ ἀραποσίτι ποὺ κάνουν. Καὶ ἄλλος ὁ λογαριασμὸς ἂν ἔρχεται καὶ δύστυχη χρονιά...

Καὶ μὲ τὶς διαπιστώσεις αὐτὲς ἐρχόμαστε στὸ ἐρώτημα:

Μήπως πρέπει ν' ἀλλάξουν τὰ μέχρι σήμερα ἐφαρμοζόμενα συστήματα καὶ οἱ μέθοδοι τῆς καλλιέργειας τῶν χωραφιῶν τους, ἢ μήπως τὰ χωράφια τους δὲ σηκώνουν ἀπὸ γεωργικὰ προϊόντα; Ἡ Γεωργικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Νομοῦ μας ἐμελέτησε μὲ τὸ φακὸ τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης τὰ σοβαρὰ αὐτὰ προβλήματα τῆς περιοχῆς μας; Κάτι πρέπει νὰ γίνῃ καὶ ὁπωσδήποτε κάτι πρέπει νὰ ἀλλάξῃ στὸν τομέα αὐτόν, γιατὶ οἱ γεωργοί μας σήμερα βρίσκονται σὲ μεγάλη ἀπόγνωση. Ἀπόδειξη, πὼς οἱ γεωργοὶ τοῦ τόπου μας δὲν

κάθονται μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια, ἀλλὰ πασχίζουν καὶ ἀποζητᾶνε κάτι τὸ νέο, κάποια ἀλλαγὴ γιὰ νὰ καλλιτερέψουν τὴ ζωή τους, εἶναι ἡ στροφή τους στὰ τελευταῖα μεταπολεμικὰ χρόνια στὴ δενδροκαλλιέργεια. Ἰδιαίτερα ἐστράφηκαν στὴν καλλιέργεια τῆς μηλιᾶς, ποὺ εἶναι ἀποδειγμένο πὼς τὸ δέντρο αὐτὸ εὐδοκιμεῖ καὶ ἀναπτύσσεται στὰ περισσότερα Βαλτετσοχώρια, ὕστερα ἀπὸ τὸ πρωτοπόρο καὶ θαρραλέο ξεκίνημα τῶν ἀδελφῶν Κόσυβα στὴν Ἀσέα. Τὸ παράδειγμα τῶν προοδευτικῶν καὶ τολμηρῶν αὐτῶν συμπατριωτῶν μας, ποὺ ἀπὸ τὸν πρότυπο καὶ ἀπέραντο μηλεῶνα τους στοῦ Μπελούσια τῆς Ἅγια - Σωτήρας, ἐγνώρισαν τὴ γεύση τοῦ μήλου—ἄγνωστου ὡς τότε στὰ χωριά μας—οἱ... λιτοδίαιτοι κάτοικοι τῆς περιοχῆς μας, ἀκολούθησαν σιγὰ - σιγὰ τὰ περισσότερα Βαλτετσοχώρια σὲ βαθμὸ ποὺ ν᾽ ἄχουμε σήμερα ἐφάμιλλους καὶ καλλίτερους ἀκόμα μηλεῶνες ἀπὸ τὸν μηλεῶνα τῶν Κοσυβαίων.

Ποιὸ ὅμως ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα μετὰ τὴν ἐλπιδοφόρο ἀνάπτυξη καὶ ἐξάπλωση τοῦ μηλεόδεντρου, ποὺ φτάσαν σὲ σημεῖο νὰ ξεριζώνουν κι᾽ αὐτὲς ἀκόμα τὶς φτέρες γιὰ νὰ φυτεύουν τὸ θαυμάσιο καὶ καρποφόρο αὐτὸ δέντρο;

Νὰ περιπέσουν οἱ ἄνθρωποι σὲ μαρασμὸ καὶ ἀβεβαιότητα ἀπὸ τὸ λόγο ὅτι παρατηρήθηκε μὲ τὸν καιρὸ μιὰ ἀνησυχητικὴ ἀσθένεια τοῦ δέντρου καὶ τοῦ καρποῦ ἀπὸ σκουλίκι, βαμπακίαση, καρπόκαψα καὶ ἄλλα, κι᾽ ὡς τὴν ὥρα νὰ μὴ μπορέσουν νὰ βροῦν τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα νὰ καταπολεμήσουν ἀποτελεσματικὰ τὶς ἀσθένειες αὐτές·

Ἐδῶ, μὲ τὸ σύντομο τοῦτο καὶ περιωρισμένο σὲ χῶρο σημείωμά μας, δὲν ἐπιχειροῦμε νὰ ὑποδείξουμε τοὺς τρόπους καὶ τὰ συστήματα ἀλλαγῆς στὸν τομέα τῆς γεωργικῆς καὶ δεντροκομικῆς καλλιέργειας, γιατὶ πρῶτα ἀπὸ ὅλα δὲν εἴμαστε εἰδικοί, ἀλλὰ θεωρήσαμε σὰν καθῆκον μας νὰ δώσουμε μία μικρή, ἔστω, προβολὴ καὶ στὸ θέμα αὐτὸ γιὰ νὰ τὸ μελετήσουν καὶ τὸ ἐρευνήσουν οἱ εἰδικοὶ καὶ οἱ ἁρμόδιοι, μιᾶς καὶ μᾶς ἔδωκε τὴν εὐκαιρία ἡ Παναρκαδικὴ Ὁμοσπονδία τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ πρώτου τόμου τῶν «Χρονικῶν τῶν Ἀρκάδων», τὴν ὁποία καὶ χαιρετίζουμε μὲ ἰδιαίτερη πατριωτικὴ συγκίνηση καὶ ζωηρὸ ἐνθουσιασμό.

Σκοπός μας εἶναι νὰ παρουσιάσουμε καὶ νὰ γνωρίσουμε στὸ εὐρύτερο κοινὸ ἕνα Ἀρκαδικὸ χωριὸ μὲ τὶς ὀμορφιές του, μὲ τὸ ξεχωριστό του χρῶμα καὶ τὴ μικρὴ ἢ μεγάλη του ἱστορία, μὲ τὰ ἰδιότυπα ἤθη καὶ ἔθιμά του, μὲ τὶς παραδόσεις καὶ τὸ λαογραφικό του πλοῦτο καὶ τὰ τόσα ἄλλα ἐνδιαφέροντά του.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι τόσο εὔκολο νὰ συνθέσει κανείς, ἔστω καὶ μὲ σύντομο τρόπο, ὁλοκληρωμένη τὴν ἱστορία ἑνὸς χωριοῦ ἀπὸ τότε ποὺ ἐμφανίστηκε στὴ γήϊνη σφαῖρα μέχρι τὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε, θὰ προσπαθήσουμε μὲ ἄλλο σημείωμά μας νὰ δώσουμε τὴ συνέχεια.

ΧΑΡ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ

Τοῦ κ. ΑΓΓΕΛΟΥ Γ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Δ)ντοῦ ἐφημερίδος «Νέα τῆς Μεγαλοπόλεως»

Ἡ πόλις τῆς Μεγαλοπόλεως, κατέχουσα προνομιοῦχον θέσιν εἰς τὸ κέντρον τῆς ΝΔ Πελοποννήσου, ἀρχίζει ν᾽ ἀναδεικνύεται ἀξιόλογον κέντρον πνευματικῶν ἐκδηλώσεων. Τοῦτο ἐπετεύχθη μὲ τὰς παραστάσεις ἀρχαίου δράματος, αἵτινες καθιερώθησαν ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1954 καὶ ἔκτοτε δίδονται συνεχῶς. Σημειώνουν δὲ ἐπιτυχίαν καὶ εἰς προσέλευσιν θεατῶν—ὑπερβαίνουν τὰς 3000 οἱ θεαταὶ ἑκάστης παραστάσεως—καὶ εἰς ἀρτίαν ἀναβίβασιν ἔργων ἀρχαίων Ἑλλήνων τραγωδῶν.

Τὴν πρωτοβουλίαν τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτῶν ἐκδηλώσεων ἀνέλαβε καὶ συνεχίζει ὁ ἐν Ἀθήναις Σύλλογος Μεγαλοπολιτῶν «Ὁ Πολύβιος», μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Δήμου Μεγαλοπόλεως. Αἱ παραστάσεις αὗται ἀποτελοῦν βεβαίως τὴν βάσιν τῆς δημιουργίας τουριστικῆς κινήσεως εἰς τὴν Μεγαλόπολιν, εἶναι δὲ δυνατὸν ν᾽ ἀποτελέσουν καὶ τὴν ἀφορμὴν πρὸς ἀξιοποίησιν τῶν τουριστικῶν δυνατοτήτων ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως.

Εἰς πλεῖστα σημεῖα τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς εὑρίσκονται λίαν ἀξιόλογα ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα, ἄγνωστα ἀτυχῶς εἰς πολλούς, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ ὀργανοῦνται ἐπισκέψεις ἀπὸ ἐκδρομικοὺς Συλλόγους τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀκόμη.

Εἶναι μοναδικὸς ὁ συγκοινωνιακὸς κόμβος εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκεται ἡ Μεγαλόπολις, δεδομένου ὅτι ἐκτὸς τῆς μεγάλης ὁδικῆς ἀρτηρίας Ἀθηνῶν—Τριπόλεως—Καλαμῶν, ἥτις διέρχεται διὰ τῆς πόλεως αὐτῆς, καταλήγουν ἐκεῖ αἱ διανοιχθεῖσαι τὴν τελευταίαν τριετίαν δημόσιοι ὁδοὶ Πύργου—Ἀνδριτσαίνης—Μεγαλοπόλεως, Σπάρτης—Γεωργιτσίου—Λεονταρίου—Μεγαλοπόλεως καὶ ἡ παλαιὰ δημοσία ὁδὸς ἡ ἀρχομένη ἐκ σημείου τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Πύργου—Τριπόλεως καὶ διὰ Δημητσάνης—Στεμνίτσης—Καρυταίνης καταλήγουσα εἰς Μεγαλόπολιν.

Τρεῖς, λοιπόν, Νομοὶ τῆς Πελοποννήσου—Λακωνία, Ἠλεία καὶ Μεσσηνία—καὶ ἡ ὑπόλοιπος Ἀρκαδία συνδέονται ἀπ᾽ εὐθείας μὲ τὴν Μεγαλόπολιν, εὐνόητον δὲ εἶναι ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν πρωτευουσῶν ἰδίᾳ τῶν Νομῶν αὐτῶν εὐκόλως δύνανται νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν περιοχὴν ταύτην.

Τὰ ἐκδρομικὰ Σωματεῖα, ἀλλὰ καὶ τὰ Γυμνάσια τῶν ἀνωτέρω Νομῶν, μὲ τὴν ὀργάνωσιν ἐπισκέψεων εἰς Μεγαλόπολιν, θὰ παράσχουν (εἰς τὰ μέλη των οἱ Σύλλογοι καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ Γυμνάσια) τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι ἐγνώρισαν τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ

πολιτισμοῦ, ἐνῷ συγχρόνως θ' ἀπολαύσουν τὴν ἀσύγκριτον γραφικότητα τῆς Ἀρκαδικῆς φύσεως, ἡ ὁποία τόσον ὑμνήθη ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι σήμερον.

Ἐπιχειροῦμεν κατωτέρω σύντομον ἀπαρίθμησιν τῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν μνημείων τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καταφαίνεται πόσον ὠφέλιμος καὶ μορφωτικὴ θὰ εἶναι ἡ ἐπίσκεψις τῆς ἐπαρχίας ταύτης:

ΘΕΑΤΡΟΝ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ—. Ἑξακόσια μέτρα πρὸς Βορρᾶν τῆς πόλεως, παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν πρὸς Καρύταιναν καὶ Ἀνδρίτσαιναν, εὑρίσκεται τὸ ὀνομαστὸν διὰ τὴν ἀκουστικήν του Ἀρχαῖον Θέατρον τῆς Μεγάλης Πόλεως, ἡ ὁποία ἐκτίσθη τὸ 370 π. Χ. καὶ κατεστράφη τὸ 222 π.Χ. Σώζεται ἀκέραιον σχεδὸν τὸ «κοῖλον» τοῦ Θεάτρου, τὰ πρῶτα καθίσματα τῶν κερκίδων, ἡ ὀρχήστρα καὶ οἱ χῶροι τῶν παρασκηνίων. Πλαισιοῦται μὲ τὰ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ «κοίλου» πεῦκα καὶ τὰς ὀλίγας Ἀρκαδικὰς δρῦς, αἵτινες εἶναι αὐτοφυεῖς βεβαίως καὶ ἐρριζώθησαν ἐκεῖ διὰ νὰ ἐνθυμίζουν ἴσως καὶ σήμερον ὅτι ἀπὸ τὴν παλαιὰν μυθικὴν ἐποχήν, ἡ δρῦς ἐθεωρεῖτο ἱερὸν δένδρον εἰς Ἀρκαδίαν. Ἔμπροσθεν τοῦ θεάτρου διακρίνονται αἱ βάσεις τοῦ «Θερσιλίου», τοῦ Βουλευτηρίου δηλαδὴ τῆς Μεγαλοπόλεως. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ «Θερσιλίου» διέρχεται ὁ ποταμὸς Ἑλισσών, χείμαρρος τώρα ὀνομαζόμενος «Μπαρμπουτσάνα». Ἔναντι, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην του καὶ εἰς ἀρκετὴν ἔκτασιν εἶναι κατεσπαρμένα τὰ ὑπολείμματα τῆς ἀκμῆς τῆς Μεγαλοπόλεως, αἱ βάσεις τῶν μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομημάτων τὰ ὁποῖα τὴν ἐστόλιζαν, αἱ θέσεις τῶν ὁποίων σημειοῦνται εἰς τὸν ἔναντι χάρτην.

Ἡ ὅλη εἰκὼν ἀπὸ τὸ Θέατρον, πρὸς Βορρᾶν αὐτοῦ, παρουσιάζεται γραφικωτάτη, μὲ τὰς ὁμαλὰς πτυχώσεις τοῦ ἐδάφους, μὲ τὰ μικρὰ χωρία εἰς τὰς πλαγιὰς καὶ μὲ ἐπιστέγασμα, πέρα μακρὰν εἰς τὸν ὁρίζοντα, τὰς ἐλατοφύτους κορυφὰς τοῦ Μαινάλου.

Ὀλίγα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ποὺ ἔγιναν εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀρχαίας πόλεως, φυλάσσονται εἰς τὸ μικρὸν μουσεῖον τὸ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Γυμνασιακοῦ μεγάρου τῆς πόλεως.

ΛΥΚΟΣΟΥΡΑ. Ὁ Παυσανίας, εἰς τὰ «Ἀρκαδικά» του, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ Λυκόσουρα ἦτο «ἡ πρώτη πόλις ἣν εἶδεν ἥλιος», δηλ. ὁ πρῶτος συνοικισμός ἀποτελούμενος ἀπὸ οἰκίας κτισμένας μὲ λίθους καὶ μὲ ρυμοτομικὸν σχέδιον. Οἰκιστής της ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Πελασγοῦ Λυκάων, ὁ μυθικὸς Βασιλεὺς τῆς Ἀρκαδίας ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε 50 υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Καλλιστώ. Αὐτη συνῆλθε μετὰ τοῦ Διὸς καὶ ἐγέννησεν υἱὸν ὅστις ὠνομάσθη Ἀρκάς, ἀπ' αὐτὸν δὲ ἔλαβε τὸ ὄνομά της ἡ Ἀρκαδία.

Εἶχε κτισθεῖ ἡ Λυκόσουρα ἐπὶ δύο συνεχομένων λόφων, εἶχε δὲ καὶ Ἀκρόπολιν, ἐκεῖ ὅπου τώρα εἶναι τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τμήματα τοῦ Πελασγικοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεώς της σώζονται ἀκόμη, καθὼς καὶ ἐρείπια οἰκιῶν. Ἐστολίζετο ἡ Λυκόσουρα μὲ μεγαλοπρεπέστα-

τον ναὸν τῆς Δεσποίνης, Δωρικοῦ ῥυθμοῦ, καὶ μὲ ἄλλα οἰκοδομήματα, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀπετέλει τὸ «Ἱερὸν τῆς Δεσποίνης». Κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, αἵτινες ἔγιναν ἐκεῖ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀνεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ καὶ διεπιστώθη ὅτι εἰς τὸ βάθος τοῦ «σηκοῦ» εἶχε στηθεῖ σύμπλεγμα ἀγαλμάτων ὑπερμεγέθων. Ἀπετελεῖτο τὸ σύμπλεγμα αὐτὸ ἀπὸ τὰ ἀγάλματα τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Δεσποίνης καθημένων, παρὰ τὴν Δήμητραν δὲ ἦτο ὀρθία ἡ Ἄρτεμις καὶ παρὰ τὴν Δέσποιναν ὁ Τιτὰν Ἄνυτος. Τὰ ἀγάλματα αὐτὰ εἶχον κατασκευασθεῖ ἀπὸ τὸν Μεσσήνιον γλύπτην Δαμοφῶντα τὸν δεύτερον π.Χ. αἰῶνα. Μὲ τὰς ἀνασκαφὰς ἀνευρέθη ὁ κορμὸς καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς Δήμητρος, διάφορα τεμάχια ἐκ τῆς Δεσποίνης, αἱ κεφαλαὶ καὶ μέρος

Χάρτης τῶν ἀρχαιοτήτων Μεγαλοπόλεως

τοῦ κορμοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Ἀνύτου, τὰ ὁποῖα φυλάσσονται εἰς τὸ παρὰ τὸν ναὸν Μουσεῖον.

Ἡ μετάβασις εἰς τὰς ἀρχαιότητας τῆς Λυκοσούρας εἶναι δυνατὴ σήμερον δι᾿ ἀγοραίου αὐτοκινήτου ἐκ Μεγαλοπόλεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέχουν 12 χιλιόμετρα. (Τὰ τελευταῖα 4 χιλ. τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἐκ τοῦ χωρίου Ἀπιδίτσας καὶ πέραν, διηνοίχθησαν κατὰ τὸ 1957 καὶ 1958 καὶ εἶναι δύσκολος ἡ διέλευσις δι᾿ αὐτῶν λεωφορείων).

ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ.—Ἐπὶ κορυφῆς τοῦ Λυκαίου ὄρους, εἰς ὑψόμετρον 1200 μ., εἰς ἕνα μικρὸν ὀροπέδιον ποὺ ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς «Ἑλληνικὸν» σώζονται λείψανα τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Πανός, τοῦ Ἱπποδρόμου καὶ τοῦ Σταδίου. Ἐκεῖ ἐτελοῦντο ἀγῶνες ἀνδρῶν καὶ παίδων, τὰ Λύκαια, πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, τὰ ὁποῖα εἶχον καθιερωθεῖ πολὺ πρὸ τῶν Παναθηναίων καὶ ἱδρύθησαν ἀπὸ τὸν Λυκάονα τὸν οἰκιστὴν τῆς Λυκοσούρας.

Ὑψηλότερον τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Πανός, εἰς ὑψόμετρον 1425 μ., παρὰ τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦ Προφήτου Ἠλία, εὑρίσκετο μέγας βωμὸς τοῦ Διὸς «γῆς χῶμα», ὅπως τὸν ὀνομάζει ὁ Παυσανίας, ἕνας στρογγυλὸς χωμάτινος λοφίσκος, εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὁποίου εἶχον στηθεῖ δύο κίονες μὲ ἐπιχρύσους ἀετοὺς εἰς τὴν κορυφήν των. Ἡ βάσις τοῦ ἑνὸς κίονος σώζεται ἀκόμη. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βωμοῦ, ἡ ὁποία εἶχεν ἰσοπεδωθεῖ, ἐγένοντο θυσίαι πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, ἀκόμη δὲ καὶ ἀνθρωποθυσίαι, τὴν πρώτην τῶν ὁποίων, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἔκαμε ὁ Λυκάων, ὅστις ἐθυσίασε βρέφος τὸ ὁποῖον μετεμορφώθη ἀπὸ τὸν Δία εἰς λύκον.

Ἡ μετάβασις εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Πανὸς εἶναι δυνατὴ διὰ τῆς νεοδιανοιχθείσης δημοσίας ὁδοῦ ἐκ τῆς ἀρχαίας Λυκοσούρας πρὸς τὰ χωρία Λυκόσουρα καὶ Λύκαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1959 θὰ ἑνωθῇ μὲ δημόσιον δρόμον κατασκευασθέντα παρὰ τῶν κατοίκων Ἄνω Καρυῶν, διὰ τῆς ἀποφασισθείσης διανοίξεως ὁδοῦ μεταξὺ Λυκαίου καὶ ἀφετηρίας τῆς ὁδοῦ πρὸς Ἄνω Καρυές. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, μετὰ πορείαν 45′ τῆς ὥρας, φθάνει τις εἰς τὰς ἀρχαιότητας.

ΛΕΟΝΤΑΡΙΟΝ.—Μεσαιωνικὸν πόλισμα, 11 χιλιόμετρα πρὸς Νότον τῆς Μεγαλοπόλεως, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται διὰ δημοσίας ὁδοῦ καὶ διὰ σιδηροδρόμου. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα Βιλαετίου κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν καὶ πρωτεύουσα τῆς «Ἐπαρχίας Λεονταρίου» κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἔθνους. Ὁ ἐπισκέπτης τοῦ Λεονταρίου ἔχει τὴν εὐκαιρίαν νὰ θαυμάσῃ ἕνα ἀξιόλογον ἱστορικὸν κειμήλιον, τὸν εἰς τὸ κέντρον τῆς κωμοπόλεως Βυζαντινὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὁ ὁποῖος ἐχαρακτηρίσθη ἀπὸ ξένους εἰδικοὺς ὁ ὡραιότερος ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ τῆς Φωκίδος. Ὁ ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Δημ. Α. Τσίριμπας, εἰς μονογραφίαν του περὶ τοῦ ναοῦ, ἀναφέρει ὡς ἐποχὴν κτίσεώς του τὸν 14ον αἰῶνα. Ὁ ναὸς ἔχει δύο τρούλλους, ἐσωτερικῶς δὲ χωρίζεται μὲ δύο

σειρὰς κιόνων καὶ ἔφερε τοιχογραφίας, αἵτινες ἀτυχῶς ἔχουν ἐπιχρισθεῖ δι' ἀσβέστου.

Ἐντὸς τοῦ Λεονταρίου καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ὑπάρχει ἕτερος Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ναός, ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, μὲ ἕνα τροῦλλον καὶ τοιχογραφίας ἀμυδρῶς διακρινομένας, λόγῳ ἐπιχρίσεως δι' ἀσβέστου, κτίσμα, κατὰ τοὺς εἰδικούς, τοῦ 12ου αἰῶνος. Ὑπεράνω τοῦ Λεονταρίου καὶ πρὸς τὰ ΒΔ ὑψοῦται ἀποτόμως παλαιὸν φρούριον, λείψανα τῶν τειχῶν τοῦ ὁποίου σώζονται ἀκόμη καὶ μαρτυροῦν τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως, ἥτις ὑπῆρξεν ἀξιόλογον κέντρον ἐξορμήσεως τοῦ Ἔθνους κατὰ τὸ 1821. Ἡ ὄψις τῆς κωμοπόλεως, μὲ τὰ παλαιά, ἀλλ' ἐρειπωμένα κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀρχοντικά, δίδει εἰς τὸν ἐπισκέπτην μίαν εἰκόνα τῆς ἀκμῆς τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ τούτου κέντρου, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ μετ' αὐτούς.

Παρὰ τὸ Λεοντάριον καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω τῆς δημοσίας ὁδοῦ πρὸς τὸ χωρίον Φαλαισία εὑρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, μὲ ὑπολείμματα τοιχογραφιῶν, ὁ ὁποῖος ἀτυχῶς ἐγκατελείφθη καὶ κατέστη ἑτοιμόρροπος.

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ.—Πρὸς Ἀνατολὰς τοῦ Λεονταρίου εἰς ἀπόστασιν 40′ τῆς ὥρας πεζῇ ἐξ αὐτοῦ, εὑρίσκεται ἡ παλαιὰ Μονὴ τῆς Παναγίας Μπούρα, καλουμένη οὕτω λόγῳ τοῦ ὅτι εὑρίσκεται πλησίον τοῦ χωρίου Μπούρα (νῦν Φαλαισία). Διατηρεῖται καλῶς ἡ μικρὴ ἐκκλησία τῆς Μονῆς, τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ὁποίας εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου τοιχογραφημένον, ἀπὸ τοὺς Κρῆτας ἁγιογράφους Πέτρον καὶ Μιχαὴλ Πεδιώτας. Σχετικὴ ἐπιγραφὴ ἀναφέρει ὅτι ἡ ἁγιογράφησις ἐπερατώθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1710. Τὰ κελλία τῆς Μονῆς ἀνεκαινίσθησαν τελευταίως καὶ μονάζουν εἰς αὐτὴν 3 μοναχαί.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ.—Ἄνωθεν τοῦ συνοικισμοῦ Χοντάλου τῆς Κοινότητος Ποταμιᾶς διασώζεται ὁ ναὸς τῆς Μονῆς Ἁγίου Νικολάου, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὁποίου διακρίνονται τοιχογραφίαι ἀρίστης τέχνης.

Ἡ μετάβασις εἰς τὴν Μονὴν εἶναι δυνατὴ δι' αὐτοκινήτου ἐκ Λεονταρίου μέχρι Ποταμιᾶς καὶ ἐκεῖθεν διὰ βατῆς ὁδοῦ, μετὰ πεζοπορίαν 30′ τῆς ὥρας.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΡΕΚΙΤΣΑΣ.—Ἀξιόλογον ἱστορικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν μνημεῖον, παρὰ τὸ χωρίον Ἄνω Γιαννέϊκα. Κεῖται εἰς θέσιν ἀθέατον, ἐπὶ μικροῦ ἐπιπέδου περικλειομένου ἀπὸ τὰς χαραδρώσεις τῶν προβούνων τοῦ Ταϋγέτου. Εἶναι ἡ Μονὴ τῆς μετανοίας τοῦ ἥρωος τοῦ 21 Γρηγορίου Δικαίου Παπαφλέσσα καὶ ὑπῆρξε τὸ ὁρμητήριον τοῦ γενναίου τούτου ἀγωνιστοῦ. Ἐκεῖ ἐχαλυβδώθη ἡ ὁρμητική του ψυχὴ καὶ ἀπὸ τὴν Ρεκίτσαν ἔφυγε διὰ νὰ μεγαλουργήσῃ καὶ νὰ θυσιασθῇ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἔθνους. Διασώζεται ὁ μικρὸς ὡραῖος ναὸς τῆς Μονῆς, ρυθμοῦ βασιλικῆς μετὰ τρούλλου, καὶ φέρει τοιχογραφίας τοῦ Κρητὸς ζωγράφου Μιχαὴλ Πεδιώτη, ὅστις εἰργάσθη ἐκεῖ τὸ 1711, ὅπως ἀναφέρεται εἰς σχετικὴν ἐπιγραφήν.

Ἡ μετάβασις εἰς τὴν Μονὴν Ρεκίτσας εἶναι δυνατὴ δι᾿ αὐτοκινήτου ἀπὸ Λεονταρίου μέχρι Ἄνω Γιαννέϊκων καὶ ἐκεῖθεν μετὰ πεζοπορίαν μιᾶς ὥρας.

ΜΟΝΗ ΣΟΛΩΜΟΝΗΣ.—Ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Ἀκόβου σώζεται μικρὸς ναὸς τῆς παλαιᾶς Μονῆς Σολωμονῆς, ὅπου κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 21 καὶ πρὸ αὐτῆς ἐλειτούργησε σχολεῖον. Παρὰ τὸ χωρίον Ἄκοβος ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου, ρυθμοῦ βυζαντινοῦ μὲ ἕνα τροῦλλον. Ἔχει ὅμως ἐπιχρισθεῖ ἐσωτερικῶς δι᾿ ἀσβέστου καὶ δὲν διακρίνονται αἱ τοιχογραφίαι του, τὰς ὁποίας εἶχον ἴδει γέροντες κάτοικοι τοῦ χωρίου. Εἰς τὸν Ἄκοβον ἐπίσης σώζεται μεγάλος λίθος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχουν χαραχθεῖ τὰ ἀρχικὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐχάραξεν αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης κατὰ τὴν παραμονήν του εἰς Ἄκοβον, ὁπόθεν κατήγετο ἡ πρώτη σύζυγός του.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ἀκόβου εἶναι δυνατὴ δι᾿ αὐτοκινήτου, καθ᾿ ὅσον ἔχει διανοιχθεῖ δημοσία ὁδὸς μέχρι τοῦ χωρίου, ἀρχομένη ἐκ Λεονταρίου.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΗΤΑ.—Πρὸς Νότον τοῦ Δυρραχίου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἐξ αὐτοῦ πεζῇ 1 1)2 ὥραν, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς Μονῆς Ἁγίου Νικήτα, εὑρίσκεται ἐκκλησίδιον κτισθὲν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν παρὰ τῶν Δυρραχιτῶν. Παρ᾿ αὐτὸ εὑρίσκεται μέγα σπήλαιον, ἀνοικτὸν καθ᾿ ὅλον τὸ μῆκος του, ἐν εἴδη ὑποστέγου, ὅπου κατέφυγαν τὰ γυναικόπαιδα Δυρραχίου, Ἀκόβου καὶ τῶν πέριξ, φεύγοντα τὰς ἐπερχομένας ὀρδὰς τοῦ Ἰμβραὴμ κατὰ τὴν μάχην τῆς Δραμπάλας (1826). Ἔκτοτε ἀποτελεῖ τόπον προσκυνήματος τὸ ἐξωκκλήσιον Ἁγίου Νικήτα, ἡ μνήμη τοῦ ὁποίου ἑορτάζεται τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΡΑΜΠΟΒΟΥ.— Ἡμίσειαν ὥραν πρὸς Νότον τοῦ Κραμποβοῦ, ἐπὶ ἀποκρήμνου βράχου, σώζεται μικρὸς ναὸς τῆς παλαιᾶς Μονῆς τῆς Παναγίας, ἥτις εὑρίσκετο εἰς ἀκμὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Ἡ μετάβασις ἐκεῖ εἶναι δυνατὴ διὰ τοῦ χωρίου Κραμποβοῦ, ἡμίσειαν ὥραν κάτωθεν τοῦ ὁποίου φθάνει τοὺς θερινοὺς μόνον μῆνας αὐτοκίνητον ἐκ Μεγαλοπόλεως.

ΑΓΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑ ΒΑΣΤΑ.—Ἡμίσειαν ὥραν ἐκ τοῦ χωρίου Βάστα κεῖται μικρὸν ἐξωκκλήσιον τῆς Ἁγίας Θεοδώρας, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὁποίου διακρίνονται ὑπολείμματα παλαιῶν τοιχογραφιῶν. Ὁ ναὸς εἶναι θολωτὸς καὶ ἐπὶ τῆς στέγης του ἔχουν φυτρώσει 14 δένδρα ἀρκετοῦ πάχους, γεγονὸς ποὺ προκαλεῖ δικαίως τὴν περιέργειαν παντὸς ἐπισκέπτου. Ἀκριβῶς κάτωθι τοῦ ναοῦ ὑπάρχει πηγὴ ἀφθόνου ὕδατος καὶ πέριξ αὐτοῦ ὀργιάζει τὸ πράσινον τῶν παντοίων δένδρων, ὥστε γοητεύεται ὁ ἐπισκέπτης φθάνων ἐκεῖ. Ἡ μετάβασις εἰς Ἁγίαν Θεοδώραν εἶναι δυνατὴ ἐκ τοῦ χωρίου Βάστα, ὅπου φθάνει αὐτοκίνητον ἐκ Μεγαλοπόλεως.

ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ.—Ἡμίσειαν ὥραν πρὸς Βορρᾶν τοῦ χωρίου Ἐκκλησού-

λας (πρώην Μερζὲ) εὑρίσκεται ἡ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, «Ἁγία Μονὴ» καλουμένη παρὰ τῶν ἐντοπίων. Τὰ κελλία τῆς Μονῆς ἐφάπτονται τοῦ μικροῦ ναοῦ της, ὁ ὁποῖος ἐκτίσθη, ὡς ἀναφέρει ἐπιγραφή, παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. Ἡ τοπικὴ παράδοσις λέγει ὅτι ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἔκτισε τὸν ναόν, ἐκτελῶν «τάμα» του πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἔπειτα ἀπὸ τὴν σωτηρίαν του ἀπὸ τοὺς διώκοντας αὐτὸν πέριξ τῆς Μονῆς Τούρκους. Ἔμπροσθεν τῆς Μονῆς ἐστήθη τὸ 1957 προτομὴ τοῦ ἀπελευθερωτοῦ τοῦ Ἔθνους Θ. Κολοκοτρώνη, παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου τῶν ἐξ Ἐκκλησούλας καταγομένων. Ἡ μετάβασις εἰς τὴν Μονὴν εἶναι δυνατὴ διὰ τοῦ χωρίου Ἐκκλησούλα, ὅπου φθάνει αὐτοκίνητον ἐκ Μεγαλοπόλεως διὰ δημοσίας ὁδοῦ, μὴ σκυροστρωμένης ὅμως.

ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΘΩΚΝΙΑΣ.—Ἐντὸς τοῦ χωρίου Θωκνία (πρώην Βρωμοσέλα) εὑρίσκεται μικρὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τοιχογραφημένος ἐξ ὁλοκλήρου ἐσωτερικῶς παρὰ δοκίμου ἀλλ' ἀγνώστου ζωγράφου. Εἶναι ἕνα ἄξιον λόγου ἀρχαιολογικὸν μνημεῖον, ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ὁποίου εἶναι εὔκολος, καθ' ὅσον εἰς Θωκνίαν φθάνει δημόσιος δρόμος ἐκ Μεγαλοπόλεως.

ΒΕΛΙΓΟΣΤΗ.—Παρὰ τὸ χωρίον Βελιγοστὴ (πρώην Σαμαρᾶ), ὅπου φθάνει αὐτοκίνητον ἐκ Μεγαλοπόλεως, ὑπάρχει γαιώδης λόφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε τὸ Φραγκικὸν φρούριον τῆς Βελιγοστῆς. Τούτου οὐδ' ἐλάχιστον λείψανον σώζεται σήμερον.

ΚΑΣΤΡΟΝ ΓΑΡΔΙΚΙΟΥ.—Μίαν ὥραν πεζῇ ἐκ Χειράδων, διὰ βατῆς ὁδοῦ διερχομένης ἀπὸ ἀνώμαλον καὶ πετρῶδες ἔδαφος, ὑπῆρχε τὸ Βυζαντινὸν «Κάστρον Γαρδικίου», ἐρείπια τοῦ ὁποίου καὶ τῆς κάτωθι αὐτοῦ πόλεως Γαρδικίου σώζονται ἀκόμη. Περὶ τὸ ὀχυρὸν αὐτὸ φρούριον ἔλαβον χώραν αἱ σημαντικώτεραι μάχαι μεταξὺ Βυζαντινῶν, Τούρκων καὶ Φράγκων καὶ ἐκεῖ προεβλήθη ἡ τελευταία ἀντίστασις τῶν Παλαιολόγων τοῦ Μιστρᾶ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν τὸ 1460.

*

Διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἀνωτέρω ἱστορικῶν μνημείων τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως, ἐπιθυμοῦμε νὰ δώσωμεν καὶ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου μας εἰδικοὺς μελετητὰς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσουν τὰ μνημεῖα αὐτά. Θὰ δυνηθοῦν οὕτω νὰ προσφέρουν πολύτιμον ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους νά μάθουν λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρκαδικῆς αὐτῆς περιοχῆς.

ΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΦΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΥΧΗΝ ΤΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

Τοῦ κ. ΠΑΡ. Ν. ΚΟΝΤΟΕ

Δ)ντοῦ ἐφημερίδος «Ἡ Φωνὴ τῆς Γορτυνίας»

Περιοδεύοντες τὸν Αὔγουστον τοῦ 1958 ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας καὶ ἐπισκεφθέντες καὶ τὸ χωρίον Λουτρὰ τοῦ πρώην Δήμου Ἡραίας, ἐπληροφορήθημεν ἀπὸ χωρικοὺς ὅτι ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχουν ἐρείπια ἀρχαίων κτισμάτων. Ἐσπεύσαμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ εὑρέθημεν πρὸ ἐκπλήξεως. Παραπλεύρως καλύβης, ἀνηκούσης εἰς τὸν χωρικὸν Ἠλίαν Κότσικαν ὑπῆρχε μικρὸ «ἁλώνι», εἰς τὸ δάπεδον τοῦ ὁποίου εἴδομεν πολύχρωμον ψηφιδωτόν, διαστάσεων περίπου 3Χ4 μ. Τοῦτο διατηρεῖται εἰς ἀρίστην κατάστασιν, καθ' ὅσον, εὐτυχῶς, τὸ «ἁλώνι» χρησιμοποιεῖται μόνον διὰ τὴν ξήρανσιν καρπῶν ἀραβοσίτου καὶ οὐχὶ δι' ἁλώνισμα σιτηρῶν, ὅτε θὰ εἶχε καταστραφεῖ τὸ ἀρχαιολογικὸν αὐτὸ μνημεῖον.

Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ οἰκήματος, φοβούμενος προφανῶς μήπως ἀπαλλοτριωθῇ ὁ χῶρος τοῦ ψηφιδωτοῦ καὶ ἡ πέριξ αὐτοῦ περιοχή, εἰς τὴν ὁποίαν διακρίνονται αἱ βάσεις ἀρχαίων κτισμάτων, δὲν ἀνέφερεν τίποτε εἰς τὰς ἁρμοδίας ἀρχάς. Οὕτω παραμένει ἄνευ οὐδεμιᾶς προστασίας ἕνα πραγματικὸ καλλιτέχνημα, δεῖγμα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας. Τὸ κυριώτερον ὅμως εἶναι ὅτι δὲν ἔλαβον γνῶσιν καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν περιοχὴν καὶ νὰ τὸ ἐξετάσουν εἰδικοὶ ἀρχαιολόγοι. Εἶναι βέβαιον ὅτι μὲν τὴν ἐξέτασιν τοῦ ψηφιδωτοῦ καὶ τῶν παρ' αὐτὸ λειψάνων τῶν κτι-

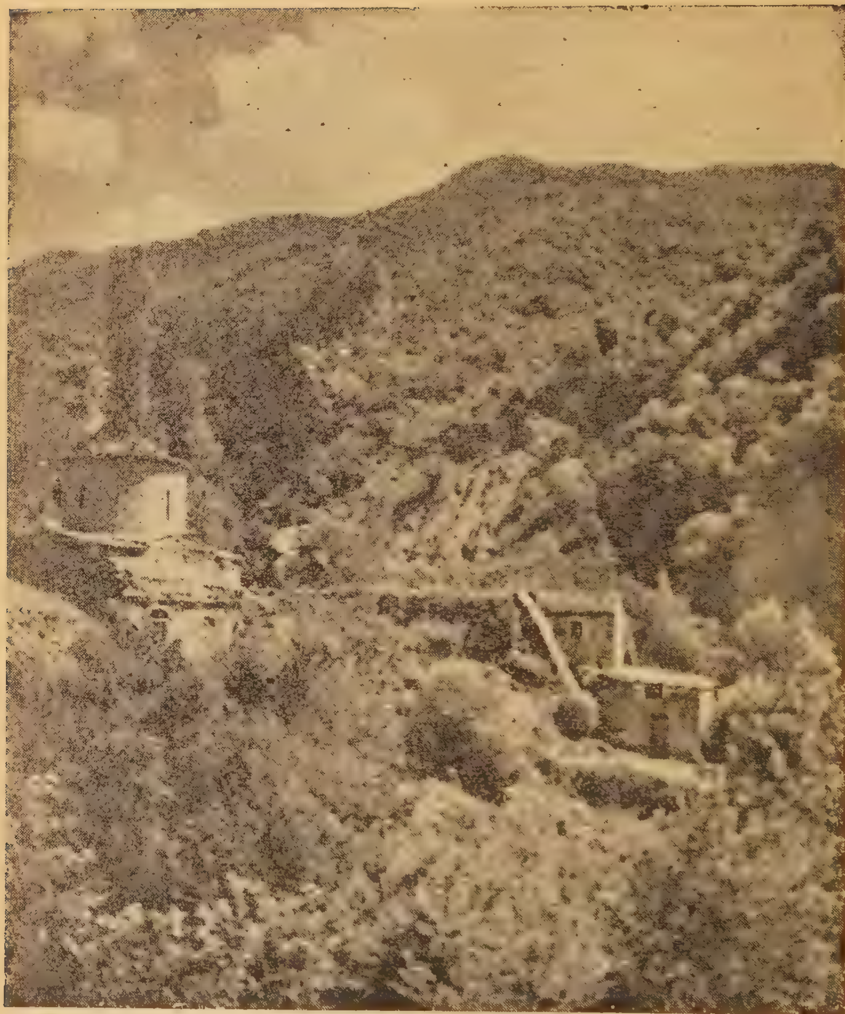
Τμῆμα ἀρχαιοτήτων τῆς Γόρτυνος

σμάτων, θὰ διαπιστωθῇ ἡ ὕπαρξις πραγματικοῦ ἀρχαιολογικοῦ θησαυροῦ. Δεδομένου μάλιστα ὅτι ὁ χῶρος τῶν ἀρχαιοτήτων αὐτῶν ἀπέχει μόνον 200 μ. ἀπὸ τὰς λουτροπηγὰς τῶν Λουτρῶν, πιθανὸν εἶναι νὰ ἀποτελοῦν ὑπολείμματα συγκροτήματος λουτρώνων τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπιβάλλεται ἡ λῆψις μέτρων πρὸς διαφύλαξιν τοῦ ψηφιδωτοῦ, διότι ὑπάρχει πάντοτε κίνδυνος καταστροφῆς του.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι καὶ ἄλλαι λίαν ἀξιόλογοι ἀρχαιότητες παραμένουν χωρὶς οὐδεμίαν προστασίαν. Εἶναι αἱ ἀρχαιότητες τῆς Γόρτυνος, παρὰ τὸ χωρίον Ἀτσίχολος. Ἐκεῖ ἔγιναν, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀνασκαφαὶ παρὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἀνευρέθησαν δὲ ἐρείπια σπουδαίων κτιρίων ἑνὸς ναοῦ καὶ πολλῶν ξενώνων. Τὸ πλέον ἀξιόλογον εὕρημα εἶναι ἕνα λουτρὸν τοῦ 3ου ἢ 4ου αἰῶνος, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο μέχρι τὴν Ρωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ εἶχε γύρω του ἐννέα λίθινα καθίσματα. Κατὰ τοὺς εἰδικούς, τὸ λουτρὸν αὐτὸ ἀνῆκε προφανῶς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου κάμνει λόγον εἰς τὰ «Ἀρκαδικὰ» ὁ Παυσανίας, ὁ ὁποῖος προσθέτει ὅτι ὑπῆρχον ἐκεῖ καὶ ἀγάλματα τοῦ Σκόπα.

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπὸ τὰς ἀρχαιότητας διέρχεται ἡ δημοσία ὁδὸς Ἀτσιχόλου, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην ἐπισκευῆς, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς βατότητός της. Ὁ ἐπισκέπτης τῶν λίαν ἀξιολόγων τούτων ἀρχαιοτήτων θὰ ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποθαυμάσῃ καὶ ἄλλα ἱστορικὰ μνημεῖα κείμενα εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καὶ τ' ἀπολαύσῃ τὴν γραφικότητα τοῦ Λουσίου ποταμοῦ, τὰ γάργαρα νερὰ τοῦ ὁποίου κυλοῦν διὰ μέσου ὀργιώδους βλαστήσεως. Οὕτω εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Λουσίου ὑπάρχει ἐκκλησίδιον τῆς παλαιᾶς Μονῆς Παναγίας «Καλαμίου». Εἰς τοῦτο διασώζονται διατηρούμεναι καλῶς ὀλίγαι τοιχογραφίαι, ἔργον τοῦ Κρητὸς ἁγιογράφου Πέτρου Πεδιώτη (1705), ὡς ἀναφέρεται εἰς ἐπιγραφὴν ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Ἕτερον χριστιανικὸν μνημεῖον, ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου εὑρίσκεται ὀλίγον ἄνωθι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Λουσίου, κτῖσμα τοῦ 14ου αἰῶνος. Εἶναι ἄγνωστα, ἀτυχῶς, εἰς πολλοὺς τὰ ἀξιόλογα αὐτὰ ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα, ἀφοῦ βεβαίως δὲν τὰ γνωρίζει οὔτε αὐτὴ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία, ἡ ὁποία ἐγκατέλειψεν εἰς τὴν τύχην της τοὺς πραγματικοὺς αὐτοὺς ἀρχαιολογικοὺς θησαυρούς. Οὐδὲν προστατευτικὸν μέτρον ἐλήφθη διὰ τὰ εὑρήματα τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος καὶ οὐδεμία προσπάθεια κατεβλήθη διὰ τὴν συντήρησιν καὶ διάσωσιν τῶν ναῶν Παναγίας Καλαμίου καὶ Ἁγ. Ἀνδρέου, οἱ ὁποῖοι κινδυνεύουν νὰ καταρρεύσουν. Διατίθενται ἀρκετὰ κονδύλια διὰ συντηρήσεις ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικῶν μνημείων καὶ οὐδεμία πίστωσις διετέθη διὰ τὰ ἀνωτέρω. Χορηγεῖ ὁ Ἑλληνικὸς Ὀργανισμὸς Τουρισμοῦ κονδύλια πρὸς διάνοιξιν τουριστικῶν ὁδῶν καὶ οὐδέποτε ἐσκέφθη ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ διαθέσῃ ἐλάχιστον ποσὸν καὶ διὰ τὴν ὁδὸν πρὸς τὰς ἀρχαιότητας τῆς Γόρτυνος. Τὴν διήνοιξαν μόνοι τους οἱ κάτοικοι Ἀτσιχόλου, μὲ ἐλαχίστην κρα-

Ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου παρὰ τὸν Λούσιον

τικὴν βοήθειαν, καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου Ἀτσιχολιτῶν, εἶναι δὲ λογικὸν τὸ αἴτημά των νὰ τοὺς βοηθήσῃ καὶ ὁ Τουρισμός. Ὁμιλοῦν τελευταίως οἱ ἁρμόδιοι περὶ τουριστικῆς ἀξιοποιήσεως τῆς χώρας μας καὶ περιορίζουν τὸ ἐνδιαφέρον των εἰς ὡρισμένας μόνον περιοχάς, ἐνῶ ἐπιβάλλεται ὅπως καὶ διὰ τὰς ἀναφερθείσας ἀνωτέρω ἀρχαιότητας ἐνδιαφερθοῦν. Μέγα θὰ εἶναι τὸ ὄφελος, ὅταν διαφυλαχθοῦν αἱ ἀρχαιότητες τῆς Γόρτυνος καὶ ὅταν ἐξασφαλισθῇ ἡ μετάβασις εἰς αὐτὰς ξένων καὶ ἐντοπίων ἐπισκεπτῶν.

ΠΑΡ. Ν. ΚΟΝΤΟΕΣ

Μία ὡραία ἄποψις τοῦ Λεωνιδίου τῆς Κυνουρίας

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΟ "ΛΕΩΝΙΔΙΟΝ„

Τοῦ κ. ΔΗΜ. Κ. ΔΕΡΝΙΚΟΥ

Ὁ Σύλλογος «Λεωνίδιον» ἱδρύθη ἐν Πειραιεῖ τῷ 1890, παρὰ Λεωνιδέων κυρίως τοῦ Πειραιῶς, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μὲ σκοπὸν τὴν προαγωγὴν τοῦ ἠθικοῦ, πνευματικοῦ καὶ ὑλικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων τοῦ τέως Δήμου Λιμναίων, ὅστις ἀπαρτίζεται ἐκ τοῦ Δήμου Λεωνιδίου καὶ τῶν Κοινοτήτων Πραγματευτῆς, Πέρα Μελάνων, Σαπουνακεΐκων καὶ Τυροῦ.

Τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεδίωξε μέχρι σήμερον διὰ διαθέσεως χρηματικῶν ποσῶν ἐκ τοῦ Ταμείου του δι' ἔργα κοινωφελῆ, εἴτε αὐτοτελῶς εἴτε διὰ χρηματικῆς ἐνισχύσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ὅταν οἱ Ὀργανισμοὶ οὗτοι προέβαινον εἰς ἀποκλειστικῶς τοιαῦτα ἔργα, δι' ἅτινα ἐπέβαλλον καὶ προσωπικὴν ἐργασίαν.

Πρῶτος Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ὑπῆρξεν ὁ Νικόλαος Δ. Σταματόπουλος, ἐμποροβιομήχανος Πειραιῶς, ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ ὁποίου τὸν Μάρτιον τοῦ 1893, ἠγοράσθη ἐν Πειραιεῖ ἐπὶ τῶν ὁδῶν Λεωχάρους καὶ Ἀκτῆς Ποσειδῶνος, (ἐρήμου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην), μία ἀποθήκη μετὰ περιβόλου ἀντὶ δρχ. 33.000 (τεκτ. πήχ. 220), διὰ τὴν ὁποίαν κατεβλήθησαν δρχ. 24.000 (παραμείναντος ὑπολοίπου 9.000 δρχ. ὅπερ ἐξωφλήθη ἐντόκως μετὰ διετίαν).

Μεταγενεστέρως ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου τῆς ἀποθήκης ἀνηγέρθησαν παρὰ τοῦ Συλλόγου 3 - 4 καταστήματα, τὰ ἔσοδα τῶν ὁποίων διοχετεύοντο εἰς διαφόρους κοινωφελεῖς σκοποὺς τῆς ἰδιαιτέρας μας Πατρίδος.

Τὸ 1936 ἐπὶ προεδρίας Πατρόκλου Λεκοῦ ἠγοράσθησαν τμηματικῶς τὰ μερίδια ἑνὸς κληρονομικοῦ ἀκινήτου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Εἰρήνης 3, ἐν Ἀθήναις, διατηρηθεισῶν ἐπ' αὐτοῦ διαφόρων ὑποθηκῶν ἃς τελικῶς ἐξώφλησεν ὁ Σύλλογος.

Ἦλθεν, ὅμως δυστυχῶς ὁ Πόλεμος καὶ ἡ Κατοχή. Τὸ ἀκίνητον Πειραιῶς ὑπέστη ὁλικὴν καταστροφήν, τὸ δὲ τῶν Ἀθηνῶν μερικὴν τοιαύτην ἐξ ἀνατινάξεως, κατὰ τὸ Κίνημα, παραπλεύρου οἰκοδομῆς, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου καὶ Ἁγ. Εἰρήνης. Οὕτω, ἐπὶ μακρὸν ὁ Σύλλογος στερηθεὶς τῶν εἰσοδημάτων του, δὲν ἠδύνατο νὰ βοηθῇ σοβαρῶς.

Δι' ἐράνων τῶν μελῶν του, τῶν κατοίκων Λεωνιδίου καὶ τοῦ ἐνοικιαστοῦ ἐπέτυχε τὴν σύντομον ἀποκατάστασιν τῶν ζημιῶν τοῦ κτήματος Ἀθηνῶν. Διὰ τὸ κτῆμα, ὅμως, Πειραιῶς, ὅπερ παρέμεινεν ἐπὶ πενταετίαν ἄνευ ἐπισκευῶν, ἀπεφασίσθη ἀργότερον, κατὰ τὸ 1949, ἐπὶ προεδρίας κ. Μ. Τσούχλου, ἡ ἐκ βάθρων ἀνοικοδόμησίς του. Διὰ τῶν ὀλίγων χρημάτων ἅτινα διέθετε ὁ Σύλλογος ἀφ' ἑνὸς καὶ διὰ τῶν διαφόρων ἀτόκων δανείων ἐνίων τῶν μελῶν του, ὡς καὶ ἐξ ἐπιτυχῶν ἐνοικιάσεων δι' ἃς προεισεπράχθησαν μισθώματα δύο ἐτῶν ἀφ' ἑτέρου, ἀπετολμήθη ἡ συνέχισις καὶ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ κτιρίου καὶ ἡ ἀπόδοσις τῶν δανείων.

Οὕτω, σήμερον, εἶναι κάτοχος ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποχρεώσεως δύο καλῶν ἀκινήτων εἰς καλὰς τοποθεσίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας καὶ προσπορίζεται τὰ μέσα βοηθείας ποὺ παρέχει εἰς τὸν τέως Δῆμον Λιμναίων. Καὶ ἐνῷ κατὰ τὸ 1955-1956 ἐδαπάνησεν διὰ κοινωφελεῖς σκοποὺς δρχ. 37.000, διὰ τὸ 1956-1957 ἐδαπάνησεν δρχ. 89.830, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο δ ὰ τὸ 1957-1958 εἰς δρχ, 183.609, προγραμματίσῃ δὲ δαπάνας διὰ τὸ τρέχον ἔτος 1958-59 δρχ. 262.500, λόγῳ τῶν αὐξηθέντων εἰσοδημάτων του, ἀποδόσεως τῶν δανείων κ.τ.λ.

Κατὰ τὴν μακρὰν αὐτὴν σταδιοδρομίαν του ὁ Σύλλογος «Λεωνίδιον» δὲν ἔπαυσε νὰ ἔρχεται ἀρωγὸς εἰς πᾶν κοινωφελὲς ἔργον τοῦ τέως Δήμου Λιμναίων, τινὰ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν :

1ον. Προπολεμικῶς :

α) Ἵδρυσε μαθητικὰ συσσίτια ἀπόρων μαθητῶν ἐν Λεωνιδίῳ, παρασχὼν βιβλία καὶ ἄλλα εἴδη εἰς ἀπόρους μαθητάς.

β) Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ Γυμνασίου Λεωνιδίου, διαθέσας τὸ οἴκημα ἐκ δωρεᾶς τοῦ ἀειμνήστου Ἀντωνίου Καλατζῆ, μέλους τοῦ Συλλόγου μας. Τὸ οἴκημα τοῦτο ἐπισκευασθὲν καὶ διαρρυθμισθέν, ἐνεπλουτίσθη διὰ θρανίων καὶ ἄλλων ὀργάνων σχολικῶν, δαπάναις πάντοτε τοῦ Συλλόγου, ὡς καὶ διὰ δύο ἔμπροσθεν αὐτοῦ οἰκοπέδων διὰ τὰ διαλείμματα τῶν μαθητῶν καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν ὑποστέγου γυμναστικῆς, ἀξίας 35.000. Ὁ Σύλλογος ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του δὲν ἔπαυσε νὰ θεραπεύῃ τὰς ποικίλας κτιριακάς του ἀνάγκας μέχρις καὶ σήμερον διὰ χιλιάδων δραχμῶν.

γ) Προσεπάθησε, δαπανήσας περὶ τὰς 65.000 δρχ., νὰ ἀνεύρῃ κατάλ-

ληλον ὕδωρ πρὸς πόσιν πλησίον τοῦ Λεωνιδίου. Δυστυχῶς τὸ ἀνευρεθὲν ἄφθονον τοιοῦτον δὲν ἦτο καλῆς ποιότητος.

δ) Ἀνεμόρφωσε κατὰ τὸ 1939 τὸν πέριξ τοῦ Ἡρῴου Λεωνιδίου χῶρον, δαπανήσας δρχ. 135.000.

ε) Δι' ὀργανώσεως χορευτικῆς προεσπερίδος κατὰ τῷ 1927 συνέλεξε σεβαστὸν ποσὸν διὰ τὴν ἀνέγερσιν Δημοτικοῦ Σχολείου ἐν Τυρῷ.

στ') Ἵδρυσεν ἐν Λεωνιδίῳ Λαϊκὴν Βιβλιοθήκην πρὸ εἰκοσαετίας καὶ πλέον, ἣν καὶ διατηρεῖ ἐξόδοις του μέχρις σήμερον καὶ ἐπεμελήθη τῆς ἐπεκτάσεώς της δι' ἐνοικιάσεως νέου χώρου, δι' ἐπισκευῶν καὶ ἀγορᾶς μεταλλικῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἐπίπλων. Συνεχῶς ἐμπλουτίζει αὐτὴν ὥστε ν' ἀποτελῇ σοβαρὸν βοήθημα διὰ τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν. Αἱ σημεριναὶ δαπάναι εἰς μισθοὺς καὶ μισθώματα ἀνέρχονται εἰς δρχ. 25.000 ἐτησίως. Ὁ ἐμπλουτισμός της θὰ συνεχισθῇ διὰ νεωτέρων δαπανῶν τοῦ Συλλόγου, αἱ δὲ ἐπισκευαὶ θὰ ὑπερβοῦν τὰς 20.000 δρχ.

2ον. Μεταπολεμικῶς:

α) Βοηθεῖ τὰ τρία Δημοτικὰ Σχολεῖα Λεωνιδίου διὰ σχολικῶν εἰδῶν, ἀριθμητηρίων, χαρτῶν, σημαιῶν, σαλπίγγων, τυμπάνων κ.τ.λ., καθὼς ἐπίσης διέθεσε ποσὸν 10.000 διὰ συμμετοχὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀνέγερσιν Δημ. Σχολείου Βασκίνης.

β) Βοηθεῖ τὰς Σχολικὰς Ἐπιτροπὰς τῶν πέριξ χωρίων, προμηθεύων εἰς αὐτὰς διάφορα μορφωτικὰ εἴδη.

γ) Ἐβοήθησε τὰς πέριξ τοῦ Λεωνιδίου 4 Κοινότητας, διὰ τὴν δημιουργίαν ὑδραγωγείων (σωληνώσεων κ.τ.λ.) ἢ δημιουργίαν συνδετικῶν ὁδῶν

Ἡ Πλατεῖα καὶ τὸ Ἡρῷον τοῦ Λεωνιδίου

πρὸς τὴν προσφάτως ἀνοιγεῖσαν ὁδὸν Λεωνιδίου—Τυροῦ—Ἁγ. Ἀνδρέου. Ἡ βοήθεια αὕτη συνεχίζεται κατ' ἔτος, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἀπερροφήθησαν δρχ. 100.000.

δ) Ὁ Σύλλογος ἐπανέφερε πρὸ τριετίας εἰς τὴν ἀκτῖνα τῆς δράσεώς του τὰ Συσσίτια Ἀπόρων Μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ τῶν Δημ. Σχολείων Λεωνιδίου. Οἱ συσσιτοῦντες σήμερον ἀνέρχονται εἰς 90 (ἐνενήκοντα). Ἐπίσης ἀπὸ πέρυσιν ὀργάνωσε μικρὸν οἰκοτροφεῖον 15 μαθητῶν ἐκ τῶν πέριξ Κοινοτήτων, οἵτινες λαμβάνουν καὶ βραδυνὸν συσσίτιον. Ἡ προσπάθεια αὕτη βοηθεῖται παρὰ τῶν ἐν Ἀμερικῇ συμπατριωτῶν καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ κατοικούντων. Ὁ Σύλλογος δαπανᾷ περὶ τὰς 75.000 ἐτησίως.

ε) Ὁ Σύλλογος ἐνισχύει τὸ «Ἀρχεῖον Τσακωνιᾶς», διὰ τὰς ἐκδόσεις του, μὲ 4.000 δρχ. ἐτησίως.

ζ) Ὁμοίως τὸν Ἀθλητικὸν Σύλλογον «Λεωνίδας» ἐν Λεωνιδίῳ, διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἀγώνων στίβου ἐν Λεωνιδίῳ καὶ διὰ τὴν συντήρησίν του, διαθέτων 4.000 δρχ. ἐτησίως.

η) Ὁ Σύλλογος μετέσχε διὰ τὴν ἀνέγερσιν κωδωνοστασίου τοῦ ναοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Λεωνιδίῳ διὰ δρχ. 10.000 καὶ διὰ τὰς ἐπισκευὰς τοῦ ναοῦ Ἁγίας Αἰκατερίνης προσέφερε δρχ. 3.000.

θ) Μετέσχεν εἰς Δημοτικὰ Ἔργα τοῦ Λεωνιδίου διὰ διαθέσεως κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη συνολικοῦ ποσοῦ δραχ. 170.000 διὰ τὰς τσιμεντοστρώσεις Λεωνιδίου.

ι) Τὸ μεγαλύτερον, ὅμως, τῶν συντελεσθέντων μέχρι σήμερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι ἡ συμβολή του εἰς τὴν διάνοιξιν τῆς ὁδοῦ Λεωνιδίου—Τυροῦ—Ἁγίου Ἀνδρέου, μήκους 42 χλμ.

Ἴσως νὰ μὴ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ χάραξις τοῦ δρόμου, διὰ τὴν ὁποίαν εἶχε ζητηθῆ παρ' ἰδιωτῶν μηχανικῶν τὸ ποσὸν τῶν 50.000 δραχμῶν, ἀνελήφθη καὶ ἐξετελέσθη ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων τὸ 1950 κατόπιν σειρᾶς διαβημάτων τόσον τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου «Λεωνίδιον» ὅσον καὶ μελῶν τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν τότε Ὑπουργὸν τῶν Δημοσίων Ἔργων.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Δήμου Λεωνιδίου συσταθεῖσα Ἐρανικὴ Ἐπιτροπὴ Εἰσφορῶν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, ἀπετελέσθη ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ μέλη τοῦ Συλλόγου «Λεωνίδιον» καὶ Πρόεδρος—Γενικὸς Γραμματεὺς—Ταμίας καὶ μέλη τῆς Ἐρανικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀθηνῶν—Πειραιῶς ἦσαν ὁ Πρόεδρος—Γενικὸς Γραμματεὺς—Ταμίας καὶ τὰ περισσότερα μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου. Ἡ συνταύτισις τῆς Ἐρανικῆς Ἐπιτροπῆς Εἰσφορῶν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς μὲ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ μὲ αὐτὸν τοῦτον τὸν Σύλλογον «Λεωνίδιον» εἶχε ἀποφασιστικὸν ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς μέχρι τότε ἐν ληθάργῳ εὑρισκομένης Κυνουριακῆς ψυχῆς καὶ κατώρθωσε διὰ τῶν ἀενάων καὶ ἀόκνων ἐνεργειῶν τῶν μελῶν του νὰ πα-

ρωθήση διστάζοντας καὶ μὴ διστάζοντας εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν τῆς ἀτομικῆς καὶ ὁμαδικῆς προσφορᾶς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Τὸ Συμβούλιον καὶ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ἐπρωτοστάτησαν εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν ἀποσκοποῦσαν εἰς τὴν μεταλαμπάδωσιν τῆς πίστεώς των ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀρξαμένου ἔργου ἐπὶ ὅλων τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ διαβιούντων Τσακώνων καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπιτευγμάτων ἐπέτυχε νὰ μὴ διασπείρωνται αἱ εἰς μνήμην ἀποθνησκόντων Τσακώνων δωρεαί, διατιθέμεναι διὰ διαφόρους σκοπούς, ἀλλὰ ὑπὲρ τοῦ Ἑνὸς ὑφισταμένου τότε, τῆς διανοίξεως τοῦ δρόμου Λεωνιδίου—Ἁγίου Ἀνδρέου. Τὸ σύνολον τῶν δωρεῶν αὐτῶν ἀνῆλθε εἰς τὸ ποσὸν τῶν 25.000 δραχμῶν.

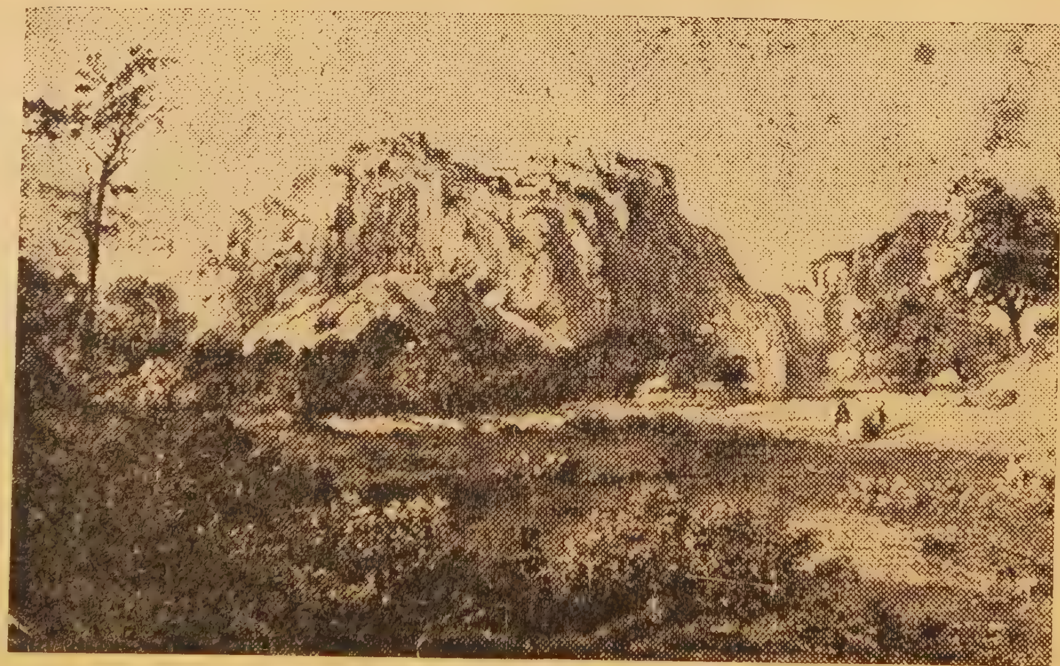
Ὁ Σύλλογος ὑπῆρξεν ὡσαύτως ὁ κύριος ὀργανωτὴς τριῶν λαχειοφόρων Ἀγορῶν ἐν Λεωνιδίῳ, αἱ ὁποῖαι ἀπεκόμισαν εἰς τὴν Ἐρανικὴν Ἐπιτροπὴν Λεωνιδίου ἀρκετὰ σοβαρὰ ἐνεργητικὰ ὑπόλοιπα εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς προωθήσεως τῆς διανοίξεως, προτοῦ τὸ Κράτος πεισθῇ περὶ τῆς σοβαρότητος τῆς ἀναληφθείσης προσπαθείας καὶ ἔλθη ἀρωγὸν διὰ σεβαστῶν κονδυλίων ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἔργον καὶ αὐτὸ τῶν ἐπιμόνων ἐνεργειῶν τοῦ Συλλόγου πρὸς τοὺς ἑκάστοτε βουλευτὰς καὶ πολιτευτὰς τῆς ἐπαρχίας μας. Ἡ συλλογὴ ἀντικειμένων καὶ ἡ διάθεσις τοῦ μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ τῶν λαχνῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ, ἔργον ἀποκλειστικῶς τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐπιτυχίαν τῶν ἀγορῶν αὐτῶν.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου δὲν ἐφείσθησαν κόπων καὶ φροντίδων ἐπὶ ζημίᾳ καὶ τῶν ἀτομικῶν των συμφερόντων καὶ προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας των παντοῦ καὶ πάντοτε, ὅταν ἐζητοῦντο ὑπὸ τῆς Ἐρανικῆς Ἐπιτροπῆς. Διαβήματα πρὸς Ὑπουργοὺς καὶ λοιπὰς Δημοσίας Ὑπηρεσίας, ἀγοραὶ καὶ ἀποστολαὶ τῶν παραγγελομένων ὑπὸ τῆς Ἐρανικῆς Ἐπιτροπῆς Λεωνιδίου εἰδῶν.

Αἱ ὑπὸ τῆς Ἐρανικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀθηνῶν—Πειραιῶς συγκεντρωθεῖσαι εἰσφοραὶ ἐκ 47.000 δραχμῶν ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, τὰ ὁποῖα πολλάκις μετὰ φορτικότητος ἐπεσκέφθησαν καὶ παρώθησαν τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ διαβιοῦντας Τσάκωνας νὰ συντρέξουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἐπωμισθὲν ἐπαχθέστατον ἔργον τῆς Ἐρανικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις καὶ συνοπτικῶς ἡ μέχρις σήμερον δρᾶσις τοῦ Συλλόγου «Λεωνίδιον». Μὲ τὰ σημερινά του ηὐξημένα εἰσοδήματα θὰ συνεχίσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αὐτήν, παρ᾽ ὅλον ὅτι τὸ Κράτος εἰσπράττει ἐτησίως δραχ. 85.000 διὰ φόρους οἰκοδομῶν, καθ᾽ ἣν στιγμὴν τὰ ἔργα μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται ὁ Σύλλογος ἐμπίπτουν εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἰδίου τοῦ Κράτους ἔναντι τῶν πολιτῶν του. Τὸ ὡς ἄνω ποσὸν τῶν 85.000 ἠδύνατο ἄριστα νὰ διετίθετο εἰς ἔργα κοινῆς ὠφελείας τῆς περιοχῆς τοῦ τέως Δήμου Λιμναίων.

ΔΗΜ. Κ. ΔΕΡΝΙΚΟΣ

Ἡ Ἁλωνίσταινα (κατὰ παλαιὸν σχεδίασμα).

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΣΑΓΚΑΡΗΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΤΩΝ ΑΓΙΟΠΕΤΡΙΤΩΝ

Στὴν ἱστορία τῶν ἀρκαδικῶν τόπων, παράλληλα μὲ τοὺς ἥρωες τῶν ἐθνικῶν μας ἀγώνων ἔχομε καὶ μιὰ ἄλλη τάξη ἀνθρώπων: Τοὺς δωρητὰς καὶ εὐεργέτας. Κι' ὅσο τιμᾶμε τοὺς πρώτους, ἰσάξια πρέπει νὰ τιμᾶμε καὶ τοὺς δεύτερους.

Οἱ ἐθνικοὶ ἀγωνισταί μας ἐπολέμησαν γιὰ τὴν Ἐλευθερία καὶ τὴν Ἀνεξαρτησία μας. Ἀλλὰ κι' οἱ Ἐθνικοὶ Δωρηταὶ καὶ Εὐεργέται εἶναι οἱ ἥρωες τῶν εἰρηνικῶν ἀγώνων γιὰ τὴν καλυτέρευση τῆς ζωῆς τῶν συνανθρώπων των, γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμό.

Ὀφείλεται, ὅθεν, κάθε τιμὴ στοὺς Ἀρκάδες αὐτοὺς ποὺ θυσιάζουν κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, ἀπὸ τὴν περιουσία τους, ποὺ ἴσως τὴν μάζεψαν μὲ ἀγῶνες δύσκολους καὶ ποὺ πλουσιοπάροχα τὴν προσφέρουν γιὰ τὸ γενικὸ καλό.

Ἡ δωρεὰ κι' ἡ εὐεργεσία εἶναι κάτι διάφορο ἀπὸ τὴν ἁπλῆ φιλανθρωπία. Γιατὶ συνηθίσαμε νὰ βλέπωμε διάφορους τύπους «φιλανθρώπων», οἱ ὁποῖοι ἔχουν γίνει «ἐπαγγελματίαι» πραγματικοί. Προσφέρουν γιὰ ν' ἀκουστοῦν, γιὰ νὰ γραφῆ τ' ὄνομά τους στὴν ἐφημερίδα (πληρώνουν, μάλιστα, γι' αὐτό!) καὶ γελοιοποιοῦν τὴν ὡραία πράξη τῆς φιλανθρωπίας. Ἐνῶ ἄλλοι πάλι περιφέρονται μὲ τὶς «ἐρανικὲς ἐπιτροπὲς» γιὰ νὰ ἐμφανισθοῦν «κοσμικῶς» ὡς οἱ «φιλάνθρωποι» τοῦ τόπου.

Ἡ Ἀρκαδία μας εἶναι ὑπερήφανη, γιατὶ ἔχει πραγματικοὺς Δωρητὰς καὶ Εὐεργέτας. Κάθε χωριὸ ἔχει τὸν Εὐεργέτη του, προπαντὸς ξενητεμμένο, ποὺ τοῦ ἔχει φκιάξει κάποιο καλὸ ἔργο (ἐκκλησία, σχολεῖο, κοινοτικὸ κατάστημα, βρύση, βιβλιοθήκη, γυμναστήριο κλπ.). Κι' ὁ Ἅγιος Πέτρος τῆς Κυνουρίας ἔχει τὸν Μεγάλο του Εὐεργέτη. Κι' ἔχει δώσει τὸ ὄνομά του σ' ἕνα δρόμο τοῦ χωριοῦ: «Ὁδὸς Ἀθανασίου Τσαγκάρη».

Οἱ περισσότεροι Ἀρκάδες δὲν τὸν γνωρίζουν. Οἱ Ἁγιοπετρῖτες, ὅμως, τὸν ἔχουν στὴν καρδιά τους. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ τοὺς ἔμπασε στὸν πολιτισμὸ ἀπὸ χρόνια.

Ὅταν δὲν ὑπῆρχε κἂν σκέψη γιὰ ἠλεκτροφωτισμὸ τῶν χωριῶν μας, ὁ Ἁγιοπετρίτης σιδηρέμπορος τῶν Ἀθηνῶν κ. Ἀθανάσιος Τσαγκάρης

μᾶς ἔφερε στὸν Ἅγιον Πέτρο τὸ ἠλεκτρικὸ φῶς ἀπὸ τὰ 1939. Καὶ βρισκόταν πάντα στὴν πρώτη γραμμή, νὰ ἐνισχύῃ καὶ νὰ συντηρῇ τὶς μηχανὲς παραγωγῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ στὰ δύσκολα χρόνια ποὺ περάσαμε.

Σήμερα, ποὺ ἡ Δ.Ε.Η. ἐξαγόρασε τὸν ἠλεκτροφωτισμὸ τοῦ χωριοῦ μας, ὁ Ἀθανάσιος Τσαγκάρης προσφέρει 10 χιλιάδες δολλάρια γιὰ νὰ γίνῃ τὸ Τουριστικὸ Ξενοδοχεῖο τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Κι' ὅταν τοῦτο τὸ ἔργο, μὲ τὴν ἐνίσχυση ὅλων τῶν Ἁγιοπετριτῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, φθάσῃ στὸ αἴσιο τέρμα του, ἡ Πατρίδα μας θὰ ἔχῃ ἀποκτήσει τὴν κυριώτερη βάση νὰ στηρίξῃ τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν κατοίκων τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Ἔχομε τὴν ταπεινὴ γνώμη, πὼς ἡ ἐκδήλωση τιμῆς πρὸς τοὺς Δωρητὰς καὶ Εὐεργέτας τοῦ τόπου μας πρέπει νὰ πάρῃ ἕναν ἄλλον ρυθμό. Δηλ. σήμερα ποὺ ἡ Παναρκαδικὴ Ὁμοσπονδία τῆς Ἑλλάδος συγκεντρώνει στὰ Γραφεῖα της τὰ περισσότερα Ἀρκαδικὰ Σωματεῖα, μέσα ἐκεῖ στὴν «Παναρκαδικὴ Ἑστία» αὐτὴ θὰ πρέπῃ νὰ γίνωνται συγκεντρώσεις, μὲ τὴν πρωτοβουλία τῶν τοπικῶν σωματείων, καὶ νὰ γίνωνται τιμητικαὶ ἐκδηλώσεις καὶ διακρίσεις ὑπὲρ τῶν Εὐεργετῶν τῶν χωρίων τῆς Ἀρκαδίας.

Ἔτσι, ἡ τοιαύτη ἀπονομὴ τιμῆς πρὸς αὐτοὺς θὰ γίνεται μὲ πάγκοινον ἀναγνώριση καὶ θὰ παρακινήσῃ καὶ ἄλλους, ὅπως εὐεργετήσουν τὸν τόπο τους·

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου: Μόλις ἀρχίσῃ ἡ ἀνέγερση τοῦ Τουριστικοῦ Ξενοδοχείου εἰς Ἅγιον Πέτρον, μιὰ τιμητικὴ ἐκδήλωση ὑπὲρ τοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου τῶν Ἁγιοπετριτῶν Ἀθανασίου Τσαγκάρη, θὰ εἶναι ὁ ἐλάχιστος φόρος τιμῆς πρὸς Ἐκεῖνον.

ΑΓΙΟΠΕΤΡΙΤΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, ΤΟΥ ΑΓΙΟΠΕΤΡΙΤΟΥ
(1826 — 1901)

Τίπτ' ὦ ξεῖνε, μ' ὁρᾷς;
Σακελλάριος οὐκ Κυνοσούρας
τοὔνομ' Ἀθανάσιος,
ὅς τε νέων γενεὰς
Μουσῶν ὄργια σεμνὰ μύησε
λόγοις, ἰδὲ βίβλοις.
Στῆσε μ' ἑῇ γενεῇ
μνῆμ' ἐς ἀεὶ ἔμεναι.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Τί μὲ κυττᾶς, διαβάτη;
Εἶμαι ὁ Σακελλάριος
ἀπὸ τὴν Κυνουρία,
Θανάσης τ' ὄνομά μου.
Νέων γενιὲς ἐδίδαξα
μὲ λόγια καὶ βιβλία
καὶ μνῆμα γιὰ παντοτεινὰ
μοὔστησ' ἡ γενεά μου.

(παράφραση) ΠΑΡΑΞΕΝΟΣ

Ο ΑΡΚΑΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1958

1. «Ἀδελφότης Στεμνιτσιωτῶν». Μηνιαία ἐφημερίς. Ἀθῆναι (Ἰωαννίνων 146). Ἰδιοκτησία καὶ ὄργανον Ἀδελφότητος Στεμνιτσιωτῶν.
2. «Ἀλήθεια». Ὄργανον τῶν ἐθνικοφρόνων Ἑλλήνων. Τρίπολις (Πλ. Δροσοπούλου, τηλ. 3.00). Διευθυντής: Φάνης Τζαβέλλας.
3. «Ἀναγέννησις». Ἐφημερὶς τῆς Μεγαλοπόλεως. Μεγαλόπολις. Ἰδιοκτήτης - Διευθυντής: Γεώργ. Α. Κορολῆς.
4. «Ἀρκαδικά». Ἐφημερὶς τῶν ἀρκαδικῶν συμφερόντων. Ἀθῆναι (Θυάμιδος 6, τηλ. 533.934). Διευθυντής: Θᾶνος Κ. Βαγενᾶς.
5. «Ἀρκαδικὰ Νέα». Ἀνεξάρτητος ἑβδομαδιαία ἐφημερίς, ὄργανον τῶν Ἀρκάδων. Τρίπολις (Κεντρικὴ Πλατεῖα, τηλ. 5.16). Ἰδιοκτήτης - Διευθυντής: Ἠλίας Β. Καρύδης.
6. «Ἀρκαδικὸν Βῆμα». Πολιτικὴ - κοινωνικὴ καὶ τῶν εἰδήσεων ἐφημερίς. Τρίπολις (Κύπρου 38). Διευθυντὴς Βασ. Γ. Δημόπουλος.
7. «Ἡ Δημητσάνα». Μηνιαία ἐφημερίς. Ἐπίσημον ὄργανον τῆς Ἀδελφότητος Δημητσανιτῶν Ἀθηνῶν «Γρηγόριος ὁ Ε΄», Ἀθῆναι (Πανεπιστημίου 46, τηλ. 614.562).
8. «Καστρί». Ἀνεξάρτητος ἐφημερὶς τῶν Καστριτῶν Κυνουρίας. Ἀθῆναι (Δεινοκράτους 36). Διευθυντής: Γεώργ. Δ. Σπανός.
9. «Κυνουρία». Ἀνεξάρτητος εἰκονογραφημένη ἐφημερὶς τῶν ἁπανταχοῦ Κυνουριέων. Ἀθῆναι (Πλ. Καρύτση 11α, τηλ. 30.435). Ἰδιοκτήτης - Διευθυντής: Ἄγης Λεβέντης.
10. «Μορέας». Ἐφημερὶς ἀγωνιζομένη ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Ἀθῆναι (Ἁγ. Κωνσταντίνου 6, τηλ. 525.968). Διευθυντὴς - Ἰδιοκτήτης: Κ. Διονυσίου.
11. «Νέα τῆς Μεγαλοπόλεως». Ἐφημερὶς τῶν Μεγαλοπολιτῶν ἐκδιδομένη ἐν Ἀθήναις (Μυρινουσίων 4, τηλ. 529.431). Ἰδιοκτήτης - Διευθυντής: Ἄγγελος Γ. Ἠλιόπουλος. Ἐπὶ τῆς ὕλης: Παρ. Ν. Κοντοές.
12. «Παρατηρητής». Ἀνεξάρτητον ὄργανον τῶν ἁπανταχοῦ Ἀρκάδων. Τρίπολις (Πετροπούλου 4, τηλ. 2.02). Διευθυντής: Χρ. Γ. Τζαβάρας.
13. «Φωνὴ» τῶν χωρίων τοῦ τέως Δήμου Βαλτετσίου. Ὄργανον πνευματικῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἁπανταχοῦ πατριωτῶν. Πειραιεὺς (Χορμοβίτου 61, τηλ. 494.132). Ἰδιοκτήτης: Ντίνα Δ. Φασάκη.
14. «Φωνὴ τῆς Ἀρκαδίας». Ἀνεξάρτητον δημοσιογραφικὸν ὄργανον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρκαδικοῦ λαοῦ. Ἀθῆναι (Εὐπόλιδος 10, τηλ. 527.428). Διευθυντής: Χαρ. Δ. Μαντζουράνης. Ἐπὶ τῆς ὕλης: Δημ. Γ. Κυριακόπουλος.
15. «Ἡ Φωνὴ τῆς Γορτυνίας». Δεκαπενθήμερος ἐφημερὶς τῶν Γορτυνίων. Ἀθῆναι (Μυρινουσίων 4, τηλ. 529.431). Ἰδιοκτήτης - Διευθυντής: Παρ. Ν. Κοντοές. Διευθυντὴς Συντάξεως: Ἄγγελος Γ. Ἠλιόπουλος.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΡΥΟΝΕΡΙΤΩΝ

Περὶ τοῦ χωρίου Κρυονερίου τῆς Γορτυνίας (τῆς παλαιότερα λεγομένης Ἐγκλένοβας) δὲν ἔχουν γραφῆ πολλά, οὔτε κἂν γιατὶ εἶχε ἐκεῖνο τὸ παλαιὸν ὄνομα γνωρίζομε. Ὑπῆρχε ὅμως, καὶ βρίσκονται καὶ σήμερα τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαιότερου εἰς θέσιν ποὺ ὀνομάζεται «Παλιογκλένοβα».

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ λένε πὼς τὸ παλιὸ χωριὸ τὸ ἔκαψαν οἱ Τοῦρκοι, ἐπειδὴ οἱ Ἐγκλενοβῖτες ἐσκότωσαν ἕναν Τοῦρκο μέσα σ᾽ ἕνα σπίτι. Κι᾽ ὅταν κάηκε τὸ χωριό, ἔφυγαν ὅλοι καὶ σκόρπισαν σ᾽ ἄλλα μέρη, ὥσπου ἄλλοι κυνηγημένοι καὶ ποιμένες ἔκαμαν τὸν σημερινὸ συνοικισμό. Μόνον ἕνας Τσολντῆς, ἀπὸ τὴν Παλιογκλένοβα, ἦταν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους.

Τὸ σημερινὸν Κρυονέριον τῆς Γορτυνίας ἔχει καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν Σύλλογόν του στὴν Ἀττική. Ἱδρύθη τὴν 17ην Μαΐου 1931 καὶ ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν «Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ καὶ ἁπανταχοῦ Κρυονεριτῶν οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι».

Οἱ ἱδρυταί του, συγκεντρωθέντες τότε εἰς Πειραιᾶ εἰς τὸ Κατάστημα τοῦ κ. Κ. Γεωργοπούλου, ἀπεφάσισαν νὰ βοηθήσουν μὲ κάθε τρόπον τὴν Πατρίδα μας, καὶ ἦσαν οἱ ἑξῆς: Γεώργ. Δ. Σαραντόπουλος, Ἰω. Α. Τσολτῆς, Γεώργ. Μ. Μιχαλόπουλος, Θεόδ. Α. Τσολτῆς, Ἀριστ. Μ. Μιχαλόπουλος, Θεόδ. Ι. Μπερταχᾶς, Γεώργ. Ι. Ἀλεξόπουλος, Ἰω. Γ. Μανωλόπουλος, Ἰω. Ν. Πρίντζος, Ἠλίας Κυριακόπουλος, Σταῦρ. Η. Κυριαζόπουλος, Ἰω. Α. Ἀλεξόπουλος καὶ Ἰω. Π. Τσολτῆς.

Αἱ ἐνέργειαι τοῦ Συλλόγου μέχρι σήμερον εἶναι αἱ ἑπόμεναι:

Κατώρθωσε τὸ 1934 νὰ ἐπιτύχῃ τὴν χορήγησιν 40 χιλ. δραχ. ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας διὰ τὴν ἀνέγερσιν Δημοτ. Σχολείου εἰς Κρυονέριον καὶ μὲ ἐράνους μεταξὺ τῶν μελῶν του καὶ τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου οἰκοδομήθηκε τοῦτο κατὰ τὸ 1935.

Ἐμερίμνησε καὶ ἐδόθησαν πιστώσεις διὰ τὴν τελειοποίησιν τοῦ διδακτηρίου κατὰ τὰ ἔτη 1935 καὶ 1937.

Τὸ 1939 ἀπέστειλε σημαίαν καὶ ἐποπτικὰ μέσα εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ ποσότητα τσιμέντων διὰ τὴν Βρύσην τοῦ Κρυονερίου.

Ἀνασυγκροτηθεὶς ὁ Σύλλογος κατὰ τὸ 1946, ἀπέστειλε τὸ 1956 μίαν θερμάστραν εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, τὸ 1957 διάφορα γεωργικὰ βιβλία καὶ ἄλλα ὠφέλιμα, προοριζόμενα διὰ μίαν Κοινοτικὴν Βιβλιοθήκην, καὶ τὸ 1958 ἕτερα ἐποπτικὰ μέσα διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων τῶν εἰς τὸ χωρίον συμπολιτῶν μας.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἀρχαιρεσίας (6 Ἰουλίου 1958) ἐξελέγη τὸ ἑπόμενον Διοικητικὸν Συμβούλιον: Ν. Ι. Τσολτῆς Πρόεδρος, Γ. Μανωλόπουλος Γεν. Γραμματεύς, Ι. Μανωλόπουλος Ταμίας καὶ Σύμβουλοι οἱ Θ. Ἀλεξόπουλος, Χ. Ἀλεξόπουλος, Ἰω. Θωμόγιαννης, Θωμ. Θωμόπουλος καὶ Ἀθ. Παρασκευόπουλος.

Ν. Ι. ΤΣΟΛΤΗΣ

Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Κρυονεριτῶν

ΜΙΚΡΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΩΝ ΑΡΚΑΔΩΝ

Η ΠΡΩΤΗ αὐτὴ ἔκδοσις τῆς Π.Ο.Ε. ἔχει, βέβαια, τὰς ἀτελείας της. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀλλέως πως, ἀφοῦ ὁ τόμος ἔπρεπε νὰ κυκλοφορήσῃ κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Νέου Ἔτους 1959.

●

ΘΑ ΒΡΕΘΟΥΝ ἀκόμη καὶ οἱ ἐπικριταί, διότι δὲν περιέλαβεν ὁ τόμος εἰς τὰς σελίδας του δι' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀρκαδίας, ἤ, ἴσως, καὶ διὰ τὴν πρωτεύουσάν μας καὶ ἄλλα ἐπιφανῆ κέντρα.

●

ΑΛΛ' ΟΜΩΣ πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ ὁδηγός—οἰκονομικὸς παράγων διαφόρως πως κατηύθυνε τὰ βήματά μας, ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ οἱ ἐκπροσωποῦντες τοὺς διαφόρους τόπους ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ κινηθοῦν πρὸς τὴν ἰδίαν κατεύθυνσιν.

●

ΑΣ ΕΧΟΥΝ ὄρεξιν νὰ συνεργασθοῦν καὶ νὰ γράψουν διὰ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ τόπου των καὶ γενικώτερον τῆς Ἀρκαδίας, καὶ οἱ ἑπόμενοι τόμοι εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν των πρὸς τοῦτο, ἀφοῦ, μάλιστα, ἐπικρατεῖ ἡ σκέψις τῆς πλέον συχνοτέρας ἐκδόσεως τῶν τόμων, καὶ ὄχι μόνον καθ' ἕκαστον ἔτος.

●

ΓΕΓΟΝΟΣ πάντως εἶναι ὅτι ὁ πρῶτος τόμος, ὑπολογισθεὶς εἰς 160 σελίδας κατ' ἀρχάς, ὑπερέβη ἤδη τὰς 190, πρᾶγμα ποὺ δεικνύει ὅτι ὑπῆρξεν ἕνας γενικώτερος ἐνθουσιασμός, ποὺ προοιωνίζεται τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τῆς προσπαθείας.

●

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ Πνευματικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Π.Ο.Ε., ποὺ εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἀνέλαβε τὴν ἔναρξιν τῆς πνευματικῆς κινήσεως διὰ τοῦ τόμου τούτου, ἔχει καταστρώσει πλήρως καὶ τὰ ἑπόμενα στάδια, διὰ τῆς συγκεντρώσεως γύρω της ὅλων τῶν ἐπιθυμούντων νὰ συμβάλουν εἰς τὴν κίνησιν αὐτήν.

ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ πρώτων μελημάτων εἶναι ἡ ἵδρυσις ἑνὸς «Ἀρκαδικοῦ Πνευματικοῦ Ὁμίλου», ὥστε εἰς αὐτὸν νὰ ἐνταχθοῦν ὅλοι οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ τόπου μας καὶ ἔχοντες τὴν διάθεσιν νὰ προσφέρουν τὴν δραστηριότητά των εἰς αὐτὸν τὸν τομέα.

●

ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ν' ἀκολουθήσουν ἡ συστηματικὴ ὀργάνωσις Διαλέξεων, ἡ παρουσίασις Ἐκθέσεων ἐπὶ ἀρκαδικῶν θεμάτων καὶ ἐκθεμάτων, ἡ συγκέντρωσις τῆς Ἀρκαδικῆς Βιβλιογραφίας καὶ τόσα ἄλλα ζητήματα, ποὺ θὰ τονώσουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἀρκάδων καὶ θὰ προβάλουν τὴν Ἀρκαδίαν εἰς τοὺς ξένους.

●

ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ πρέπει νὰ τονισθῇ ἡ ἀρξαμένη ἤδη συγκρότησις τῆς «Ἀρκαδικῆς Βιβλιοθήκης» εἰς τὰ Γραφεῖα μας, μὲ βιβλία ἀρκαδικοῦ περιεχομένου ἢ Ἀρκάδων λογίων, ἡ ὁποία παραλλήλως μὲ τὴν Βιβλιοθήκην τῆς «Παναρκαδικῆς Ἑνώσεως Σπουδαστῶν» θ' ἀποτελέσῃ ἕνα πνευματικὸν ἐντευκτήριον.

●

ΕΠΙ ΤΟΥΤΟΙΣ, ἡ ἐπιδίωξις τῆς δημιουργίας μιᾶς «Ἀρκαδικῆς Ἐκπομπῆς» ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ραδιοσταθμῶν καὶ ἡ ἠχογράφησις τῶν κειμένων, ὥστε νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ ἀπὸ ξένους ραδιοσταθμοὺς πρὸς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς Ἀποδήμους Ἀρκάδας, θὰ δημιουργήσῃ ἕνα πνεῦμα συνεργασίας καὶ ἀλληλεγγύης.

●

Η ΕΙΚΩΝ τῆς δευτέρας σελίδος τοῦ τόμου προέρχεται ἐκ τριῶν πινάκων (δωρεᾶς τοῦ Προέδρου τῆς Π.Ο.Ε. κ. Ἠλ. Μαριολοπούλου), οἱ ὁποῖοι ἔχουν τοποθετηθεῖ εἰς τὰ Γραφεῖα μας. Ὁ δεύτερος ἐκ τούτων ἐμφανίζει Ποιμενίδα τῆς Ἀρκαδίας (τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας) καὶ ὁ τρίτος τὴν Τριπολιτσᾶν (πιθανώτατα μετὰ τὴν καταστροφήν της κατὰ τὸ 1825).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Α΄ ΤΟΜΟΥ

ΤΥΠΟΙΣ: ΑΦΩΝ Ν. ΚΟΝΤΟΕ ΜΥΡΙΝΟΥΣΙΩΝ 4, ΤΗΛΕΦ. 529.431 - ΑΘΗΝΑΙ